

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

WIDENER

HN TECU \$

Scam 9026.513

Harvard College Library.

FROM THE

GEORGE B. SOHIER PRIZE FUND.

The surplus annual balance "shall be expended for books for the library."

— *Letter of Waldo Higginson.*

Jan. 10, 1893.

Received Oct. 5, 1903

SAMLADE ARBETEN

AF

AUGUST BLANCHE.

XII.

ILLUSTRERADE AF SVENSKA KONSTNÄRER.

ROMANER.

IV.

SONEN AF SÖDER OCH NORD.

FÖRRA DELEN.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

~~Scan 902452~~

Scan 90265

RECEIVED
FBI
OCT 5 1973

OCT 5 1973

Solier fund.

SONEN AF SÖDER OCH NORD.

ROMANTISK SKILDNING

FRÅN REVOLUTIONEN I PARIS 1848

AF

AUGUST BLANCHE.

«Les révolutions qui arrivent dans un
grand état, ne sont pas l'effet du hasard
ni du caprice des peuples.»

BULLY.

FJERDE UPPLAGAN.

ILLUSTREERAD AF N. KREUGER.

FÖRRA DELEN.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI
1891.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1891.

Paris den 20 januari 1851.

Madame Robert och hennes vänner.

Det är klart, att en resande, som för första gången besöker Paris och der uppehåller sig några månader, skall komma i erfarenhet af mycket, som han förut icke känt eller kanske ej ens drömt om. Är den resande en författare, om än aldrig så obetydlig, såsom fallet gudnäs är med mig, så är det också lika klart, att han gerna icke allenast vill uppteckna hvad han sett, utan äfven meddela det åt dem, som möjligtvis förut skänkt hans arbeten någon uppmärksamhet.

I dylika fall samlar man ihop alla sina rön och reflexioner, knyter ihop dem i en större eller mindre volym, hvilken man döper till namnet »Resentryck», »Vandringar i utlandet», »En vinter i Paris» med mera sådant, och skickar sedan på vinst och förlust sitt barn ut i världen. Blir barnet väl emottaget af en oväldig kritik och en bildad allmänhet, så känner sig fadern naturligtvis ofantligt lycklig. Har barnet ingen lagerkrans att bjuda sin far på, utan säger till honom: »Pappa, som du ser, är min högra hand alldeles tom, och det är inte mitt fel, utan ditt, min far; men i min venstra ligga, såsom du ser, några fyrkar till ersättning för en och annan biljett på diligenserna eller jernvägarne, och det är heller icke mitt fel, utan allmänhetens», då blir fadern icke alldeles förtviflad. Men har barnet hvarken det ena eller det andra att gifva, då — då tröstar sig i alla fall fadern, ty tack vare naturens första bud, finnes det ej något barn som ej gjort sin far *någon* glädje, åtminstone vid sina första steg på lifvets bana, åtminstone innan det skickades ut i världen.

Men det ligger likväl mycket vanskligt i alla dessa »Reseinttryck», »Vandringar i utlandet» o. s. v. Saknar man den fyndighet, som behöfs för att uppfinna någon ny pikant form; eller är man ej förmögen af reflexioner, lika snillrika eller, rättare sagdt, snillrikare än de som redan äro utgifna öfver samma ämnen, så blir man en af de tråkigaste varelser på jorden, ty det gifves knappast något tråkigare än en resebeskrifning, som icke innehåller någonting annat än hvad andra förut och kanske lyckligare utfört. Jag känner ganska många förståndiga och bildade menniskor, som fått frosskakningar vid första anblicken af ett »Reseinttryck» eller en »Vandring i utlandet».

Det är gifvet att jag, som bestämdt ville utgifva något om min resa utan att derigenom skada mina landsmäns helsa, skulle stanna i mycken förlägenhet, ty jag saknar fyndigheten i formen och snillet i reflexionen samt saknar framför allt lusten att vara tråkig, ty man har sannerligen ingen rättighet att vara det. Må vara att allmänheten kan låta bli att läsa hvad jag låtit trycka; men de arme sätтары, de arme korrekturläsarne, de äro väl menniskor de också, och jag vill icke hafva en sätтарыs eller en korrekturläsares förbannelse på mitt samvete.

Jag började därför tänka efter, om det icke skulle gå an att skriva en roman med parisiska scener och bland dem försåtligt insmyga åtskilligt af hvad jag hade att anföra om märkvärdiga ställen, om konst, om litteratur, om politik och gud vet icke allt som en resebeskrifvare brukar idisla, sig sjelf, om ej androm, till mycken uppbyggelse och hugnad. Jag hade icke länge funderat förrän jag fattat mitt beslut, nämligen att skriva just en sådan roman, under det jag hvilade mig efter de långa ströftågen fram och tillbaka genom den ofantliga staden.

Men ämnet?

Ack, i Paris kan man icke vara ängslig öfver brist på ämnen. Man behöfver blott genomläsa dagens tidningar för att få dussintals sådana att välja på, ja, man behöfver knappast mer än gapa för att med luften få in hela volymer af romaner, helst i en tid som denna, då man, kavande i svallvågorna efter en stor revolution, endast söker efter medel till en ny och kanske ännu större.

Man behöfver blott en kort tid vistas i Paris för att icke längre förvåna sig öfver den ofantliga produktivitet,

hvilken kanske i lika hög grad som det öfverlägsna snillet utmärker en Alexandre Dumas, en Eugène Sue m. fl. Det enda man här har ondt om är tid. Men har man den, så har man också snart sagdt allt annat.

Det återstod mig således endast att göra mitt val, hvilket, som man vet, icke är det lättaste, när man har mycket att välja på, då jag en dag satte mig i en omnibus för att fara till Bicêtre, ett af de största fattigförsörjningshusen i Paris, för att taga kännedom om huru man i civilisationens hufvudsäte vårdar det oskyldiga lidandet eller den fattiga ålderdomen, som är ännu mer oskyldig.

För sex sous kommer man i en omnibus från och till hvilken trakt i Paris man önskar. I vagnen, midt emot mig, satt ett fruntimmer, med hvilket jag genast kom i det lifligaste samtal. När jag säger: lifligaste, är det naturligtvis blott min dam som detta epitet tillkommer, ty jag, nyss anländ till Paris, föredrog visligen örats bruk framför tungans, och om jag också vore tjugu år i Paris, skulle jag säkert aldrig komma till den färdighet i franska språket, som den min dam i vagnen i så rikligt mått innehade.

För att förekomma den af mina landsmän, som skulle kunna draga på munnen åt mitt lifliga samtal med ett obekant fruntimmer och en fransyska till på köpet — ty hemma tänker man alltid illa om sina landsmän — skyndar jag berätta, att min fransyska i vagnen var mycket gammal, åttioårig, såsom jag efteråt fick veta. Hennes namn var Antoinette Robert, således madame Robert, enka sedan tjugu år.

Hennes man, som varit kurir under Napoleons tid, hade haft mycket att beställa både för dennes och dess marskalkars räkning samt särskildt gjort en resa till Sverige för Bernadottes. Madame Robert nämnde Sverige och Bernadotte icke blott därför att jag var svensk — hon hade först tagit mig för engelsman, en heder som vederfares nästan alla utlänningar i Paris — utan äfven därför att hon sade sig haft mycken beröring med familjen Bernadotte. Också hade hon en mängd anekdoter om den store marskalken, sedermera Sveriges och Norges konung, samt om dennes gemål, nuvarande enkedrottningen, — anekdoter, som hedrade de begge höga personernas hjerta, anekdoter, som väl skulle löna mödan att vid något tillfälle offentliggöra och dem jag gerna ville skänka min vän Crusenstolpe, emedan ingen så

skickligt som han skulle kunna använda dem, förutsatt likväl han vore vid lynne att företrädesvis teckna dagar i stället för skuggor i sina snillrika skildringar.

Som det var min afsigt att tillbringa flere timmar på Bicêtre och jag var fastande, underrättade jag mig af madame Robert, hvar man i grannskapet af denna inrättning kunde finna något lämpligt frukostställe. Madame Robert hade artigheten att icke blott säga mig hvar ett sådant fanns, utan äfven att, sedan vi jemnat vår omnibus, sjelf

föra mig dit, och snart suto vi tillsammans på hvar sin sida om en kalfpastej och en butelj vin. Aldrig hade jag förr druckit vin »tête-à-tête» med ett åttioårigt fruntimmer, men sällan hade jag druckit mitt vin med mera smak, ty madame Robert kredensade drufvan med den ena intressanta historien efter den andra. Hon var alldeles outtömlig, den goda madame Robert. Men så hade hon också en åttioårig lefnad att hemta ur.

Ack, tänkte jag, hvilken samling af romanämnen har jag ej redan dessa skrynkliga läppar att tacka för! — Men som jag ej hade lust att uppföra pjäser från ett förflutet århundrade, så nöjde jag mig med att dricka en skål för madame Roberts nära hundraåriga minnen, hvarefter vi afskildes, sedan jag likväl dessförinnan mottagit hennes adress.

Jag dröjde icke att göra mina besök hos henne och blef vid ett af dessa förestäld för hennes vänner, tvänne andra fruntimmer. Det ena var en madame Voguet, som hade varit amma åt ingen mindre personlighet än Carl XIV:s son och efterträdare, Oscar, vår nuvarande, allernådigste konung. Madame Voguet kunde icke nog beprisa sitt höga dibarn, hvilket hon ansåg för det vackraste och sötaste barn, som någonsin legat vid en qvinnas bröst. Långt ifrån att betvifla denna hennes försäkran, lyssnade jag med verkligt nöje till madame Voguets berättelse om huru hon torkat de första tårarne ur en konungs öga, samt huru hon njutit och känt sig lycklig af att i sin famn hafva burit den, som en dag skulle leda tvänne rikens öden.

Som jag likväl aldrig tänkte våga mig på att skriva en konungs historia, icke en gång konung Oscars, så kom jag snart att företrädesvis sysselsätta mig med det andra fruntimret, hvars namn var madame Lambert, gift med en skräddare i Lyon och endast på ett kortare besök i Paris. Madame Lambert öfverraskade mig snart med mitt eget fäderneslands språk, hvilket alltid klingar vackert, men kanske likväl minst, när man hoppar in på det ifrån franskan eller italienskan.

Madame Lambert var således svenska. Min nyfikenhet att lära känna, huru hon kommit till Frankrike och hvilka öden hon der haft, blef på ögonblicket tillfredsstäld. Hon och en yngre syster, som numera var död, voro döttrar till en sadelmakaremästare i Göteborg med namn Ahlgren, hvilken derstädes afled år 1825, till mycken glädje för sina

yrkesbröder, emedan han drifvit den största sadelmakare-rörelsen i Göteborg, men deremot till mycken sorg för sina tvänne efterlemnade döttrar, och denna så mycket större, som fadern, utom ett kärt minne endast, och oaktadt sin stora rörelse i lifstiden, lemnat sina begge döttrar ett kapital af 3,000 riksdaler, hvilket icke afkastar någon synnerlig

ränta, helst om Justitiekollegium eller Förmyndarekammaren skall förvalta de omyndiges medel.

Det är mycket svårt för en tjuguarig ungdom med god helsa och åtföljande matlust att lefva af omkring 60 rdr om året; det är icke lätt för en fattig flicka med någorlunda uppfostran att draga sig fram i Sverige, emedan hon har svårt att taga pigtjänst, när hon har ett kapital af 1,500 rdr, har svårt att bli guvernant, när hon icke är språkkunnig eller spelar piano; ännu svårare har hon att bli någorlunda drägligt gift, när hon endast har 60 rdr i ränta, men allra svårast har hon att lefva ärbart och hvad man kallar anständigt, när hon med ett så litet kapital i mynt förenar ett fördelaktigt utseende och en vacker växt.

Mamsellerna Ahlgren voro ganska vackra, men de voro dertill ganska förståndiga och beslutsamma. De hade händelsevis kommit öfver ett »Reseintryck» af en svensk turist och deruti funnit, att unga fruntimmer i Frankrike, med stort kapital eller intet, med eller utan pedantism i lefnads-sätt för öfrigt, ha det allra lättaste att bli gifta, om ej just med svenskar, åtminstone med fransmän, hvilka icke heller äro att förakta.

Mamsellerna Ahlgren hade funnit ganska rätt i den saken, ty när svenskan, den fattiga nämligen, nästan med hjertat i halsgropen och blickarne mot jorden säger: »Om jag en gång blir gift», så säger deremot fransyskan med hjertat kanske hvarken i halsgropen eller på något annat ställe samt med trotsiga blickar: »När jag en gång gifter mig». Och detta gäller förnämligast den fransyska, som är fattig, ty den som är rik blir visserligen gift, men det är mamma eller pappa som gifter bort henne, antingen hon vill eller icke. Visserligen vill hon det alltid, men icke med Z., som föräldrarne tycka om, utan med A., som hon älskar.

Mamsellerna Ahlgren kunde icke annat än värdera ett land, der kvinnans rätt så till alla delar vårdas, och beslöto derför resa till Paris. Först stälde de så till, att de blefvo förklarade myndiga, och sedan köpte de sig en fransk parlör, hvilken de träget studerade. Derefter begafvo de sig af med sina vexas och sin parlör, hvaruti de under resan oupphörligen förhörde hvarandra, och de talte rätt bra franska sinsemellan.

Så kommo de slutligen till Paris, som i deras ögon var ett utomordentligt angenämt samhälle, ty dels funno de en

stad, hvilken till och med var större än Göteborg, och dels sågo de aldrig något fruntimmer ute på gatan, som ej hade sin kavaljer att hålla under armen. Också tyckte de, att alla flickor sågo mycket gladare och lyckligare ut än deras systrar i Sverige och enkannerligen i Göteborg, der qvinnor i allmänhet hafva mycket tråkigt och karlar också. De begge systrarna fortforo att flitigt tala franska med hvarandra, men som de talade svenska med fransmän, så dröjde det länge innan någon fransman bjöd dem armen.

Mamsellerna Ahlgren fingo emellertid snart kondition. Den äldre, nuvarande madame Lambert, som af sin salig far, sadelmakaren, lärt sig att kanta fotsackar och stoppa vagnsdynor, tog sig till att sy västar och sticka stoppning å frackar, syrtuter m. m. En skrädderiarbetare hos samme mästare satte stort värde på hennes blå ögon och ljusa hår, men ännu större på hennes sätt att föra nålen samt den ovanliga styrkan och ihärdigheten i hennes fingrar, tack vare faderns fotsackar. Han friade genast till dessa ovanliga fingrar och fick på köpet både handen och de ljusa lockarne, för att icke tala om själfva ögonen, som endast borde kunna betraktas som ett nödvändigt sybehör, i synnerhet för den som skulle bidraga till en skräddares trefnad och lycka på jorden.

Monsieur Lambert, så var skräddarens namn, flyttade med sin hustru, född Ahlgren, till Lyon, en småstad i Frankrike med ungefär 205,962 invånare. Der lefde de ganska lyckligt, ty rörelsen gick förträffligt. Monsieur Lambert hade nästan ständigt fyrtio arbetare på sin verkstad och konsumerade ungefär lika många gaslägor för hvarje afton. Med ett ord, f. d. mamsell Ahlgren ångrade aldrig att hon lemnat sitt fädernesland, tänkte sällan på Göteborg och trodde, med en tår i ögat, att det var många herrans år sedan någon krans lades på den hederlige sadelmakarens graf.

Men lifvet är sig likt. Madame Lambert hade äfven haft sina sorger. Hon hade haft en son, som varit äldre än alla de andra sju, ty madame Lambert, ehuru naturaliserad fransyska, förblef alltid till sitt skaplynnne en svensk hustru. Denne son, klippt och skuren till faderns efterträdare, hade hunnit till tjugu års ålder, då 1848 års revolution hindrade honom från att bli äldre. Han hade i början af detta märkvärdiga år följt en manlig jemnårig

kusin till Paris för att, till sin familjs och konstens fromma, inhemta en ny snitt på västar, lämpad efter tre knapprader, som då började bli på modet. Ynglingen tog reda på snitten, fick de tre knappraderna i sitt hufvud, men dagen derefter en kula af bly på samma ställe, ty han stupade på en barrikad vid samma kusins sida. Lyon gick miste om de tre moderna knappraderna, men fick i stället republiken, ty de gamla snitten äro ändå alltid de bästa.

Madame Lambert, modern, begrät sin son, men hon förtviflade ej, ty svenskan hade blifvit fransyska; monsieur Lambert, fadern, skröt vidt och bredt öfver att han depenserat sin äldste son till förmån för den goda saken. Hela Lyon strömmade till hans hus för att beundra det sällsynta fenomenet af en skräddare, som depenserat så mycket för det allmänna bästa. Ur sonens hjeltegraf uppstego hundratal nya västar, frackar och paletaer, så att monsieur Lambert måste antaga fyrtio arbetare till samt konsumerar till dato hvarje qväll åttio gaslägor. Med ett ord, familjen Lambert befinner sig i de mest lyckliga omständigheter.

Men hur gick det väl med madame Lamberts syster, den yngre mamsell Ahlgren? — Vänta, vi komma snart till henne, ty det är om henne som madame Lambert börjar tala, under det hon oupphörligen torkar sina fyrtiofemåriga ögon, ännu ganska vackra och rörande, i synnerhet när de gjuta tårar öfver enda systemens graf.

Marie Ahlgren, som, efter hvad vi veta, följt sin äldre syster till Paris, var icke på långt när så skicklig som systemen i konsten att kanta fotsackar och stoppa vagnsdynor. Deremot besatt hon en alldeles utomordentlig färdighet uti att blankskura och polera metall. Sadelmakaren Ahlgrens spännen på seldon och knappar på hundsvottar hade på sin tid gjort ett oerhördt uppseende och skulle bestämdt hafva beredt honom odödligheten, så framt någon odödlighet funnes för sadelmakare. Mamsell Marie fortsatte sin konst i Paris och fick inom kort tid ganska mycket att göra, ty det är mycket metall som behöfver skuras och poleras äfven i Paris.

Särskildt vann hon ett synnerligt förtroende på en mekanisk verkstad i södra delen af staden. På denna verkstad fanns en verkmästare med namnet Cambon, en ung man af ädel hållning och martialiskt utseende, någonting som visst icke är ovanligt bland fransmän. Mamsell Marie med sitt varma, öppna sinne för allt skönt, vare sig i metall-

väg eller annan väg, kunde aldrig möta den unge verk-mästaren utan att rodna öfver hela ansigtet. Verkmästaren hade visserligen ingenting emot blå ögon och ljust hår, hvilka härligheter i södern äro mycket eftersökta; men han kunde icke lida en hy, som helt och hållet stötte på pionen, ty han trodde i början, den gode verkmästaren, att mamsell Marie alltid var så der röd i skinnet, såsom fallet merendels är med dem, som förtära mycket spirituosa. Cambon var dock ej så elak, att han tillskref hennes rodnad en så ful källa. På sin höjd trodde han, att den stackars flickan vore född med ett sådant olyckligt skinn, och att denna jemnröda hy vore en nationalegenhet för det kalla björnland, hvarifrån han hört att den blåögda, men alltför rödletta flickan kommit.

Huru stor blef icke därför hans öfverraskning, när han en dag upptäckte, att den unga främlingen äfven hade en hy som den renaste snö. Han hade nämligen en dag haft något att anmärka mot några messingspjeser, som den unga flickan polerade. Hans anmärkning hade den verkan, att mamsell Marie, som hitintills och det till sin stora olycka varit röd i ansigtet, så ofta verkmästaren sett på henne, nu blef så fasligt blek, att verkmästaren riktigt förtjustes deraf, emedan han derigenom upptäckte, att rodnaden icke var, såsom han förut trott, oskiljaktigt införlifvad med skinnet. Men som han, detta oakadt, icke kunde frångå sin anmärkning mot sjelfva messingsplåten, så blef mamsell Marie, erinrande sig sin faders triumfer i Göteborg, allvarsamt ond.

Hon ryckte messingsplåten ur verkmästarens hand och lade den framför sig på ett bord. Derefter böjde hon sitt vackra, men af förtrytelse ännu mycket bleka ansigte öfver den blanka plåten och började bevisa det ogrundade i monsieur Cambons anmärkning. Denne såg naturligtvis med mycken uppmärksamhet på plåten.

»Men, mademoiselle,» sade han, »det förhåller sig ju verkligen såsom jag genast sade: messingen är för mycket hvit... Men se, men se, den blir ju allt hvitare ju mer man ser på den... ack, min Gud! Nu är den ju alldeles som silfver... det är ett stort fel, när messing ser ut som silfver... Jag begriper icke hvad mademoiselle begagnat för polityr den här gången.»

Hade Cambon vändt sina ögon från plåten till Maries bleka kinder, skulle han nog fått reda på polityren; men

i stället höll han sig envist vid den välsignade plåten och kom kanske för tillfället ej ihåg, att plåten afspeglade mam-sell Ahlgrens bleka ansigte.

»Men hvad är det!» atertog han förvånad; »jag tror att jag gjort er orätt... nu tycks det verkligen som om

messingen vore något rödare... nej, men se bara... nu är den som den bör vara... besynnerligt... den är ju alldeles förträfflig... bra, bra, bästa mademoiselle!... Men hvad vill det nu säga... Aj, aj! Den blir rödare, den blir alldeles för röd... den blir som guld... messing får icke heller se ut som guld, nådigaste mademoiselle... Ha, det har jag inte heller märkt förut... det är ett par blå fläckar i plåten, liknande små blå emaljerade ringar... Ah, jag förstår! utropade han derefter och vände äntligen sina ögon till mamsell Maries numera blossande ansigte och fick derigenom fullkomlig upplösning på den vexlande gåtfulla polityren, fick förklaring på silfret, guldets och den blå emaljen.

Från detta ögonblick fingo messingsplåtarna sin naturliga egendomliga glans och äfven mamsell Marie Ahlgrens ansigte sin naturliga jemnare färg. Men Cambon hade svårt att uttala det barbariska namnet Ahlgren, men tyckte deremot mycket om namnet Cambon, och som han, till belöning för en så rik polityr, gerna ville ge den vackra polererskan hvad han sjelf tyckte om, så gaf han henne sitt namn, och på detta sätt fick också hon hvad *hon* tyckte om. Begge blefvo således mycket belåtna, och madame Cambon, liksom madame Lambert, besvärades aldrig af någon hemlängtan till fäderneslandet, allra minst till Göteborg, der man knappast med mikroskop skulle kunna upptäcka en så vacker och hyggelig karl som verkmästaren på den der mekaniska verkstaden i Frankrikes hufvudstad.

Men salig sadelmakarens skugga, som fåfängt letat efter den barnsliga kärlekens kransar på grafven i Göteborg, beslöt kalla till sig ett af sina barn för att fordra räkenskap, och som Marie alltid varit hans ögonsten och han följaktligen hade de största anspråken på henne, så valde han också henne. Efter fem års lyckligt äktenskap afsomnade madame Marie Cambon i sin makes armar och med sista blicken på en fyraårig son, hvilken med en kerubs ansigte hoppade kring sängen, utan att kunna begripa hvarför modern sof så länge, eller hvarför fadern var så bedröfvad öfver hennes goda sömn.

Sonen hette Armand. När madame Lambert nämnde detta namn, undergick både hennes blick och tunga en fullkomlig förändring. Den förra hade icke mer någon skymmande tår och den senare ingen dämmande sourdine, såsom

nyss vid berättelsen om enda systemens och äldste sonens dödliga fränfalle. Hennes blick blixtrade stolthet och hennes tunga svärmade hänförelsens språk. Armand, ehuru blott hennes systerson, var hennes hjelte, hennes afgud.

Jag greps af hennes hänförelse, när hon berättade mig, huru Armand Cambon under februaridagarna 1848 i spetsen för folket försvarat flere barrikader och slutligen jagat Ludvig Philips tappra och trogna municipalgarde ur Hôtel de Ville, hvilket han derefter intog och besatte; jag delade hennes beundran, när hon vidare omförmälde huru samme Armand i derpå följande juni icke allenast värvat Hôtel de Ville emot samma folk han anført i februari, utan äfven eröfrat en mängd barrikader, uppbyggda och försvarade af de tallösa förvillade arbetarne i S:t-Antoine. Armand var med ett ord en krigsgud, hvar och när han visade sig.

Men Armand var äfven en kärleks gud — (härvid spe-
lade ett skälmskt leende kring mosterns läppar). Armand
var den vackraste yngling i Paris, liksom han var den
tappreste; han hade haft så många äfventyr i fruntimmers-
väg, hade haft så många »bonnfortyner», och slutligen hade
han — — —

Men jag glömmet, att Armand Cambon, »Sonen af
Söder och Nord», är hjelten i min roman och att jag, en
klok författare åtminstone i det hänseendet, icke bör på
förhand i en kort inledning uppenbara öden, som behöfva
tvänne hela volymer till tummelplats. Det är således ma-
dame Lambert, född Ahlgren, jag har att tacka för min be-
kantskap med Armand Cambon och hans öden, och mina
läsare hafva på samma gång henne att tacka för romanen,
i fall nämligen det är något att tacka för.

Mitt förra beslut trogen, har jag i samma roman in-
flikat beskrifningar och reflexioner öfver åtskilliga märk-
värdigheter inom den stora staden samt derjemte sökt teckna
den senaste revolutionen, hvarvid jag icke allenast begagnat
mig af de underrättelser, man genom personlig beröring
med fransmän af alla opinioner kan inhemta, utan äfven
studerat från trycket utgifna skildringar öfver de märk-
värdiga dagarnes händelser. Företrädesvis har jag följt ett
arbete, utgifvet af den frejdade Alexandre Dumas, mer
känd som orleanist än som republikan, kalladt:

»Le Mois,
Revue historique et politique
de tous les événements qui se produisent en
France et à l'étranger
depuis février 1848.»

Med ett sådant arbete till rättesnöre bör man icke gerna kunna beskyllas för att hafva uteslutande studerat 1848 års revolution i republikens papper. Min pensel är för fattig på färger för att, som sig bör, skildra dessa stora tilldragelser, jag vet det nog; men hvad som fattas mig af rikedom på färger, skall jag söka ersätta genom grunddrag af sanning. Hvad sjelfva språket beträffar, har jag kanske gjort mig skyldig till åtskilliga klandervärda saker — för att icke tala om dem, som kunna göras mot sjelfva innehållet. Så har jag t. ex. på svenska återgifvit namnet på sådana ställen, som antingen redan förut äro bekanta i Sverige eller med lätthet kunna öfversättas, under det att de öfriga förblifvit vid sina franska namn. Vidare har jag här och der i dialogen låtit en och annan fransk fras insmyga sig, men detta var mig nödvändigt, så framt jag någorlunda troget skulle kunna återgifva det egendomliga i den franska dialogen. Jag vågar dock anse dessa fel icke större, än att en öfverseende läsare lätt bör kunna ursäktas dem.

Hvad för öfrigt angår madame Robert och hennes vänner, till hvilka äfven jag snart räknades, så har madame Voguet, konung Oscars amma, sin goda pension samt bor dessutom hyresfritt i h. m. enkedrottningens franska palats. Men med madame Robert sjelf stod det icke alldeles så lyckligt till. Förmodligen var det för att vinna något understöd, som hon vid min afresa från Paris bad mig medtaga ett bref från henne till h. m. enkedrottningen, hvilket jag naturligtvis lofvade, emedan jag alltid kan få tag i någon kammarherre, som ordentligt vill frambära brefvet. Men hon bad mig äfven inför h. m. enkedrottningen personligen och muntligen framföra den åttioårigas djupa vördnad, och detta torde bli något kinkigt för en arm syndare, som tycker att republikaner också äro folk.

Deremot föreföll mig ett uppdrag, som madame Lambert anförtrott mig, ganska lätt, nämligen det att medföra

brief och helsningar till en farbror, som hon trodde sig hafva i Göteborg, en mycket gammal snickarmästare. Ja, madame Lambert, jag skall, under min hemresa till Stockholm, enkom för hans skull besöka Göteborg; jag skall, så framt han lefver, lemna honom både brefvet och helsningarna; jag skall, vid ett glas punsch och en pipa, upprepa för honom de begge brorsdöttrarnas öden i främmande land; jag skall klingande vidröra hans glas och tömma en skål för madame Lambert och hennes familj samt vid samma tillfälle framtaga den moderna och dyrbara bruna sammetsväst, som skräddaren i Lyon skickat sin gamle frände; jag skall röras af att se, hur den silfverhårige gubben, som, för att ej bli ett spektakel i andra snickarmästares ögon, icke vågar profva den moderna västen, likväl med skrynkelig hand stryker på dess mjuka duk och mellan dess konstigt arbetade stenkolsknappar kanske faller en tår vid tanken derpå, att ingen slägtings hand skall tillsluta hans slocknade öga, emedan hans enda fränder antingen andas eller hafva en graf under främmande himmel.

Slutligen skall jag för att skingra tåren berätta honom, som säkert är för svagsynt att läsa min bok, allt hvad jag vet om hans yngre släkting Armand Cambon, om denne son af södern, hvilken vid så många tillfällen äfven visade sig vara en värdig son af norden.

Författaren.

FÖRSTA TIDSKIFTET.

Slutet af år 1847.

FÖRSTA KAPITLET.

Messingskedjan och femfrancstycket.

På en öppen plats inom det åttonde arrondissementet af Paris, en klar och blid decemberdag år 1847 — Paris kan hafva många klara och blida decemberdagar — stannade en ung man, hvilken blottade sitt hufvud och stälde hatten på den stenbelagda marken. Den unge mannen var klädd i blus och pantalonger af mycket fint rödrutigt bomullstyg. Blusen, som i rika veck föll öfver ett höghvälfdt bröst, sammanhölls intill det smärta lifvet af ett splitter nytt lackeradt läderskärp, hvars lilla stålspänne gnistrade mot solen, som ett smycke af briljanter. Ynglingens gestalt, redan på afstånd sedd, tillkännagaf kraft, poesi och en viss glad stolthet, egenskaper, som icke sällan förena sig under en blus, nb. när denna bäres af en fransman. Närmare sedd, hade han ett ansigte med fina drag, mycket ljuslett hy, eldiga, fastän blå ögon, halföppen mun genom vanan att ofta tala och ständigt le, samt vackra hvita tänder, all denna ungdomens och helsans härlighet infattad i en ram af yppiga svarta lockar och polisonger, hvilka senare, kortklippta och väl putsade, förenade sig under en haka med

mörk skäggbotten. Den blonda hyn och det mörka håret, när de äro förenade, betraktas som någonting sällsynt i södern.

Den unge mannen omgafs snart af en mängd folk, ty man såg på alla hans rörelser att han ämnade hålla tal. Fransmannen och fransyskan, begge lika idoga och visst inga slösare af tid, stanna dock gerna, när frågan är om att afhöra en talare, utan att derför denne behöfver på förhand intaga genom ett fördelaktigt ansigte eller fördelaktig växt, såsom fallet var med den förevarande unge mannen. Vid hörnen af de rymligare gatorna och i synnerhet på de öppna platserna ser man dagligen och stundligen små folkhopar, samlade kring hvar sin orator af gatan, hvars tunga är i oupphörlig rörelse, till fromma antingen för de konster han har att visa eller för de varor han har att sälja.

Qvinnorna i denna folkhop, som nu samlades, tycktes icke nog kunna beundra den blifvande talarens ansigte och hållning, otåligt afvaktande orden från hans läppar, under

det att karlarne delade sin uppmärksamhet mellan honom och hans hatt, hvilken senare icke föredde någonting annat märkvärdigt, än att den, i stället för att sitta på hufvudet, stod med kullen mot gatstenarne, till mer än hälften fylld af små paket, ett sätt att nyttja hatt, som hattmakaren troligtvis icke drömt om, när han i sitt anletes svett formade den.

Men medan talaren bereder sig till talet, icke därför att han behöfver bereda sig dertill, enär fransmannens tunga städse är redo, antingen han vet eller icke vet hvad han skall tala, utan därför att han väntar sig ett större auditorium, vilja vi som hastigast betrakta platsen, på hvilken ynglingen står, ty att platsen är märkvärdig, det ser man genast på den höga majestätiska kolonnen, som der reser sig.

Platsen är Bastiljplatsen och kolonnen Julikolonnen. Bastiljplatsen! Julikolonnen... Det mörkare förflutna och det ljusare närvarande!... Fängelset och friheten!... Vålnader af olycklige, som försmäktat i despotismens bojar! Vålnader af lycklige, som stupat för frihet och fädernesland!...

Bastiljen — en bostad först för konungar, bland hvilka Frans den förste vid sina fester brukade beklåda de tjocka murarna med sidendrapier, nattetid belysta af mer än 1,200 facklor under fanfarer och jubelrop, och sedan för statsfångar, lyssnande till vaktens fältrop, bojors rassel och bilors fall — stormades för sista gången af folket den 14 juli 1789 och jemnades med jorden. Återstår således deraf blott platsen med dess namn och minne. Men namnet är renadt och minnet försonadt, ty på samma plats höjer sig nu Julikolonnen, ett ståtligt monument öfver stupade barrikadkämpar, upprest af ett tacksamt folk och helgadt af en konung, som i början kanske var tacksammare än sjelfva folket.

För dem af våra läsare, som icke haft tillfälle att med egna ögon se och beundra monumentet, våga vi en kort beskrifning. Kolonnen, hel och hällen af brons, har en höjd, som, mätt från basen till toppen, utgör omkring 85 svenska alnar. Piedestalen, i detta mått inbegripen och likaledes af brons, med friser öfverallt prydda af rikt ciseleerade ornament samt med en gallisk tupp i hvardera hörnet, har sina fyra faser olika dekorerade. På hufvudfasen är ett lejon, stödjande sig mot zodiaken, hvarigenom på en gång framställes folkets kraft och juli-månadens himmelstecken.

Deröfver läser man följande i metallen ingrädda gyllene bokstäfver:

»A la gloire
des citoyens français
qui s'armèrent et combattirent
pour la défense des libertés publiques,
dans les mémorables journées
des 27, 28 et 29 juillet 1830.»

På bakfasen under staden Paris'
vapen läser man:

»Loi du 13 décembre 1830
Art. 15.

Un monument sera consacré à la mémoire
des événemens de juillet.

Loi du 9 mars 1833.

Art. 2.

Ce monument sera érigé
sur la place de la
Bastille.»

På de begge
sidofaserna äro
under staden Paris'
vapen uppteck-
nade de trenne
Julidagarnes data
med guirlander
öfver och lager-
kransar med seger-

palmer under. Sjelfva det s. k. lifvet af kolonnen är medelst
4 kransar eller band afdeladt i tre partier. Hvarje parti, 8
alnar högt och representerande en af de tre dagarne, är i
sin ordning fördeladt i 6 kolumner, hvardera af dessa inne-

hållande 28 namn af deras, som stupade i Julistriden. Följaktligen 168 namn mellan hvarje band; alla namnen tillsammans utgöra 504. Sjelfva banden äro prydda med lejonhufvud, genom hvilkas öppna gap dagsljuset intränger till kolonnens inre. Emellan dessa lejonhufvud hänga sköldar med de tre dagarnes gyllene chiffer. Kapitålet, värdigt en sådan kolonn och troligtvis det största i sitt slag, väger ensamt 21,000 skålpund och är, i förhållande till det öfriga, rikt orneradt med löfverk, hvaraf 4 jätteblad bilda vinklarne af den korg, hvilken höjer sig öfver kapitålet, som dessutom är försedt med 4 lejonhufvud, under hvilka fyra barn uppbära rika guirlander af blommor och frukt. Det är styrkan som vakar öfver och beskyddar oskulden, det är oskulden som i sin ordning förskönar och förädlar styrkan. Kapitålet är derjemte bekransadt af en öppen balustrad, ifrån hvars midt höjer sig en mindre piedestal, uppbärande den gyllene statyn af frihetens genius, som, krossande despotismens bojor, förer civilisationens fackla öfver världen.

Kolonnen stöder sig på tvänne fotstycken af hvit marmor; det första är cirkelrundt, och det andra eller öfverliggande, som är i qvadratform med en polerad granitsockel, prydes på hvardera sidan af fyra bronsmedaljonger, framställande rättvisans, kartans, styrkans och frihetens sinnbilder. Kolonnens port gifver tillträde till tvänne trappgångar. Bestiger man den som i skrufform bär uppåt och hvilken, helt och hållet af metall, har 205 trappsteg, så kommer man efter några minuters vandring i närheten af frihetens genius och får från den öppna balustraden en härlig utsigt öfver den ofantliga staden, dess vimlande gator, dess palats och tempel, förvånande genom sin mängd, hänryckande genom sin skönhet. Väljer man deremot den andra trappgången, som bär nedåt, så står man snart inom murarna af de fallne barrikadkämparnes stad, afdelad i tvenne grafhvalf, hvardera innehållande en stor sarkofag; i hvarje sarkofag äro fem och tjugo likkistor nedsatta; i hvarje likkista hvilatolf kämpar den sista hvilan. Följaktligen är det öfver ett antal af 600 döde som Julikolonnen reser sig, som frihetens genius sväfar.

Det är en högst egen känsla hvaraf man gripes, när man står dernere i grafhvalfvet och fäster sina blickar på S:t Martinkanalens mörka vågor, som djupt under hjältegravven oupphörligen, ehuru med ett liktågs tröga gång, skrida fram

och försvinna. Man tycker sig stå vid stränderna af floden Styx; man tycker sig höra vålnader hviska till hvarandra öfver det mörka vattnet. Hvarom hviska de väl?...

Fråga de kanske hvarandra, huru många dylika monument behöfva resas, innan frihetens genius blifvit något annat än blott en gyllene bild, innan sanningen torkat den sista tåren ur sitt öga, innan menskligheten och civilisationen smält tillsammans i en enda låga med en fridsäll jord till altarhård och Guds leende anlete till himmell

Men lemnom grafvarne och återvändom till lifvet, som leker på takåsen till de dödas stad, och förenom oss med dem, som samlat sig kring talaren vid kolonnen och det så talrikt, att denne ändtligen finner sig kunna börja sitt tal. Bland åhörarne ser man äfven några personer af den s. k. bättre klassen, herrar och damer af utsökt toalett, ty alla i Frankrike utan undantag älska talfriheten, och om de makt-egande inskränka den, hvilket visserligen stundom sker, så är det blott därför att de sjelfve skola få tala desto mera.

»Mina herrar! Mina damer!» började den unge mannen, under det han visade de församlade ett af de små paketen, som han nyss upptagit ur hatten: »Mina herrar! Mina damer! Frihetens värn och frihetens belöning! Kan ingen af er gissa hvad som finnes inom detta lilla anspråkslösa paket? Ingen?... Och likväl hafven I, mine herrar, ögon, hvars blickar kunna döda Frankrikes fiender, och I, mina damer, blickar, hvars strålar kunna uppväcka de döde.»

»Bravo!» ljöd det från hela den tacksamma kretsen. I Paris är man lika litet som annorstädes känslolös för beröm och smicker.

»Men jag fattar orsaken,» återtog talaren efter några bugningar, »och jag skyndar att förklara den... Vi stå på ett heligt ställe... Edra blickar, mine herrar, söka i denna stund minnet af de tre Julidagarne, och hur skulle de då kunna fästa sig vid det obetydliga föremål, som nu är i fråga!... Strålen i edra ögon, mina damer, afkyles i detta högtidliga ögonblick af tårar, gjutna vid tanken på så många ynglingars död, på så mången för tidigt jordad förhoppning om belönande kärlek och huslig lycka.»

»Men hvarför beklaga dem!» fortfor talaren med åtbörder, som skulle varit tillräckliga för minst ett dussin svenskar; »de *voro* arbetare med knappast en sou till en klase drufvor (hör! hör!)... de *äro* hjeltar med en odödlighet

för årtusenden! (Bravo! Bravo!)... Hvad de voro, äro vi i denna stund... hvad de nu äro, kunna vi blifva, om det gäller.»

»Ja, ja!» skreks från alla sidor, under det att Bastilj-platsen genljöd af handklappningarna.

»Jag hör med förtjusning, att de stora minnena upp-röra er och finna gensvar i edra hjertan,» förklarade talaren med en glans och värme i blick och ord, som icke kunde vara tillgjorda; »men,» tillade han småleende, »det är icke nog med att prisa de döde, man måste äfven, om ej just prisa, åtminstone uppmuntra de lefvande, och hvilken af dessa förtjenar det mer än den fattige arbetaren, som icke har något annat än sina händers verk att lefva af? ... Den som kan dö för stora idéer, bör icke få dö af svält.»

»Bral Ganska bra!» gillade de kringstående.

»Således är det blott för att ge er anledning till denna uppmuntran som jag öppnar paketet,» yttrade talaren, brytande det och framdragande ur omslaget en messingskedja, hvilken glimmade rätt vackert mot solen, under det att talaren höll den så högt att alla kunde se den.

»Åhå,» utlät sig folket, utan att röja tecken till öfverraskning.

Vädjandet till Julikolonnen och de stupade frihetskämparne var således blott prologen till en affär med messingskedjor, och det anade nog åhörarne förut; men det gör fransmannen detsamma för hvilket ändamål man talar, allenast man anslår de patriotiska strängarne, följden deraf må sedan blifva hvilken som helst, antingen en nedtrampad krona af guld eller en uppvisad kedja af messing.

»Men det är icke tillräckligt med att I beundren varan,» återtog talaren, »I måsten äfven köpa den... En kedja, som blott beundras, men icke köpes, blir, om den också är värd millioner, förr eller senare blott ett rep för den arme köpmannens hals, och beundraren, som icke köper, blir den som tilldrar repet.»

»Aha,» yttrade gatans parlamentariska församling.

»Lyckligtvis står jag midt ibland ett stort och ädelt folk,» fortfor köpmannen, »ett folk, som möjligtvis skulle kunna hänga den som smider bojor för frie mäns armar...»

»Ja, ja!... Ganska bra!»

»Men icke den, som knyter gyllene kedjor till prydnad för våra kvinnors halsar.»

»Lefve qvinnan!» ropade några röster.

»Ja, lefve qvinnan!» instämde köpmannen; »men hur viljen I att hon skall kunna lefva, om man ej uppskattar hennes skönhet som sig bör, om man ej hyllar hennes smak för det prydliga, om man ej...»

»Ger henne kedjor, som äro värda en eller två sous,» inföll en åhörare.

»En eller två sous?» upprepade köpmannen; »om denna kedja vore till salu i någon af stadens större juvelerarebodas, till exempel hos herrar Tossin och Didiot vid rue Richelieu eller Palais-Royal, hvad skulle den då kosta?... Tvåhundra, ja, kanske trehundra francs, ty utom metallen och arbetslönen måsten I betala bodens stora hyra, fönsterrutornas slipade spegelglas och de tallösa gaslågorna, som mångdubbla tillverkningarnas glans... Men jag, som, efter hvad I finnen, icke har någon annan salubod än hatten der, ingen annan ruta än den genomskinliga luften, ingen annan belysning än solen, jag kan möjligtvis sälja den för hundra francs.»

»Bara hundra francs?... O mon dieu! Hvilket ädelmod!» utropade flere.

Men oakadt säljarens ädelmod anmälde sig ingen köpare.

»I ansen hundra francs för litet, men ingen vill belöna mitt ädelmod,» sade köpmannen; »arma folk! Det är lättare att taga hjertat ur ditt bröst än hundra francs ur dina fickor... Jag begär icke ditt hjerta, ty det tillhör fäderneslandet (bravo!); jag begär icke heller hundra francs, ty hvem eger väl hundra francs i dessa tider? (sannt, ganska sannt! Hvem eger hundra sous i dessa tider?) Tron icke, att jag med förbundna ögon famlar bland ruiner af vårt forna välstånd? Är väl jag den ende som icke ser huru näringarna dag från dag tyna af, huru krediten sjunker (hör! hör!), huru bodarne stängas af brist på köpare, medan deremot handelsdomstolen fylles af cessionsansökningar, huru gatorna vimla af arbetare utan arbete, utan bröd (hör! hör! hör!), huru med ett ord samhället rusar till sin undergång, huru...»

»Sannt, sannt! Bravo, bravo!» afbröt honom folkskaran.

»Aha! Det är icke för sina kedjor han håller tal,» anmärkte en af de jublande.

»Kedjorna äro blott en förevändning,» anmärkte en annan.

»Hvem är han?... Hvad heter han?» frågade en tredje.

»Vare hvem han vill, så är det sanning han talar,» tillade en fjerde.

»Ja visst, bravo!» skrånade de flesta.

»Det är dessa bedröfliga omständigheter som föranleda mig att nedpruta priset till hälften,» började anyo köpmannen; »således icke en sou öfver femtio francs för denna vackra kedja... Hvem vill därför hitta en kedja för femton francs?... Mon dieu! sade jag femton?... Men får gå... En fransman står alltid vid sitt ord, när han ej bär krona på hufvudet eller portfölj under armen.»

»Bravo!»

»I ropen bravo, men I köpen ej,» anmärkte talaren, »men jag förstår... I frukten kanhända att denna kedja är af guld.»

»Åhå, ha, ha!» skrattade de kringstående, som nog visste att inga guldkedjor utbjudas på gatorna.

»Jag skyndar då att taga er ur denna villfarelse,» yttrade talaren; »jag hör er redan göra hvarandra följande frågor: hvad skall en dag följden blifva af allt det guld man upptäcker i Californien? Skola ej snart nog Californiens skatter öfversvämma vårt land? Visserligen skola de ej muta vårt mod, besegra vår tapperhet eller fördunkla vår ära (bravo! bravo!)... Men de skola nedsätta värdet af allt vårt guld till intet... Guldmenniskan skall svälta ihjäl på sin bädd af louisd'orer (bravo!), medan de lägre metallernas anhängare intaga hans orättmätigt inkräktade tron (ja, ja!): den som bär en kedja af guld skall knäfalla för den som bär en kedja af messing. Derför, mina herrar, mina damer, den af er som en dag önskar se hela börsen, Rothschild inbegripen, vid sina fötter (bravo! bravo!), han köpe denna kedja för femton sous... Hvem vågar nu betvifla att min kedja är af messing!»

Det fanns ingen som tviflade på det, men också ingen köpare, ingen som ens ville ge femton sous för en kedja, hvilken, ehuru blott af messing, likväl var ganska vacker och røjde mycken skicklighet och smak hos tillverkaren. Men hade ingen af de församlade råd att köpa den, eller fruktade man att ett köp skulle göra slut på den vackre talarens föredrag, som så var i de flestes smak?

»Icke en gång femton sous,» sade efter någon stunds uppehåll köpmannen, »men betänken då en annan omständighet... Föreställen er, att denna kedja verkligen vore af

guld, och att den, köpt för två till trehundra francs, en dag borttappades, utan att någonsin kunna återfås, hvilken stor förlust då för egaren eller egarinnan!... Men om deremot denna kedja, som endast kostar femton sous, förlorades, så blefve ju förlusten endast femton sous, eller hur?... Nej, icke ens det: långt ifrån att bli förlust, blefve det snarare en vinst, en vinst lika stor som skillnaden emellan trehundra francs och femton sous... Hvem skulle därför icke gerna vilja ha en kedja, som, när den behålles, endast kostar femton sous, men, när den förloras, tillskyndar en vinst af trehundra francs eller just den summa, som en kedja af guld skulle ha kostat?»

Allmänheten fortfor visserligen att beundra den utomordentliga kedjan; men ingen spekulant anmälde sig, ingen ville förlora femton sous för att vinna trehundra francs.

»Men,» återtog den långt ifrån modfälde säljaren, »I hören dagligen så mycket ordas om den stora vinst Frankrike skördat och i synnerhet nu skördar af sina förluster (hör! hör!), att jag verkligen icke undrar på om I misstron mig... hör man icke dagligen vissa organ inom pressen, hör man icke ministrarne och deras anhängare inom kamrarne oupphörligen förklara att den sjunkande krediten, det ramlande välståndet inom landet (högre!) och det slocknande anseendet utom landet (högre! högre!) i sjelfva verket och inför den högre vishetens ögon icke äro något annat än de solklaraste bevis på landets lycka under en vis och fridsäll styrelse (bravo! bravo!), att affärerna i Spanien (högre! högre!) och affärerna i Schweiz (högre, högre, högre!)...»

Talaren hejdade sig, ty hans skarpa blick upptäckte några polissergeanter, som närmade sig folksamlingen. »Men det är ingen välsignelse i dag på Bastiljplatsen,» började han ånyo i något förändrad tonart, »och jag måste väl flytta min butik till en annan trakt af staden ... till Tuilerierna kanhända, för att der finna den afsättning, som nekas mig af Julikolonnen (nej, nej, nej!); men hellre än jag det gör,» återtog han med stark röst, »säljer jag mina varor till underpris (bravo, bravo!)... ja, jag säljer kedjan för fem sous, så sannt jag heter Armand Cambon.»

Starka bifallsrop belönade detta stora bevis på patriotism. Något hvar började föra händerna till sina fickor. Kanske tyckte man sig alltför länge hafva pröfvat den unge mannens tålamod eller också fann man att fem sous icke kunde

vara för mycket för en så beprisad kedja. Fransmannen hushållar mindre än någon annan på sitt blod, när det gäller; men nog ser han på sousstyckena och det kanske mer än någon annan. Också är det mycket vanligt att i Paris träffa utländingar, som erbarmligen skrika öfver fransmännens snålhet, hvilken de endast kunna jemföra med deras evinnerliga fallenhet för uppror och revolutioner. Detta hindrar likväl icke, att samme utländingar länge och väl trifvas i Paris och att nya oupphörligt ditströmma, för att kasta sina guinéer eller dukater i gapet på samme fransmän, och hvarför? Antingen finner man Paris treffligare än alla andra städer i Europa, eller också har man en aning om att menskligheten och bildningen stå i någon skuld hos dessa snålvargar, hvilken på ett eller annat sätt måste betalas.

»Jag ger fem sous för kedjan,» ropade en grisett och det med en ifver, liksom fruktade hon att någon skulle förekomma henne.

»Vänta, jag ger fem francs för den,» hördes en annan fruntimmersstämma, men så melodisk, att den, äfven utan det oförmodade och särdeles frikostiga anbudet, skulle hafva dragit till sig allas uppmärksamhet.

Hållande under armen en äldre herre, med hederslegionen i knapphållet, stod der midt emot den öfverraskade köpmannen en flicka i ungdomens och behagens första blomma. De under den lätta, af svart silkesflor förfärdigade hatten framringlande lockarne behöfde icke hafva denna mörkbruna färg för att förhöja hyns hvithet, en alabastergrund, i hvilken morgonrodnaden inbränt sin skönaste färg och sedan qvarglömt lågan. Första anblicken af de regelbundna anletsdragen kunde hafva kommit en att tro, det Psyche lemnat sin piedestal i Louvren, för att från Bastiljplatsen undersöka huruvida frihetens genius på kolonnen möjligtvis kunde vara hennes förlorade Amor. Psyche gör alltid, i förbigående sagdt, på alla ett djupare och varaktigare intryck än sjelfva Venus, ty hon har allt af kärleksgudinnan, utom det allt för jordiskt sinliga draget vid öfverläppen och det alltför gudomligt stränga draget mellan ögonen, som konstnären gifvit Cyperns herskarinna, antingen af skyldig aktning för Olympens goda rykte eller för att lugna Vulcanus, som visserligen var den mest sotige, men också den mest anständige af Olympens gudar.

Men, för att återkomma till vår Psyche på Bastilj-platsen, borde man väl nämna något om hennes ögon; dock, att träffande afbilda en fransyskas ögon, när de äro stora, högbå och kasta strålar mellan de sexton årens genomskinliga, silkesbefransade ögonlock med de penslade ögonbrynen deröfver och de lätta skuggorna derunder, der-till behöfves en rikare pensel än vår, ty endast det gudomliga kan träffande likna sig själf.

Den unga damens dräkt — en nutidens Psyche kan naturligtvis ej framställa sig i samma toalett som antikens — bestod i en svart mantilj af silkessammet med halfalns breda Brysselspetsar, nedanom hvilka draperade sig i rika veck en svart sidensarsklädning, prydd af tre hvarf tyllvolanger af samma färg.

Personer, som följt med sin tid, säga att denna svarta dräkt var på modet i slutet af år 1847. Efter revolutionen 1848 blef röda färgen den herskande och räckte till de bekanta Junidagarne, hvarefter halfva staden gick svartklädd, sörjande släktingar, stupade i barrikadstriden. Med Napoleons presidentskap kom den grå färgen på modet och räckte till dess förskräckelsen öfver socialismen någorlunda hade lagt sig. Sedan började helt småningom orleanister och legitimister (de qvinliga nämligen) lysa i de blå och gröna färgerna, trons och hoppets färger. Men som tron och hoppet allt mer börjat sjunka i moln, så har man ånyo gripit till den svarta dräkten.

Den unga damens klädning var icke så lång som den våra svenska damer begagna. Fransyskorna hafva för mycken smak och för små fötter, att bruka långa klädningar.

För en beundrare af vackra fötter — och det äro vi nog något hvar — är det verkligen en njutning att se hur en fransyska för sina. En fransyska skulle bestämdt kasta sig i Seinen eller osa ihjäl sig, hvilket senare i Paris är mycket »en vogue», om någon förebrädde henne att hon ginge snedt på skorna. Hon kan, liksom andra qvinnor, må illa, behandlas och behandla sig själf illa; men gå illa är för henne omöjligt. Hon kan, liksom andra, nöta ut sina skor, ty cancan och scottish pröfva nog grisetternas skosulor, men det är blott framsidan det gäller, och klacken blir alltid densamma, alltid lika ny och glänsande, aldrig röjande någon beröring med plankan eller stenen. Derför är också

»Jag ger fem sous för kedjan,» ropade en grisett.

Sonen af Söder och Nord. I.

hennes gång en gång på resärer, och när hon stående hvilar sig, är det fjärlins hvila på blomsterskalen.

Det är förlåtligt, om man blir något varm om hjertat, när man vill teckna fransyskan, hvilket är nästan lika svårt som att beskrifva vestanvinden, som förtjusar oss när den kommer och bedröfvar oss när den flyr. Påståendet, att fransyskorna visserligen i allmänhet äro graciösare än andra qvinnor, men i allmänhet icke så vackra som deras systrar i Norden, är blott en konstgjord blomma, som man af artighet räcker andra länders döttrar, för att trösta dem. Vi, som med en äkta turists nyfikenhet genomströfvat Paris och det i många omgångar, ha icke kunnat underlåta att dervid finna, att den allgode Guden varit lika frikostig mot Paris som mot Stockholm hvad vackra fruntimmersansigten beträffar. Vi skulle till och med kunna säga, att han varit något frikostigare, om vi bara tordes.

Förmågan att behaga är hvarje qvinna medfödd; men denna förmåga odlas olika hos olika subjekt eller, kanske rättare sagdt, folkslag. Så t. ex. räcker svenskans bemödande att behaga vanligtvis icke längre än till den betydelsefulla kullerstolen och afläggas icke sällan med brudskruden, då deremot fransyskans räcker ända till grafven, hvarest det går i arf till hennes döttrar, som, hvad de än vanvärda, likväl aldrig vanvärda detta sitt moderne.

Men troheten! Troheten! —

»O trohet! Du är stor i Norden,»

då deremot söderns döttrar och främst bland dem fransyskorna... O himmell! Bevare oss Gud för dessa gracer utan hjerta; för dessa ögon, som tända eldar för flere än en; för dessa små fötter med deras till flygt alltid spända vingar; för dessa fina fingrar, som med slängkyssar uppspäda sjelfva korstecknet, under det ögonen i sjelfva vigvattenskalen söka älskarens bild!... Det är fasligt!...

Men det är verkligen skäl att något afkyla viggen, innan vi slunga den öfver så vackra hufvud som fransyskornas. Gerna vilja vi förena oss med dem som uppresas och helga vestaliska tempel åt nordens »ljuslockiga mör», men likväl med vilkor att grundpelarne dertill icke samlas på bekostnad af söderns »svartögdade tärnor».

Derför några ord om fransyskornas mycket omordade flyktighet. Det är klart, att vår mening ej kan vara att våga någon lansbrytning till förmån för dessa olyckliga

varelser, hvilka innehafva, såsom fransmännen och de sjelfva kalla det, »une vilaine position», men hvilkas antal i förhållande till folknummern visst icke är större i Paris än i andra hufvudstäder. Man kan egna deras öde en tår, djupt beklagande att den gode engeln nödgats lemna så många vackra hyddor till pris åt lågorna af de lägsta lidelser, hvilka, sedan de rasat ut, lemna efter sig dessa hemska ruiner, bland hvilka eländet famlar, ett elände utan like, ty det har samvetsqualen på hvar sin sida och föraktet efter sig.

Vi vända oss endast till de samhällsklasser, af hvilka man eger att fordra sedlighet såsom en gifven följd af bättre villkor, bättre uppfostran och föresyn, men som, i den mån de äro förnämre eller rikare, lemna allt mer och mer otillfredsställande svar. Det sväfvar, så har man sagt oss, mycken trolöshet, rik på förställning och ränker, öfver turkiska mattor, mellan gyllene väggspeglar och sammetsdivaner, belysta af mångarmade kristallkronor. Men man har äfven sagt oss den egentliga orsaken dertill, och hvarför skulle vi icke tro lika mycket på det senare som på det förre... Se här hvad man sagt oss:

Föräldrar af hög börd eller stor rikedom ha naturligtvis icke tid att sjelfva uppfostra sin dotter. När hon blifvit så stor, att hon, enligt vedertaget bruk, måste lära sig läsa, rita och »göra musik», flyttas hon utur barnkammaren, hvilken, belägen i en öfre våning af palatset, föräldrarna sällan haft tid att besöka, och sättes i en pension, så till vida lik ett kloster, som hon deruti icke får se eller tala med någon annan än pensionsförestånderskan, några underlärarinnor och på sin höjd en och annan gråhårig lärare i ritning eller pianospelning, hvilka alla, samt och synnerligen, blifva föremål för den unga pensionärens och hennes jemnåriga kamraters mer eller mindre lustiga och oskyldiga upptåg. Mer än två gånger på året hafva omöjligt föräldrarna tid att personligen göra sig underrättade om sin dotters framsteg, men det anses så mycket mer öfverflödigt, som pensionen är en af de mest ansedda i Paris. Det är riktigt svårt att der få in sina barn, och man får tacka sin gud om man får in dem för 2,000 francs om året för hvarje pensionär. Emellertid tillväxer den unga pensionären, om ej just i visdom, så åtminstone i en mängd konster, de flesta utgående på att spela nyssnämnda lärarepersonal en mängd

puts, att knipa en och annan bakelse ur hofmästarns skafferi samt en och annan persika från trädgårdsmästarns orangeri, ty pensionen har naturligtvis en mycket vacker trädgård med höga häckar och ännu högre murar. Dessutom kan hon ungefär lika mycket engelska språket som våra svenska pensionärer kunna franska. Hon är nu femton år, går på det sextonde och flyger hvarje ögonblick till fönstret för att se, om icke föräldrarnes ekipage snart skall infinna sig för att befria henne från det mångåriga fängelset. Ändligen kommer ekipaget. Under tiden hafva de omtänksamma föräldrarne, som redan för dottern bestämt ett kapital med t. ex. 40 till 50,000 francs årlig ränta, gjort bekantskap med en ung man, hvilken de finna ganska hygglig, emedan också han har ett kapital med ungefär lika stor afkastning. Nu kommer dottern hem och mottages af de hulda föräldrarne, hvilka, sedan de med mycken ceremoni kysst hennes panna, presentera henne för den väntande fästmannen, hvars namn hon förut icke ens hört omtalas. Han är kanske den förste unge karl hon sett och säkert den förste, som räcker henne den betydelsefulla blomsterbuketten. Det förstås att hon genast måste tycka om honom. Åtminstone taga föräldrarne det för gifvet, ty de utsätta bröllopsdagen, som vanligtvis randas tre veckor efter det första mötet. Under denna väntans tid hålles den unga bruden tråget innestängd emellan hemmets murar och får knappast i föräldrarnes närvaro tala med brudgummen, som dagligen på bestämd timme uppvaktar med de utsöktaste blomsterbuketter och de dyrbaraste konfektkorgar. Men de tre veckorna hafva sin gräns. Bröllopsdagens otåligt väntade sol sjunker, och från denna stund är den unga damens frihet gränslös. Nu först börjar för henne visiternas, soiréernas och balernas tid, böjande sig för hennes minsta nyck. Förr en blomma med hårdt fäst rot, är hon nu en blomma utan stielk, fångad och drifven omkring af alla möjliga hvirflar, samt vissnad innan lifvets middagssol tändt sig. Nu gör hon bekantskaper, som mer motsvara hennes ungdomsdrömmar; nu kommer hon in i förhållanden, som . . .

Kort sagdt: hela den förnäma och rika världens husliga missöden ha sin grund i det oproportionerliga förhållandet, att qvinnans frihet före äktenskapet är för liten och efter äktenskapet för stor. Men är det väl hon som bör anklagas därför? Är det väl hon som bildat detta olycksaliga upp-

fosteringssystem, hvilket hon måste underskrifva med sitt dyraste hjertblod och besegla med ett helt lifs olycka?...

Ända från den tid djefvulen upphörde att i egen hög person gästa jorden, har han mer än tillräckligt varit representerad af de sedvanor och bruk, som under namn af »convenance» och »comme il faut» nedtryckt menskligheten och förvridit världen.

Men, i Guds namn! utropa moralisterna, det är väl inte alla som ha råd att ärligen betala 2,000 francs för sina döttrars uppfostran! Det är väl inte alla som ha 40 eller 50,000 francs ränta att ge sina barn i hemgift! Om förbannelsen endast ligger i bördan och penningen, så måste ju helt naturligt välsignelsen ensam falla på majoritetens lott, ty majoriteten har hvarken börd eller guld!...

Vi skulle kunna svara med ett vädjande till den sanningen, att ingenting smittar så mycket som de högres och rikares föresyn i lära och lefverne, men nöja oss i stället med att inför de stränge moralisterna presentera hela denna skara af grisetter, hvilkas snöhvita tyllmössor man ser flyga inom och utom barriärerna af den ofantliga staden.

Troligtvis finnes det ingen af dem som icke har sin älskare. Få grisetter förtjena mer än halfannan franc om dagen; men ganska få af deras älskare förtjena mer än de, och åtskilliga, såsom studenterna, förtjena intet. Icke desto mindre äro de allt för dem de tillhöra. De tillreda deras mat, borsta deras kläder, blanka deras skor, städa deras kammare, springa deras ärenden, afråda dem från tusen dårskaper, som, utan dem, skulle gifva sig luft. Följaktligen är grisetten för dem på en gång älskarinna, syster och tjenarinna.

Och hvad fordrar hon för allt detta? Jo, att älskaren följer henne när hon vill skratta åt vådeviller eller dansa scottish (grisetterna äro galna i vådeviller och scottish). Älskaren behöfver icke bli mörk i fysionomien, ty älskarinnan köper sjelf sin biljett. Grisetten svälter gerna tre dagar i veckan för att kunna skratta åt vådevillen en gång och dansa två. Älskaren behöfver icke taga börsen med sig för oförmodade utgifter, ty älskarinnan betalar sjelf sina kastanjer, sitt bröd och sina drufvor.

Och hvad vänta de för sin framtid af sina älskare? Hvad väntar t. ex. grisetten af sin student? Jo, att den blifvande mannen i staten kanske en gång skall bli skumög

eller närsynt, när han möter den förre studentens älskarinna. — Men de äro så lätt tröstade, säger man, de äro så lättsinniga, hafva snart i beredskap en annan i den förlorades ställe. Det är alltför möjligt, att fransyskan icke bryr sig om att med särdeles många tårar försköna spåren af den manliga otacksamheten. Det är till och med alltför troligt att hon icke gör det.

Vi veta icke hur många tröstlösa flickor sucka i Stockholm; men det veta vi, att knappast någon nattlig dimma hvilat öfver Seinens vatten, som icke mottagit den sista sucken ur en kvinnas hjerta, brustet långt förrän det kallnat.

Vi bedja våra läsare om förlåtelse för det vi gjort oss skyldiga till ett af de största fel en romanförfattare kan begå, nämligen att genom afvikning från ämnet hejda handlingens naturliga gång. Men detta är så vanligt, när man kommer in på kapitlet om det täcka könet.

Emellertid vilja vi nu söka återtaga tråden till den ovanliga händelsen på Bastiljplatsen, ty ovanligt är det visserligen, att någon bjuder fem francs för en vara, som man kan få för fem sous. Dertill kom äfven, att hon som bjöd syntes tillhöra en klass, som icke brukar göra uppköp för sin toalett på gatan och för öfrigt icke är känd för att särdeles intressera sig för det lägre folket.

Vår hjeltinna — det är så godt att genast erkänna henne som sådan — egde också den allra som hvitaste lilla hand, och det var lätt att se, ty hon hade, om af en händelse eller af koketteri, aftagit högra handsken. Ett nytt femfrancsstycke med Ludvig Filips bild — ännu Ludvig Filips bild — syntes i denna hand. Det smala pek-fingret med dess genomskinliga skära nagel förmådde knappast betäcka bildens reputerliga kindben. Mot en skönare hand kunde en konungs hufvud icke hvila.

»Hvilken idé! Hvilken galenskap!» hviskade i hennes öra mannen med hederslegionen.

»Jag gaf i går tio francs för en liten blomma af madame Furstenhoff och för en timme sedan ett femfrancstycke för en tårta hos monsieur Félix vid Boulevarden,» svarade hon lika sakta.

Armand Cambon, riddaren af messingskedjorna, närmade sig henne, synbart öfverraskad.

»Det är verkligen så att jag köper er kedja för fem francs,» sade hon; »och hvad underligt finner ni deruti, ni, som sjelf nyss bjöd ut den för hundra?»

»Bravo, bravo!» jublade skaran, applåderande och skrattande.

»I himlens namn, blottställ oss ickel!» hviskade återigen riddaren af hederslegionen, förskräckt öfver den hedersbevisning, som egnades hans dam.

»Julia Grisi och Fanny Cerito skulle kunna afundas mig så mycket bifall,» svarade leende den unga flickan.

»Visserligen, sköna dam!» stammade Cambon, tummande ännu förlägnare på kedjan, ty han kunde icke dölja för sig, att den nyss gifna applåden till icke oväsentlig del gifvits på hans bekostnad; »visserligen begärde jag hundra francs... men det torde icke vara er bekant, att i Paris en stackars arbetare som jag måste tala mycket för att få sälja litet.»

»Men många tala ej så mycket som ni,» förklarade hon; »mången talar icke fjerdedelen så mycket för guld som ni har talat för messing.»

»Det är sannt, det är sannt!» ropade folket om hvarandra; »Cambon talar som Ledru Rollin... Cambon borde bli deputerad!»

Riddaren af hederslegionen stod som på nålar och drog oupphörligen i den unga damens mantilj, till verklig fara för de dyrbara brysselspetsarne.

»Det är visst sannt att jag begärde hundra francs,» svarade Armand brydd; »men jag betyder att jag lika litet trodde på möjligheten att få dem som...»

»Som ni nu tror på de fem jag bjudit,» inföll hon. »Var så god och tag emot pengarna och låt mig få kedjan, så är ju affären uppgjord.»

Hon räckte derunder fram handen med silfvermyntet.

»Jag ber om förlåtelse!» yttrade Cambon, i det han med en bugning sköt hennes hand med penningen tillbaka; »denna kedja är redan såld... såld för fem sous åt den unga flickan derborta, såsom ni sjelf kanske hörde.»

»Rätt, ganska rätt!» ropade folket, lika känsligt för rättvisa som för goda infall.

»Bra, monsieur!» tillade damen med femfrancstycket, lifvad af samma känsla som de öfriga; »uppgör affären först med henne och kom sedan till mig... ni har säkert flere

kedjor i er hatt derborta... men var god och skynda er!» tillade hon, fruktande för sina brysselspetsar, som hennes otålige kavaljer oupphörligt ryckte uti.

Armand Cambon var ej sen att uppgöra affären med grisetten, hvilken rodnande räckte honom kopparslantarne, inlagda i hvitt papper, ty det nakna kopparmyntet var naturligtvis för fult att kunna presenteras en så ung och vacker karl som Armand Cambon, och dessutom var det ju icke omöjligt att sådant der hvitt och fint papper kunde på afstånd tagas för silfver.

Sedan vår köpman lemnat grisetten kedjan och dervid sagt henne några artigheter så väl för det vackra omslaget som för de granna svarta ögonen, hvilket också var i enlighet med verkliga förhållandet, upptog han sin hatt från gatan och närmade sig ånyo vår Psyche med femfrancstycket.

Grisetten lemnade derunder folkringen och ilade sin väg. För allt i världen skulle hon icke kunnat förmå sig att stanna qvar för att se på huru ett annat fruntimmer gäfvé fem francs för en vara, hvilken hon endast kunnat betala med fem sous. Men under det hon flydde, fäste hon kedjan kring en hals, som icke heller var att förakta. Dock fordrar rättvisan det erkännandet, att hon under sitt lopp, snarlikt hindens, icke uteslutande egnade sin uppmärksamhet åt halsen och dess nya prydnad. Ofta kastade hon om hufvudet, hvarvid de stora svarta ögonen sökte messingsarbetaren, utan tvifvel tacksamma för det beröm han nyss gifvit dem. Ack, hvad somliga ögon äro tacksamma!

Men Armand Cambon, den otacksamme, såg icke de svarta för de blå. Hvern ser på den i vester flyende natten, när man har himmeln klar i öster?

»En förständig säljare handlar så att köparen aldrig får skäl att ångra köpet,» sade Cambon till himmeln i öster; »när nu en köpare ger mer för varan än den är värd, så blir naturligtvis öfverskottet antingen en skänk åt säljaren eller en förlust för köparen... Jag vill icke mottaga en skänk, och jag vill icke heller att ni skall lida en förlust.»

»Ah, jag förstår,» sade hon något förlägen.

Fina och känsliga själar hafva alltid lätt för att förstå.

»De dagar jag får en franc för hvarje kedja,» fortfor arbetaren, »anser jag mig ha gjort en god affär, och dessa

»dagar äro visst icke många... därför vore också nu en franc fullkomligt nog.»

»Men, monsieur,» inföll hon, »det händer ju lika ofta och kanske oftare att ni nödgas sälja till underpris, såsom nyss till exempel, och då tycker jag att ni alltför väl kunde...»

»Om förlåtelse!» afbröt han; »när jag gör det, så är det mitt eget fel, men det bör ingen annan betala... Således en franc för kedjan, efter ni är så god och vill köpa den.»

»Men hur vill ni då att jag skall göra?» frågade den sköna något misslynt; »jag har icke något mindre mynt hos mig, och något motbjudande förefaller det mig att få tillbaka på detta femfrancstycke.»

»Nog vet jag,» svarade Cambon, »att ni ej bjöd på kedjan för det ni ville ha den, utan därför att ni tyckte det vara synd om en säljare, som ansträngde sina lungor för ingenting... Derför är det också min skyldighet att hjälpa er till rätta med saken.»

»Jag blir er särskildt förbunden för denna artighet,» försäkrade den unga damen.

»Jag tager ett femfrancstycke och behåller det,» föreslog Cambon; »ni tager deremot fem stycken kedjor, som ni icke behåller, utan skänker dem åt hvem ni behagar... Är jag nog lycklig att ha gått er önskan till mötes?»

»Jag tackar er hjertligt!... Men jag behåller en af kedjorna och öfverlemnar åt er att skänka de öfriga åt hvem ni vill.»

Riddaren af hederslegionen pustade och gnuggade händerna, liksom han hade stått i flere graders köld.

»Mademoiselle, ni är oändligt god,» sade Cambon, »men der stå några flickor, som säkert tycka om mina kedjor och skulle ännu mer värdera dem, om de finge dem af er egen hand, som är så... så...»

Han ville säga: fin och vacker, men hejdade sig, ty det föreföll honom som vore en dylik artighet i hans mun icke på sitt rätta ställe. Det ridderliga, det grannlaga mot fruntimmer är fransmannen medfödt och urartar aldrig hos honom. Man är säker om att finna det lika väl under lumpsamlarens lappade rock som under hofmannens stjernbeströdda mantel.

Den unga damen rodnade, men ingen skugga öfver hennes purpurn röjde något förnämt förakt för den halfqvädna visan. Hur skulle man också kunna förakta en visa, som af blygsamhet icke sjunges ut, men hvars melodi man så väl känner!

Ett ögonblicks tystnad följde emellertid, hvarunder femfrancstycket utbyttes mot de fem messingskedjorna. Den unga damen hade följt riktningen af köpmannens finger, när han utvisade de flickor i ringen, som han ansåg hugade att emottaga kedjorna. Utan att vidare fundera på saken gick hon fram till de öfverraskade arbetardöttrarna och delade ut de fyra klenoderna, latande på samma gång, ehuru omärkligt för alla andra, ett guldmynt medfölja hvarje kedja; men den femte gömde hon i den lilla guldbroderade korgen, som hängde vid hennes arm.

De som fingo kedjorna blefvo icke litet lyckliga, ty messingskedjor äro ändå i alla fall en rätt vacker prydnad, helst när dermed följer tillräckligt guld att förgylla dem med. De fattade den sköna gifvarinnans begge händer och kysste dem. En af dem, modigare och raskare än de andra, ropade:

»Mademoiselle, unna oss den lyckan att veta ert namn, att vi må kunna nämna det i våra böner!»

»Adelaïde,» svarade utan vidare betänkande den unga damen.

»Hvilken obetänksamhet!» utbrast riddaren, som följt henne hack i häl, »hvilken oförlätlig dårskap att så der midt på gatan utkasta sitt namn... utkasta det åt sådana der!»

Den som i denna stund var obetänksam och oförlätligt dåraktig, det var riddaren af hederslegionen. Sådana saker kan man tänka, om man så vill, men man aktar sig för att säga dem, i synnerhet om man är i Frankrike... i Paris.

Följden uteblef också icke.

»Sådana der!» upprepade en »gamin» af det slaget, som, hårdadt vid emöternas chocker och kanonmynnings kartscher, icke fruktar några barska ord från en hederslegionsriddares mun.

»Mille tonnerres!» röt en kolbärare, läggande sina grofva svarta händer på riddarens skuldror.

»Vill man öfverfalla mig midt på gatan!» ropade riddaren, stretande emot; »finnes det ingen polis?... Hör hit, någon!... Släpp mig, släpp mig, fördömda pack!»

»Pack!»

Det var kronan på verket, det var luntan vid krutdurken.

»Ned med aristokraten!... Ned med guldmenniskan!»
vrålade hela Bastiljplatsen.

I ett ögonblick var riddaren skild från sin följeslayerska och omgifven af en mängd vilda figurer, som öfverskreko hvarandra, hårdare och hårdare omslutande sitt offer.

Allt detta följde på hvartannat vida hastigare än vi hunnit nedskrifva det.

Den unga damen stod blek som den verkliga Psyches bild och lika orörlig, förstelnad som den. Omkring henne och liksom för att beskydda henne stodo de fyra flickorna, som nyss rönt så stort bevis af hennes vänlighet. Men hufvudfiguren i gruppen tänkte i denna stund endast på den fara som hotade en annan, och hennes bönfallande blick sökte mannen med messingskedjorna, liksom hon haft rättighet att vinna hans deltagande.

Denna blick sökte ej förgäfvess, ty snabb som pilen, som tanken, kastade sig Armand Cambon in i folkhopen liksom man kastar sig i vågen för att rädda en drunknande. Snart hade hans starka armar undanvräkt de våldsammaste; snart stod han öga mot öga framför den olycklige riddaren, hvilken han ögonblickligen trängde sig närmare intill och upplyfte. Derefter närmade han sig jernstaketet kring Julikolonnen. Folkhopen upphörde med sitt anfall och lät Cambon obehindradt passera i den fromma öfvertygelsen, att den hederlige Armand Cambon omöjligen kunde hafva någon annan afsigt än att spetsa den förhätlige aristokraten på de lansar, hvaraf staketet bildades, ett infall så nytt och, med afseende å staketets egenskap af hedersvakt kring frihetshjeltarnes grafvård, så pikant, att det ovilkorligen måste framkalla det mest enhälliga och stormande bifall.

Armand Cambon var mer än ordets Ledru Rollin, Armand Cambon var handlingens Robespierre, och Gud vete icke allt hvad den hederlige Armand Cambon i denna stund var.

Cambon gjorde så till vida skäl för jemförelsen, som han, i likhet med Robespierre, sköt öfver målet. Det vill säga: i stället för att, såsom det goda folket väntade, tråda riddaren på de uppskjutande lansspetsarna, lyfte han honom öfver dem och stälde honom derefter inom staketet, hvilket, sedan dess port ögonblickligen blifvit af den innanför posterade vaktkarlen tillsluten, sålunda, tvärtemot allas uträkning, blef ett försvar för den, hvars undergång och död det skulle blifva.

Detta var ett streck i räkningen, som naturligtvis måste gifva signalen till ett lika enhälligt som stormande missnöje från alla dem, som nyss icke haft nog starka lungor för jubelropen.

Armand Cambon var en förrädare af folkets heliga sak; Cambon var en hemlig anhängare af aristokratien, ty man får icke gerna af en förnäm dam fem francs för en messingskedja, och man underlåter icke gerna att spetsa en förnäm herre, så framt man ej kokar i samma gryta som de. Cambon var en spion, som eftersträfvade ingenting mindre än en polissergeants förmånliga syssla, och Gud vete icke allt hvad den stackars Armand Cambon nu var.

Hotfulla röster, riktade mot vår hjälte, hördes från alla håll, och hotfulla armar höjdes för att vända ordet till handling. Räddaren var nära att bestiga den räddades bål.

Men Armand Cambon höjde sig på täspetsarna och ropade med en röst, som genomträngde stormen:

»Aktning för Julikolonnen! Aktning för julihjeltarnes graf!»

Han väddjade ånyo till Julikolonnen, och vi måste medgifva, att den senare anledningen var mera på sitt ställe än den förra.

Folkhopen hejdade sig.

»När jordens mäktige icke längre skydda olyckan,» fortfor Cambon, »när kyrkorna icke längre äro olyckans fristäder, hvar skall då olyckan finna sitt skydd, sin fristad!... Hvar, om ej vid Julikolonnen!»

Folkhopen sänkte sina armar.

Sätt det franska folkets alla lägre passioner i rörelse och gif dem hur stort spelrum som helst, och man skall ändå alltid finna någon liten fjäder blottad, hvarpå man kan trycka och derigenom ögonblickligen stilla stormen. Hvad hundratusen bajonetter icke skulle kunna uträtta, förmår ofta ett enda ord. Konsten är blott att finna det rätta ordet.

»Derför aktning för Julikolonnen!» upprepade Cambon, tilläggande: »och aktning för olyckan, som anropar kolonnen om skydd!»

Några minuters tystnad följde.

»Men han har kallat oss för pack,» ropade en ur hopen.

»Ja, ja, han har kallat oss för pack,» upprepade mängden.

»Ett förflugit ord är en uppblåst boll,» svarade Cambon, »och återstudsar alltid på den som kastat den.»

»Men ordet, en gång sagdt, måste straffas.»

»Hvem skall straffa honom?»

»Vil... Död åt aristokraten!»

»Hvem skall döda honom?»

»Vil... Död åt penningmenniskan!»

»Vi?» upprepade Cambon; »således alla. Tjugu döda en, femtio döda en, hundra döda en... men dessa tjugu, dessa femtio, dessa hundra äro icke julihjeltarnes landsmän.»

En ny fjäder var vidrörd. En ny tystnad följde. Tystnaden är icke alltid stormens förebud. Den är ofta eftertankens början, väckande besinningen och friden.

»Men,» anmärkte, efter en stunds paus, en ny röst ur hopen, »men aristokraten vanhelgar genom sin närvaro Julikolonnen.»

Det är många röster som komma ur hopen, men alla dessa komma icke alltid från folket, ty det finnes personer som, ursprungligen icke tillhörande hvad man egentligen menar med folket, likväl icke underlåta att för enskilda intressens främjande uppkittla och uppreta det. Så t. ex. är det ingen hemlighet att bland ropen: »Ned med Ludvig Filip!» hvilka under februaridagarna skallade på Paris' gator, voro legitimisternas de vildaste, liksom, under juldagarne, orleanisterna hade brorslotten i ropen: »Ned med Carl XI!»

»Ja, aristokraten vanhelgar Julikolonnen!» instämde hopen, ty ingen kan bestrida att ju icke hopen ganska lätt följer med.

»Nej, alla världens aristokrater,» svarade Cambon, »om de också vore förenade på en enda punkt, förmå icke vanhedra Julikolonnen... den höjer sig öfver alla partier.»

»Men julihjeltarnes skuggor kunna icke tåla aristokraten,» invände en annan.

»Jo,» svarade Cambon, »det finnes ingen hämd på andra sidan grafven.»

I detsamma hördes en trumhvirfvel, och ett kompani nationalgarde ryckte fram ifrån Boulevard Beaumarchais in på Bastiljplatsen. Polissergeanterna, som funnit sig för svaga att skingra den allt mer växande folkmassan, hade dragit försorg om truppens ditbeordrande; men numera var denna kraftåtgärd obehöflig, ty folket, antingen

öfvertygadt af den unge arbetarens ord eller trött på hela saken, som redan börjat bli för gammal, skingrade sig sjelfmant, utan ringaste uppmaning från myndigheternas sida.

Några minuter derefter stannade en hyrvagn, anskaffad af Armand Cambon, nära intill staketet. Upp i vagnen steg, med den artige Cambons tillhjälp, först riddaren af hederslegionen. Denne glömde att tacka sin räddare för besväret, hvilken uraktlåtenhet dock troligtvis bör tillskrifvas riddarens upprörda sinnesstämning jemte den till följd af tumultet fullkomligt derangerade garderoben, ty det fordras verkligen utomordentliga händelser för att fransmannen skall kunna glömma sitt: »Merci bien!»

Men riddarens dam försonade riddarens fel.

»Aldrig kan jag glömma denna dag,» sade hon halfhögt till Cambon, i det hon satte den lilla foten på fotsteget och räckte högra handen åt honom, naturligtvis för att också bli upphjelpst i vagnen, »och aldrig vill jag glömma den, ty den skall erinra mig om en ädel gerning, erinra mig om hvad ni gjort för oss...»

»Hvad har jag väl gjort?» frågade Cambon; »den som kan rädda en människas lif och icke gör det, är ju ungefär detsamma som mördaren sjelf... och för öfrigt tror jag ej att det var så farligt som det såg ut... Folket är vant att uppbära mycket svårare bördor än några obetänksamma ord, utan att därför ta lifvet af sina vederdelomän.»

»Säg mig, hur skola vi kunna visa er vår tacksamhet, utan att träda er grannligheten för nära?» frågade den kanske i mångas ögon alltför romaneska flickan. Nu för tiden är man alltid romanesk, när man är naturligt god och hjertlig.

»Ack, min Gud!... Det är ju ingenting... alldeles ingenting,» stammade arbetaren.

»Om ni någon gång skulle behöfva oss,» fortfor hon, »ack, förlåt mig!... Om ni någon gång känner en längtan att se... att se huru de personer befinna sig, som ha så stora skäl att tänka på er, så glöm ej namnet Geronnière... glöm ej rue d'Anjou-S:t-Honoré, n:o 35... och om...»

»Hvad du dröjer länge, Adelaide»... hördes från vagnen riddarens jemmerliga stämman.

»Jag kommer,» svarade flickan, i det hon beträdde fotsteget, »och ni glömmar ej hvad jag bedt er om?» yttrade hon, vändande sig till arbetaren.

»Jag glömmar ej att ni köpt min messingskedja,» svarade Cambon.

»Denna kedja skall jag gömma,» försäkrade Adelaïde och försvann in i vagnskorgen.

»Och jag ... jag har ert femfrancstycke, jag,» hviskade Cambon, hvarefter han tillstängde vagnsdörren och gaf tecken åt kusken att köra.

Vagnen satte sig i rörelse. Armand Cambon såg länge efter vagnen, men när vagnen försvunnit, såg han på fem-francstycket.

ANDRA KAPITLET.

Rue d'Anjou-S:t-Honoré.

Denna gata, belägen inom första arrondissementet, är en af de smalare och minst lifliga i Paris. Ganska få salubodar finnas der, och de till det mesta låga murar, mellan hvilka man promenerar, röja icke heller så stort antal invånare, att köpmännen kunna anse det löna mödan att derstädes uppslå flere bodar; med ett ord, det yttre ser ganska tarfligt ut och ger inga synnerligen höga tankar om Paris, i fall denna trakt är den första man besöker. Men kastar man en blick inom portarna på dessa låga murar, upptäcker man stora stenplanerade gårdar och deremot svarande palats, hvilka, icke synliga från gatan, snart uppenbara att man är midt i skötet af den s. k. förnäma världen.

Den förnäma världen bor gerna nära barriärerna och på aflägsna gator, ty dels är det godt att slippa beröringen med det bullersamma lifvet närmare medelpunkten och att, när man vill sofva i ro, kunna obehindradt betäcka gatorna med halm, dels också är det bekvämt att, om det börjar koka i de stora folkqvarteren, de egentliga revolutions-grytorna, kunna stänga in sig inom egna, med kolossala ekportar försedda fästningsmurar eller, i fall den brännheta imman skulle närma sig, hafva utvägen till flykt så nära som möjligt.

Gatan kan ej för oss svenskar vara obekant, ty n:o 76 är svenska och norska legationens palats, der h. ex. greve G. Löwenhjelm bor och, kanske oftare än någon annan utländsk diplomat, ser sina landsmän vid det gästfriaste bord, som dessutom prydes af den på en gång äldste och ungdom-

ligaste af värdar. N:o 36 (28 gamla nummern) drager äfven till sig svenskarnes uppmärksamhet, ty der bodde under kejsardömet tider Bernadotte, hvilken af Napoleon skall hafva fått detta hus, som förr tillhörde Moreau. Nu är Carl XIV Johans enkedrottning egarinna dertill. Palatset, som är ganska bekvämt och vackert samt försedt med en rik trädgård, uppskattades före senaste revolutionen till två millioner francs. Det borde, enligt allas omdöme, afkasta ganska vackra knappålspenningar; men, efter hvad man sagt oss, skall det icke en gång lemna så mycket som en knappål i behållning, ja, man påstår till och med att den höga värdinnan får betala nöjet att ha ett hus i Paris med omkring 100,000 francs årligen.

Gatan kan icke heller för fransmän vara likgiltig. I huset n:o 11 bodde Armand Dartois de Bournonville, en af Frankrikes mest produktiva dramatiska författare; i n:o 15 dog den ryktbare Benjamin Constant, och i n:o 6 slutade år 1834 den 20 maj Lafayette, hvars hela lif var helgadt friheten, sin händelserika bana.

Men gatan har äfven sitt stora sorgliga minne. Der reser sig nämligen ett monument, helgadt Ludvig XVI och Marie Antoinette och kalladt la Chapelle Expiatoire, en dyster korsbyggnad med tvänne långa gallerier, föreställande flere förenade grafvar. Platsen, hvarpå la Chapelle Expiatoire nu står, var den stora grafven, som mottog de många offren af den första revolutionen, till hvilkas antal, som vi känna, Ludvig XVI och hans gemål äfven hörde. Ludvig XVIII lät år 1815 undersöka den ofantliga begravningsplatsen och trodde sig hafva fått reda på sin brors och svägerskas ben, dem han sedan lät föra till konungagrävarne i S:t-Denis, ehuru det kan vara lika möjligt att Danton eller Robespierre i stället fått göra resan till detta S:t-Denis, som säkert behagar deras skuggor lika litet som »la fosse commune» behagar det olyckliga konungaparets. Uti kapellet i hemicykeln till höger är en marmorgrupp, föreställande Ludvig XVI:s apoteos, och hans testamente är i guldbokstäfver ingraveradt på en sockel af svart marmor; i hemicykeln till venster är en annan grupp, likaledes af hvit marmor, föreställande Marie Antoinette och Religionen, denna senare framställd som en beslöjad qvinna, bärande korset. På den dertill hörande svarta marmorsockeln är inristadt Marie Antoinettes sista bref till prinsessan Elisa-

beth. Till höger och venster nedgår man på trappor, som leda till underjordiska likhvalf, der, vid skenet af en ständigt brinnande lampa, man upptäcker tvänne gravvårdar till konungens och drottningens minne. Minnesvården är vacker och vördnadsbjudande, värdig ett konungapar och värdig en konung, ty om någon fått lida för konungarnes fel, är det otvifvelaktigt Ludvig XVI och hans drottning.

Rue d'Anjou-S:t-Honoré är dessutom för författaren till denna berättelse af särskildt intresse, emedan det var i huset n:o 35, eller midt emot enkedrottningens af Sverige palats, som berättelsens hjeltinna i slutet af år 1847 bodde. Ifsagavarande byggnad har också sin lägre mur med inkörport åt gatan, sin stora gård att promenera öfver, innan man kommer till det verkliga palatset, samt sin breda, slottslika trappa, uppför hvilken man naturligtvis måste gå för att inkomma i den furstligt möblerade våning, som beboddes af monsieur Geronnière, en af Frankrikes mest ansedda bankirer, och hans sextonåriga brorsdotter, samma unga dam som vi sett rikta sin dyrbara toalett med en messingskedja från Place Bastille. Monsieur Geronnière ansågs för en af parisbörsens väldigaste pelare, ty dess piedestal var en kassakista, lika ovanlig till storlek som soliditet. Derom fanns blott en enda mening. Något annorlunda var det med sjelfva kapitalet, ty då icke mindre han sjelf än hans beundrare — när har en rik man icke beundrare? — ansågo det fullkomligt vuxet att jemte börsen äfven kunna uppbära den tunga bördan af finansportföljen, delades denna goda tanke hvarken af Ludvig Filip eller andra, till följd hvaraf monsieur Geronnière, som i allt öfrigt hyllade julikonungens visa politik, verkligen var ledsen öfver att ej i allt kunna draga jemt med honom. Visserligen var hederslegionens band ett ganska vackert ornament, men det räckte ty värr endast till kapitalet, och något mot dess rika förgyllning svarande måste hvila deruppå, så framt ej pelaren skulle svära för mycket mot konstens regler. Monsieur Geronnière var en stor vän af symmetrien. Alla tafflorna i hans galleri voro lika stora, alla trymåerna i hans förmak lika till höjd och bredd, alla människor älskade han lika, blott de voro lika rika som han. Han rynkade lika mycket på näsan åt dem som hade mer eller mindre, och i synnerhet led han djupt, om någon hyste en annan tanke om honom än han sjelf.

Monsieur Géronnière hade haft en äldre bror, hvars död han troligtvis skulle ha begråtit, såvida denne efterlemnade en förmögenhet, motsvarande hans egen. Den olycklige brodern efterlemnade blott ett kapital, som gaf 10,000 francs i ränta, och en dotter, som icke gerna kunde upptagas i bouppteckningen.

Adelaïde Géronnière var både fader- och moderlös, ty modern hade dött tidigare än fadern. Det der var visserligen ganska olyckligt för den unga flickan, men deremot ganska lyckligt för oss, ty, enligt Molière och Beaumarchais blir en ung flicka, hur vacker hon än må vara, aldrig rätt intressant, om hennes föräldrar icke äro i herranom och hon själf i en svåra rik förmyndares eller onkels hus, i synnerhet om denne är ogift och barnlös, såsom fallet var med monsieur Géronnière, derför att han aldrig kunnat finna en qvinna lika rik och symmetrisk som han själf.

Men i den mån Adelaïde blef äldre, ty hon var blott tolf år när fadern dog, och vackrare, ty en flicka vid tolf år är sällan vacker, vann hon alltmer insteg i sin onkels ynnest. Efter det nu så är, tänkte han, att den sanna förtjensten, äfven understödd af penningen, som annars förmår allt, icke kan komma fram i verlden genom sig själf, så vill jag smycka dess nakna, men rena granitgrund med ornamenten af ett par högblå ögon och en purpurfrisk mun, utom allt det guld, hvarmed jag vill beslä friserna. Adelaïde är skön som en af mytens gudomligheter, och hon blir rik som Géronnière den yngre... Hvad är då lättare för mig än att gifta henne med en man af nog gehör för att öfvertyga höga vederbörande om nödvändigheten af att ställa statens finanser i bättre skick? Adelaïde skall göra ett godt parti och derigenom blifva den säkra bron emellan rue d'Anjou-S:t-Honoré n:o 35 och rue de Rivoli n:o 48, der finansministern residerar, öfver hvilken bro en Géronnière bekvämligt går till finanserna och odödligheten. Man skall kanske prata att Géronnière haft sin brorsdotter att tacka för platsen, liksom ett sådant besvär verkligen vore något att tacka för, men hvad vinner jag egentligen? En ministerplats med hela dess svit af klander, ovet och fördömelser. Hvad ger jag? Skönhet och pengar åt min brorsdotters man, pengar och rang åt brorsdottern. Partiet är sannerligen icke lika. Men man var medborgare innan man blef affärsman... jag har blott en skuld att betala, och

det ärnmin skuld till fäderneslandet. Lafitte uppofrade hela sin förmögenhet för att skapa julimonarkien; jag vill uppoфра något för att stödja den.

Således blott *något*. Monsieur Géronnière aktade sig för att säga *allt*. Monsieur Géronnière gick aldrig från sina grundsatser: symmetri i allt, äfven i rikedomens förhållande till äran.

Det är ungefär en timme efter uppträdet på Bastiljplatsen som vi återfinna riddaren och hans brorsdotter i hvar sin stora och rikt förgyllda fätölj framför den dyrbara marmorspiseln i Gétonnières kabinatt. En trefflig bokvedsbrasa flamlar i denna spis, kastande sitt röda sken på de små

marmorkolonner, som uppbära den rikt förgyllda marmorhällen, på hvilken står den kolossala bordstudsaren med dess tvänne förgyllda och af massivt silfver förfärdigade korsriddare, af hvilka den ene kastat den andre ur sadeln. Hur många gånger har ej monsieur Géronnière lätit sin blick hvila på denna lika dyrbara som betydelsefulla grupp? Ty hvad äro väl dessa korsriddare? Hvad annat än monsieur Géronnière som stöter monsieur Dumon, den dåvarande finansministern, ur sadeln?

Riddaren Géronnière hade hvarken hjälm eller sköld, men hvad hans ansigte beträffar, så såg det verkligen ut som skulle han nyligen hafva deltagit i någon dust emot saracenerna, ty en stor musch satt midt på hans näsa och en ännu större på hans högra öra, alltsammans färsk minnen af hans äfventyr på Bastiljplatsen.

»Parbleu!» mumlade bankiren; »hvilken olidlig smärta! ... Det fattas nu bara att jag får ärr efter de här såren,» tillade han ångestfullt.

Såsom vi redan känna, var det icke krigsministerportföljen riddaren eftertraktade. Det kan möjligtvis gå an för en krigsminister att på sitt ansigte bära krigets insignier; men en finansminister måste vara slät och hal i ansigtet som is.

»Och allt det här omaket, den här förargelsen för ditt upptägs skull!» fortfor han vresigt.

»Mitt upptåg?» upprepade Adelaïde; »hur kan ni säga det, gode onkel?»

»Jo, var det icke på din enträgna begäran som jag lät förmå mig att följa dig för att visa dig Julikolonnen?» sporde bankiren.

»Jag tackar er för er godhet att en gång hafva visat mig den ... Hvilket härligt monument! Storhet och smak förenade ... Hvilken hänförande utsigt från balustraden deruppe! Hvilken dyster högtidlighet i grafvarna derunder!»

»Vackert monument!» hänade onkeln; »en gravård öfver rebeller ... vackert efterdöme för framtiden!»

»Onkel tycker icke om Julikolonnen ... men den är ju ett verk af konungen själf, och konungen är ju sedan gammalt onkels synnerlige favorit?»

»Min synnerlige favorit? ... Kan så vara ... förr Atminstone; men nu ... och för öfrigt skulle jag säga dig mitt barn, att meningen med den der Julikolonnen endast

var att dermed tysta munnen på radikalerna och göra det goda folket lyckligt och nöjdt och så vidare.»

»Ett mycket anspråkslöst folk, som för sin belåtenhet och lycka icke behöfver något annat än en gravård öfver sina dödel!» anmärkte den unga flickan.

»Jag önskade, att hela det öfriga packet låge derunder!» genmälde bankiren.

»Derifrån undantager ni helt säkert den unge, raske mannen, som i dag räddade ert lif,» invände bankirens brorsdotter.

»En folkuppviglare, en värdig stallbroder till det der folket, som har allt att vinna, men ingenting att förlora,» menade riddaren; »det skulle ej förvåna mig, om han i det här ögonblicket sutte inom lås och rigel.»

»Då blefve det vår skyldighet att i nästa ögonblick rädda honom,» sade Adelaïde.

»Bahl!»

»Det var mycket obetänksamt af mig att jag icke tog reda på hans bostad... lyckligtvis kommer jag ihåg hans namn.»

»Hvarför är det så lyckligt?»

»Jo, ty jag skall höra efter om någon med det namnet är arresterad.»

»Och om så är?»

»Är han genast fri,» förklarade flickan; »och ni, onkel, skall bli den förste som förkunnar honom friheten... ni skall lika litet bli hans gäldenär som någon annans... Till en början skall ni sätta honom i tillfälle att sälja kedjor af guld i stället för kedjor af messing... icke sannt, ni kommer att göra det, goda onkel?»

»Det skall jag akta mig för,» svarade bankiren...

»Det var fasligt, jag tror näsan svullnat?»

»Men onkel, jag vill minnas att ni sjelf med synbart nöje lyssnade till den unge mannens ord,» yttrade Adelaïde.

»Jag skulle ha lyssnat med nöje?» frågade bankiren.

»Ja, onkel, och mer än en gång läste jag ett bifall i edra ögon... deraf drog jag genast den slutsatsen, att hvad den unge mannen talade, var icke helt och hållet ogrundadt.»

»Beklagansvärdt är det samhälle,» svarade onkeln, »i hvilket en dylik uppviglare kan uppträda, utan att någon

man af bildning och förstånd vågar påstå, att allt hvad han talar är osantt.»

»Det är således santt att...»

»Ja, det är santt,» inföll bankiren med nedstämd röst, »att den allmänna krediten är allvarsamt hotad... Den farliga krisen har redan slukat hela legioner af små kapitalister och närmar sig med stora steg de större, hvilka, så framt de ej i tid äro på sin vakt, skola vandra samma bana... Hvem skulle till exempel honorera och döda alla dessa »billets de complaisance», som med de egyptiska gräshoppornas mängd öfversvämma vår stad och skocka sig hotande kring sjelfva banken?... Nej, utan en ny finansminister bär det sig aldrig,» tillade han med denna stora tillförsigt, som alltid är små menniskor så egen.

Hvad monsieur Géronnière menade med »billets de complaisance» torde kanske behöfva förklaras, och detta så mycket hellre, som just dessa »billets de complaisance», genom den förvirring och osäkerhet de åstadkommo inom affärslifvet, mycket bidrogo till den fiendtliga sinnesstämningen mot styrelsen, ehuru icke därför är gifvet att denna var orsaken till det nu ifrågavarande onda. Förklaringen göres tydligast medelst exempel: A har köpt varor af B, men som han ej har kontanter att betala med, bjuder han B sin skuldsedel eller vaxel, förfallen till betalning å bestämd dag efter trenne månader. Denna skuldsedel eller vaxel bär ännu det enkla namnet »Billet». Glad att få sälja åt en köpare, som icke prutar ned priset — ty det är blott med kontanter i näfven som man har rätt att pruta — emottager B denna »billet»; men som B sjelf behöfver mynt, så går han med denna »billet» till en diskontör, hvilken, fullkomligt obekant med den förste utgifvaren A, likväl känner B, den han anser för god och följaktligen lemnar pengar på A:s »billet», ytterligare garanterad af B. Diskontören räknar sig dock till godo sex procent på kapitalet och en procent i kommissionsarvode. Men diskontören har ej tagit dessa pengar ur egen kassakista, utan lyft dem på banken, som till sin säkerhet mottagit samma »billet», ytterligare garanterad af diskontören, hvilken gifvit banken endast fyra procent på pengarna. Det är klart att banken, som hvarken känner A eller B, måste anse diskontörens garanti för den bästa, men har dessutom ej skäl att misstro hvarken B, som diskontören trott på, eller A, som

B trott på. På förfallodagen skickar banken ifrågavarande »billet» till dess utgifvare A, hvilken, om han har pengar, naturligtvis inlöser sin förbindelse. Har han icke pengar, så håller banken sig till diskontören, hvilken i sin ordning får hålla sig till B, och denne i sin till A. Detta allt tyckes blott bevisa, att man kan köpa varor utan att genast behöfva betala dem, och deruti ligger icke något ovanligt eller ondt, åtminstone vid första påseendet, ehuru man visserligen skulle kunna påstå, att utan detta kreditsystem hade A aldrig köpt varorna af B till så högt pris, och icke heller B gifvit diskontören sex procent i ränta och en i mäklarearvode. I alla fall finnes dock för denna negociation en verklig grund, nämligen varan eller varorna. Men det är icke alltid som A behöfver köpa varor af B. Deremot kan det lätt hända att B behöfver pengar. Han går till A och får, i fall denne är medgörlig eller tacksam, af honom en ny »billet», deruti jemväl en mot summan svarande vara figurerar, utan att likväl i verkligheten finnas till. Nu heter det ej mera rätt och slätt »billet», ty »billet» har genom denna transaktion blifvit upphöjd till värdighet, om ej just till heder, af »billet de complaisance». Marschen och återmarschen blifva naturligtvis desamma, men, i stället för att, såsom förr, stå på varans solidare grund, befinner man sig nu på vingleriets lösa och bedrägliga botten. Detta vingleri hade under de sista tio åren af Ludvig Filips regering uppdrifvits till en ovanlig höjd, hvartill kom att, just genom lättheten dels att bekomma varor på kredit, dels att få låna penningar utan deremot svarande valuta, tillverkningen uppjagats vida öfver behovet eller möjligheten af konsumtion. Man talade vidt och bredt om huru handel och näringar blomstrade i Frankrike, ty man såg eller ville blott se de tallösa handelsbodarne fyllda från golf till tak med varor af alla slag. Men mycket, som på afstånd synes stort, blir på närmare håll ofta reduceradt till intet. På afstånd är till och med den vattusigtige en koloss, som bjuder respekt; men hvad är han, när man går honom på lifvet? Sjelfva eländet och döden.

Sådant var det ekonomiska tillståndet uti Paris i slutet af år 1847. Ruinerade köpmän och handverkare, som icke förmådde inlösa sina »billets de complaisance»; diskontörer, som dels rymde, dels hängde sig, därför att de icke kunde bära ansvaret för dessa »billets de complaisance»; och slut-

ligen en bank, som, öfverflyglad af öfver fyrtio millioner francs i bara »billets de complaisance», dem ingen förmådde infria, lutade mot bankrutten. Ställ nu detta tillsammans med den stora politiska förbistringen, och säg sedan att 1848 års revolution endast var en öfverraskning, såsom de blinda och döfva i sin fåvitsko utropat!

»Således är det kanske äfven sannt att staden vimlar af sysslolösa arbetare,» frågade Adelaïde, »och att alla dessa olycklige sakna bröd?»

»Visserligen finns det en mängd sysslolösa arbetare... det är klart, att när fabrikerna tillslutas, måste arbetaren vara utan arbete... Men att de sakna bröd är öfverdrift, ty staten har nyligen gått i författning om att de fattige få köpa sitt bröd för det vanliga priset, det vill säga till hälften af hvad det annars skulle kosta.»

Äfven deruti talade bankiren ganska riktigt. Brödet hade från tre sous skälpundet, som var det vanliga priset, stigit till sex. Staten hade därför öfverenskommit med bagarne, att de skulle tillhandahålla de fattige bröd efter tre sous, hvaremot staten förband sig att ersätta bagarne för återstoden, hvilken ersättningssumma blott för Paris lär gått till omkring åtta eller nio millioner francs. Men hvarifrån den fattige och utan arbete varande arbetaren skulle få dessa tre sous, som han likväl sjelf måste ega för att köpa ett skälpund bröd, det kunde staten lika litet som monsieur Geronnière säga och anvisa.

»Och hvad menade han med affärerna i Spanien?» fortfor den frågvisa flickan.

»Affärerna i Spanien!» upprepade bankiren, häftigt uppstigande; »affärerna i Spanien äro bland de olycksaligaste Frankrike någonsin gjort... Hertigens af Montpensier giftermål med en spansk prinsessa, en möjlig arftagerska till spanska kronan, skall i en snart inträffande framtid kasta Frankrike i ett nytt krig mot England, ett krig, som måste ruinera all vår handel.»

Det är förlåtligt om en börsens notabilitet endast tänker på handeln, ty han kan möjligtvis förtjena på alla andra olyckor, utom naturligtvis på handelns ruin. Det var den spanska affären som ohjelpigt störde det ditintills goda förhållandet mellan Ludvig Filip och börsaristokratien. Det var just den som gjorde, att denna klass, hvilken ditintills dragit temligen jemt med julikonungen, om ej

just konspirerade mot honom, åtminstone lemnade honom försvarslös i farans stund.

»Och hvarför allt detta?» fortfor bankiren; »jo, endast för att sätta en krona på en prins af Orleanska huset... Det är för mycket dynastiskt... vid Gud, för mycket dynastiskt... Hvad tänkte den vise Ludvig Filip på? Hvad tänkte den annars så utmärkte Guizot på?... Der ser man följden af att icke vid sin sida ha en finansminister med nog klar blick in i framtiden för att kunna se hvad som skall hända, och med nog stark tunga för att i tid kunna förekomma olyckorna.»

Bankiren nästan utskrek de sista orden, liksom ville han derigenom visa hvad han i dylikt fall skulle ha förmått.

Emellertid talade bankiren, liksom messingsarbetaren på Bastiljplatsen, ganska sannt, hvad både den ekonomiska och politiska ställningen beträffade. Men hvad den blifvande finansministern Geronnière *tänkte* göra för att bota det onda, derom talade icke hans namne bankiren. Hvad messingsarbetaren *tänkte*, det utvisade revolutionen 1848. Frågar man nu i dag, då vi skriva 1851, hvad andra fransmän tänka derom, så erkänna de alla med en mun att revolutionen var nödvändig, ehuru naturligtvis legitimisterna vilja krypa till sin Henrik V för att sola sig i glansen och värmen af hans gudomliga gloria, och orleanisterna lika naturligt samla sig kring greffen af Paris för att med berömvärd kristlig hjälpsamhet dela regeringsbördan och uteslutande tillskansa sig portföljer och andra embeten, utan att likväl någotdera af dessa partier kan framvisa ett bättre system än det störtade. När allt kommer omkring, så är det kanske ändå republiken som räddat alla.

»Och Schweiz sedan,» fortfor Adelaïde, som riktigt slagit sig på politiken; »han nämnde också något om affärerna i Schweiz, den der arbetaren, och äfven detta tycktes djupt senteras af det goda folket.»

»Allt som är emot regeringen senteras af packet,» svarade bankiren tvärt och satte sig.

»Packet hade således orätt i den saken?» frågade Adelaïde leende.

»Det är blott en slump om det någon gång har rätt,» menade onkeln helt vårdslöst.

»Men hvaruti består nu det orätta?» fortfor Adelaïde med nästan outhärdelig nyfikenhet.

»Sadana saker begriper du ej, mitt barn!» förklarade onkeln utan vidare omsvep.

»Just därför frågar jag, bästa onkel,» anmärkte brorsdottern.

»Hade regeringen handlat lika klokt och rättrådigt i allt annat som i den saken, så vore hon verkligen att lyckönska,» menade bankiren, som ändtligen lät jemka med sig.

»Hvad är det då som regeringen har gjort?» återtog den unga flickan.

»Hvad det är?»

»Ja.»

»Du vill veta hvad regeringen har gjort i schweizerstridigheterna?»

»Ja, oändligt gerna, i fall onkel vill hafva godheten att upplysa mig.»

»Hon har helt enkelt understödt sina trosförvandters sak,» upplyste Géronnière.

»Hvilka trosförvandter?»

»Katolikerna i Schweiz, kan du väl förstå.»

»Men det är ju egentligen jesuiterna i Schweiz som ställt till all den der oredan, efter hvad jag hört och sett.»

»Hvar har du hört och sett det?»

»I tidningarna, som onkel själf studerar för hvarje dag och dem också jag ibland tittar uti.»

»Det går verkligen bra långt, när flickor vid din ålder läsa tidningar.»

»Det är mycket möjligt... men efter nu olyckan en gång är skedd, så tycker jag att...»

»Att du bör veta, om det är jesuiterna som ställt till allt det der.»

»Ja visst, gode onkel!»

»Na, om det nu verkligen skulle vara jesuiterna, hvad vore det mer med det?»

»Åh kors, ingenting annat än att då vore ju också monsieur Guizot, monsieur Duchâtel och sjelfva konungen...»

»Hvad vore de?»

»Jesuiternas trosförvandter,» svarade den oförskräckta flickan.

Onkeln spratt upp från stolen och såg sig omkring med fruktande blickar.

»Har du förlorat förståndet!» ropade han.

»Men, bästa onkel, det faller ju af sig sjelft att...»

»Tyst, tyst, flicka! . . . Det der är icke saker att leka med . . .» förklarade han med ökad oro.

Hvad kunde vara orsaken till bankirens oro? Var han kanske en af dessa hederliga affärsmän, som fått franska regeringens hemliga uppdrag att sälja vapen och ammunition åt jesuiterna för att dermed krossa en statsförfattning och en samvetsfrihet, som under seklers förlopp bibehållit sig orubbliga som de skyhöga berg, hvilka skyddande sluta sig omkring Schweizlandets leende dalar? Den fullkomligt bestyrkta tillvaron af en sådan transaktion hade jemväl bidragit till den allmänna opinionens dom öfver Ludvig Filip och hans ministrar.

Adelaïde Géronnière ämnade kanske besvära sin onkel med ännu flere frågor i politiken, men hindrades derifrån

af en betjent, som inträdde, anmälade hertig de Beaudreuil.

Den anmälde stod på kabinettets matta, innan ännu betjenten utsagt hans namn. Det var en högväxt trettioårig man med vackert, men mycket blekt ansigte. Hans hållning var prydlig, men stel, hans blick matt, men belalande. Han tycktes vara en man med kraft att handla mycket, utan att därför känna djupt. Det låg något af hafsörn i hela hans väsen. Vid hans närmande var det som man kände den kalla fläkten af tvänne stora vingar, fuktiga af hafvets skum och dimma

Hertigen höll i sin högra hand en utomordentligt vacker blomsterbukett, hvilken han räckte den unga flickan, hvars ena hand han i detsamma med en viss förnäm förtrolighet förde till sina läppar.

Han hade rättighet att gifva henne denna blomsterbukett, han hade rättighet att så der förtroligt kyssa hennes hand, ty Adelaïde Géronnière, den svåra rike bankirens och hederslegionsriddarens brorsdotter samt enda arftagerska, var hertig Rigobert de Beaudreuils trolofvade brud och skulle om några veckor blifva hans maka.

TREDJE KAPITLET.

Jardin des Plantes.

Vi lemnade Armand Cambon på Bastiljplatsen med sitt femfrancstycke i handen. Men han kunde icke i evighet stå der och betrakta det, ty folk, som gick förbi, kunde lätteligen föreställa sig, att han stod der enkom för att skryta med sin rikedom, emedan ett femfrancstycke (nästan lika stort som vår svenska specieriksdaler och värdt ungefär 3 rdr 75 öre rmt) i en arbetares hand alltid är en rikedom, utan att det därför just behöft gifvas af en vacker flicka.

Cambon var gladare än om han sålt hela sin butik, ty han tänkte på den vackra damen, som talt med honom så länge och slutligen bedt honom vara välkommen till n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honoré.

Mången skall törhända anse det för oförskämdt af Armand Cambon att våga tänka på en flicka som, jemte ungdom och skönhet, har klädning af sidensars och mantilj af silkessammet samt dessutom till råga på olyckan håller under armen en herre med hederslegionsbandet. Men när furstar drömma om gudinnor, grefvar om prinsessor och borgare om fröknar, så kan väl också en simpel arbetare få drömma om en mamsell, och för öfrigt borde det väl

icke vara så farligt med ståndsskilnaden i ett land, der personer utan pantalonger burit prinsessors hufvud på pika och halshuggit tusentals adelsmän. Det blir i alla fall ett slags närmande, hur mycket man än må hafva att anmärka mot sjelfva sättet.

Cambon styrde kossan mot söder till pont d'Austerlitz, en af de tjuguen broar, som hvälfva sig öfver Seinen. Pont d'Austerlitz, sammansatt af fem jernbågar, har sitt namn af den stora batalj, som fransmännen under Napoleon vunno öfver ryssar och österrikare den 2 december 1805. Utan att tänka hvarken på Napoleon eller Austerlitz, passerade Cambon bron och skulle just vika af in på boulevard de l'Hôpital, då han hörde sitt namn ropas af en röst, snarlik bullret af en kanonvagn öfver en träbro. Cambon spratt till och vände sig om. Det finnes vissa röster, som man kan ha hört hundra gånger och hvilka ändå komma en att spritta till vid den hundraförsta.

Den figur, hvarpå Cambons öga föll, var värdig en sådan röst. Karlen, hvars ålder syntes vara omkring fyrtio år, hette Simon, vindragare till yrket, men äfven kallad Hvita björnen, på grund dels af sina ovanliga kroppskrafter, dels ock för sitt ständiga bruk af ljusa kläder, hvartill hörde hvit filthatt med breda bårder samt osvärtade skor. Han var till växten ett värdigt motstycke till jätten i Parismysterierna af Eugène Sue; men ansigtet var vackert och uttrycksfullt, såsom fransmannens i allmänhet. Svarta ögon, krokig näsa, stor mun med starka hvita tänder, svart yfvigt skägg, men tunnt hår på hufvudet, något som för fyrtioåringen i Frankrike icke heller är ovanligt. Ungefär på detta sätt finnes Hvita Björnen beskrifven af de författare, som tecknat den speciellare delen af den senaste revolutionen i Paris, i hvilken han varit en lika nitisk som fruktad kämpe. Han hade ända från sina ynglingaår haft stort anseende inom folkquartern, ty det är naturligt att de lägre folkklasserna, till hvilka blott några matta strålar af tidehvarfvets bildning ännu hunnit tränga, skola högre än andra uppskatta den kroppsliga styrkan och öfverlägsenheten hos sina kamrater, hvilket visst icke bör anses underligare, än att en fransk markis ofta framför mycket sätter den af sina hundar, som har de starkaste tänderna, eller att en engelsk lord lika ofta framför allt värderar den häst, som är starkast i att springa.

Cambon spratt till och vände sig om.

»Armand lille!» ropade jätten till den unge arbetaren; »hvad går åt dig i dag, efter du hvarken ser eller hör?... Har någon grisett i S:t-Antoine förvridit hjernan på dig, eller har hon flugit ifrån dig i någon vicomtes kabriolet?»

Det är visst värdt att tala om S:t-Antoine med den, som endast tänker på S:t-Honoré! Också teg Armand som ett godt barn.

»Eller har du ingenting annat än dina läppar att bita i, stackars gosse?» frågade Hvita Björnen, framräckande en bred hand, full med stekta, rykande kastanjer.

Stekta kastanjer äro ett af det lägre parisfolkets läckrare födoämnen. Också finnes det knappt något hus

inom folkqvarteren, i hvars port man ej upptäcker en liten flyttbar stekugn, på hvars blecklock kastanjer oupphörligen stekas till de förbigåendes bekvämlighet.

»Tack, Simon! Jag är icke hungrig,» svarade Armand, vänligt skjutande tillbaka den breda handen.

»Då är du, som jag nyss nämde, kär eller bedragen af din käresta, Armand lille,» mumlade Hvita Björnen, knaprande på de försmådda kastanjerna, dem han oskalade fört in i sin mun; »i tider som dessa, då ingen har råd

att äta, borde alla menniskor vara kära... När Madelone lefde, den stackars Madelone, som, om jag haft råd, nu skulle sofva i Père-Lachaise under en gravård, lika vacker som Casimir Périer's, var det dagar då jag lefde af en sou... Madelone visste ej hvad bedrägeri och kabriolet ville säga, tillade han leende på sitt sätt, »och hon var, den stackars Madelone, en olycka för alla som nalkades henne... en underofficer vid linien vågade en gång lorgnettera henne, och jag slog in lorgnetten i hans högra öga, så att han måste lära sig sigta med det venstra, antingen han sköt på män eller qvinnor... En skrifvare vid Palais de la Justice vågade en gång trycka hennes hand, och jag krossade hans fingrar, så att han hvarken kunde skrifva eller ge handtryckningar mera... Den stackars Madelone var, som sagdt är, en olycka för alla... men hvad gjorde det? Hon var en lycka för mig, och det var minsann inte den minsta lyckan, att jag blott behöfde se och höra henne för att glömma mat och dryck.»

»Ni höll mycket af Madelone, käre Simon?» frågade Armand tankspridd.

»Om jag höll af henne... det kunna ju både underofficeren med lorgnetten och skrifvaren med fingrarne ityga... två vittnen äro mycket, men tre ännu mer.»

»Tre?»

»Ja, tre!» svarade Hvita Björnen med en stämma, hvilken nästan förlorade sig i det gnissel, som tvänne hårdt sammanbitna tandrader förorsaka.

»Två äro kända, och den tredje blir det snart,» återtog Simon hänleende. »Men hvart tänker du gå, Armand lille?»

»Till Bicêtre,» svarade Armand tankspridd.

»Vill du äta upp dagportionen för din far?»

»Jag har sålt hans kedjor och vill därför lemna honom hans pengar.»

»Hur mycket har du att ge honom?»

»Mellan sex och sju francs.»

»Och det för bara en enda dag?»

»Ja.»

»Hin i den gubben!... Han förtjenar mera på en dag än krämarne i Palais Royal på en hel vecka, och jag gråter lika litet öfver det ena som öfver det andra.»

»Farväl, käre Simon!»

»Redan?... Stopp, Armand lille!... Du hinner tids nog till Bicêtre... det är långt till skymningen och innan man tänder lyktorna för att upplysa prakten på ena sidan och eländet på den andra.»

»Farväl... jag har icke sett min far på två dagar, och han undrar säkert hvarför jag ej kommit.»

»Ohoj, du måste följa mig,» förklarade Hvita Björnen, fattande Armands ena arm.

»Hvart?»

»Ser du inte att vi stå midt för Jardin des Plantes?»

»Än vidare?»

»Jag ämnar mig dit för att bjuda min far elefanten på några kastanjer, nicka åt mina bröder björnarne och se hur min kusin lejonet slukar en lefvande glada.»

»En lefvande glada?»

»Jo, jag menar det... herrskaperna i Jardin des Plantes lefva lika läckert som herrskaperna i St-Germain.»

»Smaklig måltid... men jag måste gå.»

»Var inte envis nu, Armand lille... nog hinner far din få pengarne innan han somnar i afton... jag har aldrig förr sett en menniska, som är så angelägen att bli af med pengar... eller fruktar du kanske, att jag skall stjäla af dig dina lumpna sex eller sju francs?» frågade Hvita Björnen skrattande.

»Hvad är det för historier, käre Simon?»

»Nå så kom då!... Betänk: en lefvande glada!»

Antingen det var nyfikenheten att se, hur ett lejon bär sig åt när det slukar en lefvande glada, eller han icke hade så brådtom med att lemna ifrån sig det der kära femfrancstycket, är svårt att afgöra; nog af, han följde Hvita Björnen in i Jardin des Plantes.

Jardin des Plantes är, om ej just den vackraste trädgård i Europa, såsom fransmännen sjelfva påstå, åtminstone den rikaste, ty den bjuder på blommor från icke mindre än fyra verldsdelar; den har ett rikt museum för den som älskar naturalhistorien: ett stort menageri af de märkvärdigaste vilda djur och trenne stora alléer af lindar och kastanjer, planterade af den odödlige Buffon, som var intendent öfver Jardin des Plantes från 1763 ända till 1788, då han derstädes dog. Det är således äfven en helig jord man beträder. Der har den store mannen vandrat och ordnat, studerat och funnit, tänkt och skrivit, och vid

foten af dessa lindar och kastanjer har han kanske hvilat sig efter sina mödor, hvilkas frukter kommit efterverlden till godo.

Jardin des Plantes är dock icke på långt när så besökt af fransmännen sjelfva som man hade skäl förmoda. Ofta framställer trädgården, oaktadt all sin prakt, bilden af en stor ödslighet, liksom den sörjde frånvaron af den, för hvars skull den egentligen smyckat sig så grann, nämligen människan; den tyckes understundom känna ett behof af att lyssna till mildare röster än vilddjurens och att mötas af blidare blickar än lejonets och tigerns. Men när var icke människan otacksam, hon må tala franska eller svenska? Liksom den fashionable svensken hellre utsätter sig för solens strålar på Carl XIII:s torg än svalkar sig i skuggan af Humlegårdens lindar, så föredrager äfven den fashionable fransmannen boulevardernas qväfvande hetta framför skuggan af Buffons lindar. Han vill hellre ses än se, och ser han någon gång, så ser han förr på köpmanspassagernas moderna spegelglas än på jordens gammalmodiga blomstermatta.

Men det fattigare folket, det försmår icke Guds gåfvor. Det glömmar hvarken Humlegårdens lindar eller lindarna i Jardin des Plantes, fast det knappast vet att Bellman sjungit under de förra eller att Buffon planterat de senare. Det leker och dansar under träden, tacksamt mot en natur, som likväl gifvit detta folk så litet; men träden, i sin ordning tacksamma, strö i stället sina kronors bästa blommor öfver de dansandes hufvud och fläktas helsans doftande fläktar öfver mödans och idoghetens barn.

Denna ömsesidiga ömhetsbevisning är dock endast möjlig på folkets frihetsstunder från arbetet eller bekymret. Den dag, då Armand Cambon och Hvita Björnen trädde inom jernstaketet kring Jardin des Plantes, var det, med undantag af dem sjelfve och djurvaktarne, ingen människa i trädgården, hvilket väckte Cambons uppmärksamhet, ty vanligtvis plägade ingen dag gå förbi utan att åtminstone någon främling eller resande från provinserna besökte trädgården för att bese de vilda djuren.

»Det är särdeles tunnsådt i dag,» anmärkte Cambon leende, »och ändå bjudes man på en lefvande glada.»

»Ja, det är märkvärdigt,» svarade Hvita Björnen helt värdslöst.

»Har man ej affischerat en så sällsynt händelse?» sporde Armand; »om man det gjort, borde halfva staden redan varit här... har man uraktlatit det, så säg mig då hvem som skall betala gladan?»

»Klockan är inte mer än tu, och det är först klockan tre som djuren få mat,» upplyste Simon; »ännu hinner det komma mer folk än hela trädgården kan rymma... emellertid, om det roar dig, kunna vi gå in och se hvad man i dag har att bjuda det öfriga herrskapet på, ty jag förmodar att inte alla bjudas på fågelstek... det är blott djurens konung som hugnas med en slik anrättning... det är blott konungar som få sluka lefvande.»

Under detta samtal hade de närmat sig menageriet, der lejonet, tigern och andra af de farligare rofdjuren förvarades. Dessa djur hafva hvartera två burar, af hvilka den ena vetter åt trädgården, hvarifrån man kan se, huru de oroligt vanka fram och tillbaka i sina tränga fångelsen, än utstickande nosen och än ramarne genom de starka jernstängerna. En afplankning utanför denna bur hindrar likväl den oförsigtige åskådaren från att närma sig gallret. Så är det ej med den andra buren, hvilken finnes inne i sjelfva byggningen. Der kan man närma sig ända intill gallret, och detta är ej så farligt, emedan djuren om dagarne merendels uppehålla sig i den yttre buren. Det är blott om nätterna och när väderleken om dagarne är för kall samt när de skola äta som de indrifvas i den inre, ty begge burarna förenas medelst en dörr, som stänges eller öppnas efter omständigheterna. Medan djuren uppehålla sig i ena buren, städar man, dukar eller bäddar i den andra.

Hvart och ett djur har således ett inre rum både att ligga och spisa uti samt ett yttre kabinett, der det mottager uppvaktningar, utan att behöfva frukta det något förtroligare närmande å de uppvaktandes sida skall compromettera dess majestät. Men liksom man är nyfiken att veta, huru kungliga personer bära sig åt när de äta, så vill man äfven gerna öfvervara den taffel, som hålles för skogarnes majestäter, synnerligen lejonet, hvilket är för de öfriga skogsfurstarne hvad ryske kejsaren nu för tiden är för Europas öfriga suveräner. Det är klart att lejonet skall ha den största glupskheten och följaktligen de största köttstyckena. Storheten är alltid imponerande och alltid densamma, med eller utan man, i ragg eller guldgaloner.

Vaktkarlarne i Jardin des Plantes förtjena visserligen icke så få francs om dagen derigenom att de följa besökande främlingar och visa dem alla de märkvärdigheter, som på stället äro att tillgå; men ingen förtjenar så mycket som djurens kammarherre eller hofmästare, hvilken sistnämnda befattning följaktligen är nästan lika lönande i menageriet som i palatset.

Hvita Björnen och hans följeslagare, inträdande i det stora galleriet, der de inre burarne äro, funno en dylik hofmästare i full sysselsättning med anrättningarna till djurens taffel. En stor korg, full med färska råa köttstycken, stod midt på golvet; men den lefvande gladan kunde Cambon icke upptäcka.

»God dag, Mathieu! Hur mår ni?» frågade Hvita Björnen den sysslande hofmästaren, en man af ungefär Simons ålder, men af vida mindre menskligt utseende än den tvåfotade Hvita Björnen.

Finurliga hofmästare efterapa alltid, och så vidt sig göra later, deras later och sätt att vara, som de betjena. Det är klart att den, som dagligen umgås med lejonet, tigern och hyenan, äfven skall antaga något af dess umgängeston. Också föreföll det Armand, hvilken aldrig tillföre varit inne i detta galleri, som om den öfver köttkorgen lutade hofmästaren själf höll på med sin egen middagsmåltid. Stelare apletsdrag i förening med lömskare ögon hade han aldrig sett.

»Hvita Björnen,» mumlade djurens taffeltäckare, utan att taga ögonen från korgen, »kommer för att helsa på kamraterna i groten derute.»

»Nej, jag kommer för att tacka er för sist, hederlige Mathieu,» svarade Simon.

»Aha, för i morse?»

»Riktigt... ni har då inte heller glömt vårt vad?»

»När glömmen man hvad man har att fordra?»

»Ni har då redan vunnit?»

»Jag är så säker på det, att jag redan köpt snuset till den der lilla vackra silfversnusdosan, som ni satt upp mot min stora silfverbeslagna sjöskumspipa.»

De som vakta och sköta djuren kunna nog röka ur stora sjöskumspipor med silfverbeslag, ty ingen får tillträde till galleriet utan att visa biljett, utfärdad af intendenten; och den som gjort sig besvär med anskaffande af en sådan har nog råd att gifva drickspenningar åt djurvaktaren för hans beredvillighet att, i det han presenterar djuren, förklara deras alla möjliga goda eller onda egenskaper. Att Hvita Björnen och hans vän sluppo in utan biljett härledde sig från den förres bekantskap med djurvaktaren, en bekantskap, som dessutom, efter hvad vi finna, lofvade bli så vinstgifvande för den sistnämde.

»Jag har visserligen ännu icke köpt tobaken till pipan,» yttrade Hvita Björnen, »men är likväl viss om att få min lilla dosa med mig i grafven, så framt den ej behöfver säljas till begrafningskostnaderna.»

Hvita Björnen drog härvid fram en splitter ny snusdosa af silfver, som, ehuru af minsta slag, likväl var ganska vacker. Armand betraktade dosan med någon förvåning, ty aldrig förr hade han sett en dylik pjes i Hvita Björnens ramar, eller ens kunnat föreställa sig att denne skulle lägga sig till en sådan lyxartikel. Djurens hofmästare värdigades äfven flytta sina ögon från köttkorgen till ifrågavarande lilla pjes, och Armand tyckte att dessa ögon dervid fingo en mildare glans.

Man säger att ordet och tåren förmå mycket här i verlden, men hvad är väl deras förmåga mot metallens!

»Nå, när skall saken afgöras?» frågade djurens hofmästare, återtagande sitt vanliga skaplynne, ty dosan hade sjunkit ned i Hvita Björnens ficka.

»I dag, om ni önskar,» svarade denne.

»Må ske i dag då,» yttrade den andre med ett leende.

En djurvaktare bör aldrig le. Detta leende har för mycket tycke med tigerns glada ifver, när han vädrar sitt rof. Armand vände sina ögon ovilkorligen från denne till vännen Simon. Äfven dennes läppar öppnade sig för ett leende; men detta liknade tigerns tillfredsställelse, när han hunnit rofvet. Den senare synen var icke vackrare än den förra.

»När börjar kalaset?» frågade efter en stunds tystnad Armands följeslagare.

»På slaget tre, såsom vanligt,» svarade djurvaktaren.

»Och köttet lägges icke in i burarne förrän jag kommer?»

»Nej, icke före klockan tre, såsom sagdt är.»

»Blifva vi de ende som skola beundra storherrskapets goda matlust?»

»Vill icke förmoda det... plär alltid vara någon som intresserar sig för mina barn.»

»Men ingen som intresserar sig för fadern så mycket som jag.»

»Det är sannt... många ha bjudit mig på snus, men ingen på dosa.»

»Au revoir!»

»Tusenfaldt välkommen!... Ursäkta att jag ej följer till dörren!»

»Inte sannt: ni skulle önska ha en sådan björn som jag i ert menageri?»

»En sådan björn? ... Ja visst, med vilkor att han åtminstone en gång i veckan gjorde så vackra konster som den ni tänker göra i dag.»

Hvita Björnen spratt till och fäste på djurvaktarens ansigte sina genomborrande ögon, liksom ville han tränga ända ned till djupet af dennes själ. Men som han troligtvis der icke upptäckte något annat än sin egen silfverdosa, så nickade han gladt åt djurvaktaren, hvarefter han tog Armand under armen och lemnade i sällskap med denne galleriet utanför rofdjurens matsalar.

»Hvad var det för ett vad ni talade om?» fragade Armand, när de bägge utkommit i trädgården.

»Vänta, du får väl se, Armand lille,» svarade Hvita Björnen förnöjsamt blinkande.

»Således en öfverraskning?»

»Ja visst ... Hvad är roligare än öfverraskningar?»

»Och den lefvande gladan, som jag ej såg till?»

»Men som du kommer att se ... lita på det, Armand lille ... du kommer att se henne,» försäkrade Hvita Björnen, gnuggande sina ramar emot hvarandra.

»Ni väntar er mycket nöje af den lefvande gladan, käre Simon?»

»Mätte väl det ... Föreställ dig gladan, också ett rofdjur med klor, hvilka, liksom lejonets, drypa af blod, när hon spänner dem i dufvan, den stackars arma oskyldiga vapenlösa dufvan, som ...»

Hvita Björnen tystnade tvärt. Armand såg på honom med yttersta förvåning. När hade han väl förut i denna röst af hälften åska hört så mjuka, så rörande toner? När hade han förut kring dessa ögon, som alltid uttryckte det mest brinnande hot, då de ej uttryckte den kallaste likgiltighet, upptäckt den röda bagen, som hvälfver sig till en väg för kommande tårar?

»Jo, du skulle se gladan,» återtog Hvita Björnen i sin vanliga tonart, »när hon inne i lejonburen fäfängt mödar sina vingar till flykt ... hur hon flaxar från ena sidan till den andra, hur hon piskar jernstängerna med sina vingar, så att fjädrarne ryka om henne; hur hon, med lejonets gap alltid under sig och alltid färdigt att sluka henne, höjer sig, i tanken att hon har den fria himmelen öfver sig, men

i stället stöter nacken mot burens tak; hur hon, döfvad af stöten, sänker sig och slutligen försvinner, ögonblickligen försvinner, utan att någon kan säga när det skedde, eller hvart hon tog vägen, och man skulle tro henne hafva flytt genom någon hemlig öppning i buren, om ej en och annan blodig fjäder, som flyter fram ur lejonets nästan tillslutna gap, uppenbarade för oss hennes öde... Hvad säger du om en sådan syn?... Är det inte så att man skrattar munnen ur led af ett sådant spektakell!»

Och jätten beledsagade dessa ord med ett gapskratt, så väldigt att de begge elefanterna, i hvilkas grannskap de begge männen i detsamma befunno sig, vände sina ofantliga hutvud af det håll, hvarifrån ljudet kom. Elefanterna hafva, liksom de öfriga djurslagen i Jardin des Plantes, sin särskilda lokal; men deras är naturligtvis en vida större byggnad med ett betydligt högre staket.

»God dag, far!» ropade Hvita Björnen till den större elefanten; »jag tror du växer mellan hvar gång jag ser dig... Men hvad har du för godt att säga i dag?»

Elefanten utsträckte till svar sin snabel genom pälsgallret.

»Alldeles detsamma som förr,» yttrade Hvita Björnen, »samma evinnerliga visa:

Bröd, bröd

Till min död!

Och bara du får bröd, så ger du dig till tals... tål att man spärrar in dig, tål att man beskrattar dig... för en bit bröd får man dig att knäfalla, för att på din rygg mottaga alla dessa dvärgar, som din blotta andedräkt kunde blåsa omkull; för en bit bröd glömmmer du dina fäders land, glömmmer att du en gång varit fri, och denna glömska är den oförlätligaste af alla... Hvad ser du i denna elefant, Armand lille?... Jo, du ser folket, folket, folket!... Så knäfall då, knäfall på alla fyra, ty af mig får du en kastanj, du stoa präktiga folk!»

Dervid lade han en kastanj i det trattformiga trynet på elefantens snabel, hvilken ögonblickligen förde gåfvan till den med halfalns långa betar försedda munnen.

»Men försök att lägga en sten i trynet,» sade Armand, »eller en kula af bly!»

»Na hvad mer?» frågade Simon; »han blir ond, hans snabel hväser, ja kanske sprutar oss en stråle vatten i ansigtet... men bräcker han pålarne? Vräker han omkull palisadverket för att krossa belackarne under sina fötter? Vakande eller sofvande visar han sina ofantliga tänder, men hugger han till med dem? Genomborrar han med dem sina förtryckare?... Nej! Tusen gånger nej!... Och likväl är han så stor och stark att han skulle krossa mig, som likväl ej är någon dufunge, med samma lätthet som jag petar ihjäl en geting... Ja, det är folket, folket, folket!... Men tyst! Var det inte en vagn som stannade utanför trädgårdsporten?»

Hvita Björnen sträckte hufvudet åt högra sidan och lyssnade. Armand följde med ögonen alla hans rörelser, för att af dem kunna gissa till hvad som föregick inom denna alltid besynnerliga varelse, men som likväl aldrig visat sig så besynnerlig som vid detta tillfälle.

»Nej, annorlunda är det med lejonet, med tigern, med leoparden,» började ånyo Hvita Björnen sina betraktelser: »de bita i jernstängerna; de skaka med sina starka armar de burar, hvaruti man instängdt dem; de äro, ehuru fångslade, likväl en förskräckelse för sina bödlar; de mutas icke eller lockas till knäfall af de smulor man kastar åt dem... Räck dem köttstycket och glöm handen qvar, de skola sluka både köttstycket och handen... Det är också folket, men icke sådant det är, utan sådant det borde vara.»

»Och hvad hafva de mer för det?» frågade Armand; »jo, galler af jern, i stället för af trä, och i stället för bröd tämjer man dem med glödgade stänger och med svält, som är värre än stål och eld... Öppna porten till elefantgården, öppna lejonets, tigerns och leopardens burar, släpp alla lös!... De skola börja med att sönderslita sina förtryckare och sluta med att sönderslita hvarandra... Nej, Simon, folket är inte den råa fysiska styrkan, hvarken den styrka som mutas af en bit bröd, eller den som biter i en boja... Folket är den kraft, som beherskar jorden, och mot denna kraft båta hvarken bojor eller tyranner... Det styres därför att det vill styras, och om det styres illa, om det förtryckes och ändå tåligt synes bära sitt ok, så är det endast därför att det rufvar på något bättre sätt att styras, men som behöfver slå rot och mogna... Folket behöfver ej ha brådtom, ty det vet att det aldrig kan gå förloradt och att dess kraft

lika litet som naturens och tidens kan gå tillbaka... Skilnaden emellan oss begge, käre Simon, är, att då ni tror på eviga bojor, tror jag på evig frihet; då ni tror att folket antingen feigt tål eller fruktlöst rasar, lyckligt när det någon gång kan sönderslita en fångvaktare, tror jag deremot att folket icke tål, utan blott väntar, icke söndersliter, utan blott straffar.»

Nu hördes tydligt bullret af en vagn, som stannade utanför porten till Jardin des Plantes. Armand Cambon fäste dervid ingen synnerlig uppmärksamhet, men desto mer hans följeslagare, hvilken, tagande Armand under armen och dragande honom med sig, ropade:

»Nu, Armand lille, är det tid att se på hur djuren spisa middag... kom, kom! Annars är den lefvande gladan slukad innan vi hunnit fram, och det vore något som jag skulle sörja öfver i alla mina dar, eller rättare sagdt, hon kunde undfly lejonets gap, och detta skulle ännu mera gå mig till sinnes.»

Under dessa ord tog Hvita Björnen skutt, som till och med skulle anstått ett lejon, och den unge mannen, hvilken, om han också velat, icke skulle förmått lösrycka sig från den jernhand, som omgripit hans arm, måste följa med samma snabbhet.

Det dröjde således icke många minuter förrän de hunnit det hus, i hvilket de nyss varit. Men innan de vidrört dörren till galleriet, blefvo de varse tvänne fruntimmer, som också styrde kosan till samma dörr. Hvita Björnen tycktes knappast märka dem, men Armand Cambon kunde icke underlåta att noga betrakta dem, i synnerhet det ena, hvars både utseende och toalett ojämförligt öfverträffade icke allenast det andras, utan äfven de flestas af hennes kön, alltid likväl undantagandes henne, som gifvit honom femfrancstycket och bedt honom vara välkommen till rue d'Anjou-S:t-Honoré. Nu ifrågavarande dam tycktes visserligen icke vara så ung som hon på Bastiljplatsen; men hon var lika vacker, ja kanske vackrare, åtminstone i deras tycke, som sätta det vällustigt yppiga framför det jungfruligt rena. Hennes stora, nattsvarta ögon, hennes mycket krökta näsa, hennes svällande öfverläpp, som lindrigt öfversköt den andra, hennes mjellfina, kanske något för yppiga kinder, med hvar sin lilla förföriska grop, hennes något tillbakakastade, men stolt uppburna hufvud, hvars hår, med

länad färg och glans af korpen, var uppkammat och förlorade sig under de hvita, med små röda törnrosor prydda, rikt veckade blonderna, som koketterade emellan hufvudet och den mörkgröna, af en stor hvit plym omsvajade sammetshatten, troligtvis för att lemna pannan fri, denna panna,

som, hvilande på tvänne bågar af de vackraste svarta ögonbryn, södern någonsin tecknat, icke tycktes behöfva något annat än sin egen höjd och glans för att tjusa och kufva; allt tillkännagaf en drottning inom behagens rike, medvetande af sin makt, men icke egande tid att minnas sina förra triumfer för de nya troféer, som dagens eller stundens segrar lade vid hennes fot. Den svarta hermelinsbrämade kappan af utsöktaste silkessammet (silkessammet är, som man vet, den förnåma eller rika världens non plus ultra), hvilken omslöt den höga gestalten, var ej så vid att den icke med bekvämlighet kunde hopdragas kring lifvet, när det föll dess egarinna in — och hon var rik äfven på dylika infall — att låta världen något mer än blott ana hvilka härliga former doldes derunder.

Hennes följeslagarinna var visserligen både ung och vacker, och hennes toalett skulle hafva väckt mer än en borgardotters afund, men man såg snart att hon tillhörde det slags qvinnor, hvilkas hela lif är ett studium för att upptäcka och tillfredsställa en herskarinnas nycker, kort sagdt, en tillvaro af hälften förtrolighet och hälften slafveri, svällande upp till oändlighet vid ett leende på herskarinnans mun och krympande ihop till ett intet vid ett moln på hennes panna.

Det var för begge dessa fruntimmer som Cambon och Hvita Björnen veko åt sidan, när de närmade sig dörren till galleriet.

»Nu är det vår tur att stiga in,» förklarade Hvita Björnen, sedan de båda damerna försvunnit; »vi få godt sällskap, som du ser.»

»Hvem kan den förnåma vackra damen vara?» frågade Armand med förlätlig nyfikenhet.

Hvita Björnen kunde ej höra frågan, ty han var redan inne i galleriet, dit också Armand ögonblickligen följde honom, gripen af en oro, som han likväl icke kunde förklara.

»Vi komma väl icke för sent?» frågade damen med hermelinskappan djurvaktaren.

Denne bugade sig som en boasorm, ty han drömde minst om en louisd'or.

»För att se djuren få sin middag?» tillade denne; »nej, madamel... Det fattas ännu en halfimme i tre.»

»Så mycket bättre,» yttrade hon; »jag ser att burarne ännu äro tomma.»

»Före klockan tre brukar jag icke öppna dörren mellan de begge burarne,» förklarade han med en sidoblick at dörren till galleriet, liksom hoppades han på ännu flere besök, emedan hans dröm om guld icke helt och hållet kunde qväfva hans känsla för silfver och koppar.

»Ack, hvad det är för ett stort nöje att se de stolta, vackra djuren, när de rusa in för att få sin mat!» bedyrade djurvaktaren med möjligaste ömhet i rösten, ty han visste af gammal erfarenhet, att de förnåma fruntimmerna alltid äro särdeles tacksamma mot dem, som visa deltagande och ömhet för de arma djuren; »behagar emellertid madame se hur jag lägger in maten i burarne?»

»Ja.»

»Var då så nådig och följ mig!»

Djurvaktaren närmade sig dörren till galleriet för att börja med de burar som stodo den närmast. Han kunde dock icke underlåta att öppna denna dörr, för att se om icke några francs- eller sousstycken voro på väg till hans galleri; men som några sådana icke kunde förmärkas, tillslöt han den med en suck och vände hela sin uppmärksamhet mot den första buren.

Under tiden hade den granna damens stora ögon, förmodligen i saknad af djur att se på, sökt de menniskor, som jemte henne och hennes följeslagarinna voro inne i galleriet. Af dessa menniskor var Armand Cambon den som stod henne närmast, ty Hvita Björnen stod orörlig framför lejonets bur, hvilken var mycket längre bort belägen. Det var således naturligt att Armand skulle blifva enda föremålet för dessa stora ögon, ty på djurvaktaren hade de troligtvis redan sett sig mätta.

Armand Cambon, som så djupt böjt sig för de milda, höglå ögonen på Bastiljplatsen, uthärdade utan ringaste förlägenhet de stora svarta ögonens eld, och det ehuru dessa länge och väl spelade på honom. Emellertid skulle detta helt säkert hafva smickrat honom, så framt han haft någon rival att täfla med, t. ex. lejonet eller tigern, för att icke tala om Hvita Björnen, hvilken väl ändå ej kunde vara så farlig.

Huru länge Rinaldos köld skulle hafva trotsat lågorna från Armidas ögon, är likväl svårt att veta, ty djurvaktarens röst höjde sig, dragande allas uppmärksamhet till sig, allas,

utom Hvita Björnens, hvilken syntes så godt som fastnitad vid sin plats.

Framför hvarje bur låg redan ett stycke kött, större eller mindre allt efter dens rang och anspråk, som var burens herre. Djurvaktaren, som före åskådarnes inträde bestyrt denna rättvisa fördelning, behöfde således nu blott öppna hvarje bur och deruti genast inkasta den portion, som tillkom en hvar, utan vidare val och beräkning. Han kunde följaktligen helt obesvårad öfverlemna sig åt sina vanliga föreläsningar i rofdjurens gastronomi, under det han införde deras portioner.

Djurvaktaren, som icke vanslägtades från sina landsmän, talade mycket. Han beskref med de lifligaste färger t. ex. lejonets och tigerns fina smak, huru de väsnades och hotfullt spetsade öronen, om köttet var det minsta ankommet, hvilket så lätt kunde hända under de varma sommarmånaderna, men huru de deremot viftade med svansen af tillfredsställelse, när köttet var af en ung ox i stället för af en gammal häst, den de blott i allra högsta nödfall kunde fördraga. Han beklagade att statens ekonomiska förhållanden icke medgäfvade serveringen af lammkött, öfvertygad som han var, att de ädla djuren genom mera lättsmälta födoämnen ovilkorligen skulle förmildras till sederna och småningom närma sig mensklighetens gräns.

Detta hvad lejonet, tigern och de ädlare djuren bekräffade. Men den lika opartiske som värtalige djurvaktaren glömde ej heller de öfriga. Sålunda berömde han schakalen för dess kända blygsamhet att aldrig vilja springa lejonet, den större förtjenstens representant, i förväg, och för dess stora hushållsaktighet, som aldrig tillät honom förakta en sak derför att en annan kastat den å sido, utan städse hade för ögonen det vackra ordspråket: »Små smulor äro också bröd.»

Vidare berömde han hyenan för det hon, långt ifrån att vara en gourmand, alltid åtnöjde sig med vanlig husmanskost och var lika glad, antingen man gaf henne finare eller gröfre mat, mycket eller litet. Visserligen medgaf han, att hvarken han sjelf eller någon annan sett henne hvad man egentligen kallar glad, utan skulle man fast mer kunna säga att hon var beständigt ond, enär hon oupphörligt grinade och visade tänderna ända till det blodröda tandköttet; men detta bevisade icke desto mindre det jemnaste lynne, den mest stadgade och konsekventa karakter,

som onekligen förtjenade beundran i en tid, der rena, fasta karakterer hörde till undantagen.

Så orerade och bedömde den outtröttlige djurvaktaren. Men en fransman, som orerar mycket — och det göra de alla — måste äfven orera mycket om sig sjelf... och äfven det göra alla. Si förkunnade han, hurusom djuren visade honom en underdånighet endast jemförlig med den, som de i paradiset dagar egnade våra första föräldrar; huru han, genom sin dagliga beröring med lejonet och tigern, fått det förras styrka och den senares vighet, ehuru han, naturligtvis af aktning för sin nästas lif och lemmar, hvarken pröfvat det ena eller det andra. Han tillskref sitt välde öfver dessa annars så oregerliga djur hufvudsakligen den mildhet och grannligheten, hvarmed han städse bemötte dem. Aldrig hade han gått in i deras burar och stört dem, när de varit sömniga och velat njuta nattro; aldrig hade han, liksom andra jordens mäktige, ryckt brödet, eller, sannare uttyckt, köttet ur munnen på dem, när de varit hungriga och velat äta.

Djurvaktaren slutade sina föreläsningar med en hjertnupen tirad om huru han, fastän make och familjfader, likväl nödgades försaka familjlifvets behag, för att helt och hållet kunna egna sig åt sina älsklingar i Jardin des Plantes, hvarigenom tydligen all omtanke för hans och hans familjs framtida bergning måste asidosättas, och att han därför skulle emotse den mörkaste alderdom, derest ej ädla menniskor funnes, som med kärlek för naturalhistorien förenade tilbörlig frikostighet mot den, som egnat hela sitt lif åt detta viktiga studium.

Djurvaktaren slutade nu sin föreläsning, under hvilken han gått från bur till bur och inlagt i hvardera den bestämda portionen, utom i lejonets, framför hvilken ännu låg kvar den för det bestämda anrättningen.

»Madame,» sade djurvaktaren under en ny djup bugning för damen med hermelinsmanteln, »madame undrar säkert hvarför jag ännu icke dukat för lejonet?»

»Jag ser det,» svarade hon; »men hvarför har ni ej gjort det?... Djurens konung framför allt, tycker jag.»

»Visserligen,» medgaf djurvaktaren; »men det är en högst kostlig historia... det skall säkert roa madame att se något, som man ej alltid får se här i galleriet, och jag skattar mig lycklig att ha något nytt att bjuda på, allra

helst i dag, då himlen beskärt mig så förnåma askådare eller, rättare sagdt, askådarinnor.»

»Hvad är det då?»

»Jo, den der herrn,» upplyste djurvaktaren, pekande dervid på Hvita Björnen, som nu stod bredvid de samtalande, »den der herrn och jag hafva hållit ett vad.»

»Ett vad?»

»Ja, ett vad... Jag vet ej hur den der herrn, min goda vän för öfrigt, studerat naturalhistorien,» sade djurvaktaren med mycken tonvigt på detta ord och lika mycken öfverlägsenhet i mimiken; »men han påstår, att om man på samma gång räcker lejonet ett stycke kött och ett stycke bröd, så skall det försmå köttet och i stället sluka brödet.»

Armand såg något förbluffad på Hvita Björnen, ty han hade väntat få höra något om den lefvande gladan, och fick nu i stället höra talas om ett stycke bröd.

»Det låter åtminstone otroligt,» försäkrade damen, »eller hvad tror du, Denise?» tillade hon skrattande, i det hon vände sig till sin följeslagarinna.

»Madamel Jag har aldrig hört att lejonet äter bröd,» svarade Denise.

»Och ni, min herre, tror?» vände hon sig nu till Armand Cambon, som också utgjorde en del af gruppen.

Antingen det verkligen intresserade den sköna och utan tvifvel förnåma damen att veta, om lejonet hellre åt bröd än kött, eller om hon blott ville göra sig underrättad om den unge karlen, den hon mer än en gång betraktat, toge sig lika bra ut när han talade som när han teg, kunna vi icke rätt afgöra.

Armand gjorde en bugning, som icke en gång skulle ha missklädt en markis, och svarade:

»Madamel Det torde vara svårt att våga ett omdöme i denna viktiga sak, helst i närvaro af en så grundlig naturalhistoriker som monsieur Mathieu.»

Armand egnade dervid monsieur Mathieu en bugning, värdig en Bouffé i Pariserpojken, men hvilken artighetsbetygelse monsieur Mathieu icke desto mindre tog för god pris, ty hvem kunde väl här sätta hans vitsord i fråga?

»Om jag ville säga en öfverflödig artighet,» fortfor Armand, »så skulle jag påstå, att lejonet endast på ett vilkor skulle välja brödet framför den vanliga spisen.»

»Tala!» uppmanade den granna damen; »när anser ett fruntimmer artigheten för en öfverflödsvara?»

»Det skulle välja brödet,» sade Armand, »om en hand så fin som eder, madame, framräckte det.»

Under det Armand sade detta, sneglade han åt sidan på Hvita Björnen, öfver hvars ansigte i detsamma en vild glädje flammade.

»Ha, ha, ha!» skrattade djurvaktaren, »det tror jag nog ... lejonet skulle taga brödet för handens skull, men på samma gång också sjelfva handen ... ha, ha, ha!»

»Hul!» ryste damen till, dragande åt sig sin lilla hand, liksom hon redan känt vilddjurets tänder omkring den; »men,» tillade hon, snart återhemtande sig och med blicken på Armand; »men ni skulle väl aldrig sträcka er artighet så långt att bedja mig våga försöket?»

»Bevare mig himlen derifrån!» svarade Cambon, hvar efter hån tillade med mer än vanlig tonvigt: »jag skulle till och med på det allvarligaste råda er att, när djuren inkommit, icke nalkas burarne på två alnars afstånd och, hvad särskildt angår lejonets bur, icke ens en sekund dröja qvar framför den.»

Armand sneglade ånyo och lika oförmärkt åt sidan och fann Hvita Björnen stående med uppspärrad mun och ursinniga blickar, helt och hållet egnade hans vän Armand Cambon. Denne kunde då icke längre dölja för sig sjelf, att Simon hade något förfärligt i sinnet mot damen med sammetsmantiljen.

»Och hvarför skall jag mer än någon annan hålla mig på afstånd från burarne och synnerligast från lejonets?» frågade hon.

»Emedan ... emedan det förefaller mig som skulle lejonet i högre grad ha ett godt öga till er än till någon annan,» svarade Armand.

»Ha, ha, ha!» skrattade djurvaktaren, glömmande att en så högljudd protest icke kunde vara annat än en oartighet.

Hvita Björnen vände bort sitt ansigte, smågnolande på en visa.

»Du hör, Denise,» sade damen, »sjelfva djurens konung ämnar göra mig sin kur.»

»Hvad vore för underligt deri?» yttrade Denise med en djup nigning; »hur mången furste bland menniskorna har ej redan gjort det!»

»Men handen ha de likväl icke tagit,» hviskade hon till tjenarinnan, icke utan en viss halförsmädlig ryckning på den sköna öfverläppen.

»Och icke heller hjertat,» hviskade den trösterika tjenarinnan.

»Sådan historial!» utbröt ändtligen djurvaktaren, mätande Armand med sin öfverlägsna blick; »har man någonsin hört dylikt?... Lejonet, mitt äldsta och vackraste barn, skulle således icke ha lika godt öga till alla? Lejonet, min enda alderdomsglädje, skulle således vara lika de andra monarkerna, som blott ha smak för några få, men förakta alla andra?»

I slutet af år 1847 började nästan alla luta till oppositionen, från och med pärerna i Luxembourg ända ned till djurvaktarne i Jardin des Plantes.

»Men, sacre-dieu!» utropade han, »här står jag och pratar och glömmar att klockan redan slagit tre... hör på bara... hyenan börjar tjuta: hon är säkrare än solvisaren i Palais Royal, ty antingen det är mulet eller klart väder säger hon hvad klockan är slagen.»

Vi hafva redan omtalat, att mellan hvarje inre och yttre bur var en hel vägg med sin derpå befintliga dörr. Denna dörr öppnades, när man drog på en gröfre tagända, som hängde ned från taket framför hvarje bur i galleriet.

Djurvaktaren drog på den ena tagändan efter den andra, derunder avancerande från bur till bur, hvilket allt gick med mycken hastighet.

Och det ena djuret efter det andra störtade från den yttre buren in i den inre och det med en fart och ett ljud, som erinrade om öknens sandhvirflar.

En enda bur stod tom, nämligen lejonets, ty ännu var dess dörr icke öppnad.

Under det att nu tre af de innevarande vittnena till djurens goda matlust, nämligen damen med sammetskappan, hennes kammarjungfru och Armand Cambon, hvilken följde dem, betraktade hvad som var att betrakta och gjorde sina anmärkningar deröfver, nalkades djurvaktaren sin vän Hvita Björnen med tvänne jernspett, ett i hvardera handen.

»Na, Simon, är ni färdig än?» frågade han, i det han räckte Hvita Björnen det ena jernspettet; »ni tar det här spettet och jag det andra... på spetsen af det som ni har sätta vi köttstycket, på spetsen af mitt brödstycket, så att

ni icke kan säga, att jag genom mitt välde öfver lejonet tagit lofven af er... När detta väl är gjordt, sticka vi in spetten på samma gång i buren och öppna genast derpå mellandörren... Hugger lejonet först i ert spett med köttstycket på, så snusar jag ur silfverdosan... hugger det deremot först i mitt med brödet på, så röker ni ur sjöskumpipan... Är det ej honnett deladt, hä?»

Hvita Björnen gick tankfull af och an, brummade för sig sjelf som en verklig björn. Var han kanske icke ännu ense med sig sjelf?

»Parbleu! Ni måtte väl ej ha åtrat er?» yttrade djurvaktaren med mycken häftighet, ty han fruktade verkligen för denna olycka, och detta plågade honom så mycket mer, som han redan länge hade betraktat dosan som sin egen och verkligen tyckte illa vara för det Simon ännu hade den i sin ficka.

»Nej, det är icke möjligt!» fortfor han; »förr slukar lejonet sig sjelf än Hvita Björnen sitt ord... och dessutom är det ju vittnen på saken, och dertill var det ju icke jag, utan ni, käre Simon, som föreslog vadet, och för öfrigt är det icke alldeles så säkert att jag vinner... Jag är verkligen sjelf något ångerköpt, som det heter, ty det är alltför möjligt, ja till och med troligt, att lejonet nappar på en annan krok i dag... Man kan minsann ledsna på att i evighet äta kött... nyhetens behag är så retande, så oemotståndligt... Men sak samma... ni kan aldrig föreställa er hvad jag är punktlig, när det gäller att hålla ett gifvet ord... Jag är riktigt ett tjurhufvud i den saken.»

»Na, hvem har sagt er att jag tänker bryta mitt!» utropade Hvita Björnen; »handla mer och prata mindre, käre Mathieu... Hvar har ni er knif?»

»Här,» svarade Mathieu, i det han drog upp en stor fällknif ur sin ficka.

»Ni begriper väl, att man inte genom gallret kan införa hela detta stora stycke.»

»Hvem begriper ej det, käre Simon,» svarade Mathieu, i det han skar af ett stycke så litet, att det med bekvämlighet kunde inskjutas mellan burens jernstänger.

»Godt!» förklarade Hvita Björnen, i det han stötte sitt spett i det afskurna stycket.

»Alldeles så ja,» sade djurvaktaren, fattande det andra spettet; »men hvar har ni nu ert bröd?»

Hvita Björnen kände först utanpå ena fickan och sedan på den andra, hvarefter han med ett uttryck af stor förvåning körde händerna ned i begge fickorna.

»Ah, hvad är det!» yttrade han under dessa manövrer, »hvar kan jag ha stoppat mitt bröd?... Har jag tappat det?»

»Hvad behagas!» ropade djurvaktaren, lång i synen som en orang-utang.

»Kan jag ha förlagt det på något ställe?...»

»Monsieur Simon!»

»Har någon stulit det ur min ficka?»

»Monsieur Simon!... Ni söker undanflykter.»

»Jag vet bestämdt, att jag för en halftimme sedan köpte mig ett alldeles färskt bröd.»

»Ni är ingen man af heder, monsieur Simon!»

»Jag gaf två sous för det lika säkert som en.»

»Två sous lika säkert som en?... Jag förstår, ni gaf icke en sou en gång.»

»Ah, nu vet jag... Jag gaf alltsammans i tankarne åt elefanten... Kors, sådant nöt jag var!»

»Det bestrider jag ej... men jag bestrider att ni gaf något åt elefanten... monsieur Simon!»

»Ni tillvitar mig då en osanning, monsieur Mathieu?»

»Nej; men ni ljuger, när ni säger att ni hade brödet, pardonnez-moi!»

»Ni tror att jag vill lura er, monsieur Mathieu!»

»Nej, men ni vill bedraga mig på en silfverpjes, excusez-moi!»

»Jag kunde krossa era refben, monsieur Mathieu!»

»Hvad!... I mitt eget hus och i så många vittnens närvaro, monsieur Simon?»

»Och sedan sticka det ena refbenet efter det andra in i lejonets gap, s'il vous plaît.»

Lejonets och tigerns vederlike i styrka och vighet tog ängsligt ett steg tillbaka. Hvita björnarne äro beryktade för sin styrka, helst när de gå på två ben och heta Simon.

»Men jag vill inte att vi skola skiljas som ovänner, monsieur Mathieu,» sade Hvita Björnen.

»Det skulle göra äfven mig mycket ondt, monsieur Simon,» förklarade djurvaktaren, något gladare.

»Jag skyndar på ögonblicket ut och köper ett nytt bröd,» föreslog Hvita Björnen.

»Hal! Ni skyndar ut!» yttrade djurvaktaren, ånyo förlo-
rande sitt glada lynne.

»Ni misstror mig ånyo, kära Mathieu.»

»Jag misstror er icke, alls icke... men ni skall aldrig
komma tillbaka, monsieur Simon!»

»Ni är oefterrättlig... Nåväl, jag skall inte röra mig
ur fläcken.»

»Och brödet?»

»Skall ni sjelf köpa och för detta ändamål mottaga
dessa trenne sous.»

»Omöjligt!... Det är mig förbjudet att gå bort, när
folk är inne i galleriet.»

»Ja, då kan jag omöjligt hjälpa det,» förklarade Simon,
vändande sin vän ryggen.

»Men kunde ej er vän derborta gå i ert ställe?» före-
slog djurvaktaren.

»Jo, det yore just den rätte att skicka... han skulle
aldrig komma tillbaka, ty han tycker inte om att jag för-
lorar min snusdosa, min vackra silfversnusdosa... Han
menar så väl, den hederlige Cambon.»

»Fördömda silfversnusdosa!» mumlade djurvaktaren,
utan att likväl misskänna dess värde.

Skulle då äfven han, monsieur Mathieu, åt hvilken
man anförtrött de ädlaste af alla fyrfotade varelser, nödgas
offra sin pligt åt det olycksaliga korruptionssystem, som,
till råga på alla olyckor, hvilade centnertungt öfver landet
sedan flere år tillbaka!

»Fördömda korruptionsandel!» suckade Mathieu; »men,»
tillade han, icke ensidigt betraktande saken, »är ej korrup-
tionen utgången från och underhållen af sjelfva styrelsen?
Är det ej hvarje offentlig tjenstemans ovilkorliga pligt att
handla i styrelsens anda? Hur skulle det väl annars gå
med enigheten och den kompakta styrkan, hvilka äro så
nödvändiga för en styrelse, som vill uträtta något här i verl-
den? Om det är nödvändigt för människors lycka att gå
på sidan om samhällets lagar, måste det också vara lika
nödvändigt för djurens väl att gå på sidan om den för
djurvaktaren i Jardin des Plantes utfärdade instruktionen,»

»Nåväl, jag går då sjelf,» förklarade ministèrens trogne
anhängare; »men... men...»

»Men låser naturligtvis väl igen dörren till galleriet,»
inföll Hvita Björnen skrattande, »för den händelse att den

verkliga ångern skulle falla öfver mig . . . Men, det ber jag er, köp det färskaste och mjukaste bröd som finns.»

»Madame!» sade djurvaktaren till damen med hvita plymen, »värdes ursäkt att jag på några minuter aflägsnar mig . . . det är för det der vadets skull som min vän, oakadt alla mina oegennyttiga bemödanden, ännu envisas att vidhålla . . . men jag är snart tillbaka, och då skall det bli mig en synnerlig ära, att kunna visa ers nåd ett rön, som utan tvifvel måste bli af stort inflytande på naturalhistorien, den vigtigaste af alla vetandets grenar.»

Under det att Mathieu så orerade inför herskarinnan, yttrade Simon till tjenarinnan följande:

»Mademoiselle! Jag är något stött på er . . . ni har alldeles förvridit hufvudet på min vän . . . han glömmer mig och följer alla era steg, liksom jag inte funnes till i världen . . . Jag undrar inte på det, ty ni är ett af de skönaste fruntimmer han sett, ja, skönare än mängen af de markisinnor och hertiginnor, som redan kastat sina ögon på den vackraste gosse i hela Paris . . . Men ni är lika god som skön: ni skall inte gyckla med den stackars gossens känslor.»

I detsamma lemnade djurvaktaren galleriet, efter att likväl förut ha varnat sina kunder för att under hans frånvaro gå burarne för nära. Att han ganska ordentligen läste igen dörren efter sig och sedan stoppade nyckeln i sin ficka, härledde sig lika mycket af gammal vana som af omtanke för den dyrbaraste af hans snusdosor.

»Hvart gick djurvaktaren?» frågade Armand sin vän Hvita Björnen.

»Naturligtvis för att hemta sin lefvande glada,» svarade denne helt lugnt.

Mademoiselle Denise, som var nästan mer god än skön, ville visst icke gyckla med den vackraste gosse i hela Paris och hvilken dertill på köpet var så omhuldad af markisinnor och hertiginnor. Det var förmodligen för att öfvertyga honom derom, som hon nu började med Camhon ett ganska allvarsamt och från allt koketteri fritt samtal, tagande till ämne tigern; framsför hvars bur de händelsevis befunno sig och hvars goda matlust de gemensamt beundrade.

Tigern är icke något oäfvet samtalsämne. Tigern är ett så grymt djur. Tigerhjärtat har blifvit ett ordspråk. Det funnes menniskor som behandlade sina likar på samma sätt som tigern behandlar sitt rof. Men tigern är jemväl

ett förnämt djur, och företrädesvis var det också förnämt folk som utöfvade denna grymhet mot alla dem, som de hade att beherska. Med ett ord, Denise's tal var icke blott vackert, utan äfven i fullkomligt republikansk anda, så att den unge mannen icke kunde annat än på det högsta lifvas deraf, helst läpparne, som rörde sig, hade en så frisk färg, och tänderna, som ganska ofta syntes mellan dem, lyste af en så bländande hvithet.

I allmänhet hafva fransyskorna vackra tänder. Är det därför att de, tack vare sina förståndiga mödrar, ända från barndomen vänjas från att förtära varm soppa, eller därför att man ingenstädes i verlden får köpa så vackra och väl konditionerade löständer som i Paris? Vi hafva icke varit nog närgångna att kunna upplysa våra svenska läsarinor om hvilken af dessa tvänne orsaker är den egentliga.

Hvita Björnen, seende sin unge vän så angenämt upptagen, närmade sig under tiden den förnäma damen, som naturligtvis icke borde bli lottlös, och sade till henne med mycket låg stämma:

»Ifall det skulle roa madame att se hur lejonet gör sin entré, så har jag djurvaktarens tillåtelse att öppna dörren till dess bur.»

»Visst skulle det vara roligt,» svarade damen och skyndade efter monsieur Simon, som icke var sen att bereda henne detta nöje.

Också såg hon snart, till sin obeskrifliga fägnad, huru den artige jätten drog i tågändan, huru dörren till den yttre buren dervid öppnades samt huru derefter lejonet, ett af de största som någonsin med sitt rytande skakat Numidiens skogar, med ett enda skutt befann sig invid den inre burens galler, hvilka det vidrörde med sin breda nos.

Lejonet, alltid storartadt och fruktansvärdt, är dock alltid mest storartadt och fruktansvärdt i sin vrede. Detta senare stadium hade nu inträdt, och hvem kan undra derpå? Lejonet visste att mattimmen var inne, dess enda glädje efter en förlorad frihet; det hörde huru i nästgränsande burar de vida underordnade olyckskamraterna hväste tänderna mot afgnagda ben; det kände lukten af middagsmåltiden, ja det såg den till och med ligga utanför buren, utan att likväl kunna nå den. Detta förbiseende mot skogarnes majestät var för stort att kunna förlätas; det var ett

för starkt han emot en ädel fånge, ett för djerft skämt med en stor olycka, hvilket allt endast kunde försonas med blod.

Ikke under då att ögonen rullade så vildt, att manen reste sig så olycksbådande, att framdelen af kroppen sänkte sig mot golvet, med det stora hufvudet hvilande på de framskjutna ramarna, att den högburna svansen, beskrifvande nästan en båge öfver ryggen, piskade luften och burens sidovägg med de väldigaste slag, samt att detta dofva rytande lät höra sig, som är signalen till striden, början till orkanen.

Lejonets rytande skulle genast väckt Cambons uppmärksamhet, om icke de öfriga djurens läten och rörelser, synnerligen deras, hvilkas burar befunno sig närmast honom, hade dragit hans ögon och öron till sig, ty hvad Denise beträffade, hade hon endast ögon och öron för »den vackraste gosse i Paris».

Men hvarifrån väl dessa underliga läten och rörelser bland djuren midt i deras matro? — Jo, när skogarnes konung vredgas, då inträder oron i djurens verld, då rullar sig hyenan ängestfull på marken, då flyr tigern, lemnande sitt rof, och blixnsnabbt ringlar sig ormen kring trädets stam för att finna skydd i dess lummiga krona.

»Se, mademoiselle, se!» ropade Armand till Denise, i det han pekade på tigerns bur; »hvad kommer åt tigern som glömmet att äta?... Och se på de andra sedan, äfven de ha lemnat sin spis och löpa oroliga fram och tillbaka i sina trånga rum... Sel! Sel!»

»Ah, det är skönt! Rysligt skönt!» hördes längre ifrån den förnäma damens stämma.

Armand vände sina ögon åt detta håll och fann damen med sammetsmantiljen stående i nära halfnutad ställning framför lejonets bur på ett afstånd af ungefär en aln. Hon slog händerna tillsammans och applåderade, liksom hade hon framför sig monsieur Fechter i dramen »Les frères Corses».

Bakom och öfver henne visade sig Hvita Björnens grofva gestalt, lik en knölig trädstam öfver en blomma, som, stolt af sin fågring, prunkar vid dess fot.

»Hvad ser hon på? Hvad applåderar hon åt?» frågade Armand sig sjelf; »buren är ju tom... men om den är tom, hvad kan det väl då vara för märkvärdigt derinne?»

Cambon kastade ånyo en blick på sin vän Simon, och det föreföll honom då som den knöliga stammen, i stället

Den stolta rosen hvilar vanmäktig i Armand Cambons famn.

för att bjuda den granna rosen ett skydd, alltmer började luta, hotande att falla.

I detsamma hördes ett nytt rytande, vida starkare och förfärligare än förr. Alla djuren instämde deruti. Det var en hisklig konsert i djurens galleri.

Stammen vacklar verkligen, den faller, och under fallet vidröra tvänne af dess grenar, liksom af en händelse, blom-mans begge sidor, böjande hennes stielk och krona framåt — framåt mot lejonets bur, framåt intill jernstängerna, som redan imma af den andedrägt, som fasansfullt glöder derinne.

Åter ett rytande, för hvilket hela byggnaden skälver, men denna gång blandadt med människors angestrop. Ett hårdt slag och ett ännu hårdare fall följa derpå. Stammen har fallit, men icke framåt, såsom dess riktning bebådade, utan åt sidan, till följd af en yttre kraft.

Den stolta rosen, hvars krona, påtryckt af en oemot-ständlig tyngd, redan fördjupat sina blad mellan burens jernstänger, är ögonblickligen ryckt derifrån och hvilat vanmäktig i Armand Cambons famn, som ännu om sitt byte strider med djurens konung.

Lejonet, hvars skarpa tand kom en sekund för sent för att begrafva sig i den förnäma damens ansigte, har med sin genom gallret utsträckta ram fattat uti hennes tjocka sidenklädnad.

Nu gäller det att pröfva silkesmaskens och sidenfabri-kens förenade verk.

Väfven brister, tack vare den senares vinningslystnad, och den nye S:t Göran faller baklänges mot galleriets stengolf med sin räddade prinsessa i famnen, under det den nye draken uttömmar sitt raseri på ett afslitit sidenstycke, som snart är förvandladt i den yppersta silkesvadd.

I samma ögonblick inrusar djurvaktaren i galleriet. Han har ett bröd af skålpundsvigt i handen, men hans upp-spärrade mun synes så stor, att han nästan skulle kunna sluka det. Hans ögon, färdiga att klämmas ur sina gropar, stirra på de olika grupperna.

Der sitter, längst bort på stengolfvet, Hvita Björnen med handen för ena tinningen, blödande af det djupa sår, han vid fallet erhållit; der ligger, något närmare djurvaktaren, Armand Cambon, till hälften döfvad af den törn, hans nacke gjort mot samma golf, och ofvanpå honom samt af hans armar ännu omsluten den granna, men afsvim-

made damen; der, allra närmast djurvaktaren, står Denise, blek och orörlig som marmorbilden, och der står, nej, der rasar lejonet, trasslande in sina förfärliga tänder i silkes-trådarna. Och allt detta under en chorus från de många burarne, hvars make ännu ingen hittills hört.

»Hvad, i alla helgons namn, vill det här säga?» blef ändtligen djurvaktarens första fråga.

»Det vet jag verkligen inte,» svarade Hvita Björnen, i det han reste sig upp från golfvet; »jag är ofta plågad af fallandesjuka, och den kom på mig just som lejonet trädde in i buren... jag bör aldrig gå att se på vilda djur... jag tal inte vid det, märker jag.»

»Hvem i alla djeflars namn har släppt in lejonet?» blef den andra frågan.

»Det vet jag heller inte,» upplyste Hvita Björnen, så framt det inte kommit in af sig sjelft... ni har säkert glömt låsa dörren... det var mycket oförsigtigt af er, monsieur Mathieu!»

»Satanas, hvem har gifvit lejonet silke att äta?» blef den tredje frågan.

Utan att afvakta svar på denna fråga, rusade den för-
tviflade djurvaktaren fram till lejonets bur och började med
tillhjälp af spettet införa köttstyckena, under det han utöste
förbannelser, såsom det en verklig djurvaktare egnar och
anstår. Derefter, och sedan han medelst de förra tystat
munnen på och någorlunda blidkat djurens konung, vände
han sig om för att med de senare ytterligare traktera en
annan konungs undersåtar.

Men förbannelsen dog på hans läppar, emedan just de,
han ämnade förbanna, hade försvunnit. I hela det stora
galleriet fanns, med undantag af djurvaktaren och hans djur,
ingen lefvande varelse. Hvem skulle således inför hans
maktmyndighet förklara, huru lejonet inkommit i buren,
hvem som trott sig kunna stilla dess hunger med silke, och
slutligen hvad alla dessa stående och liggande grupper, han
nyss sett, betydde? Han nöp sig i näsan, han lufvade sig
sjelf för att öfvertyga sig att han var vaken. Han fann att
han var vaken, men hur finna lösning på gåtan?

Saken var den, att under det monsieur Mathieu matade
lejonet och på sitt sätt välsignade maten, hade Armand
Cambon, hvilken snart återfått sansen, med tillhjälp af De-
nise, som icke i evighet kunde vara en stod af marmor,

utburit den förnåma
damen, hvilken deremot
tycktes för evighet vara
afsomnad. De buro den
afsvimmade till vagnen,
i hvilken de, med till-
hjälp af en bestört be-
tjent, uppsatte henne,
och som derefter, dra-
gen af tvänne äkta
fullblodsfalar, snart lem-
nade Jardin des Plantes
bakom sig.

Armand Cambon,
som ingen bedt göra
sällskap, stod naturligt-
vis kvar; men när han
vände sig om, föll hans

blick på Hvita Björnen, hvilken icke heller å sin sida funnit skäl att längre se på sällsynta djur.

De begge vännerna betraktade hvarandra en god stund, ehuru med föga vänliga blickar.

»Obegripligt!» bröt ändtligen Simon tystnaden; »jag vet inte hvad som kom åt mig... det var som om en svindel gripit mig... utan dig, min raske gosse, hade jag säkert blifvit orsaken till en mycket stor olycka,» tillade han med ett uttryck, som icke var främmande från ironi.

»Olycklige!» ropade Armand häftigt, »ni ville begå ett mord!... Ett mord!»

»Tyst! Skrik inte så!» förmanade Hvita Björnen, skandande omkring sig; »hörde du inte att jag fick en svindel och att...»

»Ni ville mörda en människa, försåtligt mörda en människa!» fortfor Armand med ökad harm; »en man som ni, Simon, mörda!... Och mörda en qvinna, en svag, värlös qvinna!... Det är icke blott rysligt, det är nesligt!... Det finns ej ord för att beteckna en sådan bragd!»

»Du är tokig, Armand lille, med ditt evinnerliga mord och mord... Hur kunde väl mord komma i fråga... hur kan man mörda, när man står i bur med armstjocka jernstänger framför sig?... En eller ett par skrämor, se der allt... ett öga eller en näsa mindre, se der alltsammans... Hur mången har ej fått hjälpa sig fram i verlden utan både öga och näsa och utan tillgång att köpa sig nya?... Du är en narr, käre Armand, som ej vet hvad du säger.»

»Och att vilja taga mig till medbrottsling!» fullföljde den harmsne unge mannen; »ty hvad var väl meningen med att narra mig in i djurgalleriet?... Hvad annat än att få någon som kunde sysselsätta besvärliga personer, för att ni desto mer ogeneradt skulle kunna begå ert nidingsdåd!... Ja, rulla ögonen!... Det var ett nidingsdåd, olycklige!»

»Tacka min vänskap för din gamle far,» sade Hvita Björnen med halfqväfd stämma, ty hans galla började koka, »tacka denna vänskap för att de ord, du sist sade, inte blifva de sista du talat i denna verld!»

»Jag fruktar er icke,» svarade Armand lugnt och upplyftande sin högra arm; »denna arm, som hindrade er från att begå det ena brottet, skall äfven hindra er från det andra.»

»Så tacka då himlen, om du inte vill tacka mig,» yttrade Simon, »för det du fått tillfälle att rädda ett vackert fruntimmer, och dertill på köpet en förnäm och rik dam, som skulle kunna betala sin räddare med lika många kedjor af guld som du sålt kedjor af messing.»

Armand vände föraktligt Hvita Björnen ryggen och gick.

»Armand lille;» ropade denne efter honom; »helsa gubben far din och skryt med att du räddat den lefvande gladan!»

FJERDE KAPITLET.

En tableau vivant.

Armand Cambon hade haft den lyckan att på en enda dag göra tvänne goda gerningar. Klockan ett hade han på Place de la Bastille räddat en bankir från att sönderslitas af folket och klockan tre i Jardin des Plantes ryckt en förnäm dam ur lejonets klor. Dessa bragder, som nästan på samma gång skyddat rikedomen och börden, samhälls-plåtens tvänne gräddskålar, att vi så må uttrycka oss, skulle varit mer än tillräckliga för att, innan aftonen bredt sina stora vingar kring den stora staden, dubba honom till en hjälte inför världen, för att icke tala om romanen. Men för att så skulle ha skett, borde du, käre Armand, i stället för rödrutig blus af två francs värde, haft promenad-frack, köpt, om ej just betald, för minst hundra francs.

Då skulle du icke behöft stå qvar på Bastiljplatsen för att se hur bankiren for sin väg utan att dessförinnan bjuda dig hem till middagen; då skulle du kanhända fått ledsaga hans sköna brorsdotter till bordet, sitta mellan henne och onkeln, och — hvem vet! — kanske skulle du, notabene i fall brorsdottern varit fri från andra bröllopsbekymmer och mycket älskat sin onkel, samt denne likaledes varit fri från statsbekymmer och mindre älskat sina pengar, möjligtvis äfven kunnat i kompani med din sköna granne börja en

kärleksroman, som slutat med festligt tåg i vagn till Madeleine-kyrkan.

Men nu hade du icke den af fru Lenngren besjungna fracken, utan blott denna blus, som, ehuru besungen af Béranger, likväl förnämligast är beqväm att ha på sig i gatustrider, i hvilka du oftast kastar dig för mycket mindre anledningar än den att rädda en menniska med hederslegionen på bröstet och millionerna på fickan; och när nu äfven detta en gång lyckats dig, bör det icke vara nog för din ärelystnad? Ungefär så måtte monsieur Geronnière hafva tänkt, enär han hvarken före eller efter hemkomsten till sitt palats vid rue d'Anjou-S:t-Honoré nämde ett enda ord af tacksamhet för den stora tjänst du gjort honom. Visserligen hade den ljufva och naturligt goda Adelaide hugnat dig med de tacksammaste blickar samt till och med bedt dig vara välkommen till onkelns hus; men är du väl säker på att, om du också toge henne på orden, ditt besök finge sträcka sig längre än till tamburen, detta non plus ultra för en man af gatan, för en arbetare från S:t Antoine? — Stackars Armand Cambon! Derför att du var en blus, ansåg man det kanske för din ovilkorliga skyldighet att ensam våga striden mot mer än hundra andra blusar, för att rädda en man med millioners förmögenhet, men utan en milliondel känsla för ditt och dina kamraters intresse.

Men om du haft frack, hade du icke varit i Jardin des Plantes i ett sådant sällskap som Hvita Björnens; du hade icke heller haft den lyckan att rädda en kvinnas lif eller ett skönt ansigte, som ofta är dyrbarare än sjelfva lifvet.

Bar den förra gerningen ingen frukt, så skall den senare deremot blifva desto fruktrikare, ty utan dig hade detta glänsande ansigte, i stället för att nu, såsom troligt är, sola sig med välbehag i en förgyld spegel, legat begrafvet under tjocka bindlar, för att sedan, när dessa en gång blifvit borttagna, söka det djupaste mörker, på det att ingen främmande blick måtte bäfva tillbaka vid åsynen af en hemsk ruin.

Det kan icke slå fel, att från denna stund hvarje kvinna du möter skall med beundran fästa sin blick på dig och önska sig i farans stunder en riddare som du, en Simsons like. Hvem skulle ej gerna vilja blifva din Delila, men trognare än hon, klokare än hon, ty hon skulle icke at en

förhärjande sax lemna detta rika mörka hår, af fruktan att kraften med detsamma kunde gå förlorad.

Är du nyfiken att se ditt stundande afundsvärda öde, så följ med din blick dit vårt trollspö pekar, och stanna med klappande hjerta, men med tillbakahållen andedrägt, framför denna

Tableau vivant.

(En kvinnas boudoir, praktfullare än en oinvgd ens kan drömma om. Siden och guld, speglar och kristaller i förblän-

dande stålbrytningar. En säng, af hvilken blott den gyllene estraden synes, ty det öfriga förlorar sig i en sky af snöhvita draperier, mellan hvilka här och der snören och tofsar af guld framglindra. På det skära sidentäcket en kvinna, hvars minsta blick fördunklar boudoirens prakt, och hvars minsta rörelse, af speglar från alla sidor återgifven, kommer åskådarens hjerta att glöda. Framför sängen en annan kvinna, men knäböjande och

uppbärande ett förgylldt silfverfat, på hvilket man upptäcker rubinglödande kristallflaskor med proppar af guld och doftande af österlandets skönaste parfymer. Tystnaden afbrytes endast af knäppningarna från pendylen, öfver allt omgifven af gracer och amoriner, föreställande kärleken och vällusten, som med leende blickar söka döda tiden.)

Men taflan är icke blott lefvande, den är äfven talande. Derför lyssna:

Herskarinnan: Denise! Jag vill vara allena i afton och mottager således ingen.

Denise: Ingen?

Herskarinnan: Nej!... Man skulle upptäcka min sinnesrörelse, man skulle fråga mig om orsaken... Jag vill icke visa den förra, för att slippa förklara den senare.

Denise: Madame befinner sig nu mycket bättre.

Herskarinnan: Mycket bättre?... Jag befinner mig fullkomligt väl... Drag gardinen mera åt sidan, det är något för varmt härinne.

Denise (*åtydande befallningen*): Himlen vare lofvad, att allt slutades så väl!

Herskarinnan: Hvilket?

Denise: Händelsen i Jardin des Plantes naturligtvis... Blodet stelnar i mina ådror vid blotta tanken derpå.

Herskarinnan: Hvilken händelse?

Denise (*betraktande förvånad sin herskarinna*): Hm!

Herskarinnan: Ah! Du menar lejonet.

Denise: Jag menar också den unga, raska karlen som...

Herskarinnan: Den unga, vackra karlen ville du säga... Ja, du har smak, Denise... Det var en Adonis i blus, som sjelfva kärleksgudinnan icke skulle förakta... Du intresserar dig mycket för den unga, vackra karlen.

Denise: Jag skall bedja för hans väl så länge jag lefver... Han har räddat en person, för hvilken jag skulle offra tusen lif, om jag hade.

Herskarinnan: Hvem har han räddat?

Denise (*ånö förvånad*): Den... den, som utan honom nu varit lejonets rof.

Herskarinnan: Sådant prat, kära Denise! ... Är då Jardin des Plantes en af Afrikas skogar, der lejon och tigrar springa lösa, slukande sitt rof hvar och när de komma öfver det?

Denise: Har man då aldrig hört omtalas olyckor i Jardin des Plantes? ... Det var icke länge se'n som ...

Herskarinnan: Du öfverdrifver alltid, enfaldiga flicka!

Denise: O! Att madame hade sett hvad jag såg?

Herskarinnan: Hvad såg du?

Denise: En syn, som skall visa sig i mina drömmar och störa min sömn.

Herskarinnan: Dertill fordras ganska mycket, min bästa Denise ... Nå, låt höra, hvad såg du?

Denise: Ni kunde icke se honom, den der karlen, som stod bakom er ... det var en ohygglig människa.

Herskarinnan: Jag erinrar mig, att han ej var bland de älskvärdaste.

Denise: Denna människa hade bestämdt ondt i sinnet mot er.

Herskarinnan: Mot mig? ... Jag hade ju icke den äran att känna honom, och detsamma skall han kunna säga om mig.

Denise: Likväl såg det ut, som han med flit trängt madame fram till den förfärliga buren.

Herskarinnan: Med flit? ... Du yrar ... Troligtvis var han lika nyfiken som jag, och jag bedyrar, att det verkligen var något att se ... ståtliga djur, de der lejonerna!

Denise: Möjligen något att se, men icke att gå nära ... Emellertid hade madame sitt ansigte tätt intill jernstängerna ... O min Gud!

Herskarinnan: Det är mycket möjligt, men jag kan ej så noga erinra mig det.

Denise: Ni kan det icke, ty ni hade fallit i vanmakt.

Herskarinnan: Bah! Jag qväfdes något af den obehagliga odören ... det var icke min boudoir, bästa Denise!

Denise: Det var då som den unge, oförskräckte karlen ...

Herskarinnan: Den unga, vackra mannen ... Ah! Nu kommer det intressantaste.

Denise: Det var då han rusade fram och med ett enda slag fälde jätten till marken.

Herskarinnan (*uppreser sig, skrattande, på armbågen*): Jätten... Allt bättre och bättre... Du målar sagans och chevaleriets tider... Du skall då öfvergifva mig, Denise?... I stället för att somna vid dina muntliga berättelser om dagens äfventyr, skall jag slumra in vid läsandet af dina noveller i La Presse eller någon annan tidning... Ja, jag förlorar dig, men litteraturen vinner, och detta skall blifva min tröst.

Denise (*fortfarande oförskräckt*): Och när han slagit jätten, ryckte han, snabbare än blixten...

Herskarinnan: Snabbare än blixten... bra, bral

Denise: Ryckte er från buren just i detsamma lejonet ämnade hugga sin tand i ert ansigte, i det skönaste ansigte, som...

Herskarinnan: Förträffligt!... Du skall ej glömma mitt ansigte i dina romaner.

Denise: Men lejonet hade med ramen fattat tag i er klädning... O, det var rysligt!

Herskarinnan: Min vackra, nya sidenklädning, madame Barenne's mästestycke... Men du bör icke sörja deröfver, Denise... denna tillökning i din toalett skall nedslå modet på alla dina rivaler på la Salle Valentine!

Denise (*kyssande sin herskarinnas hand*): Ack, madame! Hvad ni är god, englagod!... Hur skall jag någonsin kunna visa min tacksamhet!... Och denna vackra, denna dyrbara klädning får jag verkligen?

Herskarinnan: Ja, men gå icke lejonen för nära... de der herrarne taga souvenirer på ett sätt, som verkligen derangerar oss... Men du har säkert icke slutat din vackra historia... eller är garneringens afslitning detsamma som upplösningen af romanen?

Denise: När lejonet afsltit garneringen, föll den unga mannen baklänges på stengolfvet.

Herskarinnan: Och jag med naturligtvis, efter jag ej följde med garneringen?

Denise: Ja, madame!

Herskarinnan: Fy, Denise! Jag i armarne på en blus! Det der duger alls icke i romanen... Hör på, mitt barn!

Denise: Hvad befaller madame?

Herskarinnan (*med allvar*): Af din tacksamhet för den nya klädningen följer tydligt, att du icke med ett enda ord omnämner denna händelse för någon, hör du, icke för någon... Jag vill icke vara hjeltinna i en sådan roman, jag vill icke spela en rol bland lejon och tigrar och bland menniskor, som säkert icke äro stort bättre än de... Lyckligtvis är jag icke känd af någon bland hjeltarne... det är endast du som känner mig... du känner också att jag håller ord, när jag säger, att det första jag hör någon misstänka, att det der vackra fruntimret, som blusens armar ryckte ur lejonets gap, var jag, så är du för alltid skild både från min person och mina klädningar.

Denise: Madame, jag skall vara stummare än muren.

Herskarinnan: Och hvad beträffar själfva händelsen, som du med dina romaneska anlag öfverdrifvit, så vill jag säga dig för det första, att ett lejon i bur icke är ett lejon i skogen; och för det andra, att ett lejon i bur först måste bräcka minst tre tjocka jernstänger, innan det kan äta upp en menniska; samt för det tredje, att hvilken som helst kunnat göra sin sak lika bra som din hjelte... ja, jag är till och med öfvertygad om att den vedervärdige djurvaktaren gjort det mycket bättre, ty han hade säkert icke fallit på golfvet och dragit mig med sig, hvilket var föga skickligt och mycket oartigt.

Denise: Men, madame...

Herskarinnan: Men du måste väl medge, att om den fule djurvaktaren varit den lycklige som ryckt mig från buren, så hade du väl aldrig fallit på den idén att göra honom till hjelte i din roman.

Denise (*förlägen*): Madame...

Herskarinnan (*med sänkt, förtroligare röst*): Hvad deremot angår... Kom närmare, Denise! (*Denise närmar sitt hufvud till herskarinnans.*)

Herskarinnan (*hviskande och med en viss fuktig glans i blicken*): Hvad deremot angår den unga, den vackra karlen, så...

Denise (*sprittande till*): Den unga karlen! (*Ljudet af en ringklocka höres utifrån.*)

Herskarinnan (*häftigt*): Det kommer någon... skynda, Denise!... Du hörde att jag icke tar emot i afton.

Denise: Men om det är hertigen?

Herskarinnan: Lika godt.

Denise: Madame har då åkt ut för att promenera?

Herskarinnan: Nej, men jag tar icke emot! (*Denise skyndar ut.*)

Herskarinnan (*allena*): Denise är icke så dum... var verkligen förtjusande den der hjelten i menageriet... Hvilket vackert och regelbundet ansigte! Hvilken kraftfull och ädel hållning! Hvilken mild glans i hans öppna blick! Hvilken klang i hans manliga stämma! (*Hon lutar tyst, men tankfull, hufvudet mot handen.*)

Hvarför denna tankfullhet? Hvad kan väl en så skön och lyckligt lottad qvinna i denna stund tänka på?

Tänker hon på den stora fara hvari hon nyss sväfvat och hvarifrån hon så lyckligt blifvit frälst?

Nej, hon har ju helt nyss och med fullkomlig öfvertygelse sökt bevisa, att det icke var den ringaste fara.

Tänker hon på, något medel att belöna den fattige arbetaren för det han, troende på farans verklighet, i sin välmening ryckt henne derutur?

Nej, hon har ju, ehuru i hög grad försonlig mot lejonet, yttrat sin förtrytelse öfver arbetaren, för det han icke hade den skickligheten och artigheten att släppa henne innan han föll.

Hvad tänker hon då?

Kanske tänker hon, att mycket duger i verkligheten som icke anses duga i romanen. — —

FEMTE KAPITLET.

Bicêtre.

Det är nu tid på att skynda efter Armand Cambon, hvilken, i stället för att, såsom vi trodde, beskåda vår tableau vivant, fortsatte vägen till Bicêtre. Han tänkte — den rättvisan måste vi göra honom — icke det ringaste på sina tvänne goda och berömliga gerningar; han tänkte hvarken på de svarta ögonen i Jardin des Plantes eller — oförlätligt nog — på de mörkblå a Place de la Bastille. Han höll sig anspråkslöst till det lägre djurriket, tänkte uteslutande på en björn och en glada, och den ene var hvit och den andra lefvande, utan att han kunde begripa hvad den ene hade att skaffa med den andra.

Hvita Björnen kände han ända från sin barndom. Mer än en gång hade han som gosse suttit på Hvita Björnens knä; mer än en gång hade denne trakterat honom med kastanjer och drufvor. Hvita Björnen hade lärt honom slåss med händer och fötter på samma gång — en konst, som man i Paris får lära sig hos ordentliga mästare för en franc i timmen; han hade lärt honom hugga på sabel och handtera eldgevär samt i nödfall bruka kolfven, ty Hvita Björnen, som debuterat i 1830 års revolution, var hemma i många andra konster än den att rulla vinfat. Armand var tacksam för alla dessa välgerningar och visste dessutom att hans far satte stort värde på Hvita Björnen. Derför gjorde det honom ondt att i honom finna en mördare, och den grymmaste mördare bland alla, ty hvilket kan väl vara grymmare än att kasta lefvande människor för vilda djur?

Men hvad menade väl Hvita Björnen med den lefvande gladan? Han hade ju till och med bedt Armand Cambon inför sin far skryta med att han räddat henne. Damen i hermelinsmantiljen och den lefvande gladan skulle följaktligen vara en och samma person, hvilket var ännu oförklarligare för Armand, som knappast sett något så vackert fruntimmer som ifrågavarande dam, men deremot ganska många glador, hvilka i fulhet och roflystnad varit så lika hvarandra som den ena kardborren den andra.

Hans far borde kunna upplösa denna mörka och hemska gåta. Derför sträckte han ut sina ben så mycket som möjligt, uppnådde snart Barrière de Fontainebleau, passerade Rue de la Maison Blanche, trädde derefter utom fästningsvallen samt befann sig ändtligen framför portarne till Bicêtre.

Bicêtre! — Det har i Frankrike funnits en tid, då namnet Bicêtre var det hemskaste ord franska språket egde, då vid dess blotta nämnande mannen bleknade, hustrun skälde och det stojande barnet tystnade tvärt, då den adlige förföraren, hårdt ansatt af föräldrarne till den borgardotter han förfört, blott behöfde framhviska detta ord, för att jaga dem på flykten, ty ordet betydde på en gång vansinne och brott, tårar och blod och sammanfattade allt hvad lifvet har olyckligt, eländigt, fasansfullt. Uppbygdt af en engelsk biskop under Ludvig den heliges tid, var Bicêtre först kartusiankloster. Der munkar äro, der äro också fångar. Den sista kulan i radbandet löper in i länken af en fånges kedja. Efter någon tid lemnade munkarne Bicêtre, som derefter beboddes af furstar. Men fångarne flyttades icke; de forto att befolka de underjordiska cellerna, der vattnet steg upp till midjan. Hvad Bastiljen var för adeln, var Bicêtre för borgerskapet och pöbeln. Nittonde seklets filantroper borde icke skryta med att ha upptäckt det cellsystem, som de nu så nitiskt fullfölja. Det har funnits och begagnats långt före deras tid och synnerligast i Bicêtre, der hela mansåldrar framlefvats i enslighet och tystnad, utan annat sällskap än samvetet och Gud.

Men, trots cellsystemet, ökades oupphörligt fångarnes antal och kunde icke längre rymmas i de öfverfyllda källarhålorna. Furstarne, någon gång beredda att gifva vika för sina undersåtar, afflyttade då från Bicêtre, som derefter till största delen upptogs till fängelsen. Återstoden af lokalen uppläts åt vansinnige. Brottet och vansinnet blefvo grannar. Men Bicêtre öppnade sina portar ej blott för dem, som ditkommo förpassade af lagen eller läkarevetenskapen: godtycket i form af »ordres du roi» eller »lettres de cachet», skickade snart dit en mängd oskyldige, hvilka antingen dömdes som brottslingar derför att de hade för mycken dygd, eller förklarades för vansinniga derför att de hade för mycket förstånd. Bicêtre var, med ett ord, ett fasans hem, och om det någonstades bör spöka här i verlden, så vore det synnerligast der.

Hvad nu angår nutidens Bicêtre, så finnes visserligen der ett hospital för svagsinta barn; men hela lokalen för öfrigt är upplåten till försörjningsanstalt för fattiga ålderstigne samt för sådana, som genom kroppsskador blifvit oförmögna till arbete. De försörjdes antal belöper sig för närvarande till omkring 4,000, alla tillhörande det manliga könet. Salpêtriére, en annan fattigförsörjningsanstalt, innesluter endast kvinnor, ungefär 5,000. Begge dessa inrättningar hafva en ypperlig förvaltning, hvars efterföljande vore önskansvärdt i andra länder, synnerligast i Sverige, der man ännu ej kommit underfund med centralisationens nytta i förevarande fall. I Sverige, åtminstone i Stockholm, tyckas hvarje församlings fattigdirektörer täfla om hvilket af deras fattighus kostar minst, d. v. s. gifver sina fattiga minst att äta. I Paris, der man icke känner ett dylikt ihjälsvältningssystem, gör man sig en ära af att så mycket som möjligt se sina fattiga ålderstigne och krymplingar till godo. En främling från Norden befinner sig i verklig förlägenhet, när fransmän fråga honom, hur det står till med fattigförsörjningen i hans fädernesland: han stannar alltid i valet mellan att ljuga eller att blottställa sitt lands möjligen goda anseende här, ty man träffar nog fransmän, som veta att Sverige icke blott finnes till i världen, utan äfven har ganska många vackra blad i historien. Främlingen kan dock icke underlåta omnämna, att hvarje församling inom Stockholm har sitt fattighus.

»Deraf följer,» anmärker fransmannen, »att det måtte vara lika många fattigdirektioner.»

»Ja, vi ha alls ingen brist på fattigdirektioner,» svarar främlingen, som naturligtvis måste säga B, när han sagt A.

»Har Stockholm råd att ha så många direktioner?» frågar fransmannen.

»De taga ingenting för sitt besvär,» svarar främlingen, förtigande likväl att deras besvär fullkomligt svarar mot deras löner; »dock,» tillägger han, »ega vi åskilliga fattigförsörjningsanstalter inom hufvudstaden som hafva sina särskilda kamrerare och kassörer, hvilka sitta med goda löner.»

»Således ändock åtskilliga löntagande,» anmärker fransmannen; »det der bör i alla fall bli dyrt och är en fullkomligt onödigg omkostnad, emedan den som kan föra räkenskaper för 100 fattighjon lika lätt kan föra dem för 1,000, för 2,000 och så vidare... Men jag tar emellertid

för gifvet att fattige, som hafva så många tillsynesmän, befinna sig särdeles väl?»

Främlingen har visserligen sagt A och B, men han har ej mod att säga C. Derför besvarar han ej den senare frågan, ty han kan ej skryta hvarken med fattighusens snygghet eller de svenska fattigsoppornas förträfflighet; han kan ej omtala, att, derest fattighjonet icke liksom andra människor hade ben, medelst hvilka det kan gå ut i staden för att tigga antingen ute på gatorna eller i de hus, der det till följd af gammal bekantskap kan få några smulor, skulle det kanske svälta ihjäl. Men som han ej helt och hållet kan tiga, så gifver han följande undvikande svar:

»Det har många gånger allvarligen varit fråga om att hafva en gemensam fattiggård för hela Stockholm, men frågan har alltid strandat mot den omständigheten, att det under tidernas förlopp funnits flere förmögne och mennisko-älskande församlingsbor, som uteslutande till *sin* församlings fattigvård gifvit betydliga summor, till följd hvaraf man icke ansett sig kunna sammanslå alla fattighusen, emedan då äfven summorna måste sammanslås, hvarigenom helt klarligen de ädle gifvarnes vilja och mening skulle förbises.»

»Men hvad de ädla döde gifvit kommer ju i alla fall, och oaktadt centralisationen, hvars och ens fattiga församlingsbor till godo?»

»Visserligen... men det skulle lätt kunna hända, att några riksdaler af den summa, som den ädle döde anslagit åt sin församlings fattige, komme att springa öfver till en annan församlings fattige, och det vore genast ett streck i räkenskapen för de ädla döde.»

»Men är det då icke troligt, att de ädla döde i en högre verld skola vara lika belåtna, om hvad de en gång, obekanta med centralisationens fördelar, skänkt sin församlings fattige, komme hvilken fattig som helst till godo?»

»Visserligen är det troligt, men det är icke bevisadt, och i Sverige fordras minst två vittnen, innan man kan antaga ett faktum för klart och ostridigt.»

»Dessutom är det ju tänkbart att en församling, som har många ädla döde, kan få mer än den behöfver, då deremot en annan, som kanske har ingen ädel död, får alls intet. På det sättet skulle de ädla döde, i stället för välgörningar, hafva gjort sitt samhälle verkliga otjenster?»

»Det tyckes visserligen så vid det sista, om ej just vid det första påståendet . . . men,» tillägger främlingen patetiskt, »de ädla dödes vilja måste aktas och helighållas!»

»Nå,» utropar fransmannen ännu mera patetiskt, »hafva då de närvarande och kommande släktena intet anspråk på aktning och helgd? . . . Är det ej dessa egentligen som hafva godt eller ondt af det förflutna? . . . Är det något godt, välan, låt dem behålla det då! . . . Är det något ondt, låt dem ej oskyldigt lida för det förflutnas brister . . . Det tillhör en vis styrelse att jemna förhållandena.»

Som det är mycket svårt att bestrida sanningen af ett sådant påstående, så fortsätta vi i stället berättelsen om Bicêtre. Man kan besöka detta ställe, väntad eller oväntad, och alltid finna der samma ordning, snygghet, bekvämlighet, ja, man skulle till och med kunna säga välstånd, ett förhållande, som, enligt hvad vi nyss låtit påskina, visst icke är rådande i Sverige, der man nästan anser det för en oartighet, om, vid en förestående revision, man förut icke skickar bud med underrättelse att man är i antågande, på det att vederbörande måtte hinna vädra, städa, skura, lägga på rena lakan och koka bättre soppa. Det är en olycka de der revisionerna, men det är en lycka i olyckan, att de nästan aldrig göra sin pligt.

Besök Bicêtre! Genomvandra dess kök, och det skall vattnas dig i munnen vid åsynen och doftet af dessa kolossala stekar, som vändas af kockar, fina och städade som om de tillhörde en konungs kök; genomvandra de stora salarne, der de fattige ligga i hvar sin, med rena sparlakan och rent linne försedda säng, utan att, tack vare de vällyktande örterna på sängbottnarne och de ventiler, som i det rikligaste mått äro att tillgå, den minsta osunda luft stöter din näsa; gå in i deras matsalar, der tio sitta vid ett bord med sin sunda, vällagade föda och sin butelj vin, och du skall säga att mången handtvarkare i Sveriges städer, för att icke tala om allmogen, skulle tacka sin Gud, om han hade en dylik middagsmåltid för sig och de sina. Glöm ej heller att taga sjukrummen i ögonsigte. Du har der läkare, sjuksköterskor och läkemedel i öfverflöd; men du har äfven en sjukmat, som icke en gång skulle tillbakaskickas från en rik mans sjuksäng, ty den anses för det bästa af alla läkemedel.

Men det är ju alldeles uppåt väggarna! skall kanske en och annan utropa, som finner mjuka bäddar högst opassande

för fattiga gubbars ömtaliga kroppar och möra stekar lika olämpliga för fattiga gubbars svaga tand.

Utan att behöfva beskyllas för en pjunkig filantropi, kunna vi väl påstå, att den sjukliga ålderdomen i och för sig sjelf är en så tryckande börda, att den visst icke behöfver någon tillsats af hunger, köld eller annan vanvård, för att blifva tillräckligt tung, samt att följaktligen hvar och en, som för dess stödjande gör möjligtvis *för mycket*, har ett vida vackrare konto hos sitt samvete och Gud än den, som, beräknande dagportionen efter yttersta möjligheten att uppehålla ett bräckligt lif, i stället gör *för litet*.

Må ingen likväl föreställa sig, att lätjan hör till dagordningen på Bicêtre. Hvarje på inrättningen intaget fattighjon har visserligen rättighet att der njuta fullständig försörjning utan att behöfva arbeta, men för den, som der vill arbeta, finnes både tillfälle och uppmuntran. Den person, som vill arbeta, eger att inom inrättningen för femton sous i månaden hyra sig ett jordområde af tre alnars längd och halfannan alns bredd, som han ensam eger att oqvald besitta, så länge han ordentligt betalar sin hyra. På denna lokal uppställer han sin verkstad och arbetar efter bästa förmåga och fallenhet, ty han vet, att hvad han förtjenar blir hans egen vinst, utan att, såsom bruket är på många andra ställen, inrättningen delar frukten af hans möda eller deröfver tillvällar sig något slags förmynderskap. Det är ju så mycket godt man kan få för denna vinst, hvilket naturligtvis måste smaka bättre därför att man sjelf beredt sig det. Man vill läsa dagens tidning, ty fast man är gammal och sjuklig, kan det ändå vara roligt att veta hvad som händer och sker i verlden; man vill, utom det vanliga traktamentet, ha ett eller två glas vin och en pipa tobak, för att stödja tankekraften när man politiserar, jemförande det gamla med det nya. Med ett ord, det är så många beqvämligheter, som en styfver bredvid kan bereda en. Hvem skulle därför icke gärna vilja hyra sin lilla lokal och hafva sin egen lilla verkstad, hvilken, utom dessa nyss uppräknade härligheter, skänker förströelse, bättre helsa och gladare lynne? Den som kan arbeta och icke vill det anses också af de andra för en mycket besynnerlig och anmärkningsvärd varelse, och en stor skam är det att hafva förlorat rättigheten till egen lokal genom uraktläthet att betala sin hyra.

Så går det till i Bicêtre, och därför råkar man der en ålderdom, som med ena foten i grafven likväl har en tack-samt leende blick för den sol, som ännu strålar så skön öfver den åldriges sista vinterdagar.

Armand Cambon, vederbörligen insläppt, styrde sin kosa öfver den stora vackra gården rakt fram till den särskilda byggnad, hvaruti befinna sig dessa små verkstäder, om hvilka vi nyss talat. Han beträdde snart den smala stig, som delar den lilla fabriksstaden i tvänne långa qvarter. På begge sidor om honom sutto gubbarne vid sina arbeten, somliga hopvridande kammar af ståltråd i alla möjliga former; andra raspande horn, för att användas till knappar; andra åter bultande oxsvansar, för att, sedan de blifvit så möra och lösa att de kunde häcklas som lin, sälja dem åt tapetserare till stoppning i madrasser; andra, såsom t. ex. den blinde skraddargubben der, syende kläder och trädande på synålen med tillhjälp af tungspetsen. Armand var mycket bekant på stället, och lifliga helsningar vankades också ifrån höger till venster.

»God afton, Cambon!»

»Hur står det till, kära Armand?»

»Hur låter det i Paris?»

»Tidningen Réforme lägger inte fingrarna emellan.»

»Nå, smäller det snart?»

Gubbarne på Bicêtre äro ingenting mindre än konservativa.

Armand Cambon nickade till höger och venster utan att svara, ty han såg sin far, hvars verkstad var längst bort, resa sig upp från sin stol, i tydlig afsigt att möta sonen, och detta ville denne förekomma. Den som såg den äldre Cambon sitta, såg hans friska, vackra hufvud på en jättes skuldror, skulle ej kunnat begripa huru han kunde vara på Bicêtre. Men såg man honom stå eller gå, då begrep man det nog, ty den äldre Cambon, som icke hade en enda rynka på sin panna eller ett enda hvitt hårstrå på sin femtioåriga hjessa, hade, i stället för de ben, som naturen en gång gifvit honom, men dem en kanonkula i 1830 års revolution borttagit, tvänne af trä, dem han gifvit sig sjelf.

Dessa ben vittnade om mycken konstfärdighet, men så hade också han, som gick på dem, före besagde revolution varit verkmästare på en större mekanisk fabrik. I egenskap af krympling intogs han på Bicêtre, hvarigenom det också blef honom möjligt att använda den lilla sparpenning, han

genom sitt förra arbete förvärfvat sig, till sin sons uppfostran. På Bicêtre förfärdigade barrikadinvaliden ringar, berlocker, urnycklar och kedjor af den renaste messing, han kunde komma öfver, hade god afsättning och ganska mycken förtjenst, så att det helt säkert icke skulle hafva dröjt länge

förrän han haft en ny sparpennning, så framt han icke ansett sig böra göra allt för att utveckla och förädla sin Armands goda själsanlag, under det att Hvita Björnen åtog sig utvecklingen och stärkandet^a af kroppskrafterna.

Armand var ganska läraktig, det förstås. Han skref och räknade, läste historia och geografi, och efter det bör kunna smickra oss svenskar att höra det, vilja vi blott nämna, att han visste, hvad icke alla fransmän veta, nämligen att Sverige icke är detsamma som Schweiz och att Stockholm, men icke Köpenhamn, är hufvudstaden i Sverige, hvilket land han för öfrigt omfattade med samma varma intresse som alla andra fransmän, och om han, såsom vi skulle förmoda, hyste något varmare, så härledde sig detta hvarken från geografin eller historien. Den äldre Cambon hade bestämt den yngre för guldsmedsyrket, men som han ville se dennes namn en dag lysa vid sidan af Benvenuto Cellini's, så lät han honom äfven lära sig rita, och det till och med efter lefvande modeller. Armand gjorde också ovanliga framsteg och var redan ansedd som en af de skickligaste guld- och silfverarbetare i Paris. Han dref i begge dessa ädla metaller de ypperligaste konststycken och var lifligt eftersökt af alla affärsmän i den vägen. Det var först mot slutet af 1847 som han, i likhet med så många andra arbetare, saknade arbete, ty som ingen hade lust eller råd att köpa något, så lönade det icke heller mödan att tillverka något. Armand hjälpte därför sin fader med messingskedjorna och sålde dem äfven, såsom vi redan känna, på gatorna och torgen. Vi hafva hört honom tala för varan med denna svada, som är fransmännen så egen, men förefaller oss tröga svenskar som ett skroderi. Armand uppblandade sitt prat med många sidohugg åt styrelsen, hvilket vi jemväl hört, hvaraf man skulle kunna tro, att han talade lika mycket i den revolutionära propagandans intresse som i faderns. Framtiden skall utvisa huruvida denna tro är grundad.

Detta allt kan Armand Cambon, och det är visst icke mycket för hjälten i en roman. Bättre hade kanske varit, om han kunnat förstöra guld- och silfverskålar, i stället för att göra dem, såsom fallet vanligtvis är med många hjeltar. Det enda hvarigenom han liknar dem är, att han för närvarande icke har något att göra, och det bör någorlunda kunna trösta de mest romaneska af våra läsare. Man kan

således vänta af honom en hel mängd äfventyr, emedan han dertill har den allra bästa tid. Han har redan haft ett par sådana, såsom vi redan känna, och får han lefva, skola flere icke saknas. För närvarande är han sysselsatt med att föra fadern tillbaka till hans stol, ty han vill att fadern skall hushålla med de benfragment, kanonkulan lemnat qvar. Armand är en värdig son, och han älskar sin far framför allt i världen. Hitintills har han icke haft något annat att älska, ty af sin mor har han blott det dunkla minnet af en qvinna, som ena stunden lufvade honom rätt eftertryckligt och den andra kysste bort tårarne ur hans ögon, när han för mycket grät.

Dock, han har af sin mor äfven ett annat minne, en bön, som hon lärt honom och den han sedan hvarje afton upprepat, ehuru han på många år icke visste hvad den betydde, ty den var på ett språk, lika främmande för honom som för alla andra fransmän. Bönen lydde:

»Gud, som hafver barnen kär.
Se till mig, som liten är!
Hvart min väg och lycka vänder,
Står dock allt i dina händer.»

Såsom nyss nämdes, brukade han hvarje afton, innan han somnade, läsa denna bön ur sitt minne, ehuru med en brytning, som gjorde, att en svensk, som hört honom, knappast skulle hafva igenkänt sin första och därför mest oförgätliga bön från barndomens och oskuldens tid. Men Armand, som icke förstod det allra minsta deraf, läste den dock med djupaste andakt, ty han hade funnit, att han allra ljufvast inslumrade efter den och att han i drömmen vanligen återsåg sin mor, hvilken talade med honom på samma främmande språk som bönen, men hvilken han då alltid så väl och innerligt förstod.

Mätte likväl ingen spefägel tillvita oss den egenkära förmodan, att man i himmelen hellre talar svenska än franska!

Armand Cambon var, såsom vi af allt detta finna, fransman till fädernet och svensk till mödernet, följaktligen en son af södern och norden.

»Välkommen, mer än vanligt välkommen, min gosse!» ropade fadern, i det han ändtligen satte sig; »jag har varit

orolig för din skull... ja, det är verkligen sannt... mycket orolig, min käre Armand!»

»Hur då, min far?» frågade Armand ifrigt, ty han tänkte på sina tvänne äfventyr.

»Jag har haft en besynnerlig dröm förliden natt... en ganska besynnerlig dröm.»

»Ingenting annat än en dröm, min far?»

»Man bör icke oro sig för en dröm, vill du säga... näväl, jag tror icke heller mycket på drömmar, ehuru det alltid är orätt att misstro hvad man icke bestämdt vet.»

»Och hvad drömde ni?»

»Att jag hoppade öfver Seinen, förbi Pont Neuf och Henrik den fjerdes stod.»

»Hoppade öfver Seinen?»

»Ja, du hör nog att det bara var en dröm,» sade fadern, smäléende betraktande sina träben; »men jag tyckte att Seinen var röd som af blod och att Henrik den fjerdes stod var genomskinlig som en skugga... Jag minnes också ganska väl hvarför jag gjorde det vådliga skuttet... Jag tyckte nämligen att din mor, den beskedliga blåögda Marie, stod på andra sidan floden och vinkade mig.»

»Och ni talade äfven med min mor?»

»Hon tilltalade mig, i det hon pekade på den röda floden: »Akta, att ej vår lille Armand faller i röda floden, ty den som faller deri kommer aldrig till stranden»; så talade hon, och jag hörde det så tydligt som jag nu hör dig.»

»Ja, det var en besynnerlig dröm.»

»Men detta är likväl ej hvad som mest förefaller mig besynnerligt.»

»Och det är?»

»Att jag för många år sedan hade ungefär samma dröm... det var natten mellan den 25 och 26 juli 1830.»

»Natten mellan den 25 och 26 juli 1830?... Natten före julirevolutionen, min far!»

»Ja... äfven då var Seinen röd.»

»Och Henrik den fjerdes stod en skugga?»

»Det minns jag ej... men din mor stod äfven den gången på samma sida och vinkade mig.»

»Och hon sade?»

»Alldeles detsamma som i natt: »Akta, att icke vår lille Armand faller i röda floden, ty den som faller deri, kommer aldrig till stranden...» Dagen derefter utbröt re-

volutionen, som beröfvade mig mina begge ben och satte Carl den tiondes krona på Ludvig Filips hufvud.»

»Och nu tror ni att en ny revolution skall utbryta?»

»Jag icke blott tror det, jag är öfvertygad derom,» svarade Cambon den äldre med låg röst; »men denna öfvertygelse hvilar på helt annat än en dröm... jag har haft denna öfvertygelse länge.»

»Men, min stackars far!» sade Armand, klappande honom ömt på axeln; »ni har nu inga ben att förlora.»

»Men så har du i stället ett par, som äro desto bastantare... Armand, glöm ej din mors varning!»

»Och hvem skall taga Ludvig Filips krona?» frågade Armand, nästan hviskande; »en skugga af Henrik den fjerdre kanhända?... Ingen skugga kan bära en krona... det är slut med konungadömet, min far!»

Några minuters tystnad följde derpå, hvarunder far och son tycktes fördjupade i egna tankar, väl vetande att de hyste samma mening, ehuru de liksom fruktade att i ord kläda en förhoppning, som utgångens verklighet kunde komma på skam.

»Hvem skall anföras er?» frågade slutligen fadern i fortfarande låg ton; »hvar hafven I er Lafayette?»

»Vi hafva ingen Lafayette som *ansför*,» svarade Armand; »men också ingen Lafayette som *råder*... ingen Lafayette, som midt ibland troféerna af folkets seger omsfamnar en prins och ropar: »se här den bästa ibland republiker!»... nej, min far, det hafva vi lyckligtvis ej.»

»Tyst!... Men ett ord med anledning af min dröm... När var du sist i Faubourg du Temple?»

»I förgår.»

»Hvem presiderade?»

»Monsieur Albert.»

»Godt hufvud... lätt för att tala... tänker mycket för andra... dock mest för sig sjelf... Lyssna gerna till hans ord, men låt ej för mycket hänföra dig af hvad han säger... Bjuder han dig att taga två steg, så tag dem, men så försigtigt att du, utan att vackla, kan taga ett tillbaka... der ett är nog äro alltid två för mycket... Den som med ett steg kan intaga och fylla en plats misslyckas om han tager det andra, emedan det andra för antingen tillbaka eller också bortom målet, hvilket är lika olyckligt... Glöm ej att det bästa alltid är fiende till det goda... Kasta icke

bort det silfverstycke du har i handen, derför att du ser ett annat af guld, som du hellre vill komma åt, ty medan du springer efter det senare, som du kanske aldrig får, så förlorar du det förra, som du hade... Seinen får vara blodröd *en* dag, men icke *två*... förstår du mig?»

»Jag förstår.»

»Jag fruktar icke för striden, men väl för segern... Det är lättare att så än skörda... alls ingen konst att kasta ut kornet, men ganska stor att väl berga axet... Medan bonden i sin enfald tröskar för halmen, äta rofågelnarne upp de spilda kornen på åkern.»

Armand tryckte sin faders hand.

»Besöker aldrig Louis Blanc era sammankomster?»

»Understundom... Han vågar ej komma så ofta, ty det skulle väcka polisens uppmärksamhet.»

»Alberts ord äro blott ett eko af Louis Blanc's röst... men när rösten ropar *ett* ord, ropar ekot två, ja tre... Derför sätter en förständig människa aldrig sitt hela förtroende till ekot.»

»Och Louis Blanc?»

»Louis Blanc är i sin ordning ett eko af arbetets röst, underkastadt samma lagar... Deraf finner du, min käre Armand, hur nödvändigt det är att aldrig handla på blotta örats kommando... Granska noga och tänk väl för dig... det är ej nog att din sak är rättvis, den måste äfven vara möjlig att verkställa... ett enda misstag i den vägen döfvar rättvisan för århundraden... Den som i bösspian lägger mer laddning än den tål, förlorar både pipan och handen... Se der i få ord hela historien af vår första revolution.»

»Jag tackar er, min far!»

»Ännu ett ord med afseende å samma dröm: hur talrik är den legion, som står under ditt befäl?»

»Jemt trehundra, min far.»

»Och du är fullkomligt säker på alla dessa trehundra?»

»Lika säker som på mig sjelf.»

»Och de äro alla vid din ålder?»

»Jag har strängt följt ert råd, min far... de äro alla vid min ålder.»

»Bra! Vid den åldern är man ej förrädare... Ynglingen och gubben förråda aldrig, ty den förre har allt att hoppas af lifvet och den senare intet... Medelåldern är farligast, icke blott derför att den hyser afund till den förre och

förakt för den senare, utan därför att den funnit att mycket, ja kanske det mesta af hvad den hoppats, icke mött honom på den raka vägen, till följd hvaraf han tror sig böra söka det på den krokiga... Min son, frukta som för pesten allt som kan drifva dina vänners inbillning öfver den gräns, som förståndet utstakar, och predika för dem bittida och sent, att jorden icke har något skönare än ett stadgadt förstånd och en ungdomlig hjessa.»

»Jag skall ej glömma det, min far!»

»Och upptäcker du någon, som, en gång erinrad om öfvervilningens fara, icke bättrar sig, stryk ut hans namn ur era rullor och stäng er dörr för hans person.»

»Men en utstruken vän är en farlig fiende.»

»Du har rätt... Upplös därför hela legionen och förklara att du helt och hållet uppgifvit planen... Låt icke på något villkor förmå dig att stanna kvar.»

»Men om legionen icke upplöser sig, utan väljer en annan anförare?»

»Låt den välja.»

»Och jag?»

»Du värfvar på nytt och vänder dig dervid företrädesvis till dem af dina förra kamrater, som mest lyssnat och följt dina råd, men undviker den eller dem, som icke gjort det... På detta sätt, Armand, rensar du din legion från dem, som i annat fall förr eller senare skulle spränga den... du rensar den utan att behöfva stöta någon för hufvudet.»

»Och de skola följa mig?»

»Ja, emedan de finna att du är den förståndigaste och klokaste... Ungdomen är i sina handlingar sällan förståndig, men genom sin instinkt för allt som är ädelt drages den till allt som är förståndigt... Hvar hafven i era vapen, er ammunition?»

»Hos mig.»

»Godt!... Och allt är väl förvaradt?»

»Ja.»

»Men om, detta oaktadt, polisen skulle få väder på stället och upptäcka det farliga förvaringsrummet?» frågade fadern med en bekymrad blick.

»Der står en krutfjerding i källaren och en brinnande lykta bredvid,» svarade Armand.

»Det vill säga?»

»Att trappan ned till källaren är för den oinvigde en trappa ned i grafven.»

»Och du?»

»Jag?... Jag står vid krutfjerdningen med lyktan i hand... det är jag, min far, som begrafver.»

»Och begrafves!» mumlade Cambon den äldre med dof röst och nedsänkt hufvud.

»Hvad tänker ni på, min far?» frågade ynglingen, skådande med ömhet in i faderns ögon.

»Jag tänker på min dröm,» svarade denne; »jag tänker äfven på att ett hjerta här på Bicêtre skulle brista, och att man ej lika lätt gör sig ett hjerta som ett par ben.»

»Men om en sådan tanke beherskade världen, hur ginge det väl slutligen med världen sjelf?... Tänkte ni, min far, på ett bristande hjerta den dagen ni förlorade era begge ben?»

»Ah, det är helt annat, när stormklockan ljuder från Notre-dame,» sade barrikadinvaliden med gnistrande ögon, »när trumhvirflarna ringla öfver gatorna likt ormar med tungor af eld; när kanonkulorna borra sig in i barrikaderna, när Marseljäsen klingar från lefvandes och döendes läppar; när...»

Cambon den äldre tystnade, ty han såg några af sina kamrater närma sig hans verkstad.

»Har du sålt mycket i dag?» frågade han, ombytande samtalsämne.

»Ja,» svarade Cambon den yngre, i det han plockade fram sina små paket och radade upp pengarna, icke heller förglömmande det märkvärdiga femfrancstycket, som naturligtvis, ehuru af helt andra skäl, var lika märkvärdigt i faderns ögon.

Det är klart, att Armand icke kunde underlåta att dervid omtala sitt första äfventyr på Bastiljplatsen, och det är lika klart att han med mer än vanlig värme skulle beskrifva den unga flickan med de högblå ögonen.

»Akta dig, Armand!» svarade fadern, som tyckte att värmen blef alltför brännande; »ingen har i all sin dar gjort så dåliga affärer som kärleken, och i Frankrike är den visst icke lyckligare än i andra länder... Oaktadt vår sextioåriga strid emot ståndsfördomarne, oaktadt det heter, att striden är slutad och traktaten undertecknad till vår fördel, spelar ännu elden utåt hela linien... Hur många gånger har du

klubba, en af de der hisklige klubborna, hvarmed man drifver ihop vinfaster. Jag såg honom blöda ur flere sår och bad honom draga sig tillbaka för att låta förbinda sig. »Prat!» svarade han; »ju mera blod man förlorar, desto svalare blir man, och ju svalare man är, desto säkrare utdelar man slagen,» och för hvarje ord bekräftade han sin sats med ett krossadt hufvud eller ett splittradt ben. När jag stupade, träffad af kanonkulan, var Hvita Björnen vid min sida. Han reste upp mig och bar mig på venstra armen, under det han fortfor att med den högra svänga sin förhärjande klubba.»

»Ja, han räddade ert lif, min far,» ropade Armand lifligt, »och därför skall jag älska honom så länge jag lefver!»

»Jag har förut berättat dig, huru han förde mig ur striden till det hus, der man amputerade mig . . . Han höll i mig under operationen, och jag minnes ganska väl, huru han derunder brummade öfver den fördömda kanonkulan, som borttagit mina ben, förnämligast af det skäl, att den hindrade honom från att deltaga i striden. Oaktadt plågorna, kunde jag ej underlåta att skratta åt honom, ty under brummandet kastade han oupphörligen sina vreda blickar på mig, såsom den egentliga orsaken till alltsammans . . . Men han lemnade mig likväl ej förrän operationen väl var försiggång.»

»Den förträfflige mannen!» inföll Armand med djup rörelse.

»Derefter återvände han till striden och dröjde länge borta. När han återkom, hade han blott skaftet till klubban kvar i sin hand och syntes mycket misslynt. »Hur är det med dig, Simon?» frågade jag honom. »Eländigt, uselt!» svarade han, slängande ifrån sig skaftet; »men det är mitt eget fel: hvarför tog jag icke med mig två klubbor! I början gick det Gudskelof ganska bra och lyckligt för mig — jag har aldrig haft så roligt, som jag kan minnas — men klubban sprack; det är följden af att inte ha dem af jern, såsom jag alltid påstått; ack, hvarför tog jag inte två klubbor!» Emellertid måste Hvita Björnen, hvars hela kropp var ett ofantligt sår, äfven lägga sig ned och låta förbinda sig. Han svor öfver ödet, som gifvit människan ett skinn, hvilket den minsta knappål kan rispa upp, under det att buffeloxen fått en hud, som trotsar muskötkulor. Slutligen föll han i feber och yrade beständigt om buffelhud och tvänne klubbor.»

»Ja, det är en kämpe utan like!» inföll Armand med blossande kinder.

»Men denna kämpe utan like,» återtog Cambon den äldre, »denne jätte utan nåd och barmhertighet, denne man, som icke en gång en klippa skulle kunna hejda, leddes likväl i band af den svagaste hand och tändes af det minsta ord från en ung qvinnas läppar.»

»Af Madelone,» tillade Armand; »Madelone förmådde allt öfver honom.»

»Hvad konst hon använde för att dressera denna björn, känner jag ej, men att ingen björn så dansat efter en men-

niskas pipa som Hvita Björnen gjorde efter Madelones, det var jag ofta vittne till. Hur mången gång har jag ej sett denna koloss stå framför den lilla fina varel-sen som en skolpojke framför läraren! Jag har sett honom, när Madelone var mycket ond, ligga på knä framför henne och kyssa hennes små händer, och det med en mjukhet och artighet som skulle anstått en hofman i Ludvig den fjortondes tid. Han vågade icke taga ett

steg utan Madelones tillåtelse; han vågade icke andas, om han fruktade att det skulle störa henne, ty björnar andas icke som vanliga menniskor. Förstäderna hade bort skänka Madelone en ärekrona till tacksamhet för de många armar och ben hon räddat från förstörelse under de fyra år hon lefde tillsammans med Simon.»

»Men att icke Simon gifte sig med Madelone?» anmärkte Armand.

»Nog ville Simon gifta sig med Madelone, men Madelone var för klok att gifta sig med Hvita Björnen. »Det är alldeles nödvändigt,» hörde jag henne ofta säga, »att jag står på sådan fot med Simon, att jag hvilken stund som helst kan lemna honom, utan att han å sin sida har någon rättighet att återfordra mig.» Madelone hade rätt. Blotta tanken på att Madelone kunde öfvergifva honom gjorde Hvita Björnen spak som ett lam; han skulle hellre ha förlorat sina begge ögon än sin Madelone, och det ehuru Madelone nästan dagligen grälade på honom samt till och med, enligt hvad grannarne påstodo, uppfriskade gnabbet med en och annan örfil af den lilla handen. Ingen må likväl förtänka Madelone dessa örfilar, ty förmodligen hörde äfven de till dressyren.»

»Men, min far, hur komma vi slutligen till den levande gladan?» frågade Armand något otålig, ty det led på tiden att han borde lemna Bicêtre.

»Just nu kommer jag till henne,» svarade fadern. »Den vackra Madelone hade, utom sin färdighet uti att tämja vilda djur, derjemte en förvånande skicklighet att tvätta spetsar. Man påstår att ingen deruti kunde öfverträffa henne. Deraf följde naturligtvis, att Madelone var eftersökt af en mängd förnäma och rika damer, som behöfde hennes hjälp och betalte den därför ganska rikligen. Också förtjente den snälla Madelone rätt artigt med pengar, så att hennes rum var som ett dockskåp och hennes garderob den täckaste man kunde se. Hvita Björnen var icke litet stolt, när han om söndagsförmiddagarna fick promenera i Champs-Élysées med Madelone, som vanligtvis hade på sig sin lilla spetskantade svarta sammetspens och sin vackra kjortel af ljusblått taft, ty Madelone tyckte mycket om ljusblått taft och om alla slags tafter för resten... Gud trösta Hvita Björnen då, om han ej gick såsom det egnade den lycklige kavaljeren till ett sådant fruntimmer, hvilket dessutom bar en mössa, så kokett och så rik på spetsar att den kunnat tjena till skylt för Madelones yrke. Det var nästan löjligt att se hur Hvita Björnen trippade med sina ofantliga fötter bredvid Madelone, hvars hand alltid hvilade på hans arm, emedan hon icke kunde räcka upp med hela armen. Madelone trätte aldrig på Hvita Björnen när de voro ute, men hon hade ett eget sätt att rynka näsan, denna näsa, hvars skönhet Hvita Björnen hela dagen om kunde sitta och beprisa. Det

är klart att Hvita Björnen icke gerna ville se rynkor på en sådan näsa.»

»Men den lefvande gladan, min gode far!» påminde Armand, som visste att fadern alltid blef mycket ordrik, när han talade om sin vän Hvita Björnen.

»En dag för omkring två år sedan, under samma tid du vistades i Lyon,» fullföljde Cambon den äldre med något allvarsammare min, »tog Madelone sin lilla korg på armen och gick upp i ett mycket förnämt hus, jag minnes ej gatan. Efter att ha genomgått en lång rad af de grannaste rum, kom Madelone in i ett litet kabinett, ännu grannare än de andra rummen. Midt på golfvet visade sig en ung och mycket vacker dam i reskläder, vid hvars fötter låg en stor rashund af utsökt skönhet och med ovanligt stora tänder. Den förnäma damen var mycket ond, ty hon stod på resande fot till Italien och skulle ha rest för en god halftimme sedan, om hon ej nödgats vänta på hela sitt spetsförråd, som Madelone mottagit till tvättning. Madelone, som, i likhet med de flesta småväxta fruntimmer, var mycket kort om hufvudet, förklarade helt oförskräckt att hon, i stället för missnöje och klander, gjort sig förtjent både af beröm och särskild betalning för det hon så tidigt lemnat ifrån sig ett gods, som hon för blott två dagar sedan emottagit. Den förnäma damen, hvilken, i likhet med de flesta högväxta fruntimmer, var mycket stolt af sig, gaf tigande Madelone en föraktlig blick, hvarefter hon började mycket noga granska spetsarne.»

»Och sedan?»

»Den förnäma damen kasserade helt och hållet Madelones tvätt och klagade bittert öfver sina dyrbara spetsar, dem hon ansåg ohjelpigt förstörda, allt under en mängd uttryck som måste sära den förnämsta spetsstvatterskan i Paris.»

»Och Madelone?»

»Madelones ögon blefvo först stora af förvåning och sedan små af gnistrande vrede. I en mängd häftiga uttryck förklarade hon, att den förnäma damen icke mer förstod sig på tvätt än hunden som låg der på mattan. Det vore utan tvifvel en stor oartighet, om man skulle fråga en förnäm dam, huruvida hon själf tvättat t. ex. den lilla spetsnäsduken hon har i sin hand, en hand som endast är skapad för harpans sträng, bågens silke och älskarens läppar.

Men att påstå det hon icke förstår sig på tvätt är nästan ännu värre. Hon fattade också den lilla ringklockan och började häftigt ringa, förmodligen i afsigt att låta någon domestik kasta ut den oförskämda tvätterskan. Men någon af domestikerna visade sig ej; kanske voro de alla sysselsatta med anordningen för resan, så att ingen hörde klockans ljud. Madelone, genomskådande afsigten, blef utom sig af harm och förklarade, att den förnäma damen icke hade mera vett än hunden, som låg vid hennes fötter. Förnäma damer sätta visserligen stort värde på sina hundar, icke sällan anseende dem hafva mer vett än folk i allmänhet; men som de med folk i allmänhet aldrig mena sig sjelfva, så var det naturligt, att den högväxta damen i reskläderna skulle bli lika utom sig af harm som den förolämpade tvätterskan.»

»Och följden? ... Ah, jag anar den.»

»Den förnäma damen fortfor att ringa utan att någon syntes hörsamma kallelsen, under det att Madelone högljudd skattade åt hennes vanmäktiga raseri. Jag nämnde nyss, att en stor rashund låg vid den förnäma damens fötter, men glömde att omtala det hunden redan vid första molnet på herskarinnans panna upprest sig, slungande hotfulla blickar och visande tänderna åt björnens älskarinna. Men hur kunde väl björnens älskarinna eller, rättare sagdt, tämjarinna frukta för en hunds blickar och tänder! ... Den förnäma damen förlorar emellertid allt sitt tålmod, hela sin besinning och ger ett tecken åt den trogna hunden.»

»Store Gud!»

»Hunden kastar sig med panterns vighet på den stackars Madelone, som ögonblickligen ligger slagen till golvet med ansigtet blödande ur flere sår, ty, för sent ångrande sin grymhet, ger den förnäma damen för sent kontraorder åt sin hund.»

»Ah, nu förstår jag hvad han menade med den lefvande gladan!» sade Armand. »Arma Madelone! Arme Simon!»

»Hvita Björnens raseri kan ej med ord beskrifvas,» återtog Cambon den äldre; »men hur skulle han hämnas? Den förnäma damen hade rest, efter att ha skickat Madelone en sedel på några hundra francs till salfva på hennes bles-syrer. Hvita Björnen kastade sedeln på elden, ty han tänkte endast på en salfva af blod. Han skulle ha följt den förnäma damen till världens ända, men hur kunde han väl lemna sin olyckliga Madelone? Hon tillfrisknade likväl den

gången; men enögd blef hon för sitt återstående lif, och ett stort djupt ärr vanstälde den vackra näsan. Ett år derefter insjuknade änyo Madelone, antingen af förtviflan öfver sin förlorade skönhet eller af sorg öfver sin björns tröstlösa belägenhet, ty han kunde aldrig glömma hvarken Madelones olycka eller den levande gladan, såsom

han beständigt kallade den förnåma damen. Den gången tillfrisknade icke Madelone. Hon dog i armarne på sin björn, som också ensam bar henne till grafven. Han tog hennes likkista under ena armen och bar den med samma lätthet som en vanlig människa bär ett barn. Efter begrafningen kom han hit och höll på att skrämma slag på gubbarne genom sin högljudda sorg. Han tjöt väl som tio björnar, och fåfångt bjöd jag till att trösta honom. Han har ej kunnat trösta sig än.»

»Ni känner väl den förnåma damens namn?» frågade Armand.

»Nej... Hvita Björnen har aldrig velat säga mig det... För öfrigt bad han mig ej för någon omtala den rätta orsaken till Madelones olycksöde. Förmodligen hade han sin uträkning med det. Kanske trodde han sig derigenom kunna insöfva sitt blifvande offer i den tron att allt redan vore glömdt, på det att hans hämd desto säkrare skulle nå målet. Jag är öfvertygad om att det var hon som besökte Jardin des Plantes. Hon är då återkommen till Paris; men hon må taga sig till vara för Hvita Björnen, ty han är ej den som afskräcket af ett misslyckadt försök. Han skall ej gifva sig någon ro förrän den förnåma damen blifvit lika tilltygad som den stackars Madelone var. Något värre vill han henne säkert icke.»

»Det går vackert an, min far!... Det var säkerligen ej hennes mening att det skulle ta så illa.»

»Det tror jag också... Men man låter i alla fall bli att reta arga hundar på folk, i synnerhet om den som retar är rik eller förnäm, och den man retar på är fattig och obetydlig, ty man skall lätt kunna komma på den tanken, att brottet härleder sig lika mycket från förakt som från öfvervilning.»

»Hvem kan bestrida det, min far?... Emellertid måste man varna den hotade damen... om man blott kände hennes namn och hemvist.»

»Jag skall tala med Hvita Björnen,» försäkrade Cambon den äldre; »envis är han, jag vet det, men jag torde väl träffa på någon sida hos honom, som är känslig för annat intryck än hämdens... Men, min kära Armand, det är tid på att du går, innan man stänger... God natt, min gossel! Gud välsigne dig och låte dig i morgon komma åter! God natt, mitt barn!»

Fadern omfamnade sin son, hvarefter denne ämnade gå.

»Armand!» ropade fadern efter honom.

Cambon den yngre stannade.

»Det kostade något på dig att lemna det der fem-francstycket ifrån dig,» sade fadern småleende; »det undgick icke min uppmärksamhet, lita på det.»

Armand rodnade och såg förlägen ut.

»Så tag det då, min gosse,» bjöd fadern, i det han räckte silfvermyntet åt sin son, »tag det och göm det gerna, i fall det kan gör dig något nöje... Vid din ålder är det

mycket man gömmer som icke ens är värdt en franc, men som man likväl icke skulle vilja lemna från sig för tusen.»

»Ack nej, behåll det, min far!» bad Armand, skjutande myntet tillbaka; »det der är ju så barnsligt.»

»Det gläder mig att du är förständig,» yttrade Cambon den äldre, stoppande femfrancstycket tillbaka i sin ficka; »men,» tillade han med blicken på den bortilande ynglingen, »måtte det blott räcka längel!»

.SJETTE KAPITLET.

Spökhuset vid rue S:t-Etienne-des-Grès.

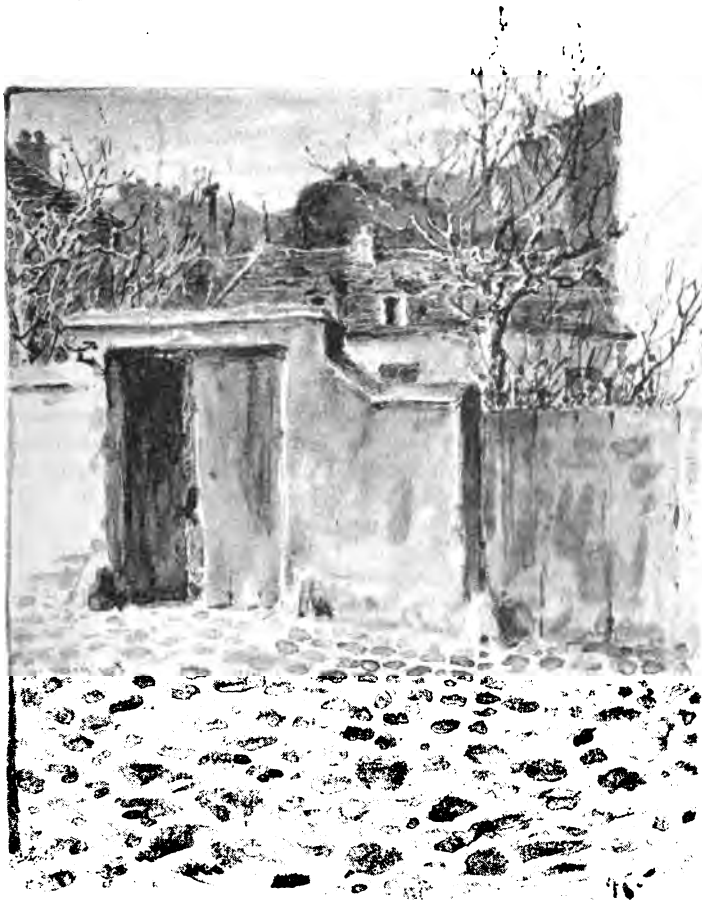
Ofvannämnda gata, som har sitt namn af en kyrka, hvilken byggdes dervid i nionde seklet, men grusades i det adertonde, blef år 1846 icke blott föremål för befolkningens i Frankrike nyfikenhet och förvåning, utan gaf äfven i alla andra länder vatten på deras qvarn, som tro på öfvernaturliga tilldragelser, ty berättelsen om dessa öfverfördes snart från de franska bladen till nästan alla utländska tidningar, och författaren erinrar sig att äfven i Aftonbladet hos oss hafva läst något derom.

Nämnda år skulle en ny gata öppnas mellan rue S:t-Etienne-des-Grès och rue Soufflot, till hvilket ändamål arbetsfolk ditskickades, men vid det första spadtaget i jorden öfverraskades arbetarne af en mängd stenar, som föllo öfver deras hufvud och äfven sårade några.

Stenarne kommo från en liten trädgård, i hvilken fanns ett mindre stenhus, vid den tiden bebodt af en skomakare och hans hustru, ett mycket fattigt, men fromt och stilla folk. Trädgården och det lilla huset undersöktes mycket noga, utan att någon upplysning om orsaken till stenkastningen kunde vinnas.

Polisen, som snart fick kännedom om förhållandet, infann sig på stället; men spöket hade lika liten respekt för polisen som för arbetsfolket. Stenar fortforo att kastas från

samma håll. Man stälde vakt både i det lilla huset och i den lilla trädgården, men ingenting halv. Samma stenkastning och samma fruktlösa forskningar efter orsaken. De som stodo utanför planket kring trädgården sågo tydligt huru stenarne kommo sättande derifrån högt öfver planket, men de som stodo innanför det sågo lika litet till stenar som stenkastare. Hela befolkningen inom Paris, till hvars kunskap dessa oförklarliga spökerier snart kommo, ström-

made, under loppet af flere veckor, till ifrågavarande gata, och ingen fanns som icke hade sett någon i luften flygande trollsten; men hvem eller hvilka som slungat dem var och förblef en hemlighet, som ännu ingen lyckats afslöja.

Ingenting kan länge vara nytt i Paris, icke en gång spökhistorier. De nyfiknes antal blef allt mindre och mindre, och snart talade man i staden icke mer om det lilla huset vid rue S:t-Etienne-des-Grès. Men de som egde hus i grannskapet af spökhuset skreko jemmerligt, ty alla hyresgäster flyttade sin väg, emedan ingen ville bo i en trakt, der tunga stenar, helt och hållet förnekande sin natur, flögo i luften som fåglar.

Följaktligen stod icke allenast spökhuset med dess trädgård öde, utan äfven fyra eller fem af de dertill gränsande egendomarne. Detta för husvärdarne högst beklagansvärda tillstånd räckte till hösten 1847, då det ändtligen lyckades dem att finna tvänne personer, som med mod att trotsa spöken förenade lust att hyresfritt bebo rymliga lokaler. Husvärdarne skulle till och med gerna betalt den eller dem, som ville flytta till deras öfvergifna tomter, för att derigenom småningom locka folket tillbaka.

Den förste af de två — inga flere anmälde sig — som åtog sig det menniskoölskande värfvet att lindra husvärdarnes qual var Armand Cambon, hvars djerfhet sträckte sig ända derhän att han tog sjelfva det fruktade spökhuset i besittning. Den andre var en prest af omkring trettio år, med blekt ansigte och svart skägg. Denne flyttade in i det hus, som var spökhuset trädgårdsplank närmast. Hvarför han företrädesvis valde detta hus, som till och med var oansenligare än sjelfva spökhuset och dertill på köpet närmast det, under det att de mer aflägsna och mer beqvämliga egendomarne stodo lediga, kunde ingen begripa. Dock trodde sig mången kunna härleda prestens förkärlek för det hus, han bebodde, från dess något klosterlika arkitektur. Man visste att både en kyrka och ett kloster fordom funnits på denna gata, så att det visst icke vore omöjligt, att ifrågavarande hus kunde vara ett qvarstående fragment af klostret. En prest måste alltid finna sig hemmastadd i ett kloster, och spöken bör han mindre än någon annan kunna frukta. Vigvatten och korstecken hafva i alla tider varit ofelbara medel, om ej mot djefvulen, åtminstone mot spöken och gastar.

Men hvad som kunde förmå en så ung och vacker gosse som Armand Cambon, hvilken dessutom icke var prest, att taga in och bebo en så ödslig lägenhet som spökhuset i trädgården, var vida oförklarligare. Men i Paris sysselsätter man sig icke länge med hvad andra menniskor hafva för sig, så att de begge enslingarne snart blefvo helt och hållet öfverlemnade åt sig sjelfve, hvarmed de också begge tycktes särdeles belättna.

Fönsterna till det rum, Cambon bebodde, vette åt den delen af trädgården, hvartill utsigt var från fönstren i prestens våning. Denne kunde således utan svårighet se när Cambon hade ljus i sin kammare, liksom Cambon kunde se när det var upplyst hos presten.

De begge grannarne tycktes icke vara det ringaste bekanta, och icke gjorde de någon min af att närma sig hvarandra för att mildra enslighetens enformighet. Kanske trodde de icke heller så mycket på hvarandras enslighet.

Presten, som icke sof alla nätter, borde så lätt kunna se, huru understundom skuggorna af flere hufvud tecknade sig på gardinerna till Cambons kammarfönster, liksom Cambon, hvilken lika litet var någon sjuosofvare, icke heller kunde underlåta att någon gång förmärka flere hufvud bakom prestens rullgardiner. Huruvida den ene grannen funderade på betydelsen af så många hufvud nattetid i den andres boning, veta vi icke, men tro dock helst, att någon fundering hvarken från den ena eller andra sidan kom i fråga, emedan, såsom nyss antyddes, nyfikenheten att veta sin nästas bestyr icke är en af fransmannens hufvudsynder. Det der tillhör i allmänhet andra mindre städer och Stockholm i synnerhet.

Den enda folkklass, som i Paris kan beskylas för nyfikenhet, är polisen med dess vare sig uppenbara eller hemliga tjensteandar; men så länge menniskor finnas att spionera på, skall den säkert låta spöken vara i fred, och som nu rue S:t-Etienne-des-Grès var spökenas högqvarter, så besvärades denna gata högst sällan af polissergeanterna, hvilka hade mer än tillräckligt att syssla med de folkrikare kvarteren i den ofantliga staden.

Dock är det mer än troligt, att polisen, derest den, i likhet med oss, hade lyssnat till Cambons samtal med sin far på Bicêtre, ögonblickligen skulle hafva hastat till spökenas högqvarter och icke lemnat det, förr än den fått

fullkomlig reda på betydelsen af de många hufvud, som den andlige grannen sett. Den skulle hafva upptäckt en af de farligaste klubbar, försedd med lika många armar som vapen, och följaktligen gjort sig ett af de lyckligaste kap en polis någonsin kan göra. Men polisen hade icke det minsta väder derom. Den hade visserligen både hört och sett stenar kastas af osynliga makter, men kunde omöjligt tilltro dem förmågan att bygga barrikader.

Huruvida samma slags resultat kunnat vinnas hos den andlige grannen, veta vi ej; men i allmänhet kan man taga för gifvet, att prester icke gerna konspirera mot sådana styrelser, som inskränka folkens frihet på samma gång de gynna och understödja jesuiterna.

Det var en afton ungefär åtta dagar efter de händelser, som de föregående kapitlen skildrat, då Armand Cambon anlände till sitt dystra hem. Han kom ifrån sin far, ty sällan gick någon dag förbi som han ej besökte denne.

Han förde sin nyckel till dörrlåset för att öppna sin kammare, då han märkte att något satte sig emot det införda axet. Han kände naturligtvis efter och fick tag uti en helt liten biljett, doftande af dyrbara parfymer. Inkommen i sin kammare, tände han hastigt sitt ljus och läste föl-

jande af en fruntimmershand på det finaste rosenpapper prydligt prentade rader:

»Monsieur Armand Cambon!

Ett fruntimmer, som mycket inträffar sig för er, önskar se er i morgon. I fall ni å er sida samtycker att råka henne, torde ni underkasta er de vilkor eller försigtighetsmått, hon nödgats föreskrifva och dem ni, såsom en man af heder, skall respektera. Klockan åtta i morgon afton väntar er på Place Vendôme, norr om kolonnen, en vagn med två hästar. En maskerad qvinlig domestik skall öppna vagnsdörren för er och med er instiga i vagnen. Derefter och sedan hon förbundit era ögon, hvartill ni jemväl måste bekväma er, skall hon ledsaga er till det fruntimmer, som, efter hvad ni bör finna, vågar mycket för att skänka er ett möte, som mer än en dödlig skulle afundas er. Lydnad, försigtighet och tysthet!»

Biljetten saknade underskrift.

Man behöfver icke nödvändigt ha tjuguarigt blod i sina ådror för att blifva mer än vanligt varm af en sådan biljett. Men Armand var konspiratör innan han blef älskare. En konspiratör måste vara kall som is, om han också befinner sig midt i remnan af en glödande vulkan.

»Kan det vara en snara?» frågade han sig sjelf, »och om det så är, hvad är meningen dermed?... Man vill kanske narra mig från min bostad för att, under min frånvaro, anställa en undersökning... Men om man det verkligen vill, hvartill väl så många omständigheter?... Jag är ju borta största delen af dagen, så att, i fall man hade någon aning om att... Nej, det är ej någon polisens tjänsteande som skrifvit denna biljett... ingen polissergeant skrifver på rosenpapper och har så fina parfymer... Men hvem är det då?... Det är ett fruntimmer och ett så kalladt bättre fruntimmer till på köpet... Jag vet endast tvänne sådana som möjligen skulle inträffa sig för mig, åtminstone blott tvänne som kunna ha råd att begagna vagn med två hästar och kammarjungfrur med mask för ansigtet... Men hvem af dessa två är det?... Ljufva högblå ögon kunna omöjligt skrifva en sådan biljett, men väl de svarta blixtrande, ty det är så likt svarta ögon, det der.» (Armand hade, såsom vi höra, en bättre tanke om de blå.

Var det därför att de erinrade om hans mor och hennes ursprung från norden?)... »Ja, det är min dam i Jardin des Plantes,» fortfor han, »jag är säker på det. Jag var ej så blind, att jag icke såg hur hon betraktade mig den der dagen, och nu är hon rörd af tacksamhet för det jag ryckt henne ur lejonets gap... Men bör jag gå?... Bör jag blindt kasta mig i ett äfventyr, som kan hafva ganska betänkliga följder?... Men den sköna damen har säkert haft mycket besvär att få reda på min bostad, och detta bevisar hur angelägen hon är att råka mig och huru gränslös hennes tacksamhet är... Det vore därför mycket orätt af mig att icke gå, helst hon i morgon enkom för min skull ställer en vagn på Place Vendôme. Det der visar mer än vanlig välvilja, det visar en erkänsla, som... De milda blå ögonen hafva minsann icke lagt två strån i kors för att... Jag börjar verkligen tro att svarta ögon äro skyltar för mycket känsligare och ömmare hjertan... Men jag bör icke vara orättvis mot de blå... Ett oskyldigt hjerta skulle ej skicka hästar och vagn för att i skymningen hemta en karl, skulle icke heller nyttja maskerade kammarjungfrur, som knyta bindlar för ögonen på en ung man, och skulle, framför allt, icke låta förstå, att den ynnest, de visa en karl, kunde väcka afund hos mer än en dödlig... Nej, jag bör icke infinna mig på Place Vendôme, jag vill icke vara ett blindt redskap för en förnäm dams mycker, jag har verkligen mycket viktigare saker att tänka på än att... Men var det icke min bestämda föresats att varna den der damen för det försåt, som Hvita Björnen ytterligare kunde ställa mot hennes lif och lemmar? Om någon olycka från det hållet hände henne, skulle icke jag med skäl förebrå mig att ej i tid ha underrättat henne om faran?... Ja, det är nödvändigt att jag inställer mig, det är af högsta vikt att jag i morgon afton klockan åtta stiger in i vagnen och låter mina ögon förbindas, ty endast på detta sätt blir det mig möjligt att rädda den sköna okända från Madelones sorgliga öde.»

Så resonnerade Cambon för sig sjelf, gående af och an i sin lilla tarfligt möblerade kammare. Hastigt spratt han till och stannade. En helt och hållet ny tanke hade fattat honom. Han skyndade till dörren, den han tillriglade, hvar efter han sprang till fönstret och fälde ned rullgardinen. Derefter drog han sången från sin vanliga plats och stälde

den framför dörren. Vidare förde han ett skåp från dess plats vid ena sidoväggen till fönstret, hvilket snart doldes af samma skåp.

Sedan dessa försigtighetsmått blifvit vidtagna, tog han ljusstaken och närmade sig den plats, hvarpå sängen stått. På denna plats knäföll han och lade ögonen mycket nära till golftiljorna. Han fann snart i en fin golfspringa en ståltråd, som med flit tycktes vara krökt och vikt öfver ena tiljan. Varsamt vidrörde han ståltråden och rätade ut den. Derefter petade han ned samma ståltråd, så att den icke

mera syntes. Förmodligen för att öfvertyga sig att den icke längre fanns i springan, upptog han ur fickan en nål, hvilken han stack ned i samma hål som ståltråden nyss hade fyllt. Nålen gick obehindradt både ned och upp. Derefter flyttade han sina ögon och händer till en annan tilja och fick rätt på en nästan omärklig rigel af jern. Sedan han vidrört denna rigel, förde han ett knifsblad ned i en springa och bände på detta sätt upp en lucka, som fylde en så stor öppning, att en människa derigenom kunde stiga ned under golfvet.

Cambon tog ljuset och nedsteg derefter genom samma öppning. Han befann sig nu i en källare, så låg att han måste krypa för att kunna röra sig derinne. Han letade efter något på stengolfvet och fick ånyo tag i samma ståltråd, som han nyss förut skjutit ned genom golfvet. Med mycken försigtighet efterseende att han ej med benen vidrörde denna tråd, som tycktes sträcka sig längst bort till slutet af källaren, kröp han i samma riktning, hållande ljuset framför sig och alltid med ögonen fästa vid den besynnerliga ståltråden.

Ståltråden förlorade sig i en vägg. Denna vägg blef också föremålet för Cambons synnerliga uppmärksamhet. Vid skenet af ljuset upptäckte han äfven på denna vägg en liten rigel, som han vidrörde. Derefter sköt han med handen på muren och det med den verkan, att fyra sammanfogade stenar af murens tjocklek böjde sig inåt, beredande på detta sätt en öppning så stor, att Cambon derigenom kunde krypa, efter att förut hafva qvarlemnadt ljuset i den låga källaren.

Cambon hade nu kommit in i en källare, ojemförligt djupare och längre än den han nyss lemnat, samt svagt upplyst af ett sken, som tycktes komma från djupet. Efter att hafva gått utför tio eller tolf trappsteg, befann sig Cambon snart på en fuktig jordbotten. Han närmade sig det ställe, hvarifrån ljusskenet kom, och böjde sig snart öfver en öppen lykta, den han varsamt drog till sig och hvars lilla glaslucka han tillsköt. Derefter undersökte han handtaget på lyktan, vid hvilket var fäst en ståltråd, troligtvis densamma, hvarom man nyss talat och hvilken gick igenom begge källarne. Cambon löste tråden från lyktans handtag och började derefter se sig omkring i den underjordiska boningen.

Nära invid det ställe, der lyktan nyss stått, stod en fjerding. Framför denna stannade Cambon, upptagande ur sina fickor flere små paket, som han lade i fjerdingen. Att denna var fylld förut bevisades deraf, att de paket som Cambon nu ditlagt snart bildade en råga på hvad som förut fanns i fjerdingen. Sedan Cambon sålunda tömt sina fickor, upphöjde han lyktan och skred med samma varsamhet utefter väggarna, vändande lyktans sken emot dem. Skenet föll på en mängd muskötter, pistoler, pikar och sablar, som dels hängde på väggarna, dels stödde sig mot dem.

Det var således en fullkomlig rustkammare, hvaruti Armand Cambon befann sig. Den unge mannen tycktes njuta vid åsynen af alla dessa dödens verktyg. Än blottade han en sabel och gjorde några hugg i luften åt venster och åt höger; än spände han hanen på en musköt eller pistol; än ruskade han på jernet till en pik för att pröfva dess styrka. Med ett ord, han tycktes med mycken förkärlek dröja vid denna vapenmönstring.

Han hade redan undersökt eller provat tolf vapen af olika egenskap och skulle just fatta tag i det trettonde, en bössa med dubbla pipor, då han hastigt och utan att vidröra bössan drog handen tillbaka, vändande sina blickar mot den mest aflägsna af källarens väggar.

»Återigen samma buller!» mumlade han; »det är nu säkert den fjerde aftonen jag hört det... Hvad kan det väl vara för ett slags rum härintill?... Hvem kan besöka det, och hvad kan man der ha för sig?»

Cambon stod en lång stund tyst och öfverläggande med sig sjelf.

Slutligen tog han sitt parti. Han närmade sig den vägg, hvarifrån han trott sig höra de ljud, som för fjerde gången väckt hans uppmärksamhet och förvåning, och lade sig ned med örat tätt intill väggen. I denna ställning förblef han länge.

»Det låter alldeles som man hamrade metall,» sade han efter en stund; »troligtvis är det derinne en källare, liksom denna... men hur kommer man ned till den?... Nedgången dertill är ej från det hus jag bebor... Men från hvilket då?»

Cambon tänkte efter, att af de närmaste husen endast ett för närvarande var bebodt, det nämligen som var beläget midt emot hans trädgårdsplank. En del af den

Cambon lutade sig ned med örat tätt intill väggen.

källare, hvari rustkammaren var, låg under trädgården, och det var ganska möjligt att denna källare endast genom en mur skildes från en annan, hvilken ginge under samma trädgård och på något sätt vore förenad med den grundval, på hvilken det bebodda huset stod.

I detta hus bodde, som vi redan känna, äfven en annan person, nämligen en prest, lika litet spökrädd som Armand Cambon.

Cambon fortfor att lyssna, och han stärktes fullkomligen i sin tro, att ljudet kom från hamrandet af metall.

Efter en stund upphörde detta ljud, hvarpå följde några minuters tystnad.

Cambon bibehöll icke desto mindre sin lyssnande ställning. Efter några minuters förlopp tyckte sig Cambon höra ett annat ljud, liknande det som en jerndörr förorsakar, när den upplåses, gnisslar på rostade gångjern och sedan avslutes. Derefter blef det tyst.

Cambon dröjde qvar med örat intill väggen en god kvarts timme, men allt förblef tyst.

»Skulle den, som nyss varit der, gått sin väg?» frågade sig Armand; »var det ljud, jag sist hörde, verkligen af en jerndörr, som min hemlighetsfulle granne öppnat och igenlåst efter sig?»

Ytterligare en kvart stod Cambon qvar vid muren, men ingenting vidare hördes derifrån.

Öfvertygad således att ingen lefvande varelse för närvarande funnes i hans grannskap, tog han sig nu till att noga undersöka sjelfva väggen för att se, huruvida de begge hvarandra så närbelägna källarne hade någon gemensam dörr eller lucka. Krypande på händer och fötter letade han uteder väggen, icke lemnande någon fläck deraf ovidrörd.

Döm då om hans förvåning, när han på muren tätt invid marken upptäcker en rigel, alldeles lik den, som fanns på den lucka, genom hvilken han inkommit i rustkammaren från den lägre källaren derutanför.

Cambon stiger upp, skyndar till vapensamlingen och väljer sig derutur ett par små pistoler och en lång dolk. Pistolerna stoppar han på sig, men dolken begagnar han till att skrapa undan den jord, som hindrar rigeln att löpa. Snart är hindret undanröjdt, och nu fattar Cambon med begge händerna i det jernbleck, hvaruti rigeln sitter, ty det

är verkligen en lucka, också af sammanfogade stenar, som han håller uti.

Luckan ger icke vika, men den följer med Cambons händer, hvarefter han genom öppningen sticker in den långa dolken, som icke möter något motstånd.

Han har således beredt sig ingång till den källare, hvarifrån han hört bullret. Men det är icke nog med att ha funnit ingången: man måste äfven undersöka hvad märkvärdigt kan finnas derinne.

Det är icke blott af nyfikenhet man måste göra det; försigtigheten fordrar det äfven, ty en källare sådan som Cambons, en källare med sådant innehåll, kan icke nog betryggas.

Cambon är långt ifrån att känna sig glad öfver den upptäckt han gjort. Fastmer bäfvar han för den, och han svettas af ångest vid blotta tanken på ett så farligt grannskap.

Emellertid är ej ett ögonblick att förlora. Han måste passa på medan den mystiske grannen är borta, ty att denne är borta, slutar han icke allenast af tystnaden, utan äfven af mörkret derinne.

Men om den mystiske grannen skulle komma tillbaka under det Cambon vore der, en säkerligen lika oväntad som ovälkommen gäst, hvad mer?

Hvad annat än en strid på lif och död emellan de begge grannarne!

Cambon ryste, men icke för striden, icke ens för sin egen död. Han ryste vid den tanken att kanske nödgas döda en menniska för att derigenom bevara en hemlighet, hvars yppande bestämdt skulle medföra icke blott hans egen, utan äfven trehundra tappra ynglingars undergång, för att icke tala om sjelfva den sak, för hvilken man väpnat sig och hvilken var Cambon vida heligare än hans och hans kamraters lif.

Cambon tvekade icke länge. Han vidgade öppningen och sköt först in lyktan.

Derefter kröp han sjelf in. Inkrupen, var han ögonblickligen på benen, hållande lyktan i venstra handen och dolken i den högra, beredd att försvara sin plats eller dö.

Men allt var tyst derinne. Ingen röst träffade hans öra, och ingen arm höjde sig mot hans bröst.

Han var allena. Så mycket bättre tid och lust hade han att undersöka lokalen.

Den källare, hvaruti Armand nu befann sig, var lika hög och bred som rustkammaren, men betydligt längre och sträckte sig, såsom Armand redan förmodat, under trädgården, och var sålunda blott en betydligare fortsättning af den förra källaren.

Armand, som gått rakt fram, stötte mot en jerndörr, hvilken, nu tillstängd utanför, utan tvifvel var den, genom hvilken den hemlighetsfulle grannen aflägsnat sig.

Cambon gaf sig icke tid att fundera på hvart denna dörr ytterligare kunde leda, utan började i stället undersöka sidoväggarna.

Han stötte foten mot något, som reste sig i hans väg, och han höll lyktan deröfver.

Hvad han dervid såg hade han förut under sin lifstid sett många gånger.

Det var en flyttbar jernugn, omgifven af en mängd deglar, alltsammans sådant som guld- och silfverarbetare använda till de ädla metallernas nedsmältning.

Det lyste i botten på deglarna, och Cambon hade icke svårt för att igenkänna den ädla metallen.

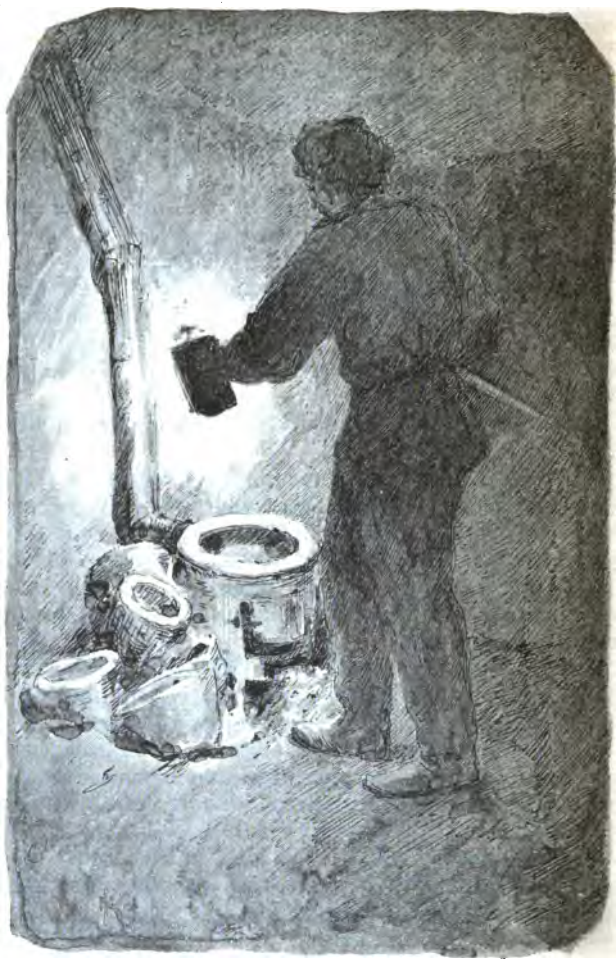
Förvånad med skäl öfver denna syn, fortsatte han sin upptäcktsresa.

Ett rop af öfverraskning undföll hans läppar vid det han närmade sig den andra sidoväggen, ty tätt invid denna blänkte en verklig hög af guld och silfver.

Hade då Cambon upptäckt en skatt? Och hade kanske denna skatt under medeltiden blifvit till förvar nedburen i denna källare, hvilken utan tvifvel tillhört det kloster eller den kyrka, som då funnits derofvan?

Cambon fann visserligen att det var en skatt, och en betydlig skatt till på köpet; men den bar visst icke någon prägel af medeltiden.

Det var knifvar, gafflar, grädd- och sockerskålar, dosor och fat, armband och urkedjor m. m., men allt af så nytida form, att Cambon, vid närmare betraktande af härligheten, icke kunde vara rätt säker på om ej flere af dessa dyrbara pjäser genomgått hans egna händer och just af dem fått den form de hade, ty, såsom vi redan hört, var Armand Cambon en utmärkt skicklig arbetare i guld och silfver. Säkert är att Cambon igenkände flere

stämplar af de fabrikanter, som på den tiden voro mest »en vogue».

Detta hindrade likväl ej, att åtskilliga af pjeserna tillhörde en äldre tid, hvilket blott bevisade, att deras egare icke var någon ensidig beundrare af det gamla eller det nya.

Hvad som dernäst väckte Cambons uppmärksamhet var, att åtskilliga pjäser, oaktadt det kostbara arbete som på dem blifvit nedlagdt, voro på ett högst skonslöst sätt hopklämda eller hopslagna, hvaraf man skulle kunna sluta till, att metallens värde egentligen var det som låg dess egare om hjertat. Cambon kunde ej tillbakahålla en suck vid åsynen af den förstöring, som gått öfver så mycket vackert i uppfinning och så mycken möda i arbete.

Men ögonblicket var icke rätt lämpligt för sorgliga betraktelser öfver sättet att behandla konstarbeten i guld och silfver.

Det är klart att Cambon först och främst önskade svar på dessa frågor: hvem är den lycklige egaren till allt detta guld och silfver, och hvarför har han burit det ned i källaren, samt slutligen, hvarför vill han smälta ned alltsammans?

Det är en tjuf, var Cambons första svar, en tjuf som stulit på flere ställen och sammanfört allt sitt tjufgods hit för att smälta ned det samt derefter under hand afyttra det.

Men, blef hans andra svar, det kan också vara någon eller några, som, af fruktan för en stundande revolution, gömt sin egendom i källaren, såsom man i äldre tider brukat göra, och man vill smälta ned den för att lättare kunna dölja eller medföra den.

Begge dessa fall voro lika möjliga.

Men, i detta senare fall, hvem var egaren? Eller ifall egaren till så mycket guld och silfver ej sjelf ville synas — hvilket var troligt — hvem var kommissionären?

Husen i grannskapet voro mycket anspråkslösa och några af dem, efter hvad bekant är, så illa beryktade, till följd af den der spökhistorien, att ingen ens hyresfritt ville bebo dem. Det var således knappast rimligt, att någon af de olyckliga hyresvärdarne kunde för egen räkning innehafva så mycket guld och silfver. Således var någon af dem blott kommissionär.

Men kommissionär kunde endast den vara, som föfogade öfver det hus, till hvilket källaren hörde, och hvad kunde väl detta vara för ett hus?

Det fanns ingen närmare egendom än den hvaruti presten ensam bodde, hvartill kom, att källaren, som hvälfde sig under trädgården, hade riktningen mot samma hus. Det

var således presten som antingen för någon gynnares eller något skriftebarns räkning till förvaring mottagit detta dyrbara gods.

Men var det väl också presten som ditfört smältugnen och deglarna? Var det äfven han som hamrat ihop dessa vackra, dyrbara arbeten? Utan tvifvel, ty prester kunna allt, tänkte Cambon i sin fromhet, på samma gång erinrande sig, att han en och annan natt sett skuggorna af åtskilliga hufvud på paterns rullgardin, hvaraf han redan förut dragit den slutsats, att den andlige mannen icke var så allena i verlden som han syntes vara.

För öfrigt, hvem kunde så noga veta, om ej den andlige mannen sjelf vore egaren till skatten? De andlige hafva i alla tider icke blott känt flere vägar till saligheten än andra dödlige; de hafva derjemte känt flere kanaler till förvärfvande af äfven det timliga goda än mången uteslutande verldsligt sinnad. Med ett ord, ingenting var omöjligt för mannen af svarta rocken.

Ett var dock säkert: att egaren till skattkammaren icke kunde vara mindre rädd om denna än Cambon var om sin rustkammare.

Men Cambon kunde icke tillbringa hela sin tid i denna skattkammare eller i evighet reflektera öfver den möjlige egaren dertill. Derför, och sedan han ånyo kastat en blick öfver dyrbarheterna, kröp han tillbaka in i sin källare och tillsköt derefter mycket sorgfälligt rigeln till blindluckan. Icke nog dermed: han stötte ned i jorden framför ingången tvänne grofva värjklingsor och vände deras fästen mot samma lucka för att understödja rigeln och försvåra ingången, för den händelse det kunde falla egaren till skattkammaren in att göra ett motbesök i rustkammaren.

Sedan detta väl var undanstökadt, fäste Cambon stältråden vid lyktan, hvilken med öppen lucka återställdes på sin plats nära fjerdingen. Derefter tog han ett af de små paketen, som utgjorde rågen af fjerdingen, och hålde på jorden, emellan lyktan och denne, något som liknade krutkorn. Den som närmare betraktat fjerdingen skulle vid dess botten hafva upptäckt ett litet hål, hvarutur några svarta korn framtrillade, förenande sig med dem som Cambon utstrött. Efter att än en gång öfver denna tillredelse hafva kastat en pröfvande blick, kröp Cambon tillbaka in i den låga källaren och passerade den, såsom förr, på fyra

fötter och alltid med ögonen på den medföljande stältråden. När han kommit till den första luckan, förde han stältråden med verkligen darrhänd försigtighet genom det fina hålet på luckan samt vek dess yttersta ända öfver en af luckans tiljor. Derefter höjde han sig på armarne upp i sin sängkammare. Sedan han på detta sätt väl kommit upp, tillslöt han luckan efter sig, men så omtänksamt, att, om man också ej haft för ögonen Cambons dervid något bleknande ansigte, man likväl kunnat märka, att någonting högst viktigt och farligt förknippade sig med ofvannämnda lucka.

Sedan dennas rigel blifvit tillskjuten, hastade Cambon att ställa sängen öfver den samt flytta skåpet från fönstret till dess vanliga plats vid väggen.

Derefter, och som det var långt lidet på natten, klädde han af sig och intog sängen. Men innan han somnade, genomläste han åtskilliga gånger den lilla parfymerade rosenbiljetten, som den okända sköna skickat honom, ehuru han redan kunde den utantill.

Äntligen släckte han ljuset och somnade.

Han drömde om högar af guld och silfver, så stora som berg, och om svarta drakar, som vakade deröfver; han drömde om barrikader, icke mindre höga, på hvilka han själf stod i blod till midjan och af krutmoln omhvirflad; han tyckte sig se en engel, sväfvande öfver hans hufvud med en parfymerad rosenbiljett i venstra handen och en lagerkrans i den högra. Men engeln, i stället för korpsvarta lockar, hade det mjukaste bruna hår och, i stället för nattsvarta ögon, de mildaste högblå. Slutligen tyckte han, att någon smög sig under hans säng och ryckte upp blindluckan, utan att först stöta ned den betydelsefulla stältråden. Han hörde en förfärlig knall och fann sig själf, jemte det hus han bebodde, uppslungad i rymden högt öfver Nôtre-Dame.

Han vaknade och satte sig upp i sängen, torkande ångestsvetten ur sin panna.

»Hå, Gudskelof, det var bara en dröm!» hviskade han och lade sig ånyo.

Han insomnade för andra gången; men om han drömde något mer, känna vi icke.

SJUNDE KAPITLET.

Vendômeplatsen.

Vendômeplatsen, bildande en åttkant, eller, nogare sagdt, en qvadrat med afskurna hörn, är i och för sig sjelf en af de vackraste i Paris; men kronan af dess skönhet är naturligtvis Vendômekolonnen, en, åtminstone hvad det yttre beträffar, värdig medbroder till Julikolonnen. Vi säga: till det yttre, ty, då Julikolonnen är ett lysande minne af en ärofull frihetskamp, invigdt

af segrande medborgares blod, så är Vendômekolonnen deremot ett ståtligt minne af en ärofull despotism, invigdt af segrande slafvars blod. Blodet, som invigt begge dessa olika minnen, ropar också med olika röster från jorden.

Platsen, som är anlagd på tomten af det forna Vendômehotellet, uppbyggt af Henrik IV åt sin son, är rik på historiska minnen, och hvilken plats i Paris är icke det! Den egdes och beboddes år 1720 af irländaren Law, den på en gång mest snillrike och mest olycklige vinglare världen känner, och hvilken, sedan han af furstar köpt och

med ofantliga summor betalt grefskap och markisat i nästan hela Europa, dog som flykting i Venedig, fattig och förgäten.

Der störtades, under den första stora revolutionen, från sin piedestal Ludvig XIV:s kolossala ryttarstod, som stått der sedan år 1699, och det i samma ögonblick Ludvig XVI som fänge fördes öfver platsen för att insättas i det sorgligt bekanta Tempeltornet.

Der, år 1815, degraderades och dömdes till deportation general Bonnaire, den tappre försvararen af la Place de Condé, midt framför Vendômekolonnen, hvars basreliefer framställde flere af hans egna krigsbedrifter.

Der spände sig, samma dag de allierade härarna intogade i Paris, nitiska rojalister uti de linor, som, fästa kring halsen på Napoleons staty, skulle nedrycka den från kolonnen, och drogo af alla krafter samt sveitades af hjertans grund för den goda saken, utan att likväl på detta sätt kunna böja den envisaste af bronshalsar.

Sjelfva kolonnen är ett verk af Napoleon och invigdes år 1810 för att föreviga minnet af franska härens bedrifter under 1805 års fälttåg. Vendômekolonnen, i likhet med Julikolonnen, helt och hållet af brons, är likväl högre än denna senare, eller 107 alnar, piedestalen och statyn inberäknade. Till gjutgods användes 1,200 af fienden tagna metallkanoner. Piedestalen, på hvars fyra hörn örnar uppehålla guirlander af ek och lager, är på alla faserna ornerad med troféer af alla slags vapen, fanor och militäriska drägter. Öfver ingången till kolonnen sväfva tvänne segerns genier, uppbärande en tafla, hvars latinska inskrift erinrar om monumentets uppkomst.

Sjelfva pelaren är helt och hållet ornerad med basreliefer af ringa konstvärde, föreställande i kronologisk ordning alla bedrifterna från början af 1805 års fälttåg ända till fredens afslutande efter slaget vid Austerlitz. Genom en spiraltrappa, som slingrar sig inuti kolonnen, uppkommer man till en å kapitälet hvilande balustrad, ifrån hvars midt höjer sig en ny piedestal, som uppbär Napoleons staty. Denna staty är likväl ej densamma som restes der 1810.

Vi nämde nyss, att man medelst linor sökte neddraga den, men detta lyckades ej, ehuru rojalisterna togo både hästar och åsnor till hjälp. Förtviflade öfver så många

fruktlösa ansträngningar, beslöto rojalisterna underminera kolonnen för att genom dess fall kunna åtkomma den förhatliga stoden. Men de segrande utländerne, mildare än Bourbonernas vänner, satte sig emot denna vandalism; men som de visst icke hade för plan att skona statyn, så hittade de på ett annat medel att få ned den. Det hade kommit till deras kunskap, att artisten Delaunay, som upprettat bilden, ensam besatt hemligheten för dess störtande. Delaunay ålades därför, vid dödsstraff, att nedtaga bilden, hvilket han också gjorde. Den stod, som sålunda störtades, förestälde Napoleon såsom romersk kejsare; men den, som efter julirevolutionen eller år 1831 ånyo uppställdes, föreställde hjälten med den lilla trekantiga hatten samt i den dräkt, han vanligtvis brukade bära och den han gjort så ryktbar öfver hela världen.

Det är klart, att denna kolonn icke allenast genom sin betydelse, utan äfven genom sin storlek och sitt lyckliga läge skall göra en förvånande effekt, man må betrakta den vid dagsljus från Tuilerierna eller från boulevarden. Men den tager sig icke heller ofördelaktigt ut, när månen från sin mörka sammetsmjuka himmel strör sitt silfver öfver den lilla trekantiga hatten och förklarar de kända anletsdragen af världens störste krigare. Också underlåter ingen, som gör sin mänskenspromenad öfver Vendômeplatsen, att lyfta sina ögon mot den stolta bronsbilden, i synnerhet när månen smyckar den med sitt vackraste silfver.

Men få torde betrakta den med så mycken andakt som Armand Cambon, hvilken, ehuru klockan ännu ej var mer än sju, likväl redan inställt sig på mötesplatsen. Cambon såg ej blott Napoleon på kolonnen, Napoleon på höjden af sin ära; han såg äfven Bonaparte på klippan i oceanen, der den fjättrade kondoren led sitt straff, säkerligen mindre för det han skakat Europas troner, än för det han, ett trolöst barn, förrådt sin moder, republiken — för det han, af friheten kastad till äran, bjöd äran att mörda friheten. Det var utan tvifvel något ditåt som Cambon tänkte, ty han, som icke kunde gå förbi Julikolonnen utan att aftaga sin hatt och framhviska en bön, kunde icke gerna ägna sin hyllning åt en storhet, hvars fot hvilade på grusade städer och krossade människoben, och hvars hjessa bar en lager, drypande af blod och tårar. Cambons andakt för tillfället

tillhörde uteslutande denna stora, om också förtjenta, olycka, hvartill oceanen en gång var vitne, utan att besvara den fjettrade kondorens klagan med annat än rytande vågor och hänande vindar.

Cambon vände slutligen sina ögon från kolonnen, ty det är besvärligt att stå så der länge och titta upp till en höjd af 107 alnar, helst när man, såsom Cambon, är klädd i hvit stärkt halsduk med mycket styfva kragar. Det är gifvet, att man icke kan vara barhalsad, när man är bjuden till ett förnämt fruntimmer, och som det icke heller går an att ha blus på sig, så är det klart att, ifall man så hafva kan, man tager på sig en fin vacker svart frack med tillhörande väst och pantalonger. Allt detta hade också vår hjelte, och det var väl värre än det: han hade ett par hvita handskar i ena frackfickan, ty hvarför skulle han väl taga dem på sig, när klockan ej var mer än sju, liksom man ej kunde beundra Vendomekolonnen utan hvita handskar. Och om man också känner sig rörd af hvad man för tillfället ser eller tänker på, är det därför icke nödvändigt att upptaga och nedskrynkla den hvita, slätstrukna näsduk man har i andra frackfickan. Man petar helt enkelt bort tåren med fingret, ty allting är »comme il faut» i mörkret.

Men Armand Cambon hade utom dess något i hvardera byxfickan, som icke är »comme il faut», hvarken vid dagsljus eller i mörker. Han hade nämligen i den ena en hopfäld dolk och i den andra en terzerol med tvänne pipor, hvardera laddad med sin lilla nätta kula.

Det der var visst icke nipper att ha på sig, när man går till fruntimmer; men Armand Cambon var en försiktig general. Den anonyma biljetten, den väntande vagnen, den maskerade kammarjungfrun och den der bindeln för ögonen, allt detta var visserligen intressant; men det var icke rent spel, eller åtminstone rörde det en fruktan å ena sidan, som följaktligen kunde förutsätta fara å den andra. Tar man sina försigtighetsmått på ena hållet, så är det klart att man måste göra detsamma på det andra. Med ett ord, Armand fann det alls icke underligt, att han försett sig med dessa små vapen, som äro så lätta att dölja i fredstid, men af hvilka man kan hafva så mycken nytta, när det gäller att försvara sig, helst mot flere fiender på en gång.

Det är en gammal sanning, att tiden aldrig går så långsamt som när man väntar på något angenämt. Ännu var klockan blott en qvart till åtta, och vår hjelte hade funnit den qvart, han redan tillbragt på Vendômeplatsen, längre än en vanlig timme, ehuru han fördrifvit tiden med en repetitionskurs i Napoleons historia. Emellertid marscherade han af och an på den vackra platsen, som för ingen del hade brist på promenerande af begge könen.

I ett af hörnen höll en säljare af gamla manskläder ett efter vanligheten långt och blomstrande tal för sina trädslitna paltor inför ett auditorium af omkring tjugu personer. Säljaren hade ett blekt och magert ansigte, men hans kropp tycktes halva ovanligt grofva och feta dimensioner. Vid närmare påseende fann man dock, att detta härledde sig deraf, att säljaren hade hela sitt varulager på sig. I den mån han sålde och blef af med sina varor, blef han själf allt smalare och spensligare. Slutligen, och hvilket bevisade att han gjort goda affärer, stod han i bara skjortan och kalsongerna. Så rustad, aflägsnade han sig med begge händerna fulla af mynt, under allmänhetens gapskratt.

Armand skrattade med, men kände i detsamma att någon i hopen stötte till hans ena sida. Han förde handen ögonblickligen dit, der han känt stöten, och kom just lagom för att gripa om en annan hand, i hvilken han igenkände sin egen lilla terzerol.

»Hvad är meningen med detta?» frågade han den, hvilken handen tillhörde och som tycktes vara en man tillhörande den s. k. bättre samhällsklassen.

»Jag ber om förlåtelse!» stammade denne, släppande terzerolen på gatan; »men... men det föreföll mig besynnerligt, att ni går på gatan med sådana saker,» tillade han, derefter smygande sig bort.

»Ni skulle hellre sett, att det varit en börs,» mumlade Cambon, i det han, själf något förlägen, böjde sig ned och upptog terzerolen, den han hastigt gömde hos sig.

Han såg nog hvad det var för en figur som han varit ute för; men han aktade sig att börja process med en ficktjuf, som, i stället för en börs, finner en laddad pistol i sin nästas ficka.

Nästan lika glad som ficktjufven öfver att ingen polis-sergeant varit vittne till uppträdet, drog sig Cambon till en annan sida af Vendômeplatsen med föresats att dådanefier

»Hvad är meningen med detta?»

bättre vårda sina flickor. Han slog ånyo några slag fram och tillbaka, finnande tiden något raskare i sitt lopp allt ifrån den stund han fick en tjuf att fundera på.

Händelsevis kom hans blick att falla på tvänne manspersoner, hvilka mötte honom. Som månens sken föll på deras ansigten, blef det mycket lätt för honom att urskilja anletsdragen.

Den ene var densamme som nyss, utan att sjelf vara vapensamlare, varit nära att tillskynda spökhushets rustkammare förlusten af en terzerol med två pipor.

Men Cambon tyckte sig äfven igenkänna den som var i ficktjufvens sällskap.

Ifrågavarande person hade låg svart hatt med breda border samt en mycket lång rock, lik den som de franska presterna bruka.

Cambon stannade, ansträngande sitt minne.

Hvar hade han väl förut sett det der bleka, svart-skäggiga ansigtet i förening med den der svarta långrocken?

Hastigt, och liksom ett ljus uppgått för honom, utropade han för sig sjelf:

»Ah, skulle det vara han? ... Nej, det är icke möjligt! ... Och likväl var han så lik presten vid rue St-Etienne, min granne, att jag nästan skulle kunna svära på att det var samma person.»

I detsamma hördes ett tornur slå åtta.

Armand Cambon hastade ögonblickligen åt den sidan af Vendômeplatsen, som ligger norr om kolonnen.

Der stod ganska ordentligt en täckt vagn med sina två hästar och en körsven på kuskbocken. Framför den halföppna vagnsdörren stod en qvinlig gestalt i kappa och hatt, från hvilken senare nedföll ett rikt veckadt flor.

Cambon närmade sig oförskräckt detta fruntimmer, som, förande floret något åt sidan, tycktes fixera honom med ena ögat.

»Monsieur, väntar ni någon?» frågade den okända med låg stämma.

»Ja,» svarade Armand, fruktlöst bemödande sig att genom floret upptäcka ett ansigte, som, utom floret, till mer än hälften var betäckt med en svart mask.

»Hvem?» frågade hon ånyo; »hvem väntar ni?»

»En vagn med två hästar, som på slaget åtta skulle stanna norr om Vendômekolonnen,» svarade Cambon;

»dessutom ett maskeradt fruntimmer, som skulle bjuda mig en plats i samma vagn.»

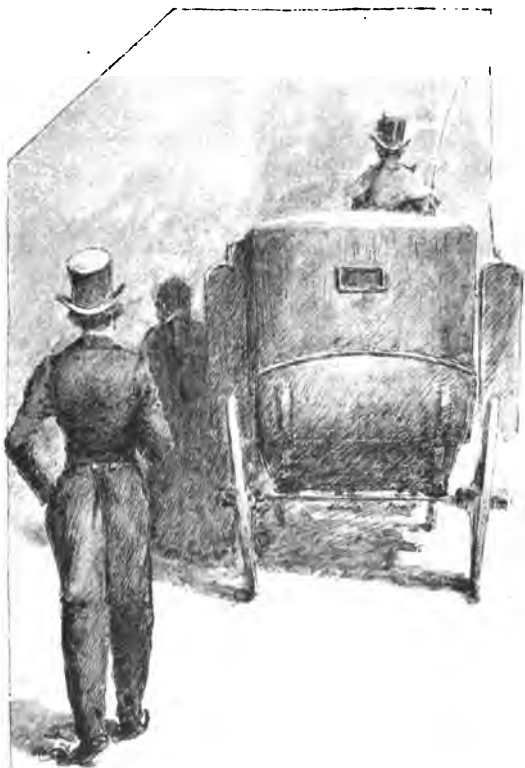
»Riktigt,» halfhviskade damen; »ni är den rätte . . . Var så god och stig in!»

Dervid slog hon upp vagnsdörren hel och hällen samt gjorde en lika behaglig som begriplig rörelse med handen åt den unge mannen.

»Jag tackar,» komplimenterade Armand; »men ni tillåter mig väl att först hjälpa er upp?»

»Ni är mycket artig,» yttrade hon, emottagande hans framräckta hand.

Den maskerade damen satt nu i vagnen.

»Med er tillåtelse intager jag nu platsen vid er sida,» sade Cambon, i det han raskt hoppade in i vagnen och satte sig bredvid den okända.

»Har ni varit så god och låst till vagnsdörren?»
frågade hon.

»Ja, men det är öfverflödigt, hör jag, ty man låser
just nu igen den utanför.»

»Det är kusken.»

»Det var en artig kusk, min nådiga!»

»Saa?»

»Nu är vagnen i kuskens händer och jag i edra,»
sade Cambon muntert.

»I mina?»

»Ja visst.»

»Hm, hml... Vi få väl se.»

I detsamma satte sig vagnen i rörelse.

ÅTTONDE KAPITLET.

Den maskerade.

Vagnshjulen rullade af temligen fort, men vagnskorgen
var som en gunga.

Cambon kunde icke erinra sig att han någonsin förut
åkt så beqvämt. Men som han icke heller förut hade åkt
i sällskap med ett maskeradt fruntimmer, så fann han sin
belägenhet högst egen och besynnerlig. Det är icke nog
med att åka beqvämt: man måste äfven, när man så vill,
kunna stanna och gå ur, hvilket Cambon icke ansåg sig
kunna göra sedan han öfvertygat sig om att vagnsdörren
blifvit låst utanför och nyckeln till låset troligtvis gömd i
den artige kuskens ficka.

Det beqväma och behagliga upphör att vara beqvämt
och behagligt, när man icke, allt efter som det faller en in,
kan utbyta det mot det obeqväma och obehagliga. Högsta
lycka är ingenting annat än högsta frihet.

En suck störde Armand i hans tysta betraktelser. När
man kan sucka på sammetsklädda resärer, då står det icke
rätt till. En artig kavaljer frågar icke gerna sin dam,

hvarför hon suckar; men man kan svara på samma sätt, och det gjorde också vår hjelte.

Armands suck hade åtminstone den verkan, att den löste den maskerade damens tungband, som någon stund varit temligen hårdt tilldraget.

»Min herre, ni har hitintills med mycken beredvillighet underkastat er de order man gifvit,» sade hon.

»Med mycken beredvillighet?» upprepade Cambon; »det tror jag nog... Man bjuder mig på en vagn, som en prins skulle kunna åka i, och man bjuder mig på ett sällskap, som — jag ber er tro på mitt uppriktiga hjerta — måste vara mycket älskvärdt, att döma af hvad jag redan sett, eller, rättare sagdt, af hvad jag icke sett... Det är minn sann icke många af mitt stånd som hugnats med en sådan lycka.»

»Men, min Gud, jag glömmar ju alldeles bort att...»

»Hvad?»

»Ni minnes väl en annan af föreskrifterna?»

»Den att man skall binda för mina ögon... hvem kan glömma någonting så viktigt?»

»Var god och tag denna duk... Ni skall själf binda den för ert ansigte.»

»Ni tror mig då kunna göra det lika ärligt som om ni själf gjorde det?»

»Ja, jag tror er derom.»

»Men på det hela taget vet jag ej hvartill det egentligen skall tjena... Om meningen är, att jag ej skall se hvart vi åka, så vet ni själf, huruvida jag hitintills en enda gång gjort min af att nedfälla jalousien... Nyfikenheten är ej en af mina svaghetssynder.»

»Jag vet nog att det för närvarande är öfverflödigt... men efter det är bestämdt föreskrifvet, så...»

»Så bör man punktligt lyda... På det ni icke skall få något obehag genom mig, så tager jag duken och skyndar att fullgöra den viktiga föreskriften.»

»Här... tag.»

Cambon mottog den allra mjukaste parfymerade silkesduk, hvars doft ovilkorligen erinrade om rosenbiljetten.

»Det hade kanske icke gått så lätt för mig att lyda,» sade Cambon, under det han band för sina ögon, »om ni icke haft den der svarta masken för ert ansigte.»

»Hur då?»

»När jag icke får den lyckan att se ert ansigte, så gör det mig alldeles detsamma, om jag har förbundna ögon eller ej,» svarade Armand med en fransmans vanliga ledighet.

»Hvilken stor artighet!» betygade också den maskerade, ledsagande sina ord med en ny suck.

Cambon hade gerna velat fatta handen på den som kunde sucka så vackert. Men det är icke rätt förståndigt att trycka handen på domestiken, när man i perspektivet har en möjlig handtryckning af domestikens herskarinna. Cambon var en mycket förständig människa.

En liten paus följde nu.

»Jag nämde nyss att jag icke är nyfiken,» bröt ändtligen Cambon den tråkiga tystnaden, »och jag tänker icke heller gå emot min natur... Men utan att fela för mycket mot mig själf eller gå andras grannlagenhet för nära, skulle jag kanske kunna fråga, hur det var möjligt för en obekant att finna reda på min bostad?»

»Ja, ni bor mycket aflägsset, min herre.»

»Utan tvifvel.»

»Och hvad som än värre är, ni bor i en ohygglig trakt af staden.»

»Ni menar för de der spökhistoriernas skull?»

»Ja, kan det finnas någon hemskare trakt än der spöken husera?»

»Jag medger att spöken icke äro ett sällskap som...»

»Och ni... ni som bor i sjelfva spökhuset och i den der trädgården... o min Gud!... Jag darrar ännu, när jag tänker på att jag...»

»Måste promenera öfver den hemska trädgården,» tillade Cambon, »och sedan gå in i den icke mindre hemska korridoren för att träda den vackraste af biljetter in i läset på den fulaste af dörrar... Tro mig, jag ser tydligt hvilken ångslan detta förorsakat er.»

»Man hade sökt er tvänne dagar å rad,» försäkrade den maskerade.

»Jaså, tvänne dagar å rad... Hur mycket besvär har jag ej redan förorsakat!»

»Men när man aldrig fann er hemma, beslöt man lemna qvar några skrifna rader.»

»De mest förtjusande rader!» utropade Cambon.

»Jaså, dessa rader hafva då redan gjort er så lycklig?» frågade den maskerade, icke utan en viss sorgbundenhet i

uttrycket, den Cambon ganska lätt märkte, ty när man är beröfvad synen, tilltager hörseln sinne i styrka.

»Det förstås,» svarade han, »att när man får en skrifvelse ifrån en dam...»

»Som man icke känner?»

»Det är just deruti som det pikanta ligger... Hvem vet om det skulle vara lika intressant, itill man kände henne, ty...»

Armand tystnade tvärt, ty som känseln hos honom var lika högt uppdrifven som hörseln, så kände han ganska tydligt hur en liten hand tryckte hans egen.

Men Cambon aktade sig att besvara handtryckningen. Alltid samma förstånd — alltid en son af nordnen.

»Man befarade emellertid att någon annan än ni skulle upptäcka biljetten,» tog ånyo den maskerade till ordet, utan att längre qvarhålla sin hand på ett så otacksamt ställe.

»Ingen fara med den saken,» svarade Armand; »och det är följden af att bo tillsammans med spöken... Ni kan vara säker på att ingen annan hedrar mig med besök än den, som är tvungen dertill.»

»Ni skulle således icke hafva några vänner?» frågade den maskerade med deltagande.

»Det vore mycket otacksamt af mig att påstå sådant... men hvad betyder väl vänskapen för de dödlige mot fruktan för de odödlige?»

»Ni har då endast spökrädda vänner?»

»Jag vet åtminstone en, som icke är spökrädd.»

»Och det är?»

»Den som under min bortovaro hade mod att sticka biljetten i låset.»

»Ah, ni anser då mig för er vän?» frågade den maskerade med en viss liflighet.

»Det var då verkligen ni?»

»Ja, min herre!»

»Men ni skulle icke vilja säga mig, hur ni bar er åt för att få reda på min aflägsna och dystra bostad?»

»Ingenting är omöjligt för oss fruntimmer.»

I detsamma stannade vagnen.

»Vi äro vid målet, eller hur?» frågade Armand.

»Ja, min herre.»

»Och hvad bör jag nu göra?»

»Stiga ur vagnen, naturligtvis.»

- »Och sedan?»
- »Låta mig ledsaga er.»
- »Och bindeln?»
- »Låter ni sitta kvar.»
- »Tilldessa?»
- »Man ber er aftaga den.»

Nu hörde Armand vagnsdörren öppnas utifrån.

»Behagar ni räcka mig er hand?» frågade den maskerade.

»Aha, ni har redan stigit ur,» svarade Cambon, räckande fram sin hand, som ögonblickligen fattades af en annan.

»Så der ja... nu är ni på marken.»

»Jag tackar er på det förbindligaste... Den fördömda bindeln, som nödgar mig att så besvära ett fruntimmer!»

»Bekymra er icke om det, utan var god och följ mig.»

»Jag följer... icke ett barn en gång skall vara lättare att leda än jag... Jag trotsar er att finna en karl, som mer blindt följer era befallningar.»

Armand Cambon, ledd af den lilla handen, skred framåt med den försigtighet, som anstår en blind.

»Nu äro vi framför en trappa,» tillkännagaf ledsagerskan.

»Mycket lång?»

»Blott fyra steg... den leder till en trädgård.»

»Vi äro således nu i trädgården?» frågade Armand, sedan han tagit de fyra stegen.

»Ja, och låtom oss gå vidare.»

Under det han framskred, hörde Armand en lätt vind leka med trädens qvistar.

»Vi komma här till en liten bro,» meddelade hans följeslagarinna.

»Jaså, en liten bro... de der små broarna äro för näpna... Hvert bär denna?»

»Öfver en dam.»

»Och i dammen simma svanor... det här blir allt mer och mer romantiskt.»

»Ni tycker då mycket om svanor?»

»Om jag tycker om svanor?... Ack, min Gud! Jag är alldeles förtjust i svanor... Man hvart bär det nu?»

»Vi befinna oss vid en annan trappa.»

»Jaså, det är mycket trappor i denna trädgård.»

»Men denna bär nedåt.»

»Bär den nedåt? . . . Det är följden af att hafva trappor
som bära uppåt.»
»Stig försigtigt!»

»Denna trädgård tycks ej vara anlagd för blinda att promenera uti.»

»Troligtvis.»

»Det är väl också första gången som en blind vandrar här?»

»Ni tror det?» frågade ledsagerskan med en röst, som föreföll Cambon något ironisk.

»Aha, det skulle således icke vara första gången,» anmärkte denne... »i sanning, min nådiga, ni leder den blinde med en skicklighet, som röjer både öfning och vana.»

»Min herre!»

»Tusen gånger om förlåtelse!... Men hvar äro vi nu?... Vid en ny trappa, förmodar jag.»

»Ni förmodar alldeles riktigt... Men den leder uppåt och är mycket lång.»

»Vi komma således upp i ett hus?»

»Ja, monsieur.»

»Det var präktiga trappsteg, breda och refflade, som i ett palats.»

»Det är också ett palats.»

»Så mycket bättre.»

»Hvarför så mycket bättre?»

»Emedan förnåma damer vanligtvis bo i palats.»

»Ni längtar då mycket efter förnåma damer?» frågade ledsagarinnan med samma sorgbundenhet som i vagnen.

»Ja, i fall de hysa samma deltagande för fattigt folk i allmänhet som för mig.»

»Deltagande, säger ni?»

»Ja visst... är det ej deltagande att hemta en fattig arbetare i vagn och att...»

»Binda för hans ögon.»

»Det bevisar ett deltagande, som vill vara inkognito, ett deltagande utan anspråk på tacksamhet eller vedergällning.»

»Ha ha!»

»Ni finner det lustigt, tror jag!»

»Tyst, min herre, tyst!»

»Det är då icke nog med att vara blind... ni begär äfven att jag skall vara stum?»

»Ja... vi komma till en dörr.»

»Och genom dörren in i ett rum... det der är ju i sin fullkomliga ordning.»

Armand hörde sin ledsagarinna sätta en nyckel i låset och uppläsa det.

»Följ nu noga efter mig,» bad hon med svag röst.

»Jag följer,» svarade Armand lika sakta och lät sig föras af samma hand, som han under promenaden mer än en gång känt darra i sin, utan att han kunde förklara orsaken.

Armand, som städse känt mycket deltagande för darrande fruntimmer, kunde omöjligt underlåta att gifva sin ledsagerska en trösterik handtryckning, ty han var äfven en son af södern. Hans goda hjerta blef också belönadt, ty han tyckte att den maskerades ansigte glädjestrålade genom masken.

Det dröjde icke länge förrän man ånyo stötte på en dörr.

»Nu äro vi vid målet,» hviskade den maskerade till den blinde.

»Så mycket bättre,» försäkrade denne; »jag är verkligen mätt på att leka blind.»

»När ni väl inkommit i nästa rum,» sade den maskerade, »är ni god och stannar på det ställe, der jag lemnar er.»

»Ni tänker då lemna mig?»

»Ja, min herre,» svarade hon med detta sorgliga uttryck, som redan förut väckt Cambons uppmärksamhet och som så väl öfverensstämde med den lilla handens darining.

»Och hvad återstår mig sedan?» frågade Armand.

»Endast att vänta tilldess man ber er aftaga bindeln,» svarade hon.

»Och ni är säker på att man skall bedja mig derom?»

»Visst skall man bedja er aftaga bindeln.»

»Men hvem skall bedja mig?»

»Gif er till tals... det får ni nog se... Kom nu, monsieur!»

Det der »kom nu, monsieur!» lät verkligen så jämmerligt, att Armand verkligen kände sig underlig till mods.

»Den der damen maskerar icke blott sitt ansigte,» tänkte han, »utan äfven en känsla, som hon ej är mäktig.»

Emellertid fick han icke lång tid på sig att tänka, ty han kände sina begge fötter gunga på en elastisk matta, under det hans sinnen nästan rusades af de paradisiska vållukterna omkring honom.

»Glöm ej att behålla bindeln tilldess man befäller er att aftaga den,» tillsade högt hans följeslagarinna, men denna gång med en röst, som genom sitt uttryck af kall likgiltighet stack betydligt af mot den förra tonarten, både under åkningen och promenaden.

Armand hörde henne aflägsna sig, han hörde en dörr öppnas och tillslutas. Derefter blef det tyst som i en graf.

Armand stod orörlig på den plats, der han blifvit stäld, stum och med sin bindel för ögonen. Ännu bad honom ingen aftaga den. Hur länge borde han förblifva i denna ställning?

NIONDE KAPITLET.

Från Nord till Söder.

Det orörliga blinda tillståndet blef emellertid mycket pinsamt för den unge mannen, helst de starka parfymerna och den qväfvande hettan i rummet uppdrefvo blodet till hans hufvud.

Det var därför nära att han vändt sig till ställets okända gudom för att begära sina ögon åter, då en röst helt nära honom och klar som ett klockljud yttrade följande:

»Ni är en verklig riddare, unge man! . . . Utan att känna er dam lyder ni blindt hennes befallningar . . . Men ni är pröfvad nog, och jag tillåter er att aftaga bindeln.»

Armand var ej sen att hörsamma denna befallning. Men den förvirring, som vällukterna, hettan och bindeln nyss tillskyndat honom, var ett intet mot den berusande öfverraskning, hvilken bemäktigade sig hans hjerna vid den syn, som nu mötte hans stirrande ögon.

Han befann sig midt i skötet af den utsöktaste österländska prakt; men speglar, kronglas, väggens sidentapet och mattans broderier fördunklades af den tafla, han hade framför sig, och så nära . . . så lycksaligt eller olycksaligt nära.

Midt framför honom och på icke mer än två alnars afstånd höjde sig en mycket låg, men mycket bred soffa af purpurschagg med små invädda guldblommor, på hvars sväl-lande kuddar i halfhvilande ställning visade sig den för-trollande gestalten af en ung qvinna i en dräkt af svallande spetsar och hvars hals och halfblottade barm genom sin yppighet och bländande hvithet kunde förrycka äfven en son af norden.

Den skönas nacke var omsluten af en fin hvit mössa, hvars rikt veckade blonder helt och hållet betäckte hår-fästet, afundsjukt döljande hvarje lock, liksom behöfdes ej denna del af de qvinliga behagen för att vinna segrar. Men det var icke blott håret hon ansett sig böra betäcka: äfven ögonen, näsan och öfre halfvan af kindbenen doldes under en halfmask af svart silkessammet. Således hade den mönstrande blicken endast pannan, munnen och hakan med deras närmaste omgifningar att njuta af; men man kunde verkligen vara belåten med hvad man redan såg, emedan hvart och ett af de synliga partierna kunnat ensamt vara nog för mången annan kvinnas behagsjuka.

Hvad som dessutom och i sin mån bidrog att förvirra sonen af södern voro de små högvristade, i guldbroderade tofflor infattade fötterna, hvilka lägo i kors öfver hvarandra på en nedanför soffan stående pall, öfverdragen med hvit atlas och garnerad med silfverfransar, samt de mjällhvita, glänsande händerna, af hvilka den ena understödde den något bakåtlutande nacken, under det den andra hängde ned öfver soffkanten, liksom den nyss blifvit neddragen af en tillbedjande älskares läppar, men dröjde kvar därför att den ännu icke blifvit tillbedd nog.

Men hvad som framför allt utgjorde, att vi så må uttrycka oss, diademet på denna kvinnas tjusningsmakt var de tvänne blixtar, som oupphörligen slungades fram ur sammetsmaskens tvänne ögonhålor. Det var en farlig, allt nedslående eld, farligare kanske därför att den kom från ett batteri, som var maskeradt.

Sirenen tycktes njuta af den unge mannens förlägenhet och förvirring.

»Ack, hvilket vackert barn!» sade hon för sig sjelf; »han rodnar som en flicka . . . men det klär honom oändligt . . . Den qvinna, som i en kyss fångar upp denna rodnad,

måste få läppar af purpur, om de också förut varit bleka som snö . . . och den qvinna, som förut har nog af purpur, måste få läppar af eld.»

»Monsieur!» yttrade hon högt, »ni kommer från den mörka aftonen och ni har nyss varit insvept i bindelns natt... ni inträder hastigt i ett rikt upplyst rum och låter bindeln falla... hvad är då naturligare än att era ögon förbländas och era sinnen förvirras?... Men tag plats i fätöljen bredvid divanen här, så framt ni är för blyg att sätta er på pallen bredvid mina fötter... Ni blir på detta sätt fri från ljuskronans skimmer, som plågar er, och får i stället framför er mitt ansigte eller, rättare sagdt, min mask, som icke bör kunna vara farlig. Tag plats här, stackars gossel!»

Armand Cambon rörde sig ej ur stället.

»Nej, madame,» sade han, »det är ej det tvära ombytet från aftonens mörker och bindelns natt till era rika kronors ljus som slagit mig med förvirring och förvåning... det är ni sjelf, madame, det är er oförlikneliga skönhet, som bragt mig från mig sjelf, och likväl... likväl...»

»Men hvarför sätter ni er ej, min vän?» frågade den sköna; »hvarför afbryter ni den der nätta komplimangen till mig med det der tråkiga: likväl, likväl?»

»Jag tänkte på att jag i afton upplefvat det underligaste äfventyr i hela mitt lif,» sade Armand.

»Ni har icke lefvat länge än, unge man!... Men hvad är det då ni finner så underligt?»

»Det är ju en maskerad från början till slut,» svarade sonen af norden, ändtligen bemannande sig.

»Aha, ni tycker icke om svarta masker, min herre!... Men huru kan ni tala om slutet? Är ni mäktig än att bedöma slutet?» tillade hon med det mest förföriska leende, som någonsin beherrskat en qvinnas mun.

»Den som förde mig hit, var maskerad... den som jag kommer till, är maskerad,» fortfor Cambon i sin envishet.

»Vid Gud!» utbrast damen, resande sig häftigt upp från sin halfliggande ställning; »jag tror nästan att ni allvarsamt fordrar en förklaring af mig!... Men,» tillade hon något saktmodigare, »ni är ett barn, alldeles obekant med verlden... jag måste väl lära er, jag... Men låt mig icke för fjerde gången be er sitta!»

Hon gjorde dervid en rörelse med handen mot stolen. Denna rörelse var oemotståndlig. Cambon satte sig.

»O himmel, hvad är det jag ser!» utbrast masken, stirrande på en af Cambons flickor.

Saken var den, att vid det Armand tog plats i den anvista fätöljen, kom af en händelse kolfven till hans dubbel-terzerol att framsticka.

»Ni har vapen på er! Ni nästan skrämmer mig!» fortfor hon, fixerande något misstänksamt sin gäst.

Stammande och rodnande förklarade Cambon, att i en tid, då partierna stodo nästan väpnade mot hvarandra, hade han, färdig att öfverlemna sig åt ett äfventyr, hvars verkliga natur han icke bestämdt kunde känna, beväpnat sig för att, i händelse af anfall, icke sakna medel till försvar.

»Sadan barnslighet!» inföll den sköna; »gif mig er terzerol!»

»Jag bör underrätta er att den är laddad och följaktligen vådlig att handtera af en ovan hand.»

»Så lägg bort den då, lägg den på bordet der!... Amors koger är ej gjordt för terzeroler.»

Cambon lade vapnet på bordet och återtog derefter sin plats i fätöljen.

»Ifrån första stunden jag såg er,» började sirenen, »föreföll det mig som om ni icke tillhörde den klass er blus tillkännagaf... Hvem vet så noga hvad slags notabilitet ni kan vara!... Antingen är ni en rövvaranförare, från Gud vete hvilka skogar, eller ock en prins på sidolinien... ni vet att vi ha god tillgång på sådana slags prinsar... är det ej till exempel allmänt bekant, att Emile Girardin kunde kalla Ludvig Filip för onkel och att redaktören af La Presse skulle kunna kyssa vår dygdiga prinsessa Adelaïde på hand och ropa: Min mor, min ömma mor! Gif mig ett rike, i stället för en tidning, att styra!»

»Ah, ni är legitimist, madame!» sade Cambon; »jag kom med bindel för ögonen till en skön dam, hvars namn jag ej har den äran att känna... Låt mig också gå härifrån med samma bindel, och jag skall ändå kunna säga, att jag tillbragt denna afton i St-Germain.»

»Ni är mindre barn än jag trodde,» anmärkte damen leende; »men hvaraf sluter ni till att jag är legitimist?»

»För några år sedan bar jag, på min principals anmodan, en silfverservis till en rik dam, som bodde vid Chaussée d'Antin. Hon berättade mig, att grefven af Chambord, legitimisternas pretendent, hvarken var son till hertigen af Berry eller dess gemål, utan helt enkelt sonen till deras kusk, och att hertiginnan, som sex veckor efter hertigens

mord föregafs vara i välsignadt tillstånd, upptagit detta barn som sitt och hertigens eget för att derigenom beröfva republikanerna eller orleanisterna frukten af deras förmenta stämplingar mot Bourbonska dynastien.»

»Hvilken nedrig osanning!» ropade damen häftigt; »men det är icke första gången jag hört den.»

»Det tror jag också, ty historien är mycket gammal, och man har till och med skrifvit volymer derom... Men vet ni hvad jag svarade den rika damen i Chaussée d'Antin?»

»Ni tillrättavisade henne skarpt, icke sannt?»

»Nej, jag sade till henne blott dessa ord: Ni är orleanist!... Och jag sade det af samma skäl som jag nyss sade till er: Ni är legitimist!»

»Och ni är diplomat, min herre!... Men till hvilken af de begge historierna sätter ni det största förtroendet, om jag får fråga?»

»Madame, jag är republikan!» svarade Cambon med värme; »jag bekymrar mig föga om de skandaler, som den ena kungliga grenen skakar ned öfver den andra... I mina ögon äro alla prinsar lika oäkta, när frågan gäller att leda ett folks öden, när frågan är att styra ett land!»

»Ah, ni är verkligen sublim till och med i er villfarelse!» utlät sig den sköna, i det hon eldigt tryckte hans hand.

Sonen af södern kände hela sin varelse brinna under denna handtryckning, men han drog ej sin hand tillbaka. Det är förvånande hvad man i söder lätt vänjer sig vid den allra starkaste hetta.

»Men för all del,» återtog hon, »lätom oss lemna politiken! Den är för qvinnans boudoir hvad nordanvinden är för blomsterrabatten... Ni yttrade nyss något missnöje med den maskerad man bjudit er på, och jag lofvade er en förklaring... Lyssna med uppmärksamhet, ty jag bedyrar er, min vän, att det icke är många jag skulle bevärdiga med en förklaring öfver mitt handlingssätt.»

»Jag är mycket tacksam för er godhet,» sade Cambon med sammanpressad andedrägt, ty den der handen, den der lilla mjuka handen blef allt varmare och varmare.

»När ett fruntimmer fäster en mask vid sitt ansigte,» började hon, »är det antingen därför att hon vill dölja fula anletsdrag, eller också för inre, ehuru kanske ännu vigtigare

skäl... För att lugna er, ber jag er vara öfvertygad om att det förra här icke är förhållandet,» tillade hon med ett leende, nog mäktigt att öfvertyga den störste tviflare; »det beror af er sjelf, huruvida ni i en framtid, hvilken kanske icke är så långt aflägsen, får se det ansigte, som nu nödgas dölja sig för er.»

Hon gaf i detsamma den unge mannen en blick, som satte både hjerta och hjerna i lågor./

»Derför till de andra viktiga skälen,» började hon anyo; »ni kunde kanske klandra mig för många saker, men ni skall ej klandra mig för brist på uppriktighet... Ni är ett naturens barn... jag vill också söka vara naturlig... Jag råkade en gång händelsevis möta er, att se er...»

»Jag vet det,» inföll Armand leende.

»Ni vet det?... Ni skulle veta det!... Omöjligt!» ropade damen med synbar förvåning.

»Ja, jag vet det, emedan det var vid samma tillfälle jag första gången hade äran att se er.»

»Annå en gång, det är omöjligt!... Vid hvilket tillfälle skulle det ha varit?»

»I Jardin des Plantes... var det ej så?»

»I Jardin des Plantes!... När?»

»För omkring åtta dagar sedan.»

»Jag har på fyra år icke varit i Jardin des Plantes.»

»Icke på fyra år!... Således icke heller för åtta dagar sedan?»

»Nej, monsieur!» bedyrade damen med ett uttryck af fullkomlig sannfärdighet.

Cambon stirrade förbluffad på sammetsmasken.

Skulle det då icke vara Jardin des Plantes? Icke vara S:t-Germain?... Vore det kanske i stället Place de la Bastille? Vore det kanske S:t-Honoré?

Nej, Place de la Bastille har icke så brännande svarta ögon. S:t-Honoré har icke så yppiga förföriska former. Den stolta Julikolonnen är bara sexton år, den stolta, om ej stoltare, Vendômekolonnen är mycket äldre.

Men om det hvarken är den ena eller den andra, hvem är då den tredje?

»I himlens namn, hvem är ni då?» frågade sonen af norden, i det han våldsamt lösgjorde sin hand och temligen oartigt steg upp från stolen.

Armand Cambon, som ditintills trott sig gästa hos damen i Jardin des Plantes, men nu fann sig vara hos ett fullkomligt obekant fruntimmer, hvars brinnande blickar, skjutande fram ur de begge hålorna på den svarta masken, som till mer än hälften betäckte hennes ansigte, gafvo åt hela hennes gestalt ett demoniskt uttryck, Armand Cambon, säga vi, kunde nu icke lösgöra sig från den tanken att han befann sig i närheten af ett ondt väsende, hvars farliga värde måste bekämpas med helt andra vapen än dolken och terzerolen. Med ett ord, sonen af norden blef spökrädd för första gången i sitt lif.

»Tyst tilldess jag slutat!» befalde damen med Junos stränghet på Venus' mun; »ni rycker undan er hand och ni flyr mig!... Ni är mindre än ett barn, ty ni är en däre... ni är mindre än en däre. ty ni är en man utan mod.»

Hade hon då läst i hans tankar?

Armand sökte samla sin kraft till en trotsigt utmanande blick. Men han misslyckades. Han stod ännu under inflytande af demonen. Ännu tillhörde han mer södern än norden.

»Jag såg er,» återtog sirenen efter en stunds tystnad, »jag tyckte om er manliga, kraftfulla hållning, ert ädla, själfulla ansigte... Er dräkt røjde en arbetare, men det sätt hvarpå ni bar den var ej en mans ur hopen... Jag ansåg er förtjena ett bättre öde, och jag ville öfverhopa er med hvad jag, med hvad alla andra mena med lycka, ty jag var mätt på alla dessa betitlade och dekorerade afgudadyrkare, hvilkas hela företråde ofta endast är ett verk af skräddarens eller perukmakarens konst... Med ett ord, jag ville ha en man efter mitt sinne, en man, oförderfvad till själ och kropp, en man som, i utbyte mot den lycka jag bjudit honom, skänkte mig sin tacksamhet, sin hela tillgifvenhet... Men innan jag handlade, ville jag pröfva, ty jag borde icke göra mig skyldig till ett misstag, som skulle visa mig löjlig i verldens ögon; jag ville icke, i händelse af någon skrytsam sáfånga å er sida, blottställa mig för ert och era kamraters grin... Deraf, min herre, dessa försigtighetsmått, deraf denna svarta mask, som ni ej kan tåla, emedan den lemnar er utan vapen emot mig!»

Under detta tal hade den vredgade Juno rest sig från sin guldbroderade char och kastat öfver sina snöhvita skuldror

en blå silkesmantel. Hon gjorde rätt deruti, ty hvarför räcka olympens pokal åt en mun, som ännu aldrig känt någon törst efter olympens nektar!

»Vi hafva begge misstagit oss,» återtog hon med detta leende, som den vid segrar vana aldrig uraktlåter, icke ens i det ögonblick hon besegras, »ni, då ni ryckte handen från er lycka: jag, när jag spillde dess droppar på en ofruktbar jord... Nu har ni förstått mig, och nu kan ni gå... Jag har sett ert ansigte, men jag skall tiga... ni har icke sett mitt, och ni skall också tiga.»

»Och om jag äfven sett ert ansigte,» sade sonen af norden med en obeskrifligt mild stämma, ty den kom från det mildaste hjerta, »skulle jag ändå ha tegat och dött med min hemlighet.»

Han hade mot sin vilja blifvit rörd af hennes öppna, oförbehållsamma bekännelse, kanske också något smickrad deraf, ty hvilken karl i söder eller i nord känner sig icke smickrad af att höra sitt beröm från så sköna läppar?

»Jag tror er, liksom jag tror alla andra,» yttrade demonen med ett löje, hälften bitterhet, hälften hån; »men emellertid har ni er frihet åter... vagnen, som förde er hit, väntar att föra er tillbaka.»

»Ni är mycket god som bjuder mig på att åka,» svarade Armand, som kände sin egenkärlek något sårad af denna direkta visning på dörren; »men,» tillade han, kastande sina blickar omkring i rummet, »men...»

»Hvad söker ni?» frågade den numera föga gästvänliga värdinnan.

»Bindeln,» svarade sonen af norden... »Ah, der är den.»

»Men, det är sannt, jag har besvärat er för en hel afton,» sade hon, »jag har kanske ryckt er från ert arbete och derigenom tillskyndat er en förlust, som jag icke gerna vill ha på mitt samvete. Hvad kan jag göra för er?... Säg mig uppriktigt hvad ni önskar.»

»Jag önskar att ni är god och låter det fruntimmer, som förde mig in, äfven ledsaga mig ut, ty det är svårt att med förbundna ögon gå utför trappor och öfver broar... Det är klart, att jag måste gå som jag kommit, ty, oaktadt min försäkran att bevara er hemlighet, skulle ni likväl icke tro mig... och om ni också trodde mig, så är ändå alltid vissheten bättre än tron.»

»Jag tackar er för denna grannlagenhet... Men ni skall mottaga denna lilla ring såsom ett minne af den besynnerligaste maskerad i er lefnad.»

Dervid drog hon från sitt finger en diamantring af högt värde.

Armand nalkades den sköna damen; men i stället för att taga den dyrbara presenten, sköt han artigt tillbaka den fina handen och sade:

»Ni skall icke gifva mig denna ring, ty ni kunde i en framtid få olägenhet deraf... Om också ingen af dem jag är i beröring med vet, att den suttit på ert vackra finger, så skulle man ändå undra hvarifrån jag bekommit den... Tiden är verkligen så beskaffad, att den arbetare, som har mer än sitt tarfliga bröd, nästan betraktas som en misstänkt person... Men deremot är jag säker på, att ni utan fruktan kan mottaga något af mig.»

»Af er?» utropade damen högeligen förvånad.

»Ja, jag till och med tror att ni med största nöje skall mottaga min gåfva,» sade Cambon leende.

»Och denna gåfva är?»

»Detta lilla vackra papper,» svarade han, räckande henne den bekanta rosenbiljetten.

»Ah!»

Hennes hand flög till biljetten, omfattade den, men flög icke med samma hastighet tillbaka, ty hennes lillfinger hade vidrört den unge mannens hand.

»Jag tackar er, ja, jag tackar er!» sade hon halfhviskande, och tillade derefter för sig sjelf: »Hvilken karaktär! Hvilket hjerta!... Och hvilken skada! Hvilken förlust!»

»Och nu taga mina ögon godnatt af er,» yttrade sonen af norden, hopvikande sidenduken till formen af en bindel, för att knyta den för ögonen.

»Men hur kom det sig,» började ånyo damen med masken, sedan hon flyktigt genomögnat biljetten, »att ni, på blotta erhållandet af en biljett utan underskrift och känd stil, likväl instälde er till mötet?»

»Jag trodde att biljetten var från damen i Jardin des Plantes,» svarade Armand.

Det hade några minuter varit temligen dunkelt i sammetsmaskens ögonhålor; men nu började det blixtra derifrån med samma liflighet som förr.

»Den der damen i Jardin des Plantes sysselsatte er da så meget? ... Hon var da meget förtjusande den der damen?»

»Visserligen var hon förtjusande, men ...»

»Hon var också icke maskerad som jag,» inföll den sköna skrattande.

Det är obegripligt, med hvilken lätthet en kvinna kan öfverhoppa det vida svalget mellan vreden och mildheten, mellan sorgen och glädjen.

»Det var icke det jag ville säga,» yttrade sonen af norden, »det var minst på hennes skönhet jag tänkte, när jag, i den öfvertygelsen att hon skrifvit biljetten, gick för att träffa henne.»

»Hvarpå tänkte ni då?» frågade damen, hejdande sin munterhet, ty återigen led skönheten ett nederlag.

»Jag tänkte begagna tillfället för att varna henne ...»

»För hvad?»

»För en stor fara, som sväfvat öfver hennes hufvud.»

»För en fara, säger ni?» frågade damen, tagande ett steg fram på golvet.

»Ja, för en stor fara, som jag sade.»

»Och som skulle hota...»

»Som hotar min dam i Jardin des Plantes.»

»Hvem hotar henne? Hvarför hotas hon? Och hvaruti består denna fara?»

Dessa frågor, nästan på en gång gjorda, rörde vida mer än vanlig nyfikenhet. Också kunde Cambon icke underlåta att ånyo fästa ett par ifrigt forskande blickar på sin värdinna.

»Ni vill icke säga hvaruti denna fara består?» fortfor hon med ökad häftighet.

Armand teg, ty han var i denna stund mer öga än öra.

»Denna fara är då helt ny?» återtog hon.

»Nej, den är gammal... den är redan af två års ålder.»

»Två år, säger ni?... Och hon är likväl i okunnighet derom, efter hvad ni påstår?»

»Ja, det var först för åtta dagar sedan som den började stiga från plan till verklighet.»

»Åtta dagar?... Och det var i Jardin des Plantes som den först började bli verklig?»

»Ja.»

»Men det är er skyldighet, min herre!... Ni måste säga mig allt!»

»Ja, jag måste det,» medgaf ändtligen Cambon; »jag måste det, när jag en gång träffar henne.»

»Men om det var, som ni säger, för åtta dagar sedan som faran började, hvarför har ni icke redan underrättat henne derom?»

»Jag känner hvarken hennes namn eller bostad... Jag bedyrar att ingen dag sedan dess gått förbi som jag icke varit gripen af den djupaste oro öfver hennes öde... Jag har ströfvat omkring öfverallt, jag har besökt de offentliga promenaderna, bar sprungit fram och tillbaka genom passagera, men utan resultat... Döm då om min glädje, när jag fick den der biljetten, ty jag tog för gifvet att det var hon som skrifvit den.»

»Hvarför tog ni det för gifvet?»

Detta var en svår fråga att besvara. Han kunde icke påstå, att svarta ögon äro mer benägna för hemliga möten än de blå. Icke heller vågade han säga, att de voro tack-sammare, ty derigenom skulle han ju låta påskina, att han

väntade sig någon tacksamhet. Men alltid hittar man på något.

»Jag trodde,» svarade ändtligen Cambon, »att damen i Jardin des Plantes skulle vara nyfiken att veta, hvarför man ställer häanden till lejonet i stället för till himlen.»

»Lejonet! O min Gud, det var då... Och ni vill icke säga mig det minsta?»

»Jag har redan sagt för mycket.»

»För mycket, säger ni?»

»Emedan det endast rör det fruntimmer, hvarom frågan är... emedan det är hon sjelf som är orsaken till hvad som händt och kanske kommer att hända.»

»Hon sjelf!» ropade Cambons värdinna oroligt och i synbar strid med sig sjelf.

»Emedan det är hon som genom sin grymhet...»

»Grymhet?»

»Ja, genom sin egen grymhet uppdrifvit det moln, som tänder blixten öfver hennes hufvud!»

»Och ni yppar ingenting för mig?»

»Ingenting för er,» svarade sonen af norden.

»Menniska, ni gör mig vansinnig!» mer skrek än talade den maskerade, som — icke längre var maskerad.

Den svarta sammetsmasken, ögonblickligen sliten från de gracer den nyss doldt, kastades långt bort åt sidan af rummet och föll öfver det gyllene bordets marmorskifva, betäckande nu vid sitt fall en liten grupp af Sévres-porslin, föreställande mytens trenne dansande gracer. Hur orätt därför att påstå, det masken förnämligast är till för att dölja det fula, och att den därför blifvit uppfunnen af någon barmhertig tröstare eller också af någon köpman, som spekulerat på majoritetens kassa! Snarare skulle vi tro, att den är en uppfinning i afsigt att med aningens finare färgstoff förhöja det sköna i verkligheten. Och om så är, då har masken — icke sin uppfinnare, utan sin uppfinnarinna.

»Ah! Jag anade ändå att det var nil» utbrast Armand i högsta glädje, ty i stället för den fruktade demonen såg han nu ett bekant ansigte och dertill, på köpet, hvilket ansigte!

»Jag har beröfvat mig mitt enda skydd,» sade damen i Jardin des Plantes med svag och nästan ångerfull stämna, »och från detta ögonblick är det blott på er heder som mitt rykte hvilar.»

»Och det hvilar säkert,» försäkrade sonen af norden, närmande sig soffan och fattande den skönas hand; »ni kan lita på mig som en syster på sin bror... Och ni skall förlåta mig, om de ord jag nyss fälde voro för hårda, för stränga.»

»Ni är en ädel man!» hviskade damen, lutande sitt hufvud mot Armands skuldra och läggande sin lediga arm om hans hals, troligtvis därför att hon, skakad af den häftiga sinnesrörelsen, kände sig behöfva ett stöd för tillfället, eller kanske också för att visa till hvilken grad en kvinna kan glömma och förlåta.

Men man behöfver icke stå, när man har divan och fätölj. Värdinnan intog den förra och gästen den senare. Men ingen artig värdinna sitter själf i soffan och bjuder gästen en stol. Också bad hon genast sin gäst lemna fätöljen för att intaga — icke soffan, som visserligen hade varit artigt, utan den lilla silfverpallen, hvilket var icke blott artigare, utan äfven förtroligare. Den sköna icke blott bad, utan ock hjälpte sin gäst att flytta, och denne flyttade gerna, emedan fätöljen var för mjuk och varm att sitta uti.

Men hvad som än värre var, han flyttade på samma gång helt och hållet från norden till södern.

»Hertiginnan de Vallière hade en konung vid sina fötter,» började nu den omaskerade, sedan placeringen blifvit sådan hon önskade; »men jag har en republikan, jag... dock skulle jag icke vilja bortbyta republikanen mot konungen.»

Pretendenten, den gudomlige i Wiesbaden, hade bestämdt fått slag, om han hört dessa gudlösa ord, han som icke har råd att förlora en enda af sina erkeänglar.

Sådana ord kunde deremot icke annat än smeka Cambons öra, ty dels är det ovanligt att en legitimist sätter republikanen framför konungen, dels också är det möjligt, att en republikan, ehuru han icke tycker om konungar, likväl finner sig ganska smickrad af att jämföras med dem. Fåfången spelar en stor rol här i verlden och ingalunda den minsta i Frankrike. Hvem vet dessutom, om det ej slutligen kunde lyckas den hederlige republikanen att vända om denna legitimist, som säkert är lika mäktig som skön, att göra henne till en af yttersta venstern. Hvilken seger då för den goda saken?

På silfverpallen sutto nu hvarken sonen af södern eller sonen af norden. O gudar! Skall då pallen, boudoirernas lägsta möbel, alltid vara öfversta steget till gudinnans char! Och skall denna char, som evigt glänser af gudinnans skönhet, aldrig få stråla af gudinnans dygd! Och slutligen, skall det då aldrig finnas någon manlig arm nog mäktig att hejda det mot solen skenande spannet, innan det blir för sent, innan ögat blir stunget af solens stråle och hjernan förbränd af dess eld!

Nej! Josef tillhör gamla testamentets tider. Men en mild gudom, som icke vill att nya testamentet skall sakna sin, nalkas i hög tid den nya madame Potifars dörr och ropar derigenom med en kvinnas stämma:

»Madame! Madame!»

Kabinettets sköna herskarinna spritter upp lik en yrvaken och, kastande för andra gången silkesmanteln kring sammetsskuldran, flyger hon till dörren.

»Madame! Hertigen!» ropar samma röst.

»Hertigen!» upprepar damen innanför.

»Ja, han vill på ögonblicket tala med markisinnan.»

»Sade du ej att jag icke tar emot?»

»Jag sade till och med att madame åkt ut.»

»Men?»

»Men han trodde det ej... Hertigen har kommit trädgårdsvägen och sett vagnen, som håller der.

»Hvem bad honom komma trädgårdsvägen?»

»Hertigen säger sig komma för att få muntligt svar på den der biljetten han skickade markisinnan för två timmar sedan.»

»Ah, det var sannt, den der biljetten... Ja, jag vet.»

»Det skulle vara mycket angeläget.»

»Ja, jag kommer ihåg.»

»Hvad skall jag svara hertigen?»

»Bed hertigen vänta mig i salongen... Kom sedan tillbaka... fort!»

Damen med silkesmanteln vände sig derefter från dörren med högra pekfinger på sin mun, synbart försjunken i djupa tankar.

Sonen af södern, som, under det ofvananförda korta samtal fördes, stått bredvid det förgyllda bordet och med handen på marmorskifvan, betraktade oroligt sin värdinna.

»Ni vill då att jag skall vänta till dess han verkligen gjort det?» anmärkte hon ganska riktigt.

»Men jag har ju sagt er att jag skall ställa allt till rätta . . . Det ligger mycken makt i den der minnesvärden på Madelones graf . . . det skall blidka honom, det är jag säker om.»

»Men om han icke låter blidka sig? . . . Nej, det säkraste är att genast låta fängsla honom.»

»Men betänk då, att han är min fars gamle vän, att han äfven varit min allt sedan barndomen.»

»Då måste jag resa från Paris . . . ni vill då, Armand, att jag skall öfvergifva Paris?»

»Ni skulle lemna Paris för det . . . Nej, nej! Jag skall nog vaka öfver er jag, och så länge jag finns . . .»

»Men ni skall icke alltid vara mig så nära . . . Ack jo, ni måste det . . . Ni, som räddat mig från det ena vildddjuret, skall äfven befria mig från det andra . . . Ja, från denna stund . . . O min Gud!»

Den skönaste bland kvinnor var i detta ögonblick äfven den oroligaste, och hvem kan undra derpå? Det gälde ju hennes lif, ja, än mer, det gälde hennes skönhet, ty det var egentligen den som Hvita Björnen hotade. Kan man då undra på att hon i sin ångest, knytande de runda armarne kring den unge mannens hals, tryckte hans hufvud hårdt intill en barm, af oron uppgjagad i de våldsammaste vågor.

»Hädanefter får ni ej lemna mig!» svärmade hon, läggande sin brinnande kind på Armands förut glödheta hjessa; »och ni kan det icke, ty ni skall älska mig, liksom jag älskar er! . . . Det är endast vållust, en salighet att veta sig vara älskad af dig!»

Då, och liksom af en händelse, föll den fina spetsmössan från detta sköna, oroliga hufvud, och ett svall af rika lockar flödade ned öfver Armands varma anlete, liksom en natt i södern faller ned öfver dagen i det ögonblick denne njuter som mest af himmelens glöd, rosornas prakt och hafvets oroliga vågor.

Men långt ifrån att fly denna natt, flyr man i stället till den så gerna; ty i vecken af dess hemlighetsfulla mantel möter man orons beherskare, hvilans sötma och drömmarnas brokiga verld; man glömmmer att dagen funnits, att dagen kommer; man har nog af tystnaden, stjernorna och drömmen.

»Jo, min vän,» afgaf den sköna själf till svar, »hans öde blir att stanna här, medan jag i salongen afskedar en hertig.»

»Markisinna!» stammade Armand, förande hennes begge händer till sina läppar.

»Inför världen är jag markisinnan Eulalie d'Estelle,» svarade hon, »men endast Eulalie för er, för dig... Ni skall bli lycklig, älskade barn, ... Ni skall få se.»

Markisinnan Eulalie d'Estelle kysste guld- och silfverarbetaren Armand Cambon, hvarefter hon försvann genom blinddörren.

Denna kyss gifven i Ludvig XV:s dagar, och markisinnan Eulalie d'Estelle skulle blifvit brännmärkt; samma kyss gifven under skräckregeringens tid, och guldarbetaren Armand Cambon skulle blifvit guillotinerad. När ytterligheterna möta

och nöta hvarandra, tager menskligheten ut sin rätt. Har man icke vunnit annat på första franska revolutionen, så har man åtminstone vunnit det, att man kan kyssas utan att rådfråga stamtråden.

TIONDE KAPITLET.

Tillbaka från Söder till Nord.

Sonen af södern var nu allena. Han sökte draga ett djupt andetag, ty det var längesedan han ordentligt fått andas ut. Han gned sina ögon med fingerspetsarna, ty det var längesedan han kunde se klart framför sig. Men allt förgäfves. Han liknade en drucken som med skum blick och darrande hand famlar efter det sista glaset, rädd att stupa innan droppen blifvit tömd.

Allt hvaraf han nu omgafs var icke heller egnadt att göra honom nykter. Boudoiren var visserligen icke på långt när så rikt upplyst som kabinettet, ty endast ett ljus af rosenfärgad spermaceti brann i midten af den stora kristallkronan. Men derigenom fick hela rummet ett högst underligt och hemlighetsfullt utseende, ty från takets medelpunkt, hvaruti fäste sig den förgyllda bronsband, som uppbar sjelfva kronan, utgingo, liksom radier, de många fina skuggorna af de gyllene band eller trådar af brons, hvilka med sina påträdde fasetterade kristallkulor uppburo de horisontela kristallbanden af kronans nedre del. Skuggorna tecknade sig först på taket, hvarefter de, brytande sig i räta vinklar, vid taklisten och borden, spred sig ned utför de ljusblå sidenväggarna samt öfver de invid dessa stående möblerna, till dess de, ånyo brytande sig nedanför panelen, löpte från alla fyra sidorna öfver golfvets brokiga matta och slutligen förenade sig i en stor, tät krans, afbildad på mattan midt under kronans gyllene kupa.

Boudoiren, sålunda af dessa skugggrader griljerad, liknade en stor, konstigt arbetad fångelsebur, mellan hvars svarta

galler framtindrade ett brokigt virrvarr af tyllspetsar och sidendamast, af silfver och guld i alla möjliga brytningar och vidunderliga former.

Allt röjde vållust, men också bojor; allt påminde om paradiset, men också om ormens gift; allt bebadade njutningen, men också döden.

Armand var en ny Ulysses i Kalypsos grotta, med den skilnaden att Armand saknade styrka att lemna sin, ja, icke ens hagen dertill hade ännu vaknat hos honom.

Armand sökte, för att hemta sig, kasta en granskande kännarblick på de guld- och silfverarbeten, hvarunder toalettbordet dignade; men på silfverlocket till hvarje ask, vid guldproppen till hvarje kristallflaska såg han sirenens hvita fina fingrar, som han nyss slutit i sin hand och bränt med sina läppar till underpant af evigt slaveri. Han närmade sig den gyllene estraden, hvarpå sängen hvilade, för att öfvertyga sig om att denna krona bland möbler icke var af underbarare egenskap än alla andra af samma slag; men det första han drog undan den hvita, silkesbefransade musslingardinen, studsade han, ty han tyckte sig i halfdunklet midt emot möta ett lefvande ansigte, som stirrade emot honom från sängens inre, och när han förvånad blickade upp mot sänghimmelen, mötte han samma ansigte, samma stirrande blick.

Öfvertygad likväl att sängens spegelvägg och spegeltak endast återgifvit hans egen bild, dunkelt framställd genom skuggallret, tryckte han med handen på sidenbädden, hvars svällande yta snart gaf efter för den. Han såg sin hand sjunka, men icke blott handen. Hela hans inre och yttre menniska följde med, hans planer för framtiden, faderns bild och moderns minne, hela hans fosterlandskärlek, hela hans ära, allt sjönk ned i den mjuka silkesgrafven och kunde icke stiga upp igen, ty skuggallret, som betäckte graföppningen, förvandlade sig småningom till verklighet, förvandlade sig till galler af jern, dem samvetsqualen smidt och ingen ångest förmådde bryta.

Arme Ulysses! Du har ingen Minerva, hvars gudahand svärfvar öfver ditt hufvud; ingen Penelope, som der borta på Itakas strand fuktar sin fruktlösa väf med saknadens blodiga tårar. Arme Ulysses! Du är evigt fjettrad vid Kalypsos förtrollande öl

Oförmodadt brytas några af trollburens galler, en dörr öppnas nära sängen, och på boudoirens brokiga matta visar sig ett qvinligt väsende.

Är det Kalypso som söker sin Ulysses, för att med den odödligas smekningar döfva den dödliges kval? Är det markisinnan Eulalie d'Estelle, hvilken, sedan hon afskedat en kufvad hertig, kommer att lägga den gyllene bojan kring den frie arbetarens hals?

Nej, det är ej Kalypso, det är ej markisinnan Eulalie d'Estelle.

Det är — o himmel, hvilken prosa! — Det är Denise, markisinnans kammarjungfru.

»Monsieur Armand, förlåt!» sade hon med darrande stämma; »förlåt mig!»

Armand, som kände igen henne mer på den ängsliga rösten, än på ansigtet och kroppsställningen, emedan han befann sig i samma mystiska belysning som allt annat i boudoiren, kunde omöjligt begripa hvad han hade att förlåta markisinnans kammarjungfru.

»Monsieur Armand!» återtog hon genast, liksom hon ej väntat något svar, »ni undrar säkert öfver att jag så här inställer mig i markisinnans boudoir?»

Armand, som denna afton sett mycket underligare saker än en kammarjungfrus inträde i sin matmoders boudoir, syntes icke heller det ringaste förundrad.

»Att jag inkommer,» fortfor Denise, »utan att vara kallad af er eller någon annan.»

På mycket hade Armand tänkt, men aldrig hade han tänkt på att inkalla kammarjungfrun hvarken i sin egen eller andras sängkammare.

»Ni älskar då markisinnan!» sade Denise med halfqväfd röst, tagande hans tystnad för ett tecken till missnöje med hennes inställelse; »ja ni älskar henne mycket... mycket!»

Armand spratt våldsamt upp ur sin halfva sömn. De der orden: »älskar markisinnan» och »älskar henne mycket» klingade icke rätt harmoniskt i hans öron. Äfven han, i likhet med annat ungt folk, hade haft sin föreställning om kärleken; men som han sjelf var af ett rent och oförderfvadt sinnelag, åtminstone före resan till södern, så hade han också om kärleken fattat det mest rena och sublima begrepp. Den sjudande vulkaniska känsla, hvilken nu bemäktigat sig honom, öfverensstämde föga med detta rena, sublima begrepp, ty

den förra förhöll sig till den senare ungefär som stormklockans slag, kallande till mord och brand i en upprorisk stad, förhåller sig till den landtliga klockans klämtning en ingående helgdagsafton. Begge äro gjutna af samma slags metall, men anden som sätter dem i rörelse blir aldrig densamma. Den ena eggas, berusar och förstör; den andra lugnar, försonar och helgar. Den ena kan angripas af samma eld, den själf tändt, och med lossnad tunga störta ned som en oformlig klump bland ruiner; den andra, bärande på hvarje ton en bön från jorden till Gud, ljuder klarare ju längre den höjer sin röst och sjunger samma hugsvalande sång ända in i sin yttersta timme — — Armand kände nog att det ej var den gode andens röst som ljöd genom hans själ, men han saknade kraft att för den ondes sluta sitt öra.

»Det skall då äfven hända er hvad som redan händt så många andra!» fullföljde Denise; »men med er är det synd, ty ni är så god, så oskyldig.»

»Hvad är det som har händt så många andra?» frågade Armand, i det han tog ett steg närmare den besynnerliga kammarjungfrun.

»Att älskas och förskjutas, omfamnas och föraktas, njuta och dö!» svarade Denise med spåqvinnans hemska ton; »se der hvad som händt så många andra, och likväl hafva dessa många andra varit både rika och mäktiga, då deremot ni, monsieur Armand, då deremot ni...»

»Då deremot jag?» frågade denne, närmande sig ånyo ett steg.

»Då deremot ni, som hvarken är rik eller mäktig, skall, sedan ni bortgifvit och krossadt återfått det enda ni egde, nämligen ert redliga och omisstänksamma hjerta, skall, säger jag, icke hafva någonting annat öfrigt än er djupa sorg och gränslösa förtviflan.»

»Ni tror då att markisinnan...»

»Är olik de flesta qvinnor, ty när dessa bjuda en kärlek, som börjar med jorden och slutas med himmelen, egnar hon en kärlek, som börjar med himmelen och slutas med jorden... ja, under jorden.»

Den unge mannen kände en kall ilning genom sin själ, ty det var ej utan att spåqvinnans ord egde ett visst slägttycke med den aning, hvilken redan, som vi veta, hade intagit honom, innan Denise inträdde i den mystiska kammaren.

Men hvad betyder väl en dunkel aning hos den, som ändå till hakan står i ett haf af förtjusning!

»Och ändå är hon så skön!» utgöt sig därför sonen af södern, »hennes blick så klar, hennes mun så varm, hennes tal så brinnande...»

»När luften är klar, är också Seinen klar,» svarade Denise, »och man skådar i dess vatten den blanka solen och den blå himmelen... Men kasta er i Seinen, och ni skall bli både på sol och himmel bedragen!»

»Men, mademoiselle, hvad kan förmå er att så bedöma er herskarinna, som...»

»Som öfverhopar mig med tillgifvenhet och förtroende?» inföll Denise; »ja, jag begriper nog att det måste väcka er förundran.»

»Hvarför har ni ej, med er kännedom om markisinnans karakter, förut varnat de många andra?» fortfor Armand, ty en söderns son och, såsom vi skulle förmoda, äfven en son af norden tvifla hellre än de tro, när någon illa bedömer den kvinna, som öfverlemnar sig åt dem, i synnerhet om denna kvinna är skön som markisinnan Eulalie d'Estelle.

»Ni frågar hvarför jag ej varnat de många andra?» sporde Denise.

»Ja, jag frågar det, mademoiselle!»

»Ni frågar... och hvad vill ni att jag skall svara er!... O min gud!»

»Ni skall svara hvad som är förenligt med sanningen... Ni finner att ingenting är så nödvändigt som den, allra helst i en sak af denna ömtåliga beskaffenhet... Således, hvarför har ni endast varnat mig?»

»Ja, monsieur Armand... Men jag har ju redan sagt er det.»

»Hvad har ni sagt?»

»Att jag tycker det vara synd om er.»

»Hvarför mer om mig än om någon annan... Bör man icke tycka det vara lika synd om alla, som bedragas och förrådas?»

»Jo, men...»

»Men?»

»Men det är därför att jag icke... Om ni visste hvad er fråga gör mig förlägen, monsieur Armand!»

»Säg ut, mademoiselle!... Ni pröfvar väl mycket mitt tålmod, sedan ni gjort allt för att väcka och reta min nyfikenhet... Ni måste säga mig allt, så framt icke...»

»Så framt icke?»

»Så framt jag icke skall anse er för en baktalerska mot er matmor och en lögnerska inför mig!»

Denise studsade förskräckt tillbaka med handen hårdt tryckt mot sitt bröst, ty Armand hade talat med gnuistrande ögon och nästan sammanbitna läppar.

»Nåväl,» svarade hon med svag röst och nedfälda ögon, »det är därför att jag mer ömmar för er än för de många andra.»

»Tala tydligare, jag förstår er icke!»

»Derför att jag hyser för er en... en känsla som jag icke egt för många andra... icke egt för någon annan... ja, monsieur Armand,» tillade hon med mera mod, »icke för någon annan i hela världen!»

Den unge mannen tog ett steg tillbaka. Han erinrade sig nu den maskerades suckar och handtryckningar i vagnen, vidare den maskerades handtryckningar och suckar under promenaden genom trädgården. Han kom äfven i håg samma persons varma tal om tigerhjärtat i Jardin des Plantes. Han lade allt detta tillsammans med detta ömsom bleknande och ömsom rodnande ansigte vid hennes inträde i kabinettet samt hennes nu för tillfället nedslagna ögon och stammande tunga, och slöt af alla dessa förenade omständigheter, att markisinnans kammarjungfru helt enkelt blifvit förälskad i guld- och silfverarbetaren Armand Cambon, hvilket numera icke kunde förvåna denne, som, i fall han lik Don Juan i en framtid finge en katalog på alla sina eröfringar, kunde börja den med en markisinna, och dertill en markisinna kanske skönare än både Donna Elvira och Donna Anna.

Men den sjelf oerfarne Armand Cambon hade hört berättas, att den blonda kärleken egde en yngre brunett syster, som hette svartsjukan, och att denna, allt ifrån det ögonblick det fanns mera än en Adam eller en Eva på jorden, oupphörligen anfäktat sin äldre skönare syster, dervid hvarken sparande på osanningar eller skandaler.

Armand insåg att en kammarjungfrus bröst, trots planchetten, icke kunde vara mer stälsatt och betryggadt mot den lilla svartalfen, än alla andra människors, hvarför han, som var för artig att kunna säga kammarjungfrun

sitt hjertas mening midt upp i synen, nöjde sig med att under ett visst förnämt leende, värdigt en markisinnas älskare, egna markisinnans kammarjungfru följande temligen hvardagliga komplimang:

»Jag är mycket smickrad af er godhetsfulla uppmärksamhet, men kan icke inse hur jag gjort mig förtjent deraf.»

»Ah, han tror mig icke, han tror mig icke!» yttrade den förtviflade Denise, som nog visste hvad en dylik förnämton betydde.

»Men, bästa mademoiselle Denise,» fortfor markisinnans älskare, »ni vill att jag skall tro så ofantligt mycket, men själf vill ni icke bevisa det ringaste.»

»Ni fordrar bevis?»

»Ja, det är väl det minsta jag kan fordra af ert förstånd, för att kunna tro ert hjerta.»

»Och om jag skulle kunna bevisa hvad jag sagt?»

»Så ginge ni verkligen min önskan till mötes,» svarade Cambon med samma förnäma lätthet.

Man antager så hastigt denna förnäma lätthet, när man står som disponent i en boudoir emellan ett toalettbord, dignande af silfver och guld, och en imperialsäng med speglar i väggen och taket.

»Om jag till exempel sade er att markisinnan är gift?» frågade Denise, fixerande skarpt sin extra husbonde.

»Gift!» upprepade Cambon utan att störta till jorden; »jag trodde hon var enka, jag.»

Detsamma tror något hvar om bättre fruntimmer, som taga mot gäster utan att föreställa dem för mannen. Vår älskare tycktes icke heller taga särdeles hett vid sig öfver den omständigheten, att markisinnan fortfarande var gift. Men en son af södern förvänas, tyvärr, sällan öfver att hans älskarinna är gift, och om han förvänas, så är det öfver en kammarjungfru, som finner ett sådant förhållande så besynnerligt. Vi nödgas bekänna, att en eller halfannan timmes vistande under tropiken icke varit helsosamt för vår hjertes sedliga grundsatser. Detta gör oss ondt, ty hvem vill icke gerna i sin hjelte se ett mönster för alla dygder!

»Bor markisinnans man här i huset?» åtnöjde han sig därför att fråga.

»Nej!»

»Han är då på resor?... Det är märkvärdigt, att de som hafva de vackraste hustrurna alltid skola vara de största turisterna.»

»Nej, han uppehåller sig för närvarande i Paris.»

»Han är i Paris och bor icke hos sin hustru!» yttrade Cambon med något lugnare samvete; »förhållandet mellan de begge makarne är då icke det allra bästa?»

»Icke det allra bästa?»

»Naturligtvis, efter de lefva skilda från hvarann!»

»Skilda och likväl oskiljaktiga.»

»Hvad behagas?»

»Som jag säger... De bo icke tillsammans och träffas likväl dagligen... den person, hvilken markisinnan i detta ögonblick talar med i salongen, är ingen annan än hennes man.»

»Hertigen?»

»Ja, hertigen är markisinnans man.»

»Men hvarför kallar man ej då markisinnan för hertiginna?... Legitimisterna äro räddare om titlarna än om själen.»

»Emedan ingen vet att de äro gifta, utom presten, som vigt dem, och jag, som först för en timme sedan fick veta det, ehuru ej af dem själfva.»

»De äro då hemligt gifta?»

»Ja, och det måste ha skett i Italien, dit de för två år sedan åtföljdes och der markisinnan vistades två år, men hertigen blott ett.»

»Han reser ifrån sin hustru, och det var mycket illa och straffvärdt af honom... Hon reser efter honom för att uppfylla sin pligt som maka, och deraf sluter jag, att felet icke är å hennes sida.»

»Jag sade också icke att förhållandet är det allra sämsta »

»Nå, då inser jag icke heller hvarför...»

»Och ett bevis på att de ganska väl komma öfverens,» yttrade Denise, »är att hertigen i dessa dagar ämnar gifta sig »

»Offentligt med markisinnan... Allt det der är ju som det bör vara.»

»Nej, icke med markisinnan, utan med ett annat fruntimmer, som naturligtvis icke vet att hertigen förut är gift.»

»Med ett annat fruntimmer!» utropade Armand, med ena foten fastspikad vid mattan.

»Och markisinnan icke blott tillåter det, utan äfven råder honom dertill,» förklarade Denise.

»Hon tillråder det!» fortfor Armand, äfven med andra foten fastspikad.

»Och på sanningen af hvad jag sagt, skulle jag när som helst kunna dö!» bedyrade kammarjungfrun.

Armand ryckte våldsamt upp sina begge fötter från mattan och började i stället mäta den med stora steg. Slutligen stannade han midt framför Denise, som icke tycktes förskräckt af hans förändrade sinnesstämning.

»Men det vore ju en nedrighet,» sade han, »det vore ju det största skurkstreck mot en tredje oskyldig person, ett groft brott mot naturens och samhällets lagar! Nej, det är omöjligt!... Ni ljuger, ja, ni ljuger, qvinnal!»

»Jag ljuger icke, när jag talar sanning,» svarade Denise med fast ton; »och jag skall bevisa det, ty jag vill icke vara lögnerska inför er.»

Vid dessa ord tog hon fram ett papper, i form af en biljett, och lemnade det åt Cambon.

»Läs,» sade hon, »och öfvertyga er sjelf... Under det ni var ensam med markisinnan, hittade jag i salongen denna biljett, hvilken hon, i sin otålighet att träffa er, glömde att bränna upp, liksom hon brukat göra med alla de skrivelser hon förr bekommit... Läs, läs, och säg sedan att jag ljugit!»

Armand stod midt under ljuskronan med biljetten i sin hand och ögonen i biljetten.

Om Denise varit fysionomist — och det bruka kammarjungfrur vanligtvis vara — så skulle hon på Armand Cambons marmorbleka ansigte, under det han läste biljetten, hafva upptäckt den yttersta förskräckelse parad med den djupaste harm, som någonsin fyllt ett dödligt bröst. Denise såg kanske ej allt detta; men hon såg likväl nog för att förskräckas, och hennes förskräckelse gaf sig luft i en djup suck, ty hon såg i Armands ansigte blott en älskares smärta, och det var bittert nog för henne, som icke hade den lyckan att vara hans älskarinna.

»Den lefvande gladan! Den lefvande gladan!» mumlade Armand mellan tänderna.

Denise hade för litet studerat fåglarnes och Hvita Björnens historia för att kunna begripa den unge mannens mening med den lefvande gladan.

»Ha, de bofvarne!» uttryckte sig Armand tydligare;
»men jag skall demaskera dem, jag skall krossa dem! . . .
Jag vill . . .»

Dervid tog han ett steg mot blinddörren, som ledde till kabinettet.

Denise, som nu började begripa, flög efter honom, fattande hans ena arm, vid hvilken hon hängde sig fast.

»Olyckligel!» utropade hon; »vill ni mörda mig! Vill ni mörda er själf! ... De skola döda mig, som förrådt hemligheten, de skola döda er, som känner den ... Jag är icke den första kvinna som hennes förföljelse och hämd drabbar, och ni skall icke heller bli den förste man ... I himlens namn, lugna er!»

Armand hejdade sig, ty han kände medlidande med den fasa, som stod tecknad i den arma kammarjungfruns ansigte, men han lugnade sig icke.

»Jag måste ut, jag måste bort från denna röfvarcula,» ropade sonen af norden, ty dit var han nu på väg med tankens fart; »men icke för det jag fruktar röfvarbandet, utan därför att jag vill förekomma det rysliga brott man har i sinnet ... Jag måste ut!»

»Tyst, jag besvär er, tala sakt!» bad Denise; »hvad ämnar ni göra? ... Gif mig tillbaka biljetten!»

Cambon stoppade den i sin bröstficka.

»Ha! Ni vill då förråda mig!» vändades Denise, vridande händerna.

»Nej, ingen skall veta, att ni gifvit mig denna skrifvelse,» bedyrade Armand; »ingen skall veta hvad ni berättat mig ... Lugna er därför, goda flicka!»

»Men hvad tänker ni göra med denna olycksaliga biljett?» frågade Denise, något tröstad af hans vänliga ord.

»Hvad jag än tänker göra dermed, kommer ni aldrig att på något sätt bli inblandad i saken ... Men är ni då tvungen att längre dväljas i närheten af detta vidunder?»

Det fortfor, såsom vi höra, att bära af upp mot norden.

»Ack, jag är fäst vid henne med de starkaste band,» bekände Denise; »utan er hade jag kanske blifvit hennes medbrotsling; men min vänskap, min ömhet för er var starkare än min tillgifvenhet för henne ... Dock skulle jag kunna trotsa hennes vrede, om jag blott ... om jag visste ... Ack, monsieur Armand!»

»Men hur skall jag komma ut härifrån utan att möta henne?» frågade Armand, som nu började få ett skäl till att lemna huset; »ty jag bör icke möta henne.»

»Nej, nej! Ni bör icke möta henne, ni bör icke se henne mera!» medgaf Denise ifrigt, liksom fruktade hon att ett nytt möte kunde förändra allt; »men hon skall bli ursinnig för det jag tillätit er gå.»

»Hur skulle ni kunna hindra mig, om ni också toge alla hennes lakejer till hjälp?... Jag är karl och dertill beväpnad... markisinnan vet att jag är beväpnad... Säg henne, att jag med terzerolen på ert bröst tvungit er att öppna dörren.»

»Men hvad skall jag hitta på för skäl till ert aflägsnande, monsieur Armand?»

»Säg att jag mädde illa, säg att jag var förargad för det hon lemnat mig ensam, att jag var ursinnig för det hon satt så länge i salongen med en annan karl, den bofven, den nidingen!... Säg allt hvad ni vill!»

»Så skynda då!» uppmanade nu Denise; i det hon öppnade samma dörr genom hvilken hon kommit; »i denna farstu är en trappa, som bär till trädgården samma väg ni kom... Men hur skall ni hitta i ett sådant mörker?... Ack, om jag blott vågade följa er, om jag...»

»Nej, nej!» nekade Armand; »jag har ögon som en katt, som en tiger...»

»Ack, den der tigern, monsieur Armand!» suckade Denise med tanken på menageriet och det första mötet; »den der tigern...»

»Ja, den der tigern,» medgaf Armand; »men släpp mig, bästa Denise; hon kunde komma!»

»Ja, ja, hon kunde komma... bevara oss Gud för det, gode Armand!... Men hur kan jag träffa er, för att underätta er, för att säga er...»

»Det är gifvet att vi skola träffas... Jaså, det här är farstun, som...»

»Ack, Armand!»

»God natt, goda flicka!... Aldrig skall jag glömma... Ab, der är första trappsteget.»

»Jag ville göra allt för er, Armand!»

»Hvad ni är god... Och det här bär till trädgården, säger ni?»

»Och ni skall aldrig glömma mig, gode Armand!... Det är ju så?»

«Lita på min tacksamhet... Här är ledstängen, tror jag... God natt, god natt!»

»Trohet i lif och död!» utlofvade tvärt den exalterade kammarjungfrun.

»Skrik, så tror hon att jag ville strypa er!» tillrådde henne Armand, i det han störtade utför trappan.

Det stod numera icke i någon mensklig makt att få nordens son tillbaka till södern. Han hade redan gjort för många resor fram och tillbaka på en enda afton, och nu var han helt och hållet fastfrusen vid nordpolen.

Det djupaste mörker herskade i trädgården. Armand kunde icke finna vägen; men han hoppade öfver rabatterna och häckarne, utan att skada något annat än sina kläder, ty hösten hade redan bortplockat både blad och blommor. Han fick ej reda på broarne, men han hoppade öfver dammarne. Han kunde ej upptäcka någon port till trädgården, men han hoppade öfver trädgårdsmuren. Det regnade och stormade i hans vajande lockar, ty hatten låg kvar i det skönaste af kabinett, ett måttligt byte för den skönaste af eröfrinnor.

Vår hjelte befann sig, hvad det yttre beträffade, i det jämmerligaste tillstånd; men en inre röst höll honom skadeslös för alla hans uppoffringar och gjorde honom nöjd med sig sjelf. Derfor, långt ifrån att sörja öfver den snöpliga utgången af ett äfventyr, som börjat så lysande, glädde han sig deråt i djupet af sitt hjerta, och i sin glädje välsignade han natten, regnet och stormen.

ELFTE KAPITLET.

Madelone får sin grafvård.

Paris, som har allt i så stor skala, har naturligtvis äfven en nederlagsplats för viner, som öfverensstämmer med allt det öfriga. I grannskapet af Jardin des Plantes finna vi detta nederlag ofvan och under en mark, som fordom tillhört ett kloster, upptagande ett jordområde af omkring 200,000 qvadratalnar och inom sitt höga, prydliga jernstaket inneslutande flere utmärkt vackra och ändamålsenliga byggnader, dels boningshus, dels varuhus, samt försedd med icke mindre än fyrtionio stora källare, hvilka, efter hvad man påstår, rymma 175,000 vinfastage. Ack, de klostren! Hvad de egentligen skulle med källare som rymma så många tusen fastage, är svårt att veta. Omöjligen kunde de hafva behöft dem alla för sitt vinförråd, ehuru de heliga fädernas törst, om ej efter rättfärdigheten, åtminstone efter drufvan, är allom bekant. Icke heller kunde de gerna ha gjort sig så mycket besvär enkom för fångars bekvämlighet, emedan de, hellre än att draga på sig ett så stort antal af dessa, att det kunde blifva besvärligt, brukade helt enkelt expediera dem, t. ex. låta dem svälta ihjäl, för att icke göra sig skyldiga till blodsutgjutelse. Emellertid ha de helige fädernes verk kommit efterverlden till nytta. Vi ha redan visat, hurusom vi hafva dem att tacka för uppfinningen af cellsystemet samt för den mängd af underjordiska fängelsten, hvilken icke kan undvaras så länge brottet och förtrycket täfla med hvarandra i konsten att värfva rekryter till olyckans härar och befolka eländets mörka, men rymliga nästen. Vi se nu äfven, att åtskilliga af dessa underjordiska salar upplåtits till förvarande af vinfastage och att Bacchus, den olympiske juvenalen, med sina bacchanter icke försmått att välja till residens dessa riken, som fordom egdes af Pluto med hela hans anhang af infernaliska qual.

Morgonen efter den natt, som varit vittne till Armand Cambons språng öfver häckar, dammar och trädgårdsmurar,

såg man denne, i sin vanliga rödrutig blus, hasta mellan vinfastagen på ifrågavarande nederlagsplats, letande och frågande efter Hvita Björnen, ty, som bekant är, tillhörde denne vindragarnes talrika klass. Han hade icke sprungit många famnar förrän han upptäckte sin f. d. lärare i konsten att slåss med fötterna, stödd mot ett fastage och med mörk blick möttagande sin fosterson.

»God morgon, fader Simon!» ropade Armand, i det han vidrörde en af de gröfsta händer i världen.

»Hvad står på!» brummade denne, kramande ynglingens hand nästan för hårdt att kunna tillskrifvas ett hjertligt välkommen eller en känsla af belåtenhet.

»Parbleu!» yttrade Cambon, bläsande i sin högra hand; »ni har sofvit illa i natt, käre Simon!»

»Såa,» svarade Hvita Björnen, i det han, vändande sig ifrån sin f. d. lärjunge, fattade en hisklig spak eller häfstång, medelst hvilken han började framrulla det fastage, mot hvilket han hvilat sig, »såa, jag har sofvit illa... Ditt bläsande på fingerspetsarne röjer dock, att den sömnlösa natten åtminstone icke gjort mig slaphänd.»

»Ni är en björn, Simon, utan att ni därför behöfver visa tänderna eller nyttja ramarne,» förklarade Cambon, något förargad öfver sin gamle väns plumpa sätt; »gjorde jag rätt, så skulle jag icke berätta er den glada nyhet, jag har att förtälja och för hvars skull jag egentligen kommit hit i dag.»

»En glad nyhet!... Hä tusan!»

»Ja visst, en mycket glad nyhet.»

»Är då Guizot hängd eller Louis Philippe guillotinerad?» frågade Hvita Björnen, fortfarande att rulla fastaget.

»Ni begär nog mycket på en gång, käre Simon... Jag kan icke glädja er med denna nyhet... Men jag har en annan, som säkert skall fröjda er mycket mer.»

»Och det är?»

»Ni kommer väl ihåg att jag för några dagar sedan besökte er, och att jag då talte med er om en viss sak?»

»Jaså, den der vissa saken, som din far äfven har pratat vidt och bredt om... Hör du, Armand lille, helsa din far och be honom göra sig en skalle af trä i stället för den, som han snart är på väg att förlora.»

»Simon! Ni låter bli att smäda min far!» förklarade Cambon den äldres son.

»Ty om jag det gör, så äter hans son upp mig?» inföll Hvita Björnen hänskrattande.

»Det vore en dålig spis, det!» menade Armand.

Hvita Björnen, som sjelf nog visste hvar till han dugde, vårdade sig icke om att besvara detta genmäle, utan fortsatte lugnt sitt arbete.

»Jag har då ingenting att svara den lefvande gladan?» frågade Armand, i det äfven han vände sig om, liksom ämnade han afslägsna sig från den oartige f. d. läraren.

»Lefvande gladan!» röt Hvita Björnen, slående knyt-näfven mot fastaget, till verklig fara för dess laggar, hvar-efter han ändtligen närmade sig fostersonen.

»Hvad var det du sade om den lefvande gladan?» frågade han med genomborrande ögonkast.

»Jag hade mycket att berätta om henne,» svarade Armand; »men ni är verkligen så obändig och svår att jag knappast vet, om jag skall tillfredsställa er nyfikenhet i den vägen.»

»Skulle du händelsevis ha rakat den lefvande gladan?» fortfor Hvita Björnen med blickar, som alltmer antogo misstänksamhetens lurande egenskap.

»Ja, jag har till och med varit hos henne... hvad säger ni om det, fader Simon?»

»Du säger att du varit hos henne?»

»Ja.»

»När?»

»I går.»

»Och hur kom det till, min gosse?... Hur kom du att besöka henne?... Hur fick du veta... Ah!» utropade Hvita Björnen, i det han slog sig för pannan, »nu förstår jag, nu förstår jag!»

»Hvad är det ni förstår?»

»Det var då för att lura mig som den der räfven till djurvaktare härom dagen kom till mig och ville veta, hvem du var, hvad du hette och hvar du bodde... Och jag sade honom allt detta, utan att märka kroken... ja, jag är en äsna, som borde gå på fyra ben, i stället för på två... jag borde *draga* vinfastager, i stället för att rulla dem... Men innan jag ställer mig sjelf inom skacklarne, skall jag krossa skallen på min vän djurvaktaren i Jardin des Plantes.»

»Det borde ni ha gjort förut, käre Simon,» anmärkte Armand; »men hvad tjänar det nu till!... Jag har ju den lefvande gladans adress, liksom hon har min... Kunde ni väl begära, att ni skulle vara den ende som visste hvar hon bodde!»

»Det har du rätt uti, Armand lille!» medgaf Simon, mer liknande en räf än en björn; »men ser du ändå att det gick som jag förutspådde... hon skulle bestämdt bli

tacksam mot sin välgörare, hon skulle bjuda dig till sig för att belöna dig för ditt välförhållande... hur många grabbnäfvar louis-d'orer gaf hon dig, mitt barn lilla?... Men, din skälm, du fick säkert mer än guld... jaja, se inte så förargad ut, ty ingenting var billigare än det... De granna ögonen voro på sätt och vis din tillhörighet, emedan det var du som räddat dem... Den lefvande gladan hackar visst inte ut ögonen på alla: hon kan nog smeka med näbben och skyla med vingarna, hon med... Med ett ord, du har allt skäl att vara glad, Armand lille!»

»Ni är en besynnerlig människa, Simon,» förklarade Armand med stränghet i sin blick; »ni är i de flesta hänseenden lika godhertad som tapper, och likväl ryser ni ej för att stämpla mot en svag qvinna... Ni anser den för en stor brottsling, som retar en hund på en svag människa, under det ni själf icke tvekar att utsätta en annan lika svag varelse för ett lejons tänder... Med ett större brott vill ni straffa ett mindre... Vid Gud, jag känner ej mer igen er, käre Simon!»

Hvita Björnen nedslog tigande sina ögon. Kanske kände han sig träffad af sin f. d. lärjunges ord.

»Tror ni då icke att det finnes ett annat och vida vackrare medel att försona den stackars Madelones skugga?» frågade Cambon.

Hvita Björnen fortfor att stirra på marken.

»Om jag nu skulle kunna erbjuda er ett sådant medel?» fullföljde Armand.

»Och det vore?» frågade Simon med svag stämma och något snegländande åt ena sidan.

»Om jag hade ett vackert ide åt Hvita Björnen och en ännu vackrare grafvård åt Madelone?»

Hvita Björnen spärrade upp ögonen.

»Åt Madelone?» upprepade han nästan hviskande.

Simons röst blef alltid så mild och behaglig, när han talade om Madelone, och äfven detta var en frukt af den saliga dödas lärdomar och förmaningar i lifstiden.

»Ja,» svarade Armand; »när jag i går talade med markisinnan om saken, var hon genast beredd att gifva tiotusen francs åt er, käre Simon, samt dessutom femtusen till grafvård åt er Madelone.»

»Hvarför tiotusen åt mig?» frågade Hvita Björnen; »hvarför icke så gerna tiotusen åt grafvården, hvarför icke helst alltsammans åt Madelone?»

»Det blir naturligtvis er ensak,» förklarade Armand, »ty när ni väl fått pengarne, så kan ni ju använda dem hur ni själf finner för godt... Är det icke sannt?»

»Visserligen... det bör kunna bli den ståtligaste grafvård för femtontusen... Nå, har du redan fått pengarne, Armand lille?... Dina fickor se väl tunna ut, tycker jag.»

»Icke ännu, men jag har hennes löfte, som...»

»Jaså, bara hennes löfte,» inföll Hvita Björnen, »bara hennes löfte!... Ha, ha, Armand lille!»

»Jag medger, att när jag i morse lemnade sängen,» sade Cambon, »trodde jag icke mycket på det löfte hon gaf mig i går; ja, jag hade till och med mina stora anledningar att tro det alltsammans skulle stanna vid blotta löftet... Men när jag för en timme sedan kom hem från Bicêtre, dit jag tidigt på morgonen begifvit mig för att träffa min far, satt i läset till min kammare denna lilla biljett.»

Cambon tog dervid upp en liten ny rosenbiljett, som han visade sin vän Hvita Björnen.

Denne kastade en begärlig blick på biljetten och förde raskt sin breda hand till den, liksom ville han själf studera dess innehåll.

»Läs den du, Armand lille!» bad han, dragande handen tillbaka; »jag har i dag något svårt för att läsa så der fina stilar... jag har på någon tid inte varit rätt bra i ögonen.»

Hvita Björnen gjorde sina ögon orätt; men saken var den, att han, som hade armar för att rulla vinfastage och händer för att bryta jern, tycktes helt och hållet sakna fingrar tjenliga för pennan. Han hade i sin ungdom icke fått lära sig skrifva, och att sedan lära sig det hade aldrig fallit honom in. Deraf följer naturligtvis att han måste vara lika litet bevandrad i att läsa skrifvet, ehuru han icke var angelägen om att röja sina svaga sidor för andra. Men Simon var icke den ende som deruti blifvit vanlottad. Man träffar bland de lägre klasserna inom Paris alltför många okunniga i den ädla skrifkonsten. Detsamma träffar man likväl i alla andra länder, Sverige icke heller undantaget. Tager man deremot i betraktande konsten att läsa hvad som är tryckt, så torde i Sverige högst få finnas, äfven inom de allra lägsta klasserna, som icke kunna läsa sin bibel, katekes och psalmbok, då man deremot i Frankrike träffar ganska många, som icke ens känna bokstäfverna.

Katolska presten vinnlägger sig mer om att förvärfva jonglörens skicklighet i konsten att handtera sitt rökelsekar än att befordra sitt släktes upplysning. Dock måste rättvisligen erkännas, att på de senare tjugu åren undervisningen blifvit mer allmän. Ju mer det katolska presterskapet emanciperar sig från påfvestolens omedelbara inflytande, desto ljusare blir det i samhällets dälдер.

Utan att låta påskina något deltagande för sin gamle väns ögon, uppläste Armand för honom biljetten, som var af följande innehåll:

»Monsieur Armand Cambon!

Ert hastiga aflägsnande i går förorsakade, att ingenting då blef bestämdt angående er gamle vän, som onekligen förtjenar det varmaste deltagande, ty hvilken människa med hjerta skulle ej ömma för en så stor olycka och ej uppbjuda alla sina krafter för att, så vidt möjligt vore, mildra den? Man har därför ansett sig böra förklara, att hvad som i går lofvades, skall till alla delar uppfyllas i dag. Ni kommer väl ihåg att löftet i går grundade sig på er egen tanke, ert eget råd; och som man bör förmoda, att ingen bättre än ni kan känna den hederlige, om också något originelle, mannens anspråk, så gör man sig förvissad om att hvad man nu gör för honom skall af honom mottagas med glädje, och denna glädje skall då äfven blifva dens, som skrifvit dessa rader.»

»Läs om det der en gång till, Armand lille!» bad Hvita Björnen med särdeles förnöjdt utseende.

Armand uppfylde hans önskan, tilläggande derefter:

»Medgif, fader Simon, att det icke är många glador som skrifva så vackert.»

»Det har förvänat mig,» medgaf Hvita Björnen; »det finns då heder och samvete äfven bland denna klass.»

»Och när jag dertill lägger den djupa ånger som...»

»Jaså, hon ångrade sig äfven?» inföll Simon; »hon begrät den stackars Madelones öde?»

»Ja... och till ett bevis derpå ha vi ju hennes egenhändiga skrifvelse.»

»Står hennes namn under biljetten?»

»Nej.»

»Det var besynnerligt.»

»Hon kan ha många anledningar att ej utsätta sitt namn... det kan också vara ett bevis på en anspråkslös välvilja.»

»Har du någonsin förr hört ett dylikt fall?» frågade Hvita Björnen; »har du någonsin förr sett en förnäm dam uppressa en vård på en fattig tvätterskas graf?»

»Nej, käre Simon.»

»Jag tackar dig, min gosse, för det du ryckte henne undan lejonets tänder,» sade Hvita Björnen, fattande sin unge väns hand och tryckande den varsammare än nyss; »jag tackar dig för det du slog mig till marken... Madelone skall äfven en gång tacka dig, ty det var en ädel qvinna du räddade.»

»En ädel qvinna!» mumlade Armand mellan tänderna, ty han tänkte på en annan biljett, som han hade i en annan ficka.

»Madelone har förlåtit henne,» fortfor Hvita Björnen; »ty Madelone får en grafvård i Père-Lachaise... det är klart, att det skall bli i Père-Lachaise?»

»I Père-Lachaise, ja visst.»

»Och grafvården skall bli en bland de stoltaste... det skall bli ett ordentligt grafkor med murad graf inunder och så stor...»

»Att också ni en gång får rum deruti, käre Simon,» sade Armand med rörelse, ty Hvita Björnens ögon skimrade af en fuktig glans.

»Ja, och själfva koret skall vara så rymligt...»

»Att ni om helgdagarne kan sitta deruti, ty hvarje helgdag skall ni gå dit med era kransar.»

»Ja, ja, jag skall gå dit om hvardagarne också... det skall bli mitt enda nöje, ty det är...»

Hvita Björnen tystnade och vände sig bort. Mycket starka menniskor äro vanligtvis mycket rädda för att visa andra den ömmare rörelse, som någon gång öfvervåldigar dem. De blygas för det som tvärtom borde utgöra deras och mensklighetens ära.

»Det gläder mig innerligt, och det skall också glädja min far, att ni nu känner er lyckligare än förr,» sade Cambon.

»Ja, det bör kunna bli något för femtontusen francs... bör kunna bli bättre än de flestas... bör bli lika vacker som aristokraternas.»

Äfven denna senare omständighet bidrog mycket till Hvita Björnens fröjd. Han hade, som vi redan känna, mycket att fördöma aristokraterna för, och det icke minsta var den lyx, hvarmed de sökte föreviga sina döde. Men när det gälde Madelone eller honom sjelf, då var det, som vi finna, alls ingen lyx; det var tvärtom den naturligaste sak i verlden att hafva till och med den rikaste grafvård i verlden, åtminstone så rik som de förhatliga aristokraternas. Menniskan är sig lik, och det var icke Hvita Björnen förbehållet att jäfva den satsen.

»Men hvad menade hon med det der hastiga aflägsnandet?» frågade Simon efter en stunds högtidlig tystnad, helgad minnet af den märkvärdigaste bland spetstväterskor; »det ser ut som skulle du ha aflägsnat dig för hastigt.»

»Ja, så synes det,» svarade Armand något förlägen och tankspridd.

»Det var besynnerligt... aflägsna dig innan du fått fullt besked om den sak, hvarför du besökt henne... Om jag icke kände dig, skulle jag kunnat tro, att du varit något liknöjd för hvad som rörde mig och Madelone så nära.»

»Men som ni känner mig, så kan ni heller icke tro det,» svarade Armand undvikande; »det säkra är emellertid, att ni har stora skäl till belåtenhet med hvad jag gjort.»

»Ja, du har rätt, min gosse... Nämn mig därför en tjänst, som du vill att jag skall bevisa dig, och jag skall göra den, om jag också ensam måste storma Tuilerierna.»

»Den tiden kan väl också en gång komma,» svarade Armand leende, »och jag är öfvertygad om att Hvita Björnen då icke blir den, som gömmer sig i Madelones grafkor.»

»Mille démons, Armand lille!» utropade Simon, skakande Armands begge händer; »jag skall äfven ha kransar för en ny Julikolonn... Men hvart går du?»

»Klockan är mycket, och jag har åtskilligt att beställa på annan ort.»

»Nå, farväl då, min gosse... Men hör på, Armand lille!»

»Hvad önskar ni?» frågade Armand, stannande.

»Den der lilla biljetten.»

»Nåväl?»

»Behöfver du den?»

»Ni vill ha den?»

»Ja, jag har fått en idé, ser du.»

»Hvilken?»

»Jag vill innesluta den i en liten ask af silfver och lägga den till grundplåt under Madelones grafkor.»

»Det var en vacker tanke, fader Simon!... Ni vill derigenom beteckna, att grafkoret skjutit upp ur ett ångerfullt hjerta.»

»Något ditåt,» svarade Hvita Björnen, vänligt blinkande.

»Så tag den,» yttrade Armand, lemnande honom den lilla biljetten.

»När träffar jag dig?»

»Jag går till Bicêtre i eftermiddag.»

»Jag går också dit.»

»Godt!... Då råkas vi der.»

»Hur dags?»

»Klockan sex, ty vid den tiden bör jag ha uträttat mitt ärende för dagen.»

»Och jag slutat mitt dagsarbete... Således klockan sex hos din far... Han skall råda mig, hvilken artist jag bör anlita för att få ritningen till monumentet... jag vill gerna hafva det olikt alla andra.»

»Jag vet redan, hvem min far kommer att utse till ritningens verkställare?»

»Och det är?»

»Hvad säger ni, Simon, om jag redan hade ritningen i mitt hufvud?»

»Du?... Omöjligt, Armand lille!»

»Hvarför vore det omöjligt?... Ni vet ju, att jag kan rita och att jag gjort upp ritningar till flere arbeten både i guld och silfver.»

»I guld och silfver?... Det är något helt annat, det... Nej, min gosse, jag måste vända mig till någon af de större artisterna!»

»Hvad?... Ni skulle vända er till dem, som rita åt aristokraterna!»

»Hvad gör det?... Hvad har konsten att göra med aristokratien?»

»Det är sannt... Men de stora konstnärernas ritningar kosta pengar, då deremot jag skulle rita för gammal vänskap.»

»Man ser icke på louis-d'orerna, när det är fråga om Madelones grafvård,» menade Hvita Björnen, som för hennes

skull tycktes hafva glömt alla sina gamla sympatier för det demokratiska elementet.

Simon var verkligen på väg att blifva en äkta aristokrat. I Frankrike lika mycket som annanstädes har fäfangan spelat demokratin mer än ett spratt.

»Na, vi få väl talas vid,» sade Cambon; »hufvudsaken är emellertid att Madelone får sin gravvård.»

Derefter aflägsnade sig Armand och försvann snart ur Hvita Björnens åsyn.

Denne stod lutad mot sitt vinfastage och kastade en blick på de öfriga vinfastagen; men aldrig förr hade hans öga med sådan andakt hvilat på dem.

Kanske trodde han sig stå på Père-Lachaise, en af de prydligaste begravningsplatser i verlden, en hel stad af monument i marmor och brons. Kanske såg han sig omgifven af alla dessa ståtliga minnesvårdar, som hvälfva sig öfver Abelards och Heloises stoft, öfver Racines, Corneilles, Lafontaines, Massénas, Davousts, Suchets, Casimir Périers med fleres grafvar. Men icke var det vid dessa minnen af Frankrikes ära som vindragarens tanke i denna stund knäböjande dröjde. Nej! Han satt i ett grafkor, hvars like i skönhet och storlek ännu ingen dödlig sett; han band på kransar, hvars blommor ännu ingen jord burit; han talade med en vålnad, vid hvars fötter skaldernas och hjeltarnes skuggor nedlade sina lyror, sina svärd.

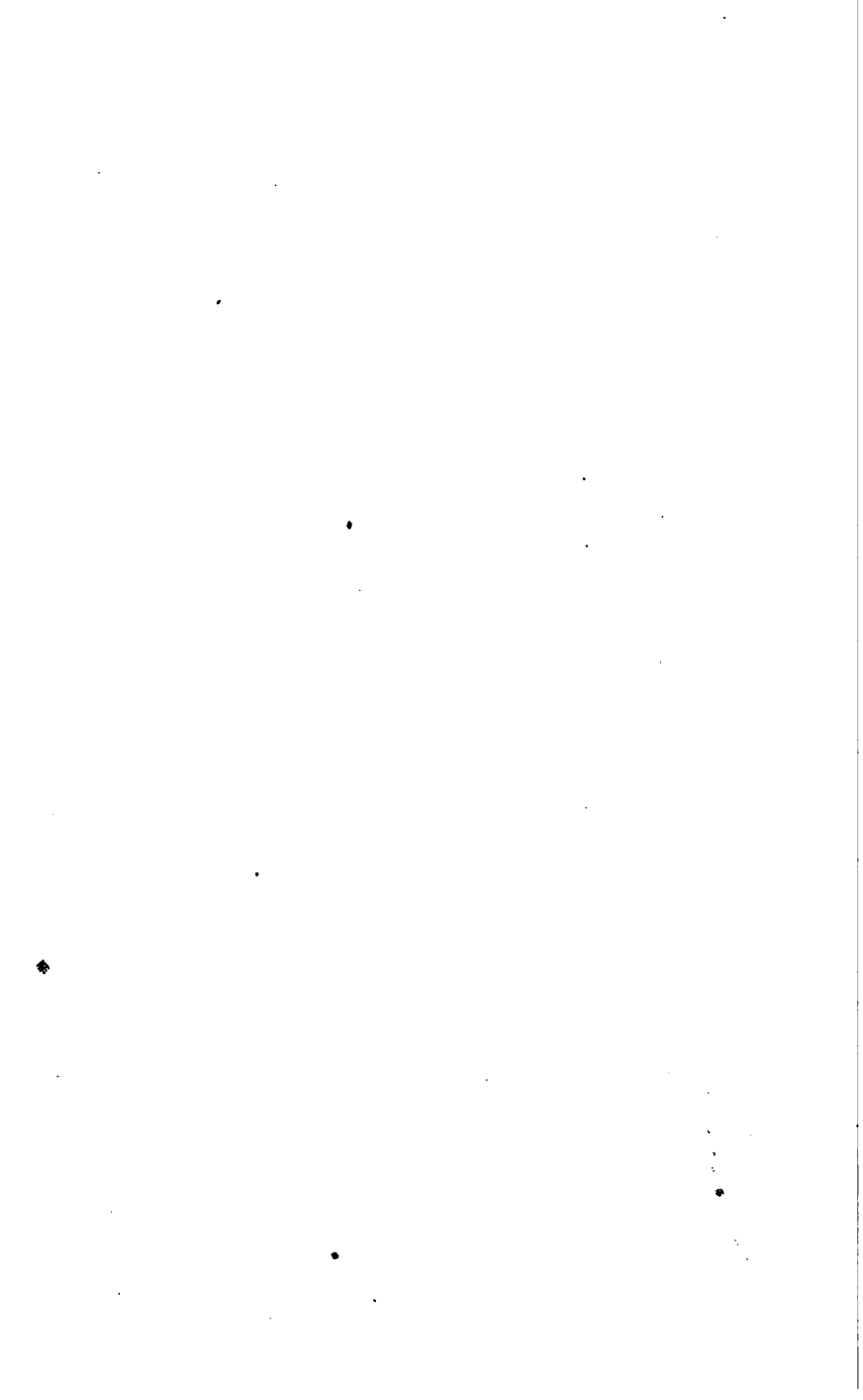
De öfriga vindragarne kunde icke begripa hvad det kom åt Hvita Björnen, som satt der orörlig och stirrade framför sig; men det begrepo de, att när en kamrat, sådan som Hvita Björnen, icke gör något annat än sitter på vinfastagen, så blir det desto flere vinfastage att rulla för de öfriga vindragarne, hvilket icke kunde vara förenligt med rättvisa och billighet.

Derför nalkades de också från alla sidor sin kamrat, der han satt i sina drömmar. De frågade först höfligt, hur det var möjligt för en så stark arbetare som Hvita Björnen att blifva trött så tidigt på dagen. Men då intet svar följde, började de knuffa till den kolossale drömmaren. Som nu vindragarne icke knuffa som vanliga menniskor, så var det klart att drömmaren skulle störas i sina betraktelser. Också började Hvita Björnen se sig omkring och förfärligt rulla ögonen, utan att likväl röra sig ur stället.

Hvita Björnen stod lutad mot sitt vinfastage.

Att rulla ögon är ej detsamma som att rulla vinfastage, hvarför kamraterna funno för godt att nypa sin vän i armar och ben, naturligtvis för att sätta lif och rörelse i dessa för en vindragare så nödvändiga lemmar.

»Parbleu!» röt nu ädligtigen Hvita Björnen, rätande ut sig i sin fulla längd.

»Ni sitter sönder fastaget, monsieur Simon!» bedyrade en af kamraterna.

»Jaja,» svarade Hvita Björnen; »hufvudsaken blir ändå att Madelone får sin grafvård.»

»Blir det hufvudsaken!» ropade de med skäl förvånade vindragarne.

TOLFTE KAPITLET.

Hvita Björnen får också sitt ide.

Klockan var slagen half åtta på aftonen när Hvita Björnens grofva gestalt syntes på Place de l'Ecole. Han gick in i en bagarbod. En fransk bagarbod ser ej ut som våra svenska. Der finnas bröd af ända till två alnars längd och en alns bredd. Men de ligga ej huller om buller såsom i en svensk bagarbod. De stå uppradade kring väggarne med det största i midten och vidare allt efter som de äro stora till. Nedvid hvarje af dessa större bröd ligga smärre, formande ett slags fotställning, och ofvanpå de förra ser man några andra smärre, bildande ett slags kapital. Följaktligen är det en rad af kolonner man har för sina ögon, och man behöfver icke vara hungrig för att finna att bagarboden är ganska aptitlig.

»Bröd för en sou!» sade han, utan att helsa eller ens se på bagaren.

Bagaren gaf honom ett hvetebröd, mer än tredubbelt så stort som våra svenska s. k. franska bröd och mer än fyrdubbelt så innehållsrikt som dessa och naturligtvis färskt, ty i Paris hinner ingenting blifva gammalt. Sedan Hvita

Björnen sålunda fått och betalt hvad han begärt, gick han, utan att taga ett höfligt afsked, hvilket förvånade bagaren, som hade affärdat och mottagit sin kund med det vanliga: »Bon soir, monsieur!» Bagaren kände ganska väl Hvita Björnen, ty denne var på sin tid känd af alla. Men Hvita Björnen hade aldrig tillförene varit oartig, ty en fransman kan icke gerna vara det.

Hvita Björnen gick derefter in i en annan bod nära invid bagarens, der det fanns viktualievaror. Men smöret är jemväl formadt och uppställt i kolonner på disken, i fönstret och vid väggarna. Hvarje smörkolonn, så ren och klar, att man åtminstone med blotta ögonen icke kan upptäcka det minsta smolk, har till piedestal en ofantlig ost, denna i sin ordning omkransad af små ostar, som stå på kant, lutande sig mot den stora. Men kolonnen har också sitt kapital, ty på en å denna liggande blank tennskifva, vidare än sjelfva kolonnen, knyter sig en krans af ägg, snarlik en balustrad, från hvars midt höjer sig en lanternin af de läckraste fläskkorfvar, hvars pyramidaliska spets slutar med en liten krona af rädisor, hvarannan röd och hvarannan hvit. Men det är blott formen som är antik, ty innehållet, liksom bagarbodens, är kärnfärskt allt igenom.

»Smör för en soul» sade Hvita Björnen, framräckande sitt bröd, men för ofrigt lika ohöflig mot viktualiehandlanden som mot bagaren.

Viktualiehandlanden fattade en knif med blankt blad och tog med den ett litet stycke ur en redan ituskuren smörkolonn samt utbredd derefter samma stycke på brödet, så att smörgåsen blef i behörigt skick. Hvita Björnen betalte och gick. Viktualiehandlandens: »Bon soir, monsieur!» klingade för döfva öron. Vindragaren fortsatte sin väg, ätande på sin smörgås.

Men det är ej blott folk af Hvita Björnens klass som i Paris på detta sätt göra sin måltid. Författaren till denna berättelse har mer än en gång tagit sin frukost på samma sätt, och han har sett personer mycket bättre än han göra detsamma, utan att någon af de förbigående parisarne röjt någon förvåning deröfver.

Vi skulle icke vilja tillråda en bättre klädd person att försöka detsamma i Stockholm. Först blefve han förföljd af en svärm gatpojkar, som, ehuru sjelfva temligen parisiska hvad detta sätt att spisa beträffar, likväl skulle förlöjliga

samma sätt hos »bättre» folk. Mötte han sedan en bekant, skulle denne genast taga till fötterna, flyende som för pesten en vän, hvilken jemte lorgnett och handskar vore försedd med någonting så hiskligt som en smörgås. Ginge han slutligen upp i ett kollegium eller en rätt, t. ex. kungl. Svea hofrätt, så finge han säkert en skrapa för oskickligt uppförande på gatorna. Han blefve rent af en förlorad människa, ty hvilken skräddare skulle lemna kredit åt en offentlig smörgåsätare? Hvilken procentare låna pengar åt en offentlig smörgåsätare? Hvilken flicka gifta sig med en offentlig smörgåsätare? Hvilket statsråd förorda en offentlig smörgåsätare? Den olycklige! Han kunde icke ens visa sig utan att världens misstänksamma blick skulle haka sig fast vid hans högra hand eller vid hans mun, för att se om han åt eller nyss hade ätit denna olyckliga smörgås, som stämplat honom värre än, snart sagdt, den djupaste last.

Vi erinra oss, och troligtvis mången annan stockholmsbo, den gamle baronen och f. d. guvernören S., mannen med det ungdomliga ansigtet och det yfviga hvita håret, som för några år sedan sprang på Stockholms gator i svart frack och hvita linnebyxor både sommar och vinter. Vi hörde honom ganska litet klandras för det han i sina yngre dagar förstört sin betydliga förmögenhet, men deremot ganska mycket för det han, i saknad af betjent eller städerska, själf hemtade sitt dricksvatten från stadens brunnar. Det förra var ingen fläck på hans adliga sköld, men det senare en outplänlig plump i hans stamtafla.

Vi hemta så mycket från Paris: vi hemta moderna, hemta darskaperna! Om vi äfven hemtade något af det naturliga, det förståndiga, så skulle vi vinna mycket, i stället för att förlora mycket.

»Bah, hvilken snusförnuftighet!» svarar man med ett medlidsamt löje; »liksom läge det så mycket förstånd i en smörgås, som förtäres på gatan!»

Det är likväl mycket förståndigt af en fattig människa att ute i fria luften äta en frukost, som inne hos källarmästaren eller konditorn skulle kosta minst fyra gånger mer; och för öfrigt gäller hvad vi sagt så ofantligt mycket annat, som vi i Stockholm icke känna eller tro på, därför att det ej står i de modejournaler vi hemta från Paris.

Hvad man än må hafva att anmärka mot Paris — och det är, åtminstone i vårt tycke, ganska litet — men fri

är man, fri från många af de fördomar, som så mycket bidraga till tvång, vantrefnad och krängel annorstädes.

Hvita Björnen fortsatte sin vandring till dess han stannade framför ett likörställe, mycket bekant i Paris under namnet Silfverdisken, hvilket en resande icke gerna underlåter att åtminstone en gång besöka.

Detta likörställe öppnades för omkring tjugu år sedan, men med en anspråkslös disk af trä, hvarpå endast serverades plommonlikörer för två sous glas. Efter tvänne års förlopp lemnade samma disk rum för en af tenn, hvilket slags disk är det vanliga på dylika ställen. Men det dröjde icke många år förr än tenndisken i sin ordning måste göra sig undan för en ny af silfver, tack vare tvåsouslikörerna. Sakkännare uppskatta dess värde till 15,000 francs. Men denna dyrbara disk, i hvilken icke blott madame Moreau, egarinnan, kan spegla sina sköna svarta ögon, utan äfven hvarje kund, som önskar veta hur han ser ut när han super plommonlikör, denna disk, säga vi, är icke ett pråligt lock på en medelmåttig kassakista, ty denna anses äfven af sakkännare vara värd minst 400,000 francs, prisad vare samma tvåsouslikörer. Må ingen därför tro, att likörerna äro underhaltiga. När man säger den vackra madame Moreau att hennes likörer, liksom hennes ögon, äro oöfverträffliga, så synes hon ingalunda öfverraskad deraf, ty hon känner de enas värde likaväl som de andras. Det är ej en vanlig artighet, utan rena sanningen, och som madame Moreau anser det vara hvarje människas pligt att tala sanning, så har hennes vackra mun icke något belöande småleende för den, som egnar hennes ögon och hennes likörer sin hyllning. Madame Moreau har som barn speglat sig i silfverdisken, ty det var hennes numera aflidna moder som lät gjuta den; men innan sin död skulle hon säkert, om hon det ville, kunna spegla sig i en af guld, utan att behöfva resa till Californien, utan att behöfva göra annat än utminutera sina tvåsouslikörer.

Sådan ryktbarhet hafva dessa likörer, och silfverdisken har naturligtvis mångdubblat den. Dock måste medgifvas, att madame Moreau icke bygger hela sitt förtroende på silfverdisken.

»Er silfverdisk är ju den enda i Paris?» frågade henne en gång författaren.

»Ja, monsieur,» svarade madame Moreau.

»Men om det skulle falla någon in att i grannskapet öppna ett dylikt ställe med en dylik disk — afunden är i stånd till allt?»

Madame Moreau svarade endast med en blick... men med en blick som... Ja, hon hade rätt, den förträffliga madame Moreau. En sådan blick köper man ej i någon guld- och silfverbod, icke en gång i Paris, och det vill säga mycket.

»God afton, monsieur Simon!» helsade madame Moreau, i det hon slog uti den frejdade plommonlikören.

Hvita Björnen var då känd på detta ställe. Han var väl mer än det. Han var dess alldagliga kund ända från dess första ögonblick för tjugu år tillbaka.

»I dag kommer ni fem minuter senare än vanligt,» anmärkte madame Moreau, utan att synas stött öfver Hvita Björnens uraktlåtenhet att besvara hennes helsning.

Hvita Björnen brukade hvarje afton klockan half åtta visa sig framför silfverdisken och taga sin likör, och detta oafbrutet i tjugu års tid. Icke en gång Madelones sjukdom och begrafningsdag hade hindrat honom derifrån.

»Men, i himlens namn, monsieur Simon, hur är det med er i dag?» frågade madame Moreau, förvånad öfver sin kunds oförklarliga tystlåtenhet.

»Hur sade ni, madame?» frågade denne, sedan han sväljt likören.

Madame Moreau var ej den som frågade tvänne gånger om en och samma sak, ty hon var ej van vid att vänta på svar: hon hade vanligtvis alltid fått flere sådana än hon önskade sig.

»Jag frågade hur det var med er i afton?» sporde hon likväl, ty med Hvita Björnen var förhållandet annorlunda. Hon ansåg nämligen sig och sin mor stå i en viss förbindelse till monsieur Simon. Han hade gifvit handsölet på trädiskan, handsölet på tenndisken, handsölet på silfverdisken.

Och handsölet hade haft välsignelse med sig, såsom vi känna. Derför var hon mer försonlig mot honom, än hon skulle ha varit mot hvilken annan som helst.

Ja, madame Moreau var till och med så tacksam för det förflutna, att hon upprepade sin fråga för tredje gången.

»Illa,» svarade ändiligen Hvita Björnen, i det han satte sig på en stol och såg ned på golvet.

»Illa, monsieur Simon?» frågade madame Moreau med verkligt deltagande.

»Mycket illa, madame Moreau,» fortfor Simon, synbart besvårad af frågorna.

Madame Moreau hade för mycken grannlagenhet att fråga vidare, och dessutom var hon fullt sysselsatt med att lyckliggöra kommande och gående med blickar och plommonlikörer.

Men hvarifrån detta illa på en dag, som utlofvat icke mindre än 15,000 francs till en gravvård åt Madelone?

Klockan half sex hade Hvita Björnen infunnit sig på Bicêtre, der han precis klockan sex skulle möta Cambon den yngre. Medan man väntade på denne, språkade man oupphörligt om den blifvande grafvården. Cambon den äldre, som sett mycket i sina dagar, hade många goda råd och upplysningar att gifva i saken. Med en blyertspenna gjorde han ett ganska genialiskt utkast, som gillades icke blott af några andra sakkunniga gubbar, hvilka blifvit kallade till rådslaget, utan äfven af Hvita Björnen sjelf, som likväl var den kinkigaste bland alla. Han hade till och med gått in på att Armand skulle få det viktiga uppdraget om händer, och det återstod blott att högtidligt meddela denne förtroendet.

Men klockan slog half sju utan att någon Armand Cambon syntes till. Hon slog sju, men ingen Armand Cambon lät sig afhöra. Den unge guld- och silfverarbetaren var känd af alla för sin punktlighet, så att hans frånvaro nu gaf anledning till många nedslående gissningar, många mörka aningar.

Hvita Björnen, billigtvis oroligare än alla andra, gaf sig ej längre till tåls, utan lemnade Bicêtre, tagande samma väg som han visste att Cambon den yngre brukade gå. Hvita Björnen mönstrade alla han mötte, men ingen af de mötande liknade den han sökte. På detta sätt kom han förbi porten till Jardin des Plantes.

»Aha, se Hvita Björnen!» ropade en röst från porten.

Denne stannade och upptäckte en i porten stående mansperson.

»Hvad är det om?» brummade han.

»Snusar ni ännu lika mycket, monsieur Simon?» frågade samma röst.

»Hvad behagas?»

»Eller, rättare sagdt, ur hvad slags dosa snusar ni, ty jag tar för gifvet att ni ej, utan mitt lof, snusar ur min silfverdosa?» fortfor rösten, i hvilken läsaren troligtvis igenkänner vår gamle bekante, djurvaktaren i Jardin des Plantes.

Hvita Björnen, icke bevärdigande monsieur Mathieu med något svar, tog ut steget för att gå vidare.

»Har ni träffat monsieur Carlion i dag?» frågade djurvaktaren.

»Monsieur Carlion?» upprepade Hvita Björnen, hejdande sig; »hvarför skulle jag träffa honom?»

»Hvem vet det?»

»Nå, hvarför frågar ni mig då?»

»Derför att han har frågat efter er.»

»När?»

»Vid middagstiden.»

»Hvad vill han mig?»

»Det kommer han nog att säga sjelf,» svarade djurvaktaren med en viss vigt på orden.

»Jag har intet otaladt med monsieur Carlion,» förklarade Hvita Björnen.

»Ingen har något otaladt med monsieur Carlion,» sade djurvaktaren; »men monsieur Carlion har otaladt med alla.»

»Det rör mig inte.»

»Inte mig heller, Gud vare lof!... Ha, ha, monsieur Simon!»

»Hvad kraxar ni åt, gamle korp?»

»Hvad är det egentligen som utgör korpars nöje?» frågade den humoristiske djurvaktaren.

»Ni är ett nöt, monsieur Mathieu!» förklarade Hvita Björnen, utan att uppfatta humorn.

»Men som likväl snusar ur egen dosa, monsieur Simon!... Ha, ha, ha!»

»Vänta, så skall ni få er dosa, monsieur Mathieu!» försäkrade Hvita Björnen, närmande sig med knuten näfve sin gamle vän.

Det var ej dosor af sådan metall som monsieur Mathieu vurmade på. Derför drog han sig hastigt tillbaka inom porten och uppehöll sig ej heller länge bakom den. När Hvita Björnen tittade in genom porten, upptäckte han ingen, hvarför han tog sitt parti och fortsatte sin gång med samma uppmärksamhet på alla han mötte, men med samma fruktlösa resultat.

Denna omständighet, i förening med hans ordvexling med djurvaktaren, ökade allt mer och mer hans dystra lynne, så att han med skäl kunde besvara madame Moreaus vänliga förfrågan med orden: »Illa, mycket illa!»

»Det har någon frågat efter er i dag,» tillkännagaf madame Moreau.

Hvita Björnen såg något förvånad på egarinnan af silfverdisken, ty han kom ihåg djurvaktarens ord.

»Och det var helt nyss,» fortfor hon, »för knappa fem minuter sedan, just på slaget half åtta, då ni alltid brukar komma hit.»

»Och han som frågade efter mig var...»

»Monsieur Carlion.»

»Monsieur Carlion?... Han har då äfven sökt mig hos er, madame Moreau?»

»Ja, som jag säger.»

»Och ni vet icke hvad han kan vilja mig?»

»Nej, monsieur Simon, men . . . Ah, se der kommer han . . . Nu kan ni fråga honom sjelf.»

Hvita Björnen blickade åt dörren och upptäckte snart en person, som i detsamma inträdde.

Den ankomne var klädd i lång mörkblå syrtut med försiltrade knappar, i hvilka man såg ett skepp, staden Paris' vapen. Dessutom hade han värja och trekantig hatt. Men den ankomne behöfde knappast denna uniform för att röja sin värdighet af stads sergeant, emedan man nästan kunnat se det på hans sällsynt högväxta gestalt, vackra ansigte och stolta hållning.

Fransmännen äro i allmänhet ett småväxt folk, men deras stads sergeanter och polissoldater äro verkliga resar samt dertill utvaldt vackra och prydliga karlar.

Den för omkring trettio år sedan afidne kaptenen för stadsvakten i Stockholm, Nyström, hade icke så orätt, när han inför dåvarande öfverståthållaren, numera likaledes framlidne baron Edelcreutz, föreslog, såsom den enda möjlighet att höja den föraktade stadsvaktens och de nästan lika mycket föraktade polisbetjenternas anseende, att dertill endast borde utses stort, vackert och välfrejdadt folk.

»Men hur skulle det gå till, min bäste kapten?» frågade öfverståthållaren med ett ironiskt leende.

»Ingenting är lättare,» svarade kapten Nyström; »man uttager ur de begge gardesregementena, och förnämligast ur konungens lifgarde till häst, de längsta, vackraste och bäst vitsordade karlarne samt förflyttar dem på stadsvakten, ty om så sker, bedyrar jag, att man icke längre skall kalla mina soldater för korfvar och deras högvakt för korfkittel.»

Öfverståthållaren såg på kaptenen, liksom hade han haft en galning framför sig.

»Ne-nej men, min bäste kapten!» utbrast han slutligen; »måttliga korfvar ä' bäst.»

I trettio år har man i Stockholm haft roligt af detta svar, som skulle för efterverlden vittna om en svensk öfverståthållares lekande humor, under det man skrattat af hjertans grund vid föreställningen af den underliga figur, den stackars »korfkaptenen» vid tillfället måtte hafva gjort. Men i Paris, London, Berlin med flere andra större hufvudstäder skulle man hafva stämplat detta kvicka svar som en ganska

stor dumhet, medan man gillat kaptenens förslag, såsom det på en gång förståndigaste och nödvändigaste.

För vida mer än trettio år sedan har man utrikes insett det okloka och vådliga uti, att de, som böra vidmakthålla allmän ordning och personlig säkerhet, sökas ur samhällets dragg.

Efter att sålunda hafva upprättat kapten Nyströms minne, vilja vi blott som hastigast nämna, att till och med en underofficer af linien skattar sig särdeles lycklig, när han erhåller plats antingen som stadssergeant eller som simpel nummerkarl vid de tvänne militära poliskårerna i Paris, Gendarmerie mobile och Garde républicaine, hvilka begge kärer hafva det största anseende inom arméen. Också äro både folk och uniformer de vackraste man kan se. För öfrigt trotsa vi hvilken som helst att kunna visa oss mer artiga och förekommande menniskor än polissergeanterna och polissoldaterna i Paris. Detsamma gäller äfven om konstaplarne i London och Berlin. Stockholm har sent omsider fått en nyorganiserad polis; men den är ännu för färsk att om den kunna gifva ett stadgadt omdöme. Vi hoppas naturligtvis det bästa. Förnämsta konsten ligger blott deruti att icke vara för njugg på penningen, när det gäller allmän ordning och personlig säkerhet, som visserligen äro penningar värda.

Monsieur Carlion nickade vänligt åt Hvita Björnen, som åt en gammal vän, och gick derefter fram till silfver disken, der han tog sig en plummonlikör, han som andra, och betalte den med sina två sous, ty i Paris behöfva ej polisbetjenterna suppa fritt, såsom förr i Stockholm.

»Ni har frågat efter mig, monsieur Carlion?» började Hvita Björnen samtalet.

»Ja, monsieur Simon,» svarade stadssergeanten, med samma vänlighet, »jag har verkligen i dag tänkt på er mer än vanligt.»

»Högst förbunden!... Men ni har mer än tänkt på mig: ni har äfven sökt mig, som jag hört.»

»Inte just det... Jag har blott i förbigående frågat era bekanta efter er.»

»Ni har då något att säga mig?»

»Utan tvifvel!»

»Är det mycket angeläget?»

»Mindre för mig än för er sjelf, monsieur Simon.»

»En hemlighet?»

»Åhnej, vi kunna gerna, om madame Moreau det tillåter, språka här om saken,» förklarade stads sergeanten, i det han slog sig ned på en stol bredvid Hvita Björnens.

»Nå?»

»Ni är nyfiken?»

»Klart.»

»Ni anar kanske?»

»Hvad?»

»Har ni träffat er vän Armand Cambon i dag?» frågade stads sergeanten.

»Ja, visst har jag träffat honom,» svarade Hvita Björnen, skarpt fixerande monsieur Carlion.

»Då förmodar jag, att han redan sagt er att...»

»Att?»

»Att ett visst förnämt fruntimmer mycket intresserar sig för er.»

Hvita Björnen fick stora ögon. Madame Moreau's ögon blefvo också större än vanligt. I detta ögonblick hade hon alltför väl kunnat begära två francs för plommonlikören, utan att någon skulle ha förvänat sig deröfver eller prutat deremot. Men hvarken Hvita Björnen eller stads sergeanten märkte de granna globernas förstoring, ty den ene tänkte på Madelones gravvård och den andre på — vänta, vi få väl se.

»Men det der känner ni ju redan genom er vän Armand Cambon,» återtog stads sergeanten.

»Ja,» svarade Hvita Björnen, darrande af glädje, »ja, han har berättat mig...»

»Att markisinnan d'Estelle vill göra något för er,» inföll monsieur Carlion, klippande med ögonen.

»För mig?... Visserligen ja... men egentligen var det för...»

»Ja, jag förstår... Jag hör att Armand Cambon redan sagt er allt... Nå, hvad säger ni sjelf derom?»

»Hvad jag sjelf säger?» upprepade Hvita Björnen; »ni begriper väl, monsieur Carlion, att markisinnans godhet på det högsta rört mig... och att jag, långt ifrån att känna någon ovilja mot henne...»

»Ja, ni har verkligen hyst den största ovilja mot markisinnan,» tillade stads sergeanten; »er ovilja hade till och med kunnat bli farlig för hennes lif... det hade kunnat

bli ganska vådligt för henne det der uppträdet i Jardin des Plantes.»

»Uppträdet i Jardin des Plantes!... Hvad är det för uppträde?» frågade Hvita Björnen, som var för klok att bekänna ett kort, utspeladt af en stadssergeant.

»Ni tror icke att jag känner det,» yttrade denne; »ni har alltid så underliga idéer för er, monsieur Simon... Markisinnan har, som ni väl kan förstå, berättat allt för mig, och äfven den unge Cambon...»

»Hvad har den unge Cambon berättat?»

»Detsamma som markisinnan... det måtte ni väl också kunna begripa.»

»Han har berättat... Armand Cambon skulle för er ha berättat...»

»Att monsieur Simon hyser en stor förkärlek för lejonen i Jardin des Plantes.»

»Ha!» utropade Simon, slående knytnäfen mot sin breda knäskål, så att den vackra madame Moreau hoppade upp från sin stol bakom silfverdisken.

»Men, min Gud, hvad ni alltid är häftig,» förebrädde stadssergeanten med vänligaste stämma; »ni är ond på den beskedlige gossen, som ni snarare borde tacka, ty hvad nu markisinnan tänker göra för er, är i alla fall hans verk.»

Hvita Björnen lugnade sig, ty hans tankar återfördes till gravgården.

»Ni är således nöjd med hvad markisinnan lofvat er?» frågade stadssergeanten.

»Ja, och jag skall hädanefter egna henne min hela tacksamhet,» försäkrade Hvita Björnen.

»Det låter höra sig, det tycker jag om,» försäkrade å sin sida monsieur Carlion; »jag sade också genast, att ni skulle med största tacksamhet uppfylla hennes önskan.»

»Ack ja! Hur skulle markisinnan ens kunna tvifla derpå?» undrade Simon med ett verkligen sublimt leende.

»Och likväl gjorde hon det i början.»

»Det är icke möjligt,» förklarade Hvita Björnen, nästan skrattande; »hon tror mig då vara en verklig björn.»

»Det var icke så alldeles utan det,» menade stadssergeanten; »men när Cambon, å era vägnar, högtidligt försäkrade, att hon gick ert hjertas innersta önskan till mötes...»

»Det kunde han verkligen med skäl försäkra,» inföll Simon, med tilltagande munterhet.

»Så blef hon slutligen fullkomligt öfvertygad och tvitlade icke längre,» fortfor stadssergeanten.

»Men en sak förvånar mig,» anmärkte Hvita Björnen.

»Och det är?»

»Att hon vände sig till er i denna sak.»

»Finner ni detta så underligt?»

»Ja.»

»Markisinnan är, skulle jag tro, berättigad att vända sig till hvem hon vill.»

»Visserligen, men . . .»

»Och för öfrigt kan det ju göra er detsamma, allenast det blir som ni önskat.»

»Nå må göra då . . . det är då åt er hon lemnat detta uppdrag.»

»Ja, och ni kan vara viss om, att jag icke skall underlåta något, som kan bidraga till den lyckliga utgången.»

»Godt! . . . Jag får väl då rätta mig derefter.»

»Det är gifvet, monsieur Simon.»

»Det är då åt er hon lemnat pengarna?»

»Ja.»

»Hela summan?»

»Ja.»

»Femtontusen francs.»

»Var det så mycket?» frågade stadssergeanten, synbart förvånad.

»Ja visst var det femtontusen francs,» försäkrade Hvita Björnen med ifver.

»Och hon har lofvat er så mycket?»

»Ja . . . vänta så skall ni själf få se,» yttrade Simon, tagande fram den lilla rosenbiljetten, som Armand Cambon på förmiddagen lemnat honom; »det här är markisinnans egenhändiga skrifvelse.»

»Och der står femtontusen francs?» frågade monsieur Carlion, ånyo klippande med ögonen.

»Nej, jag ser att der står ingen uppgifven summa,» svarade Hvita Björnen.

»Nå?»

»Men Armand Cambon sade, att hennes löfte gick ut på den summa jag nämnt.»

»Och Armand Cambon har sagt femtontusen?»

»Ja, monsieur Carlion.»

»Det måtte vara missförstånd, ty markisinnan påstod, att den unge mannen just varit den som föreslagit hela affären och sjelf uträknat hvad den skulle kosta.»

»Emellertid är det som jag sagt.»

»Men så mycket kan ju icke behöfvas, käre monsieur Simon.»

»Det är visserligen sannt att det låter sig göra för mindre ... Nå, det är detsamma, bara det blir vackert och värdigt,» medgaf Hvita Björnen, fogligare än man af honom kunnat vänta.

»Nå är ni färdig nu då?» frågade stadssegeanten.

»Färdig? ... Visst är jag färdig,» svarade Hvita Björnen med återtagen glädthet.

»Genast?»

»Ja visst, om det också vore på ögonblicket.»

»Jag kunde väl tro det ... Men ... men hvar har ni era saker?» frågade stadssegeanten, skådande sig omkring.

»Saker? ... Visserligen har jag en ritning på tapeten, men ...»

»Ritning? ... Ni har då sjelf gjort upp er marschruta ... Så mycket bättre ... men hvar har ni er kappsäck?»

»Kappsäck! ... Är ni galen, monsieur Carlion!» ropade Hvita Björnen, skrattande.

»Hvem är galen?»

»Ni, med all respekt.»

»Men vet ni då icke, att jernvägståget till Lyon afgår klockan half tio?»

»Hvad rör det mig, monsieur Carlion?»

»Ni måste ju först resa till Lyon,» upplyste stadssegeanten.

»Hvartill det? ... Man får ju arbetet lika godt, ja till och med bättre i Paris ... Hvad har jag då i Lyon att göra? ... Det är ju ett spektakel, min bäste monsieur Carlion.»

»Hur kan ni säga så, min allra bäste monsieur Simon? ... Från Lyon afgår man ju till Marseille?»

»Marseille!»

»Och derifrån med ångbåtslägenhet till Alger.»

»Alger!»

»Ja, jag tror att om fyra dagar någon af ångbåtarna går från Marseille till Alger.»

»Men hvad vill då allt det här säga?» frågade Hvita Björnen, som nu icke rätt visste, om han borde skratta åt

eller förarga sig öfver stadssergeantens skämt, ty för ett sådant antog han det naturligtvis.

Men att skämta med Madelones minne var redan väl starkt i Simons ögon.

»Men har då icke den hederlige Armand Cambon sagt er, att ni skulle resa i afton klockan half tio?» frågade stadssergeanten.

Hvita Björnen vände tigande sina blickar mot sergeanten.

»Har han icke sagt er, att markisinnan skulle betala er resa till Alger?» fortfor denne.

Hvita Björnen teg, utan att taga blickarna ifrån monsieur Carlion.

»Visst har han det,» påstod ihärdigt denne; »ty det är ju från honom som förslaget egentligen kommer, och ni sade ju nyss sjelf, att ni var nöjd dermed . . . Hvad kommer nu åt er, monsieur Simon?»

»Och Madelones gravvård?» frågade ändtligen Hvita Björnen med svag röst.

»Gravvården åt Madelone?» fortfor Simon med dof, men tydlig stämma.

»Hvad är det för slag?»

»Den lefvande gladan!» mumlade Hvita Björnen, i det han reste sig från stolen och närmade sig silfverdisken.

Stadssergeanten reste sig äfven upp och följde vindragaren.

»En likör till, madame Moreau!» bad Hvita Björnen, torkande med rockärmen svetten ur sin panna.

Madame Moreau fattade likörbuteljen, men glömde att hålla uti glaset, ty hennes ögon hvilade på Simons bleka ansigte.

»Men i himlens namn, bäste herr Carlion!» sade hon, »hvad betyder allt det här?»

»Min nådigaste! Det vore egentligen jag som borde göra denna fråga,» förklarade monsieur Carlion; »ty föreställ er bara: en förnäm dam, som alltid omfattat monsieur Simon med mycken ynnest och nåd, får höra att han, ledsen vid Paris och det mödosamma vindragaryrket, önskar resa till Alger för att förena sig med de kolonister, som redan vistas der och befinna sig särdeles väl i detta fruktbara och sköna land, der man aldrig vet hvad köld är . . .»

»Se här polisprefektens egenhändiga order!»

»Men så mycket mer hvad hetta vill säga,» inföll madame Moreau, som aldrig hört Simon klaga öfver kolden, men deremot nu ganska tydligt såg, att han var blossande varm.

»Denna förnåma dam,» fortfor stadssergeanten, »ger mig en summa pengar för att ombestyras monsieur Simons resa, och jag har redan köpt biljetten till resan.»

»Men det tyckes som vore monsieur Simon alls icke beredd på att resa,» anmärkte den beskedliga madame Moreau.

»Ja, är det icke besynnerligt!» undrade stadssergeanten; »och likväl har hans bästa vän, Armand Cambon, som madame sikert känner, icke allenast beredt honom derpå, utan äfven sjelf meddelat den förnåma välgörarinnan hans önskan först och samtycke sedan... Följden är också den att jag, icke nöjd med att blott skaffa biljetten, äfven hört mig om och med mycken svårighet lyckats förskaffa honom en säker följeslagare, på det han ej måtte få för tråkigt under den långa resan... Ja, icke nog dermed, jag har äfven förskaffat mig polisprefekten monsieur Rambuteau's egenhändiga order.»

»Här äro mina två sous för likören,» sade Hvita Björnen, kastande de tvänne soustyckena på silfverdisken.

»Men ni har ju icke tagit någon likör,» underrättade madame Moreau, »och jag har glömt att hålla i den.»

Hvita Björnen tycktes icke hafva hört hvad hon sade, ty han tog ett steg närmare dörren.

Men stadssergeanten tog äfven ett steg, så att han befann sig emellan Hvita Björnen och samma dörr.

»Ni vill hindra mig att gå?» frågade Simon med ett försmädligt leende.

»Ni hörde då icke, att jag har polisprefektens egenhändiga order,» påminde Carlion, i det han tog fram ett papper, som han höll framför Hvita Björnens ögon.

»Monsieur Carlion,» yttrade denne; »ni måste vara god och måka åt er något, ty annars...»

»Ty annars?»

»Går jag tvärs öfver er, och det är icke bra, ty jag har skor med dubbla bottnar,» tillkännagaf Hvita Björnen.

»Men ni går väl icke öfver polisprefektens order, förmodar jag?»

»Jag går öfver sjelfva Tuilerierna, om de ligga mig i vägen,» förklarade Hvita Björnen.

»Ni är för tung och ovig till saltomortaler, monsieur Simon... Ni hoppar icke ens öfver sex man med påskrufvade bajonetter.»

Dervid tog stads sergeanten ett nytt steg baklänges mot dörren.

Hvita Björnen följde honom icke, ty han hörde vapengny och upptäckte i den öppnade dörren flere män i municipalgardets lysande uniform.

»Ni har gjort er mycket besvär, monsieur Carlion,» anmärkte Hvita Björnen.

»Det är visst icke något besvär, monsieur Simon,» svarade stads sergeanten med en bugning; »ni är för öfrigt icke den förste betydande person som lemnat Paris med eskort.»

»Men ni har glömt, att jag år 1830 ensam fälde till marken mer än två dussin af Carl X:s schweizargarde, hvilka alla voro halfva hufvudet längre än era gardister,» erinrade Hvita Björnen.

»Hvem kunde glömma det!» yttrade monsieur Carlion; »men på den tiden var ni en oförståndig och hetlefrad yngling, då ni deremot nu är en äldre och sansad man.»

»Det är således med våld man ämnar föra mig från Paris?» frågade Hvita Björnen.

»Med våld? Bevare oss Gud derifrån!»

»Utan ransakning och dom släpa mig till Alger?»

»Hur kan ni tro oss om något sådant?»

»Men om jag vägrar följa er?... Om jag protesterar mot detta angrepp på den personliga friheten?»

»I fall det är ett angrepp mot den personliga friheten, så är det klart att ni måste protestera.»

»Nåväl, jag protesterar.»

»Det måste ske skriftligen.»

»Godt! Jag gör det skriftligen.»

»Det är i sin behöriga ordning, men protesten måste dateras Alger.»

»Monsieur Carlion!» röt Hvita Björnen till, antagande en hotfull ställning.

»Klockan är redan half nio, och ni vet att tåget går half tio.»

»Det kommer en dag att utkrävas en blodig veder-
gällning för detta godtyckliga förtryck.»

»Det är icke omöjligt, men detta kan icke uppskjuta
en så angelägen resa.»

»Ni går att fullända en af de svartaste intriger, som
någonsin blifvit spunna.»

»Hvad är en färd till Alger mot en resa in i lejo-
nets gap?»

»Ha, monsieur Carlion!»

Hvita Björnens blickar irrade sökande kring rummet
och stannade slutligen på silfverdisken, i hvilken jemväl
hans breda händer fattade. Men om också hans begge
armar med all säkerhet kunnat lyfta denna silfverskifva
och begagna den som vapen, i trots af de 15,000 francs
den kostade, så var den likväl »till förekommande af
all säkerhet» fastnitad vid sjelfva disken, hvilken jemväl i
sin ordning var med grofva jernskrufvar fäst vid golvet.
Hvita Björnen drog tillbaka sina händer, ty Simon var
ingen Simson.

Madame Moreau, som med synbar ängslan följt Hvita
Björnens blickar och rörelser, lade sina runda armar öfver
silfverdisken för att beskydda den, liksom hade hon verk-
ligen fruktat för en ny Simson.

»Gör er icke olycklig, monsieur Simon!» bad hon;
»det är kanske icke så farligt som ni föreställer er... men
ett fruktlöst motstånd vore både vansinnigt och olycks-
bringande för evigt.»

»Madelone, Madelonel» mumlade Hvita Björnen med
knutna handen mot pannan.

»Är det detta som oroar er, stackars Simon,» yttrade
madame Moreau med det mest deltagande uttryck, »var
då lugn, ty så länge jag lefver, skall ingen vissnad krans
ligga på Madelones graf.»

En blick af tacksamhet från Hvita Björnens ögon
belönade madame Moreau för hennes tröstrika löfte. Der-
efter vände han sig mot stadssergeanten och municipal-
gardisterna, hvilkas bajonetter hotande glittrade mot hans
bröst.

»Jag följer er,» ropade han, »derför att jag vill det...
derför att jag behöfver denna nya olaglighet för att få er
meritförteckning full... Fören mig öfver hafvets vågor
ända till yttersta gränsen af Afrikas öknar!... Jag skall

gräfva mig genom de senare och klyfva de förra, jag skall återkomma . . . Men ve då, ve er alla! Ve, ve!»

Efter dessa ord öfverlemnade han sig med högburet hufvud åt vaken och försvann med den.

Salunda fick Hvita Björnen äfven sitt ide.

TRETTONDE KAPITLET.

Köen.

Men hvarför kom icke Armand Cambon, såsom aftaladt var, klockan sex till Bicêtre? Hvarför bröt han sitt till Hvita Björnen gifna högtidliga löfte? Hvarför glömde han någonting så viktigt som Madelones gravvård?

Armand Cambon kunde icke komma till Bicêtre klockan sex. Han kunde icke komma sju, icke heller half åtta, ja troligtvis icke ens på hela aftonen, ty han stod i kö på rue Lepelletier utanför l'Académie Royale (numera Nationale) de Musique.

Denna kö, flere timmar gammal, tycktes förlora sig i oändligheten. Krökande sig i flere bugter, var den ännu orörlig som en mättad orm; men den var långt ifrån att vara mättad, ty den började vid biljettluckan, och denna var ännu icke öppnad. Dess orörlighet var en följd af ordningens vana; den bevakades blott af en enda stads-sergeant, som icke ens behöfde öppna munnen för att hålla lugnet vid makt.

I Stockholm har man, oss veterligt, endast vid tvänne tillfällen sökt bilda kö. Det första var då högstsalig konung Carl XIV Johans lik visades; men då gick det så oregerligt och lifsfarligt till, att en viss grefve, känd för sina naiva infall, fann sig föranlåten yttra: »Det är aldrig värdt att bereda stockholmsborna något nöje.» Det andra tillfället var när Jenny Lind för första gången efter sin hemkomst till fäderneslandet skulle uppträda som Regimentets dotter; men ehuru köen bildades midt fram-

för en högvakt samt från början till slut bevakades af polisbetjenter, uppkom då en sådan oordning, att nästan hvarje deruti stående person fick sina kläder sönderrifna och ganska många blefvo så illa skadade, att de sanslösa måste bäras från platsen. Endast i Stockholm kunde det gå an för ett par handfasta vindragare eller jernbärare att, sedan de sjelfva hela natten sofvit i god ro, om morgonen inställa sig för att bryta köen och intaga första ledet framför de många hundra, som stått der hela natten. Men det blir väl bättre med tiden. Efter ett halft sekels förlopp kunna nog våra barnbarn bilda kö lika bra som alla andra, och det vore åtminstone något.

Den kö, om hvilken vi nu tala, har, såsom äfven nämndes, stått der flere timmar, ja långt före den vanliga timmen för middagsmåltiden, som är klockan fem; men man behöfver därför icke hungra eller törsta. På begge sidor om köen röra sig en mängd minuthandlare på gatan, serverande allt slags kallmat, alla sorters dryckesvaror, jemte snus, cigarrer och stoppade tobakspipor med sina dertill hörande brinnande fidibussar, ja till och med sko- och klädesplagg med mera, som tillhör ordentlig toalett. Man säger, att man naken kan inträda inom murarna af Palais National (f. d. Royal) och inom en qvarts timme gå ut derifrån »comme il faut», och detta är visserligen sannt. Men man kan också, en fallen engel lik, störta ned från himmelen midt i en parisisk kö och efter några minuters förlopp träda lika hygglig och snygg som annat folk in i den granna teatersalongen, för att vid Fanny Cerritos dans eller Julia Grisis sång drömma om sin förlorade himmel.

Men utom dessa köpmän af gatan, kringsvärmas man äfven af en tallös mängd utbudare af texten eller programmet till det teaterstycke, som samma afton skall uppföras.

Armand Cambon, som stod bland de sista och följaktligen ganska långt ifrån biljettluckan, kände sig nästan lomhörd af följande rop från alla sidor:

»La pièce: Le violon du diable, un franc!... Le programme de la pièce: Le violon du diable, trois sous... voici le programme!... Tout le contenu de la pièce, la pièce entière, un franc!... Voici le programme!»

Cambon såg nästan alla sina grannar köpa antingen texten eller programmet.

»Hvad är Le violon du diable för en opera?» frågade han den som stod bredvid honom.

»Vet ni inte att det är en ballett?» gaf denne till svar, med en medlidsam blick på den okunnige.

»Nej, monsieur.»

»Ni vet då inte, att denna ballett i afton gifves för första gången?»

»Nej.»

»Kanske icke heller att Fanny Cerrito skall uppträda deruti?»

»Nej.»

»Hm!»

Armand Cambon hade således, i stället för att hålla sitt löfte till sin f. d. lärare, stält sig i kö utan att känna hvilken pjäs skulle uppföras och utan att ha Fanny Cerrito att skylla på. Vår hjälte var då en blind teatervurm.

»Skall vara alldeles utomordentlig, den der italienska dansösen,» återtog grannen.

»Jaså,» svarade Armand, temligen liknöjdt.

»Skall vara till och med bättre än Maria Taglioni och Fanny Elsler.»

»Jaså.»

»Monsieur tycker inte särdeles om balletter, tror jag?» yttrade grannen något förvånad.

»Så der,» svarade Cambon med ett uttryck, som bevisade att grannen trodde rätt.

»Monsieur är kanske mer road af musiken?» frågade denne; »ni är en stor beundrare af operan, monsieur?»

»Det kan jag just icke säga,» svarade Cambon mycket tankspridd.

»Hm!» mumlade grannen, som fann det vara förspild möda att tala med en sådan barbar.

Om Armand Cambon hvarken tyckte om operamusiken eller balletten. hvad hade han då i köen utanför operahuset att göra? Hvarför tog han upp platsen för en annan, som bättre än han förmådde uppskatta dessa himmelens gåfvor, och detta vid ett tillfälle, då han visste sig vara väntad och efterlängtd på Bicêtre?

»Det skulle emellertid lätt kunna hända, att vi i afion gå miste om biljetter,» yttrade grannen.

»Gå miste om biljetter!» upprepade Armand häftigt; »ni tror då, monsieur, att...»

»Att innan vi hinna till biljettluckan, kunna möjligtvis alla biljetterna vara sålda,» menade grannen.

»Hur då?... Hur kan ni tro det!» ropade Cambon med en ifver, som borde förändra grannens förra tanke om hans kärlek för operamusiken och balletten.

»Jo,» svarade grannen, »för det första hafva vi mer än hundra personer framför oss i köen, hvilka naturligtvis skola köpa biljetter innan vi hinna fram.»

»Än sedan?»

»För det andra har det hela eftermiddagen varit stark efterfrågan på biljetter... det är möjligt att det blott finnes ett mindre antal kvar, i fall det ens finnes någon... fem äro alltid mer än fyra.»

En biljett till teatrarne i Paris kostar på förmiddagen 25 procent mer än på eftermiddagen, då man, medföljande köen, köper i biljettluckan. Detta gäller alltid de förnämsta teatrarne. En parterrbiljett till operan t. ex. kostar före middagen fem francs, men efteråt i köen endast fyra, hvarför det också händer att köen icke får biljetter, i synnerhet när sådana pjäser gifvas, hvilka, såsom det hos oss kallas, förorsaka »rusning». Men hvad de mindre eller folkteatrarne beträffar, är det vissa rader eller loger som aldrig få säljas förut, på det att arbetsklassen, som icke har tillfälle att köpa på förhand, icke förgäfvres må ställa sig i kö. Att stå förgäfvres i en kö är emellertid en stor obehaglighet, det kan ej bestridas; men dock händer sådant, ty fransmannen är för stor hushållare att på förmiddagen betala en sak med fem francs, som han på eftermiddagen kan få för fyra.

»Ni tror således, att vi kunna bli utan biljetter?» frågade Armand nästan med hjertat i halsgropen.

»Jag säger, att det inte är otroligt... emellertid angrar jag att jag ej köpte på förmiddagen.»

Armand Cambon lemnade på ögonblicket sin plats, hvilken genast intogs af en bland de två, som förut stått bakom honom. Det var nu ändtligen förståndigt af vår hjelte. Han kan, ehuru i senaste laget, ännu hinna till Biccêtre innan det stängs.

Men den unge mannen hastar ej till Biccêtre. Han springer endast förbi köen och stannar vid dess första led.

Vill han smugla sig in der? Det vore fruktlöst bemödande. Han skulle tillbakavisas och, om han föröfvade våld, tillbakakastas midt i skötet på stadssergeanten, och det är icke fader Abrahams sköte. Icke en gång en prins skulle våga detta försök.

Men det finnes ett slags personer, som beständigt stå i kö, utan att någonsin köpa biljetter. De bilda vanligtvis de första leden och skryta ganska högljudt med sin lycka. Men när biljettluckan öppnas, smyga de sig understundom förbi den, utan att, såsom nyss är antydt, begagna sig af denna lycka. Hvarför ställa de sig då i kö?

Är det för att förarga sin nästa? Ack nej, i Paris gör man sig hvarken tid eller besvär att förarga sin nästa. Man lemnar denna fullkomligt i fred. Det är visserligen sannt, att man icke röjer den deltagande ömhet för sina medmenniskor, som man ofta finner hos mer hjertliga folk; men så oroar man icke heller sin kristendomsbroder eller -syster med sqvaller och förtal, hvilket lika ofta är fallet bland mer hjertliga folk.

Ifrågavarande personer äro endast affärsmän och bilda de första leden för att mot en afgift, lämpad efter nyfikenheten, kunna bevaka platsen åt hugade spekulanter. Den som vill betala dem hvad de begära får också deras plats. Är nyfikenheten för aftonen mindre, så kostar naturligtvis platsen mindre; är det ingen nyfikenhet, finns det icke heller någon som bjuder. Det är då en dålig affär, och man smyger sig då med bortvänt ansigte förbi biljettluckan. Men man förlorar icke modet. Man ställer sig utanför porten till teaterhuset och passar på, när någon pjes eller akt är slutad. Man läser i de nedkommandes blickar, om pjesen är tråkig, om trängseln på parterren är outhärdlig; man räknar pannans rynkor eller svettdropparne, och summan blir, att man bjuder några sous, men allra helst ingenting för kontramärken, dem man sedan, i fall det blir affär af, säljer åt en annan, med någon vinst naturligtvis. Misslyckas äfven denna affär, så är det ännu sämre, men man hänger sig icke för det. Man lägger sig att soffa, antingen, man har eller icke har tak öfver hufvudet, och drömmer om nya köer och lyckligare teaterportar, om mycket goda eller mycket dåliga teaterstycken, ty man har fördel af beggadera. Det är endast medelmåttan man hatar.

Det var till en af desse affärsmän Armand Cambon vände sig.

»Monsieur, tror ni att det finns några biljetter kvar i luckan?» frågade han.

»På hvilken plats, monsieur!»

»På parterren till exempel.»

»På parterren?... Det finns, monsieur.»

»Många?»

»Många... Pardon, monsieur, hur kan ni säga många, när Fanny Cerrito dansar!... Finns det ett dussin kvar, så må man skatta sig lycklig, lyckligare än själen, när den lemnar sin skärseld.»

»Ni är emellertid säker på att det är ett dussin kvar?»

»Säker?... Hur kan man vara säker, när Fanny Cerrito dansar!... Monsieur, hon dansar för första gången i Le violon du diable... Le violon du diable, monsieur!... Hvilken ballett, monsieur!»

»Men hur många är ni då säker på?» frågade Armand otåligt.

»Jag vill ej våga mitt lillfinger på att det är ett dussin, men jag vågar min hals, hela min hals, monsieur, att det åtminstone finns åtta kvar... Ah, hvarför har ni inte i tid passat på, monsieur?... Hvarför står ni inte i kö från morgonen till qvällen, när Fanny Cerrito dansar?... Hvad är Taglioni, monsieur!... Hvad är Elsler, monsieur!... Ja, det kan icke finnas fler än åtta, monsieur.»

Affärsmannen, som stod i fjerde ledet, borde således blifva den sjunde eller åttonde af de åtta utvalde.

»Jag vill köpa er plats,» förklarade Cambon.

»Ni vill... jag undrar alls icke på det... men jag svarar er som jag nyss svarade den tjugonde, ty ni är den tjuguförste som vill köpa denna lyckliga plats... Men hvad tänkte ni då på, som inte förr...»

»Men hvad svarade ni den tjugonde?» frågade Armand, stampande fötterna af otålighet.

»Att jag sjelf en gång måste se denna ojemförliga talang, som sett Europa vid sin fot, sett Amerika, monsieur!... Kanske är det den enda gången hon uppträder; åtminstone förklarade hon sjelf på repetitionen i dag, ty jag har en bror som är maskinist, monsieur, hon förklarade, att hon först efter en månad tror sig kunna uppträda för andra

gången... hon står en kvarts timme på ena tåspetsen, utan att någon håller henne om lifvet, monsieur, och under det hon står på denna tåspets, spelar hon fiol, monsieur, och det är just le violon du diable, monsieur... hvilken sublim ballett!... Le violon du diable är en engels tanke, monsieur!... Splitter nya dekorationer, målade af den store Despléchin... hvilka skyar, hvilken himmel, hvilken soluppgång! Soluppgången är af den store Thierry: man kunde ge fem francs bara för himmelns skull, monsieur.»

»Ett bestämdt ord: vill ni sälja eller vill ni inte sälja?» frågade Cambon med tilltagande oro.

»Ni är en stor beundrare af Fanny Cerrito, och det hedrar er smak, monsieur!» komplimenterade affärsmannen; »ni skall applådera henne med värme och kraft, ty ni är i era bästa år, och jag unnar henne denna hyllning... Jag vill ej beröfva henne den och skulle därför kunna afstå min plats åt er.»

»Nå, priset?»

»Jag nämde, att jag har en bror, som är maskinist; jag skulle kunna få se henne ändå, skulle kunna få se henne mellan kulisserna, monsieur.»

»Priset, priset!»

»Tjugu francs... mon dieu! Nej, trettio francs, monsieur.»

»Här är en franc,» bjöd Armand, som af egen erfarenhet kände svalget emellan begära och bjuda.

»Men betänk då,» yttrade affärsmannen, lika erfaren och följaktligen icke stött, »betänk då, att när Le violon du diable första gången uppfördes i Milano, var det sådan trängsel vid ingången till operahuset, att tjugu människor blefva ihjälklämda... tjugu människor utom qvinnor och barn, monsieur!»

»En franc,» fortfor Cambon.

»Tio, får gå för tio,» jernkade affärsmannen, seende sig omkring efter flere spekulanter; »ni vet då icke, att Fanny Cerrito...»

»Icke en sou öfver en franc,» förklarade Armand.

»Så tag den för fem då!... Men jag glömde nämna, att Fanny Cerritos man är den som spelar fiol... en hustru som dansar efter sin mans fiol, är det icke värdt fem francs det, monsieur?»

»Nu äntligen öppnas biljettluckan,» förklarade en röst i första ledet.

»Monsieur får icke trängas der! Hvad har monsieur der att göra!» ropade stadssergeanten till Cambon; »maka er genast bort, s'il vous plait!»

»Två francs, det är mitt sista bud,» hviskade Armand i affärsmannens öra och med andan i halsen.

»Får gå då,» svarade denne, lemnande Armand

sin plats; »två francs för en sådan dansös! . . . Jag går under, jag dör, men dör för konsten . . . Man skall afundas er, man skall beklaga mig, men martyrens lott är skönare än lyckans . . . Adieu, monsieur!»

Martyren aflägsnade sig med handen på hjertat och blicken på tvåfrancstycket. Armand var glad, liksom hade han gjort den bästa affär i världen. Förr än att gå miste om en biljett denna afton skulle han hafva sålt sin sista blus, och likväl var han ingen beundrare af balletten och musiken, ingen afgudadyrkare af Fanny Cerritos dans!

FJORTONDE KAPITLET.

Djefvulens fiol.

L'Académie Nationale, f. d. Royale de Musique, som har sin upprinnelse från sextonde seklet, har icke alltid haft sin plats der den nu är, ty den första académie de musique, stiftad af Baif, en italiensk poet, i förening med en fransk kompositör Courville, erhöill sina privilegier af Carl IX och hade då sitt hem vid rue des Fosses-S:t-Victor. Dessa tvänne män voro de första som i Frankrike förenade poesien med musiken. År 1672 mottog den bekante Lulli ledningen af nämnda akademi, som då någon tid stod i högt anseende. Hofvets herrar och fruntimmer tvekade ej att der uppträda både i sången och dansen. Men anseendet sjönk när den store Ludvig XIV fann för godt att begagna sånggudinnornas tempel för helt andra ändamål än konstens. När han i nåder värdigades undandraga någon oskyldig flicka hennes föräldrars välde och skydd, inskref högst-densamme henne helt enkelt som medlem af akademien, hvars tröskel mer än ett modersöga fuktat med vanmäktiga tårar.

Säg oss något som icke Frankrikes konungar vanhelgat! Och ändå, à propos djefvulens fiol, finnas de, som förundra sig om man släpar deras troner i gruset, om man jagar dem

sjelfva utom gränserna, om man lägger deras hufvud på . . . Men det är för olyckligt, att man så ofta skall halka in på politiken, att man alltid, när man trampar på republikens jord, äfven skall tro sig trampa på kullstjelpta troner! Dock, det blir väl bättre, när man återkommit till sin kalla, förståndiga nord, der tronen ännu står upprätt och der den icke stjelper så lätt, emedan några vackra minnen omhägna den, emedan den icke alltid hemtat sin purpur ur dygdens rodnad och oskuldens blod. Det har stått annat än guldsmidda laster vid dess fot; der har sväfvat annat än folkens förbannelser öfver dess himmel.

För att återkomma till vårt ämne, nämna vi att Lulli flyttade samma akademi till Palais Royal, emellan hvilket och Tuilerierna den till följd af eldsvådor ytterligare fördes och återfördes. Slutligen trodde man sig vid rue Richelieu hafva funnit ett säkert hem för den franska operan, då följande hemska tilldragelse jagade henne äfven derifrån.

Natten mellan den 13 och 14 februari år 1820, medan hela Paris öfverlemnade sig at en brusande karnaval och operasalongen skakades af en glad publiks bifallsyttringar, smög der, djupt insvept i en kappa, en man, hvars namn var Louvel, exalterad republikan, hvilken fått i sitt hufvud att han för framtiden borde försäkra sitt fädernesland om republiken. Detta enligt orleanisternas utsago, hvaremot både republikaner och bourboner påstå, att Louvel blott var en stor beundrare af orleanska huset, en beundran, som, efter hvad vi alla veta, låter sig väl förenas med hatet mot den bourbonska grenen. Det var en djerf tanke, men den var äfven afskyvärd, ty han trodde sig kunna verkliggöra den genom ett mord. Hertigen af Berry, Ludvig XVIII:s brorson och Carl X:s son samt franska kronans ende legitime arftagare, bevistade med sin gemål operan samma afton. Han inträdde i hertigens af Orléans, sedermera Louis Philippes loge och smekte dennes barn. Sjelf hade han ännu ingen son att smeka, och när sonen en dag kom till verlden, lag fadershanden vissnad under marmorn i S:t-Denis. Hertiginnan, som önskade lemna teatern före operans slut, atföljdes till vagnen af sin gemål. Hertiginnan for, och hertigen skulle återvända till sin loge, då Louvel störtar fram, fattar uti prinsens venstra skuldra och ända till fästet stöter sin dolk i hans bröst. Hertigen sjunker död till marken, och Louvel flyr. Men under flykten springer

han på en pastejbagare, som helt lugn vandrar sin gata, bärande en bricka med bakelser. Brickan kastas vid sammanstötningen ur pastejbagarens händer och faller på gatan. Pastejbagaren sätter efter den flyende för att få ersättning för sina förlorade bakelser, upphinner och hejdar honom. Louvel, som har vida mer än bakelser på sitt samvete, söker slita sig lös. En brottning uppstår, under hvilken den vakt, som söker mördaren, anländer. Man kämpar icke så förtvifladt som Louvel för att slippa betala någonting så obetydligt som några bakelser.

»Ah, det är säkert mördaren!» ropar den skarpsynte polissergeanten, läggande handen på Louvel, som på ögonblicket gripes och bindes af vakten.

»Hvem är då mördad?» frågar den förvånade pastejbagaren.

»Hertigen af Berry,» svara soldaterna.

»Hertigen af Berry!» upprepar pastejbagaren med förskräckelse; »hur skall det då gå med mina bakelser!»

De äro stora egoister, de der fransmännen.

Midt under den allmänna bestörtningen sågo äfven de, som borde känna den djupaste smärta, i attentatet ett medel att främja sitt partis afsigter. Nya lagar utkommo ögonblickligen, som ytterligare begränsade den personliga friheten och den periodiska pressen, redan förut kringskurna af det mest godtyckliga förtryck, hvar till kom en valreform, som inskränkte landets representanter snart sagdt till en handfull hofmän. Hofvet tröstade sig således, medan folket som vanligt fick betala fiolerna. Men, också å propos djefvulens fiol, det blef ej folket som dansade, utan bourbonen Carl X sjelf år 1830, liksom orleanisten Ludvig Filip 1848 vid ungefär samma musik. Djefvulens fiol är ett farligt instrument att spela på. Den som det gör får visserligen i början hela världen att dansa, men slutar snart med att dansa sjelf, och att dansen ej bär till himmelen är klart som dagen. Se der ha vi nu politiken igen! Det är luftens fel... men komma vi då aldrig in i operasalongen?

De franska sänggudinnorna måste efter hertigens mord lemna rue Richelieu, förbannad af alla legitimister, och fly till det tempel, som de nu bebo vid rue Lepelletier och hvilket invigdes den 19 augusti 1821. Men de lära ej förlorat på bytet, och den som för första gången träder inom l'Académie Nationale de Musique öfverraskas ovilkorligen af den prakt, som, när vi undantaga Théâtre Italien, likaledes i Paris, är den på en gång rikaste och smakfullaste vi skådat inom någon teater.

Vår kungl. svenska teater är visserligen ganska vacker; men att, såsom en svensk tidning för några månader sedan påstod, anse den för »en af de vackraste i världen», är väl något för mycket tilltaget. På sin höjd bör den kunna jämföras med Opéra Comique eller Théâtre Français. L'Académie Nationale de Musique rymmer nära 2,000 åskådare, och bruttoinkomsten för qvällen, när huset är fullt, belöper sig till 10,000 francs, eller nära nog fem gånger så mycket som brutton af ett utsåldt spektakel å kungl. svenska teatern. Af de 25 teatrar, som finnas endast inom bariérerna och

hvilka alla stå under enskilda styrelser, är det endast fyra, eller l'Académie Nationale de Musique, Théâtre Italien, Opéra Comique och Théâtre Français, som hafva ärliga anslag af staten; men icke desto mindre bära sig alla mycket väl, och om det också under republikens första år gick något klenkt för åtskilliga af dem, så är det deremot nu så fördelaktigt, att kännare till och med påstå att tilloppet af teaterbesökande aldrig under konungadömet varit så stort som under nuvarande år. Nästan hvarje teater har sin vackra foyer, prydd med utmärkta författares och kompositörers bröstbilder i gips eller marmor. Stockholms kungl. teater har visserligen också sin foyer; men allt sedan Gustaf III:s tid hafva de, som besöka teatern, saknat den. Hvarför upplåtes aldrig ett enda af de många stora och prydliga rummen till detta ändamål? Det är sannt, vi hafva inga teaterförfattares och operakompositörers byster att pryda foyer'n med; men det kunde nog vara angenämt ändå att, liksom inom teaterhusen i Paris, hafva ett rum, der åskådarne mellan akterna kunde råkas och språka med hvarandra, i stället för att nu, såsom fallet åtminstone är med våra stackars fruntimmer, i hela tre, ja fyra timmar oupphörligen sitta inklämda inom trånga loger. Och ville man nödvändigt ha byster derinne, så kunde man ju, i brist på författare och kompositörer, uppställa utmärkte skådespelares och skådespelerskors. Lars Hjortbergs gubbhufvud skulle taga sig väl ut i gips. Emilie Höggqvists byst vore heller icke att förakta. Det vore något att börja med, skulle vi tro. I en framtid kunde man möjligtvis få se i gips eller marmor, allt efter råd och lägenhet, Torsslow, Almlöf, Dahlqvist och Jolin i hans dubbla egenskap af dramaturg och skådespelare, samt fruarna Eriksson, Torsslow och Westerdahl; och hvad sägs om Jenny Lind, den ryktbaraste af alla, hvilken med sin sällsynta talang äfven förenar den sällsynta lyckan att som sådan allmänt vara erkänd, fastän hon lefver! Det blefve ju en vacker samling, eller hur? Man kunde, för att ytterligare illustrera den, uppställa den tredje Gustafs bild i fonden, med Kellgren på högra sidan och Leopold på den venstra. Det borde bli en artig syn nog för kommande svenska konstnärer och konstälskare. Man kunde tro sig förflyttad tillbaka till det tidehvarf, då konungakronan göt sin uppmuntrande glans öfver snillet och talangens lager. Dock, vi hade så när

glömt, att vår kungl. teater hyser inom sina murar icke mindre än tre foyer'er, som alltid äro öppna och tillgängliga, nämligen herrar Pohls och Davidsons konditorier samt den rymliga Operakällaren med sina buteljer och balar, i stället för byster och statyer. Der får man den ärliga lilla supen och den stora till och med, för att ej tala om lilla saltkött-smörgåsen och det redliga ölglaset; men allt detta får man ej i Paris, som endast bjuder bekvämare platser att sitta på och ljusa, rymliga korridorer.

Här vore kanske tillfälle att försöka någon liten kritik äfven öfver det immateriella af operan och skådespelet; men som under fortgången af denna berättelse ännu bekvämare tillfällen dertill torde erbjuda sig, vilja vi blott i förbigående och på förhand nämna, att vi till alla delar förena oss med dem som påstå, att vår svenska teater haft sina tidskiften, sina ryck, då både dess lyriska och dramatiska scen fullt ut kunnat jämföras med, om ej öfverträffa, hvad vi i den vägen sett och hört så väl i Frankrike som i Tyskland. Men att balletten likväl alltid utgör ett stort undantag, är hvad vi nu skola visa.

» *Le violon du diable,*
ballet fantastique en deux actes et six tableaux
de M. Saint-Léon,
musique de M. Pugni,
décorations de
MM. Despléchin et Thierry.»

Sådan var det program som Armand Cambon, efter sitt inträde i salongen, köpte för tre sous af en bland de många text- och programförsäljare, hvilka med ekorrens vighet hoppa på parterren från ena bänkkarmen till den andra emellan och öfver åskådarnes hufvud och skuldror, upprepar med de mest skärande nasalljud rubrikerna på hvad de utbjuda. En främling har svårt att vänja sig vid dessa öfversväfvande figurer, ständigt befarande att bli trampad på hufvud eller axlar, hvilket likväl högst sällan lär inträffa, åtminstone på de bättre teatrarne, dit ingen dylik köpman gerna släppes som ej förut öfvat sig på de mindre s. k. folkteatrarne, der det visserligen kan hända, att en sådan debutant trampar ned några dussin chevelyrer,

innan han hunnit erforderlig färdighet i konsten. Men dessa chevelyrer tillhöra folk, som icke ens äro rädda om själfva hufvudet, och hvilka för öfrigt hellre underkasta sig ifrågarande lilla olägenhet, än de gå miste om programmet för aftonens spektakel.

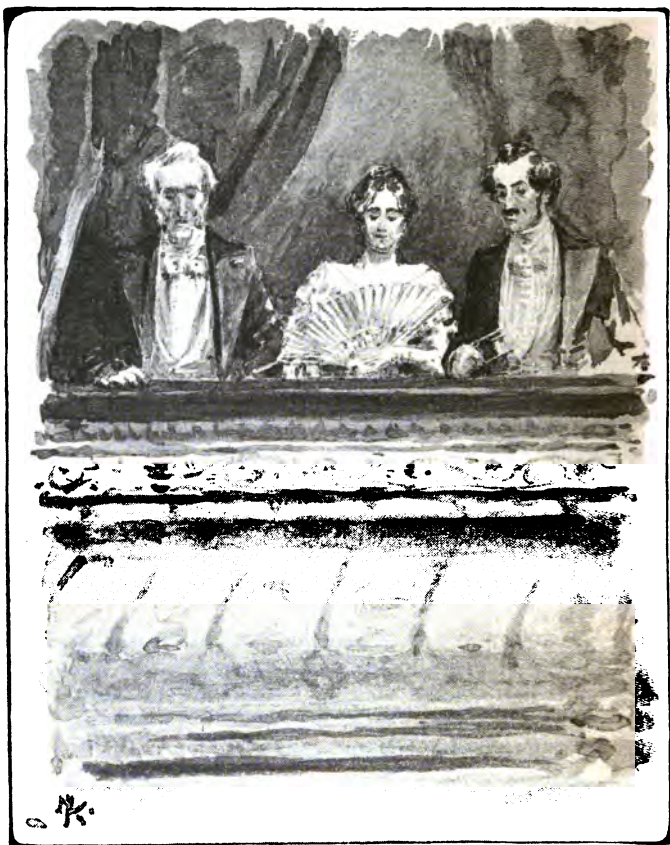
Den franske arbetaren är en stor vän af teatern. Han hindras knappast derifrån af emöten, som annars anses vara hans hufvudnöje. Han skulle kunna från sin barrikad, sönderrifven och blödande som han är, springa ned i en teaterparterr för att, sedan han några minuter uppfriskat sig med det hjertligaste skratt, störta ut igen bland farorna och döden samt mottaga den dödande kulan, ännu i minnet leende åt det infall han hörde från scenen.

Armand Cambon, i fullkomlig motsats till andra arbetare, tycktes hafva köpt sitt program mer af tankspriddhet eller därför att det skulle så vara, än af nyfikenhet att lära känna namnen på de uti balletten uppträdande personerna, ty äfven sedan han bekommit det, egnade han deråt icke den ringaste uppmärksamhet. Tvärtom riktades hans blickar uteslutande uppåt första raden, liksom väntade han att der finna någon bekant.

Men huru kunde väl han, den simple arbetaren, hafva någon bekant på en plats, som kostade åtta francs? Detta var knappast troligt, och likväl voro hans blickar på ständig upptäcktsresa, börjande vid ena avantscenen och, efter att hafva gått hela raden omkring, slutande vid den andra, hvarefter de åter började och fortsatte samma färd, utan att ännu hafva fått någon bestämd punkt att hvila på.

Men detta ströfiåg gjordes icke blott en gång eller två: det gjordes sex gånger och hade just börjat den sjunde, när första anslaget till introduktionen för balletten gjordes af orkestern. Det var ett kraftfullt anslag, tack vare pukorna och basunerna. Det förde med oemotståndlig styrka allas blickar till ridån, allas, utom Cambons, ty dessa, som nu tycktes hafva funnit hvad de så länge sökt, voro oskiljaktigt fästa vid några personer, hvilka hade sina platser på högra sidan af samma rad.

Dessa personer voro bankiren Géronnière, dennes brorsdotter Adelaïde och hennes fästman hertig Rigobert de Beaudreuil, med hvilka läsaren redan vid början af denna berättelse gjort en flyktig bekantskap.

Ifrågavarande personers toalett var naturligtvis den mest utsökta man kunde se. Den får också icke vara annorlunda, när man intager en sådan plats inom l'Académie Nationale de Musique. Första radens galleri är uppbyggt icke blott därför att man derifrån må kunna se bra, utan äfven för att man der må kunna ses, begäpas och beundras antingen för skönhetens skull eller för toalettens. Det är en sköldborg, så långt galleriet räcker, af de grannaste och dyrbaraste solfjädrar, hvilka äro i beständig fläktande

rörelse, antingen det är varmt eller kallt i salongen. Sol-fjädtrar hafva en helt annan kallelse än den att befordra svalka, såsom de enfaldige föreställa sig. De skola vara för ansigtet hvad ögonlocken äro för själfva ögat, tillslutande sig emellanåt för att göra blicken desto mer blixtrande, fängslande och oemotståndlig. Solfjädern aktar sig för att dölja en vacker mun eller en fint bildad näsa, ty om den betäcker ett ansigte så att endast ögonen och pannan synas, då kan man vara säker på, att munnen är för stor eller näsan för trubbig. Derför kan man vara viss om, att en logerad med solfjädtrar endast bjuder på sköna partier.

Men solfjädtrarne äro också telegrafer för kärleken. Dock hvem kan läsa deras mystiska chiffer! Försök om lik-väll! Följom dessa glänsande blickar, som, ilande midt öfver parterren, dröja vid ansigtet på en ung elegant man, som, egande sin plats inom samma galleri, ehuru på motsatt sida, i samma stund riktar dubbelkikaren på henne med blickarne. Den unge mannen stryker med handen hårluggen djupt ned öfver pannan. Att det betyder förtviflan, det veta vi alla, ty på detta sätt förtviflade monsieur Fechter på Théâtre Historique och herr Dahlqvist på kungl. svenska scenen. Men hvarifrån denna förtviflan? Jo, damen med de glänsande blickarne fläktar med en hopvikt sol-fjäder. En hopvikt solfjäder måste således betyda hopp-löshet. Hastigt ser man den unge mannen stryka hårluggen tillbaka till dess förra plats, hvarför? Jo, den sköna har nu till hälften utvecklat den granna solfjädern. En till hälften utvecklad solfjäder betyder således hopp. Den unge mannen vidrör ånyo sina lockar, men stryker dem alla uppåt hjessan så att pannan blir helt och hållet fri, helt och hållet glänsande som en halfmåne och hvarför? Jo, solfjädern, helt och hållet utvecklad, skimrar nu af regn-bagens alla färger, hvilket, som man vet, betyder seger öfver ovädret och stormen, betyder lycka och leende himmel. Ack, de solfjädtrarne! Huru hafva de någonsin kunnat vara ur modet! Hvem, om ej de, har lärt oss bruket och nyttan af den elektriska telegrafen?

Men icke är det Armand Cambon som gör dessa anmärkningar, ty det är blott at ett enda ställe i den stora lysande salongen han egnar sin uppmärksamhet; han har blott ögon för den förtjusande Adelaïde, der hon sitter mellan bankiren och hertigen. Skönheten borde icke gerna kunna trifvas

emellan rikedom och börd, emedan den förra är för hård och den senare för stolt, och begge äro lika ogenomträngliga. När Afrodite uppstiger, uppstiger hon ur hafvet, emedan hafvet är fritt. Skyggande för bergens och klipornas skuggor, vill hon endast omgifvas af lätta moln och blanka vågor, ty de förra kunna genomglödgas af hennes kinders brand och de senare återspegla gudablicken.

Armand tyckte, att bankirens arftagerska och hertigens brud riktade sin kikare ned på parterren, och företrädesvis på hans egen obetydliga person. Borde han röja, att han kände igen henne? Borde han helsa på den vackra och rika flickan? Nej, det är brist på takt, om parterren helsar på första radens galleri. Det är icke »comme il faut», om en biljett, som endast kostar fyra francs, helsar på en biljett som kostar åtta. Adelaïde, hon lika litet som någon annan, visste ej att Armands biljett kostade till och med tio francs, emedan fyra ströko i biljettluckan, två för fjärde ledet af köen och fyra för hyran af den garderob, hvaruti arbetaren nu nödgades visa sig, enär en blus icke passar för de förnämare teatrarne parterrer.

Valspråket »liberté, égalité, fraternité» hade ännu icke ljudit öfver landet, stod ännu icke måladt på de offentliga byggnaderna. Det ljöd och målades år 1848. Då omfamnade också kasimirsrocken blusen, liksom sidenrocken kysste bomullskoftan. Men judaskyssar hafva ingen välsignelse. Nu står visserligen valspråket kvar på murarna. Men den förnäme och den rike le deråt; arbetaren och den fattige le också deråt. Man vet, att om också ståndsprivilegierna kunna, såsom äfven skett, falla för en revolution, så stupa fördomarne kanske icke en gång för tio. De bita sig fast i sederna som rosten i stålet, hvilken återkommer, hur mycket det senare än poleras. I Frankrike har man likväl kommit så långt, att, liksom valspråket kan sitta på muren, utan att genomtränga den, så sitter också jemlikheten på ytan af samhällslifvet, utan att ännu förmå genomglöda det. »Monsieur» är gemensamt för grefven och kolbäraren, liksom »mademoiselle» för prinsessan och grisetten. Artigheten i Frankrike är för dess fördomar hvad plantan är för klippan. Ännu är hon blott dess prydnad, men lät henne sitta någon tid, till dess hon slagit allvarligt rot, och hon skall en gång spränga den.

Armand kände mycket väl igen Adelaïde; men kände väl hon igen honom? Han tyckte väl att ett vänligt leende spelade på hennes vackra läppar, han trodde sig äfven förnärka, att hon hviskade något till sina begge grannar, och att dessa derefter riktade sina dubbelkikare ned emot honom; men han hann ej förvissa sig derom, ty i detsamma uppgick ridån, hvarvid allas blickar flögo mot scenen, ty nu börjas balletten.

Det är en liten sal i värdshuset Hvita Hästen man först skådar. En mängd folk, tillhörande en liten by i Brétagne, är samlad derinne. Man dricker vin, spelar kort och dansar naturligtvis. Menniskan roar sig ungefär på samma sätt i söder som i nord. Oförmodadt störes glädjen af ett våldsamt oväder, åska och regn, det förstås. Allmän oro.

Men oron blir ännu större, när genom den hastigt uppryckta värdshusdörren en främmande herre inträder, svart som en munk och blek som döden. Vi skynda genast att presentera honom, ty det är ingenting att hålla på. Det är ingen annan än djefvulen sjelf som är ute på resor i det vackra Brétagne, men att han reser i så ruskigt väder, det är icke hans fel, utan författarens till balletten, monsieur Saint-Léon's.

Monsieur Saint-Léon, Fanny Cerritos afundade make, finner det dramatiska fordra, att hin onde uppträder så der högtidligt under åska och på detta sätt kostymerad, ehuru man med skäl bör kunna fråga, huru den kan se ut som en munk, hvilken alltid visar sig som en ljusens engel, eller huru den kan vara blek som döden, hvilken sjelf är idel eld och lågor.

Monsieur Saint-Léon är en renhårig katolik, och därför har han gifvit hin onde ett temligen protestantiskt namn, nämligen Matheus med titel af doktor, ehuru fan vete hvar han blifvit promoverad.

Doktor Matheus anhåller, under åtbörder och miner som alla förstå eller, rättare sagdt, måste förstå, att det goda folket ville ge sig tillfreds, emedan han för sin del icke finner sig besvärad af deras glada tidsfördrif. Hvarför skulle han också ha någonting emot dansen, vinet och korten? Tvärtom, skulle han ha något att anmärka mot våra läsareprester, så vore det troligtvis för deras predikningar mot bruket af dans, vin och kort.

Det enkla, auspråkslosa landtfolket, ehuru det aldrig finner sig ratt val i tornämt sällskap, tortsätter icke desto mindre sina nöjen ända till dess doktor Matheus, som ibland har sina underliga infall, tar sig till att slå omkull vinbågarne och kasia kortlekarne på golvvet. Men hvem hin kan också med dåligt vin och gamla spelkort! Vinhandlarne och kortfabrikörerna skola val också lefva. Doktor Matheus är kanske blott en protryttare, utskickad i deras intresse.

Emellertid aflägsnar sig landtfolket med några sorgliga »pas», hvarefter doktor Matheus blir ensam med värdshusvårdinnan, som tordrar betalning för det utslagna vinet och de torkastade korten. Hin är ingen knusslare. Vårdinnan blir nöjd och aflägsnar sig för att ställa ett rum i ordning åt sin oväntade gäst, ett rum med utsigt både åt gatan och gården. Hin onde slår sig ned på en stol framför brasan, som naturligtvis är i haus smak. Han synes tanktull; kanske tankar han på sin mor och sin varma rymliga vaning, som han nu måste försaka. Men hvad gör man icke för den arma mensklighetens skull?

Under tiden inkommer en annan resande, men hvilken visst icke gör så mycket vassen af sig som den törre, ehuru han är ladd af betjent, bärande i ena handen en nattsäck och i den andra ett fioltodral. Den nyankomne är en helt ung man, ull yrket fiolspelare. Hans namn är Urbain. Att han är en ryktbar virtuos, det kan man se på det dyrbara fiolfodralet och på den statlige betjenten. Men Urbain, ehuru en ganska vacker karl, ser ut i synen som om han antingen nyss blifvit uthvisslad från konsertsalen, eller fått en sticka i venstra handens pekfinger, så oumbärligt för greppet på fiolen.

Doktor Matheus, den store människokännaren, ser att det står illa till med den store konstnären, men som han sjelf icke ser det illa, så lemnar han brasan och nalkas den unge mannen. Det uppstår snart ett lifligt samtal emellan de begge resande. Men tunga och läppar halva ingen del i denna konversation: den föres uteslutande med grimaseringar, med händer och fötter. För att förstå hvarandra, måste man antingen vara ballettmästare eller herkmästare. Lyckligtvis är detta nu fallet, ty Urbain är ingen annan än monsieur Saint-Léon sjelf, och hvem doktor Matheus är, det halva vi redan haft äran nämna.

Doktor Matheus utsträcker högra armen i flere krumbugter, pekar än på hufvudet, än på bröstet och än på brasan. Det betyder: »Monsieur! Ni är kär, kär i en ung, skön och rik flicka, som heter Héléne, hvilken är dotter till en grefve som heter de Vardeck.»

Urbain studsar tre steg baklänges mot spiseln och slår sig med flata handen för pannan. Det betyder: »Hur fan vet ni det?»

Doktor Matheus slår med begge knutna näfvarne i luften, troligtvis för att föreställa framfötterna på en springande häst, hvarefter han pekar på dörren. Det betyder: »Fröken Héléne är ute och åker, men hon kommer snart hit.»

Urbain rusar fram mot doktor Matheus med händerna på hjertat och blickarne mot taket. Det betyder: »Jag tackar dig, store Gud!»

Nu blir det doktor Mathei tur att också studsa tillbaka och slå sig för pannan. Det betyder: »Otacksammel! Ni misskänner mig! Hvarför såra mitt öra med ett så anstötligt namn!»

I detsamma öppnas dörren, och fröken Héléne, åtföljd af sin fader, grefve de Vardeck, och sin fästman, baron de Saint-Ibars, inträder. Héléne (Fanny Cerrito) är förtjusande, och likväl är sylfiden ännu icke annorlunda klädd än vanliga fröknar, som komma från regnväder. Hon har lång gredelin sidenrock och en ganska anspråkslös hatt på hufvudet med en liten hvit slöja, som hon genast drager från ansigtet. Detta ansigte är icke bländande skönt, men det har ädla, uttrycksfulla drag, och det ligger en obeskriflig ljufhet öfver det hela. Man kan, liksom Urbain, blifva förälskad i henne utan att, liksom Saint-Léon, behöfva se henne som sylfid.

Grefve de Vardeck nickar åt Urbain och utpekar honom för sin dotter med en atbörd, som skall säga: »Se der, Héléne, är den unge fiolspelaren, som häromdagen spelade på hovet och vann ett sådant bifall. Säg honom några artiga ord för hans vackra stråke.»

Héléne kastar en flyktig blick på artisen, men börjar derefter de allra ljufvigaste hviskningar med baron de Saint-Ibars. Hur kan man också komma ihåg strakar och deras dragare, när man hviskar med en fästman som är baron?

Den arme Urbain är förskräcklig att åse. Hans ögon stirra som en fånes och han vrider sina händer, så att knäppningarna uti dem höras genom orkestern. Allt det der betyder: »Ve mig! Hon föraktar mig för det jag spelar fiol; men hvarför skulle jag också bli fiolspelare! Hvarför blef jag ej ryttmästare vid dragonerna, såsom min moder önskadel... Ack, om jag hade ett adelsdiplom i min ficka, i stället för att släpa med mig en hel koffert med öfningar för fiol!... Jag skall slita hvarje hårstrå från min hjessa och hvar tagel ur min stråke, jag skall binda en sten både vid min och fiolens hals samt dränka oss begge, bara jag väl kommer ut och får se tillräckligt med vatten!»

Under det Urbain på detta sätt rasar, aflägsnar sig det förnåma herrskapet, för att intaga sina rum i Hvita Hästen. Men vi glömde nämna att i sällskap med herrskapet var äfven en andlig man, pater Anselmo, hvilken, ehuru blott benediktinermunk, likväl hade så stor respekt med sig, att doktor Matheus genast vid hans första åsyn försvann genom en vägg, hvarvid hin onde gynnades af ett ypperligt maskineri.

Den helige benediktinermunken, som hyser deltagande för Urbain, hvilkens hjerta han genomskådat, ger honom en öm, faderlig blick, lägger händerna i kors öfver sitt bröst och visar derefter sin unge vän dörren. Detta betyder: »Jag ser hur det är fatt med dig, stackars barn; men när hörde du att en skön fröken med 100,000 francs i ränta gifte sig med en olycklig, som spelar fiol?... Följ därför himmelens råd och res din väg, medan du har något kvar efter sista konserten... res hvar du vill, res par exemple till Stockholm; der kan du möjligtvis få dig en grosshandlardotter och en liten häst, ty grosshandlarne i Stockholm äro mycket musikaliska och sätta stort värde på hästar... Res i himlens namn, och passa på medan dörren är öppen!»

Efter detta visa råd går den helige mannen ut för att, liksom alla andra, få nattqvarter i Hvita Hästen.

Oaktadt den vises förespeglingar om grosshandlardottern och den lille hästen, står dock Urbain fast i sitt beslut att dränka sig och skrider mot dörren med några högtidliga, långsamma »pas», ty man brådskar icke med sådana saker. Då visar sig ånyo doktor Matheus, som icke vill att någon människa skall förgås i vatten, så länge det finnes ett annat, mindre kyligt element att fly till.

Genom den mest värtaliga mimik lofvar doktor Matheus att hjälpa den stackars fiolspelaren, lofvar att skaffa en fiol, bättre än alla cremonesare och brescianare, med ett ord, ett instrument för hvars verkligt glödande toner till och med en prinsessa kunde dansa.

Hvad skulle den stackars Urbain göra? För att vinna en sådan flicka som Héléne, är det icke nog med att spela som Paganini: man måste spela som sjelfvaste fan. Han går in på att emottaga fiolen, i synnerhet som doktor Matheus icke sätter i fråga någon betalning genast. Artister äro färdige att köpa hela världen, allenast de få anstånd med betalningen.

Nu börjar doktor Matheus en hel hop hexerier, en faslig mängd omständigheter, som den lede frestaren visst icke behöfver i det allmänna lifvet, men som taga sig särdeles väl ut från scenen. Han drar en trollring omkring den arme konstnären, och det blir en scen à la Friskyttan; åtminstone har monsieur Pugni, kompositören till ballettmusiken, knipit en och annan godbit ur den bekanta stöpkulscenen, uppspädd med några dissonanser ur helveteskören i Robert. Basunen, fagotten, oboen och piccolan ha ett fanders göra, under det att fiolerna, mensklighetens representanter, iakttaga ett evinnerligt tremulando, hvilket också är i sin behöriga ordning.

Skuggor uppstiga ur jorden, förmodligen vålnader af amatörer och guvernanter, som i listiden pinat folk till döds med kvartetter och romanser. En vålnad bär kärlekens blomma, en annan lagerkransen, en tredje tjusarormen. Dessa trenne ingredienser kastar doktor Matheus i en kittel eller ångpanna, ty vi förmoda att Belzebub följt med sin tid och icke varit den ende som förbisett ångkraftens stora företråde. Slutligen lägger han äfven i pannan Urbains cremonesare, som gjort sådant uppseende vid hofvet. Allt detta sammanröres, kokas och förvälles med en påpasslighet och säkerhet, som röja att det icke är den första soppan doktor Matheus lagar.

Det fanns, med undantag möjligtvis af Armand Cambon, ingen åskådare i salongen, som icke med odelad uppmärksamhet följde alla dessa tillredelser, ja, sjelfva damerna glömde att fläkta med sina solfjädrar. Man har ända från barndomen hört så mycket talas om fan, att man naturligtvis skall vara nyfiken att se huru han kan ha det hemma hos

sig sjelf och huru han sköter om sitt hus, likväl med vilkor att man sjelf slipper höra till hushållet. Hvad Armand Cambon beträffade, så hade han delat sina tankar och blickar mellan scenen och första radens galleri. Mer än en gång hade han sammanblandat Adelaïde med Héléne, Géronnière med grefve de Vardeck och sig sjelf med Urbain, ehuru han icke kunde spela fiol. Men det allra oartigaste var att han i doktor Matheus såg hertig de Beaudreuil och i denne såg doktor Matheus, hvilket icke är ovanligt af den som säljer messingskedjor.

Emellertid har doktor Matheus fått soppan färdig, och ur pannan stiger nu en liten djelvul till instrumentmakare, som bär en fiol i famnen, hvilken han lemnar sin mästare, och derefter ögonblickligen försvinner, utan att man ser hur det går till.

Vi tycka just hvad myror våra maskinister i Stockholm, herrar Forsberg och Mothander, skulle få i sitt hutvud, i fall en gång ifrågavarande ballet med sitt rika sceneri komme att der gifvas!

Urbain, som under doktor Matheis laborationer varit ett bestört vittne till detta satans spektakel, emottager nu ur doktors händer instrumentet med tillhörande stråke. Han knäpper på strängarne. Det är förvånande att instrumentet från afgrunden kan stämma så väl: det är ju accord så att man kan smälta dervid. Deremot är det mindre underligt, om stråken är bättre hartsad än de som tillverkas på jorden.

Må ingen tro att, när Urbain stryker på fiolen, någon ledamot af orkestern står mellan kulisserna och spelar. Monsieur Saint-Léon har en ballettmästare i sina ben, men i sina fingrar har han en virtuos på fiol: han kan på samma gång piruettera och drillar. Visserligen är han ingen Paganini, ingen Ernst; men han har fått Fanny Cerrito att dansa efter sin fiol, och det är mer än alla konsertsalars applåder.

Emellertid pröfvar Urbain »le violon du diable» och hans inspiration ger sig luft i en mängd kromatiska skalor samt i ett staccato, värdigt vår Nagel. Verkan uteblifver också ej.

Héléne, i en tunn, retande nattdräkt, denna likväl mycket kortare än andra fruntimmers, sväfvar in på täpetsarne. Ännu dansar hon ej, men hon står på täpetsen

mycket säkrare än en jätte på sin häl. Hélène synes för-
tjust, Urbain hänryckt och fan belåten.

Men den helige Anselmo, ty benediktinermunkar hafva
alltid ett vaksamt öga på vackra flickor, skyndar in och
leder ut den unga grefvinnan, hvilken, under det hon mot-
sträfvigt aflägsnar sig, låter falla ett rosenband, som Urbain
naturligtvis genast lägger vantarne på. Sedan den sköna
synen försvunnit, går Urbain, med fiolen under armen, för
att lägga sig och drömma de ljufvaste drömmar, efter att
likväl förut hafva tagit ett tacksamt afsked af doktor Matheus
med en åtbörd, som betyder: »God natt, monsieur! Jag står
hos er i evig förbindelse.»

Doktor Matheus kan ej önska sig ett bättre godnatt.
Han öppnar munnen till ett rysligt leende, som betyder:
»Det går bra! Ända en strömming!»

Teatern förändras till en lysande sal i slottet Poulig-
hein, der grefve de Vardeck gifver bal till firande af sin
dotters födelsedag. Den lycklige baron de Saint-Ibars är
naturligtvis der, men äfven den ännu lyckligare Urbain,
som af Hélène fått inträdeskort till balen. Hélène visar
sig klädd till bal, men hvilken baldrägt! Den blomster-
sirade gaskjorteln räcker knappast till knäna. Hvilken annan
fröken skulle väl våga visa sig i en sådan toalet? Men
hur många fröknar ha väl sådana fötter och ben att
skryta med?

Ikke heller nu dansar Fanny Cerrito. Men hon sväfvar
omkring, blickar, rör armar och hufvud. Hon behöfver
ingen tungans tolk. Ehuru tigande, talar hon ända ett
språk, som är beslägtadt med högre världars; och likväl
ligger i alla hennes blickar och rörelser något så naturligt,
så menskligt, att det utan svårighet kan fattas och förstås
af den mest okunnige på jorden. Fanny Cerrito skulle
kunnat vara född stum och ända vara den vältaligaste bland
dödliga. Vi skulle icke vilja höra henne tala, ty det skulle
kanske störa vår illusion.

Alla synas hänfödda af henne, alla, utom grefve de
Vardeck och baron de Saint-Ibars, som komma underfund
med att det egentligen är med Urbain hon talar, ehuru
denne med sin fiol under armen står på ett anspråkslöst
afstånd. De skaka sina ädla hufvud och slå ihop sina
händer. Det betyder: »Hélène! Hvarför tisslar och tasslar
du med fiolmenniskan?»

Hélène för handen till sitt bröst och bara blickar. Det betyder, nej det är: »Fader, jag älskar honom, och det är han som skall bli min make!»

Allmän fasa, ty alla hafva hört henne. En döf kan höra hvad ett sådant öga talar. Baron de Saint-Ibars, fästmannen, svänger sig omkring på venstra benet och sjunker derefter förkrossad i armarne på en figurant, som uttrycker sitt deltagande genom att upplyfta högra foten.

Grefve de Vardeck struttar först »trois pas» fram och »trois pas» tillbaka. Derefter vänder han ut och in på ögonen och rifver sig i håret. Allt det der betyder: »Ve mig! Min dotter vurmar på fiol!... Hon gifter sig med en usling, som lefver af konserter!... Sista ättlingen af åtta hundra anor skall kanske i en framtid lära barn spela för åtta sous i timmen!... En fiolstråke i min stamtafla, oh, mina fäders Gud!»

Grefve Vardeck rätar upp sin sammanfallna gestalt, vinkar åt betjenterna och pekar på Urbain, som med framsträckt fiol och upplyft stråke, lik en riddare med sköld och svärd, är färdig att försvara sin brud mot både gamla och nya världen. Betjenterna skynda fram till Urbain; men i stället för att servera honom med glace och lemonad, fatta de tag uti fiolspelaren och kasta honom utför trapporna med den satans fiolen efter.

Hélène bleknar, ja, hon bleknar verkligen; hennes ögon fuktas, ja, man ser perlkransen kring dessa sköna ögon på samma gång återspegla förtrytelsens och smärtans trognaste bilder. Hon rör sig, utan att man kan säga om hon vidrör golvet, hon försvinner, och ridån faller öfver första akten. Men ännu ser man, huru Hélène tar afsked af den borg, som sett henne födas, af den far, som vårdat hennes barndom, af det folk, hvilkets prydnad hon var. Man ser hur hon försvinner, för att följa hjertats bud, för att uppbygga kärlekens hydda på en okänd strand. Så förgå några minuter innan bifallsstormen bryter lös, och när den börjat, räcker den längre än några minuter. Fanny Cerrito inropas och öfverhöljes med blommor.

Fanny Cerrito borde icke kunna behöfva den beryktade »la claue», hvilken, till föga heder för det mest upplysta folk och dess många utmärkta konstnärer, ännu fortfar att drifva sitt ofog på samtliga teatrarnes parterrer. Det finns personer, som genom denna industri samlat sig mer än vanlig

förmögenhet. En kort beskrifning deraf är kanske på sitt ställe.

En teaterdirektion utser af många sökande den till klackörchef, som jemte nödigt vigileringsnille besitter förmåga att beherska och styra andra, med ett ord, göra sig respekterad. Denne erhåller en betydligare årlig lön, tillförsäkrad af direktionen, och förfogar derjemte öfver ett visst antal parterrbiljetter för hvarje spektakelafton, och dem han får använda huru honom godt synes. På operan har klackörchefen för närvarande omkring fyrtio biljetter, men det händer understundom att han eger hela parterren så när som på tio till femton biljetter, hvilka för syns skull säljas i biljettluckan. Chefen utväljer till sitt biträde tvänne löjtnanter, dem han sjelf aflönar, samt en kärntrupp af mellan trettio och fyrtio man, tillhörande det slags människor, som icke veta hvar de skola tillbringa sina aftnar och naturligtvis hylla sig till den, som består dem fri spektakelbiljett, fria ljus och fri värme för qvällen. Denna kärntrupp, som alltid måste vara marschfärdig, intager midten af parterren med sin chef i centern och löjtnanterna på flyglarne. När chefen, som för detta ändamål tagit order af teaterdirektionen eller artisterna, klappar och ropar bravo, klappar och ropar också kärntruppen. Löjtnanterna se noga efter att ingen hand är overksam och ingen mun tillsluten. Det händer mycket ofta, i synnerhet vid representationerna af gamla teaterstycken, att hela kärntruppen sofver i god ro; men en minut innan applåden skall gifvas stöta chefen och löjtnanterna med armbågarne till sina grannar, hvilka i sin ordning knuffa till sina närmaste, så att, när signalen gifves, alla äro färdiga till tjenstgöring, hvarefter de obesväradt få tillsluta sina ögon och nicka åt konsten till dess nästa armbåge kommer. Chefen och löjtnanterna, hvilka hafva så betaldt att de kunna sofva om nätterna, äro naturligtvis alltid vakna och påpassliga. Dessutom finnas extra klackörer, hvilka, efter skedd anmälan, antagas af chefen vid utomordentliga tillfällen; men dessa få ej hela sin biljett gratis. De få t. ex. en parterrbiljett, som annars kostar fyra francs, för två med skyldighet att klappa och ropa för resten. Dessa stå äfven under chefsens och löjtnanternas befäl. Slutligen finnes en tredje klass, kallad »les solitaires», sådana som, i stället för att köpa sin biljett i luckan, direkt vända sig till nämde chef, som skaffar dem biljetter till

hvilken plats som helst i salongen för tjugu till trettio procent billigare pris. De stå icke under chefens eller löjtnanternas befäl; men de mottaga med biljetten en vänlig påminnelse om tacksamhetens heliga känsla, lämpad efter de tjugu till trettio procent, som blifvit rabatterade. Det är i synnerhet på biljettförsäljningen chefen förtjenar, ty han betalar naturligtvis ingenting åt teaterdirektionen, hvilken, i fall pjesen ej på annat sätt kan bereda fullt hus, gerna ser att raderna äro fulla. Men han förtjenar äfven om pjesen i och för sin egen förtjenst ger fulla hus, ty då behöfver icke »la claue» vara så stor, och då kan han för samma pris som i biljettluckan sälja sina lediga platser. För någon tid sedan begrofs i Paris en klackörchef, som lemnat efter sig ett kapital med 80,000 francs i ränta. Han följdes till grafven af en oräknelig folkskara, äldre och yngre klackörer naturligtvis, men äfven flere författare och skådespelare, hvilka alla ansågo sig stå i förbindelse hos den döde. En författare höll det vackraste tal vid grafven. Åhörarne applåderade, värdiga sitt rykte, utan att afvakta signalen från likkistan, hvilket frivilliga dévouement ansågs hedrande för den salige döde. Författaren till denna berättelse språkade en gång med en ordinarie klackör rätt allvarsamt om saken. »Monsieur,» sade han, »la claue är nödvändigare för teatern än puffarne i tidningarna och ekläreringen i salongen. Den stora massan af publiken är okunnig i den sköna konsten. Hvem är det som visar denna massa det skönas moment och ger henne tillfälle att uppskatta och belöna dem, om ej la claue? För öfrigt kan samma publik vara olika lifvad. Den kan ena aftenen med köld mottaga samma stycke och samma konstnär som den jublat åt den föregående qvällen, ehuru stycket är lika godt och utföres lika väl. Hvem är det då som på den kalla aftenen gör både konsten och konstnären rättvisa, om ej la claue? Allmänheten är orimlig äfven i sitt bifall, ty hur ofta afbryter den ej med sina handklappningar en konstnär midt i hans skönaste prestationer! Hvem är det då som nedtystar publiken, till dess arian eller deklamationen är slutad, om ej la claue? Menniskan är alltid ett barn, som behöfver ledas och styras, i skolan såväl som på embetsrummet, i kasernen så väl som i teatersalongen.» — Sofisterna äro icke de lättaste att disputera omkull, helst när de tala franska. Vi glömde omtala, att författare, kompositörer och artister af alla slag dessutom smörja »la claue» både med

biljetter och presenter. Victor Hugo och Scribe, Meyerbeer och Auber, Rubini och Malibran hafva skattat deråt lika ifrigt som många andra. Fanny Cerrito försakar icke heller »la claque», men det är hennes eget fel om klackörerna, sjelfva hänfödda, glömde att genast applådera.

Armand Cambon hade med förargelse sett, huru grefvens domestiker kastade Urbain utför trapporna, och med förakt följt denne, som lät sig utkastas. »En fiolspelare är och blir ändå alltid en fiolspelare,» hade han mumlat för sig sjelf; »han har valkar på fingerspetsarne, men ingen muskel i sin arm... Jag skulle ha spelat en annan fiol, jag, om jag varit i Urbains ställe.»

Men snart var han, liksom alla andra, hänförd af Fanny Cerritos tjuvningskraft och vaknade först vid bifallsstormen. Då höjde han sina ögon upp till första radens högra galleri, kanske för att be bankirens brorsdotter göra detsamma för Armand Cambon som grefvens dotter gjort för en stackare, som låter kasta sig utför trappan. Då blef han varse, att både Adelaïde och hennes begge kavaljerer i detsamma helsade på någon, som måste hafva sin plats midt emot. Han följde riktningen af deras blickar, och ehuru han ej helsade liksom de, blef han kanske mer öfverraskad än någon af dem.

Han upptäckte nämligen, att fyra platser på venstra sidan af första radens galleri, som förut varit lediga, nu blifvit intagna af tvänne fruntimmer och tvänne kavaljerer. Af dessa fyra personer kände han blott en enda, men denna enda, lysande som en prinsessa, men säkert skönare än någon sådan, var markisinnan Eulalie d'Estelle.

Parterrens ögon, hvilka förut haft sitt mål på första radens högra galleri, der den vackra Adelaïde satt, vände sig nu åt venster, slukande den allt förbländande markisinnan.

Men hvarför kom hon så sent, hvarför vid första aktens slut? Var det emedan det, liksom hos oss i Sverige, är »comme il faut» att först komma när skådespelet är halfgånget, för att derigenom visa antingen att man är mycket upptagen, eller att man ej är anfäktad af den nyfikenhet, som man vanligtvis finner hos dem, som brinna af åtrå efter det skönas produktioner, men hvilken plebeiska åtrå så föga bör anstå folk af god ton? — Eller ville markisinnan, med behagsjukans vanliga politik, dröja så länge med sin uppen-

barelse i operasalongen till dess den uppmärksamhet, som möjligtvis före hennes ankomst egnats någon farlig med-täflarinna, genom en timmes ihärdig dyrkan blifvit något mattad, hvarefter hennes seger naturligtvis borde blifva desto säkrare och fullkomligare? Detta senare var knappast troligt, ty markisinnan Eulalie d'Estelle visste nog att hon, åtminstone för denna säsong, hade priset. Ville hon kanske fördunkla Fanny Cerrito? Detta vore kanske något kinkigt för tillfället; men kunde hon väl, hon, legitimisten i St-Germain, täfla om priset med en dansös, om än aldrig så stor? En dansös är herskarinna så länge hon svärfvar på scenen bakom sin strålande ramp. Men ställ henne på stora världens teater vid skenet af de förnämes eller rikets kristall-kronor, ställ henne der vid sidan af dem som till och med äro mindre sköna än markisinnan, och hvad blir hon? Möjligtvis en märkvärdig personlighet, mer än tillräckligt belönad för den smickrande uppmärksamhet man genom bjudningen visat henne, men aldrig blir hon en afundsvärd förtjusarinna, hvars flyktigaste blick är en belöning för andra.

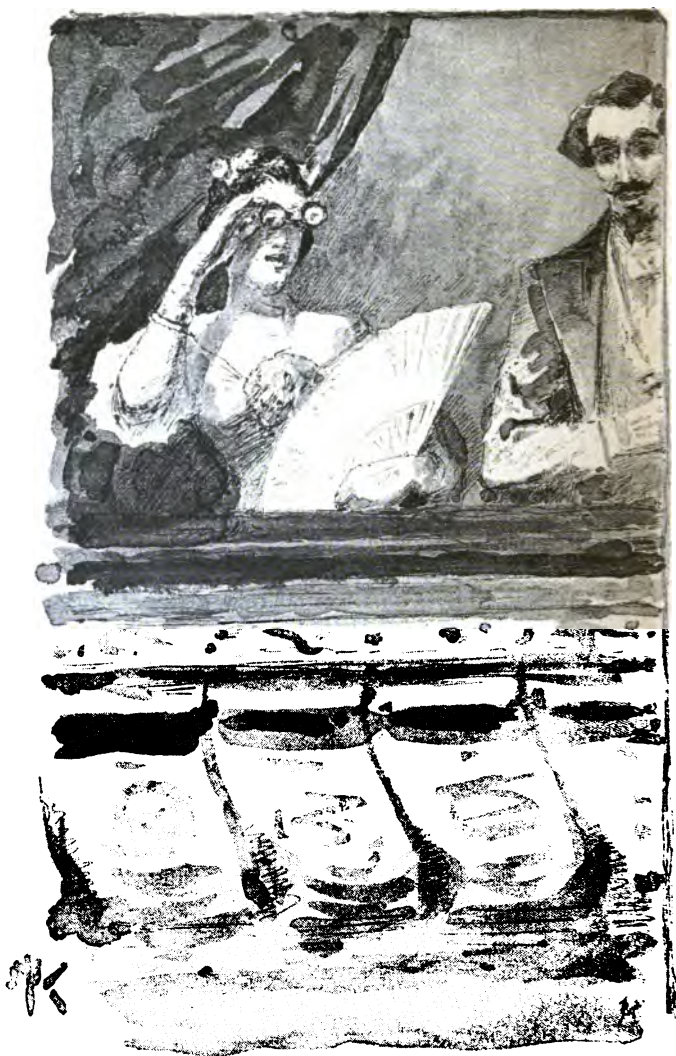
Armand hade länge svårt för att taga sina ögon från markisinnan, och det var icke utan en viss stolthet han tänkte på, att denna förtrollande, af alla så hyllade varelse aftonen förut tryckt honom till sitt bröst, kysst hans läppar, öfvergjutit honom med sin brännande, berusande andedrägt, och att hon helt och hållet kunnat vara hans, derest icke — — Men hon ställer den stora elfenbenskikaren för sina farliga ögon; hon börjar mönstra hela denna salong, som dyrkar hennes skönhet: hon försmår icke heller parterren, som nästan vrider halsarne ur led för att kunna se upp till henne. Ingenting bör föraktas här i världen.

Men hvarför dröjer hennes beväpnade ögon så länge vid en viss plats på denna parterr? Hvarför öfvergjutes hennes ansigte dervid af en så högröd tårg? Hvarför darrar hennes fina hand kring elfenbenet?

Armand slog ned sina ögon, likaledes rodnande och försagd, ty han kände sig träffad af den blix, hvilken sköt fram ur kikaren, liksom elden ur en bösspipa.

»Stackars qvinna!» sade Armand för sig själv; »hon rodnar... Om det just icke är af blyghet, är det åtminstone af blygsel... Det var orätt af mig att betrakta henne så ihärdigt... hon har ändå varit god mot den stackars Simon.»

Då såg han henne rikta kikaren midt öfver mot högra galleriet.

Armand kände ännu icke till Hvita Björnens resa till kolonierna i Algeriet.

»Jag vill därför med en blick tacka henne a Hvita Björnens vägnar,» fortfor Armand för sig sjelf, hvarefter han ånyo såg upp till första radens venstra sida.

Då såg han henne rikta kikaren midt öfver mot högra galleriet, under det hennes läppar krusades af ett löje, så elakt och vidrigt, i trots af den sköna grunden, att Cambon ovilkorligen vände sig bort och i stället flyttade sina ögon till högra sidan, för att rena dem i Adelaïdes jungfruliga blick.

Men innan hans ögon hunno henne, föllo de på hertigen, hvilken genom sin kikare likaledes tycktes betrakta markisinnan och äfven med ett löje som liknade doktor Mathei, i det ögonblick denne drog trollringen omkring den stackars Urbain.

Det föreföll Cambons starkt upphettade inbillning som om eldgnistor sprakade fram ur de begge mot hvarandra riktade dubbelkikarne och att gnistorna, mötande hvarandra midt öfver parterren, slutligen förenade sig till en brinnande ring, midt i hvilken han trodde sig igenkänna Adelaïdes bleknande gestalt.

Blodet rusade nu till hans hufvud, hans tinningar bultade, hans tänder sammanbetos. Han reste sig från sin plats, utsträckande armarne åt hvar sin sida, liksom ville han rycka ned de begge demonerna, demaskera dem inför verlden och sedan trampa dem till stoft under sina fötter.

»Pardon, monsieur!» hördes en röst bakom honom; »var god och sitt ned... ser ni ej att ridån är uppdragen?»

»Sacre-dieu!» tillade en annan röst vid sidan; »ni stack mig i ögat med fingret... ni är antingen galen eller drucken, s'il vous plaît!»

»Pardon!» svarade Cambon och satte sig ned med tvänne förbannelser i sitt hjerta.

Andra akten af Le violon du diable.

Teatern är i tvänne afdelningar. I den ena, en täck paviljong, ligger Hélène inslumrad på en soffa. Urbain ligger på knä framför denna, med läpparne på Hélène's

öfver soffkanten hängande hand. Det torde vara svårt att afgöra, hvilkendera i denna stund har den ljufvaste drömmen, hon som soffer eller han som vakar. I den andra afdelningen, en större värdshus, är en mängd landtfolk sysselsatt med lek och dans. Alltid framställes det goda landtfolket på scenen lekande och dansande, liksom de icke hade annat att göra.

Det är ingen obetydlig sväng, kunna vi försäkra, ty franska operans ballett, utom solodansörer och solodansöser, består af öfver trehundra figuranter. Kören är icke heller någon småsak, ty den är ännu talrikare. Det blir något af, när alla dessa komma tillsammans jemte en bataljon fotfolk och fyrtio husarer till häst, såsom vi sågo i »Charles six», en grann, men hårdsmält opera af Halévy, som visserligen behöfde stödja sig på »la claque».

Urbain lemnar den älskades hand och går ut i salen, med anhållan att det goda folket, som icke kan hålla sig tyst när det dansar, tacktes maka sig ut och dansa i solhettan, hvilken anhållan genast uppfylles, ty det goda landtfolket är äfven alltid färdigt att lyda. Urbain ämnar derefter återvända till paviljongen, hvilket är ganska naturligt, då han blir varse en öppning i golvet, hvarutur rökwhirflar stiga, som deremot förefalla mindre naturliga. Men när han i detsamma möter doktor Matheus, finner han ordspråket besannadt: »Ingen rök utan eld.»

Urbain störtar baklänges med händerna för ansigtet. Det betyder: »Nu tar fan mig!»

Doktor Matheus slår sig flere hvarf på bröstfickan, lik den som är ute på vigilans, och pekar på afgrundshålet. Det betyder: »Monsieur, jag vill ha betaldt för instrumentet... Var så god stig ned på kontoret och liquidera!»

Urbain vänder bort ansigtet och slår ifrån sig med afviga handen. Det betyder: »Monsieur, begär icke att jag skall ha kontanter morgonen efter det jag enleverat en vacker, men arflös flicka! Och dessutom har jag icke tid, ty jag skall dricka café-au-lait med min älskarinna.»

Doktor Matheus är ingen blodigel, hur mycket man än må ha att anmärka mot hans moralitet och religiositet. Han vill för ingen del ha kontanter: han begär endast en skuldförbindelse, för händelse af dödsfall, och skrifven med blod, emedan bläcket i Brétagne är nästan oläsligt. Urbain vägrar

äfven detta, ty han anar en bysättning för evigheten. De äro sig lika, de der artisterna.

Doktor Matheus blir förtviflad. Men det är hans eget fel. Hvarför tog han ej förskrifningen genast och innan han lemnade instrumentet? Den obetydligaste skomakare fordrar allra minst sin räkning accepterad innan han lemnar ut stöflarna. Doktor Matheus var för godtrogen, och likväl, hvem bör känna menniskan bättre än han?

När nu ingenting annat hjälper, börjar han trola, ty det är alltid sista utvägen. Sålunda trollar han fram en figur så lik Héléne's f. d. fästman, baron de Saint-Ibars, som det ena bäret det andra. Den förmente baronen går, till Urbain's stora förskräckelse, helt enkelt in i paviljongen för att borttaga den sofvande Héléne. Men som doktor Matheus nogsammt inser, att han icke har någon makt öfver en flicka, hvars hela brott består uti att hafva rymt med en människa som spelar fiol, så framtrollar han äfven en annan figur, alldeles lik Héléne. Med fasa ser således Urbain huru baron Ibars utkommer ur paviljongen, bärande Héléne på sina armar samt närmande sig med sin dyrbara börd den dörr som leder ut.

Nu sticker doktor Matheus ett papper under näsan på Urbain och ber honom skriva under, utlofvande på heder och samvete att, derest Urbain det gör, genast skicka baronen till fanders och föra Héléne tillbaka i Urbain's armar, hvilket kan komma på ett ut.

Urbain, bäfvande för Hélénes öde, men ännu mer för helvetet, ty en hvar är sig sjelf närmast, vägrar med en ståndaktighet, som kan reta gallfeber på sjelfva hin.

Doktor Matheus undgår icke heller symptomen af denna feber. Han sprakar och kröker sig som en påtänd näfver, görande dervid en mängd nya hocus pocus i luften. En demon uppstiger nu och rycker åt sig »le violon du diable», som han kastar midt på golfvet, der det förträffliga instrumentet ögonblickligen försvinner i en låga, under det doktorn betraktar den olycklige fiolspelaren med en blick, som säger: »Qvintilera nu, din erkebedragare! Drilla dig nu till fröknar, som hafva 100,000 francs i ränta, din erkeskälm!... Jag skall ge dig, jag, för att lura teologie doktorer!»

Urbain knäpper ihop sina händer och ser upp mot himmelen. Det betyder: »Jag lemnar mig i Guds hand!»

Teologie doktorn, bestört öfver denna enkla förklaring af gudeläran, sjunker ned genom jorden under aska och blix, det förstås; han skall väl gå på samma sätt som han kommit. Den der förklaringen hade Urbain kunnat göra strax. Men det är så likt menniskan. Det rätta ordet kommer alltid i senaste laget.

Urbain, räddad från afgrunden, är likväl ännu långt ifrån att vara lycklig. Hin har ju tagit både fiol och älskarinna. För att öfvertyga sig om sin olycka, skyndar han in i paviljongen.

Hvad ser han? — Héléne, vaknande, reser sig från bädden. Okunnig om att den store hofmålaren Lucifer nyss fotograferat henne, skrider hon mot sin älskare med ett rosenrödt leende på sina läppar.

Urbain raglar minst tre famnar tillbaka. Den glada öfverraskningen slår honom för hufvudet så att alla skrufvarne lossna. Héléne begriper icke hvad det kommer åt karlen.

Pater Anselmo, det godas skyddsande, hastar in och tycker, liksom Héléne, att Urbain bär sig tokigt åt. Som den helige mannen tror att allt detta härleder sig från brist på stråke och fiol, så framtager han ur sin kåpa en annan fiol, ett instrument som seraferna strängt och Sankt Petrus profvat vid de många barnbalerna i det »blå gemaket». Det är annat det än fiolen från Lucifers fabrikk! Men Urbain stirrar lika kallsinnigt på himlainstrumentet som det hade varit salig Nystedts fiol i Upsala.

Religionens och kärlekens förenade bemödanden blifva fruktlösa, ty Urbain står som en målad bock, i hvars mun man fäfängt sticker det doftande betet.

Pater Anselmo lägger fiolen på bordet, korsar sig och vinkar till sig Héléne. Det betyder: »Låtom oss gå i kyrkan, för att bedja... Hjelper icke det, så få vi väl skicka honom till Danviken, och der blir han nog bättre.»

Derefter går pater, förande med sig Héléne, som badar i tårar. Endast en trogen tjänare stannar kvar. Denne tager himlafiolen från bordet, och hur länge han sticker den under näsan på Urbain, så griper slutligen denne tag uti instrumentet och drar några stråkdrag, men, tyvärr, bakom stallet, hvilket låter fasligt. Följden af dessa stallmästarvolter blir också, att en liten djefvul kommer öfver scenen,

ridande på en eldgaffel. Trotjenaren, förskräckt vid åsynen af den lille korpsvarte ryttaren, förklarar hur opassande det är för en mästare på fiol att spela så att det retar hin på hederligt folk. Urbain känner sin egenkärlek sårad, ty egenkärleken är den enda skruf som icke lossnar i en artists hjerna. Förargad kastar han därför stråken öfver till det rätta stället, och nu blir det annat ljud i fiolen, riktiga guda-toner, såsom åtminstone monsieur Saint-Léon föreställer sig. Dermed vare nu hur som helst; följdén blir i alla fall gudomlig.

Demonen rider sin väg, och i dess ställe visar sig en engel med Hélénes ansigte och, hvad som än bättre är, med Fanny Cerritos armar och ben. Men icke heller nu är det Fanny Cerrito som dansar. Det är gracen sådan hon uppstod ur konstnärens tanke, lefvande, luftig och varm, innan hon, framställd i marmorn, blef en visserligen harmoniskt formad, men likväl kall, hård och orörlig bild, den man alltid skänker en beundrande blick, men aldrig sluter till ett glödande hjerta.

Se henne, när hon rör sig kring den arme fånen, skimrande som fjärilen, då han tröstande sväfvat kring en af stormen nedböjd ros; förmildrande som silfverskyn, när den ilar förbi en blek, i höstqvällen stirrande måne! Nämn oss den demon, som vågar dröja i hennes närhet! Säg oss den dödlige, som ej i tanken kysser hennes fot! Det är icke dansösen som anstränger sig för en blomma, för en diamant: hon är blomman sjelf, diamanten sjelf, som, belönande, pryder och riktar snillet för dess trogna uppfattning af konstens eviga gudom, liksom inom samma bröst samvetet belönar dygden för dess trohet mot Gud.

Än böjer hon sig ned, en sjunkande aftonrodnad lik, framför den olycklige fånen, liksom ville hon locka ned det menckliga medvetandet, i fall det möjligtvis skulle hafva förirrat sig bland stjernorna; än höjer hon sig på tåspetsen, en ny Aurora, och öfverfar hans hufvud med sina armar, dem hon böjer till form af guirlander och kransar, liksom trodde hon sig på detta sätt kunna locka upp samma medvetande, i fall det skulle dväljas i djupet af den mörka jorden. Illusionen är fullkomlig. Det är engeln, af himmelen sänd, som tröstar, hugsvalar och upprätthåller meniskan i pröfningsens bittraste stunder.

»Gifves det något så skönt som detta?» hviskade Armand, under det hans blick sökte högra galleriet, liksom väntade han svaret derifrån.

Adelaïdes hela uppmärksamhet hade vuxit samman med gruppen på scenen, och en tår perlade fram ur hennes öga.

»Ja,» svarade Armand, »den som så uppfattar betydelsen af hvad vi nu se, stoftets lidande och himmelens miskund dermed, den är lika skön, ty den deltar i det förra och tror på den senare.»

Armands ögon flyttade sig till venstra galleriet. Markisinnan skämtade och skrattade med en af sina kavaljerer. När voro ej silkessammeten och kasimiren en amulett mot »sentimentaliteten!» Armand vände med ovilja sin blick derifrån. Det »sentimentala» har blifvit ett förlöjligande ordspråk. Men detta ordspråk har flutit ur ett förderfvadt bröst och bygger sin äreport på ihåliga läppar.

Sjelfva scenen undergår emellertid någon förändring. Engeln (Fanny Cerrito) har försvunnit, ty hon har fullbordat sitt verk. Urbain har återfunnit sitt medvetande, sitt förstånd, och det första beviset derpå är att han sätter fiolen till hakan, höjer stråken och spelar Mayseders variationer. Monsieur Saint-Léon spelar dem kanske icke fullt så bra som vännerna Randel, d'Aubert och Elvers, men han går dessa dock ganska nära, och det är ganska vackert det. Hufvudsaken är emellertid att han spelar dem förståndigt. Mången finner hans spel till och med gudomligt, men detta torde härleda sig antingen från tron på fiolens himmelska ursprung eller det välde, från konstnärens goda genius, ehuru för ögat försvunnen, ännu utöfvar på åhörarnes öfriga sinnen.

Slutvariationen är knappast under mycket bifall slutad förrän pater Anselmo och Héléne, denna numera utan vingar, skynda in och lifligt instämma i bifallet, såsom man väl kan föreställa sig.

Strax derefter intrusar grefve de Vardeck med andan i halsen och dammet på stöflarna. Fortfarande äro hans ögon ut- och invända, och han dänger sig med knytnäfvarna oupphörligen i pannan. Det betyder: »I detta ruckel bor min dotter och, ve mig, äfven den fördömde birfilaren! ... Jag kommer säkert för sent!»

Munken, den helige allvetande, skyndar fram och lyckas medelst en mängd lättfattliga rörelser i ben och armar

lugna den stackars grefven, som omfamnar sin dotter, likväl skakande på hufvudet, under det han ser på pater Anselmo. Det betyder: »Jag har min dotter helbregda åter, lofvad vare Sainte-Cécile!... Men begär icke, vördade pater, att jag på mina knän af 800 anor skall vagga barnbarn, som hoppa öfver fiolfodral och rida på stråkar... begär det ej, mon père!»

Pater Anselmo tager genast upp ur sin välsignelserika benediktinkåpa ett papper, som liknar diplom, och ett band, som liknar hederslegionens. Det betyder: »Jag kommer nyss från kungen, som är alla munkars vän och beskyddare... han har på mitt förord utnämnt Urbain till adelsman och riddare af hederslegionen... Hvad säger ni om det, monsieur le comte?»

Den hederlige grefvens ansigte ljusnar, och han vinkar till sig Urbain, som öfversäll nalkas, visligen gömmande fiolen bakom ryggen. Grefven trycker hans hand, men skakar ännu på hufvudet. Det betyder: »Allt vore så bra, bara inte den fördömda fiolen vore... om han ändå kunde spela något annat... jag ville så gerna dra en spader med min måg!»

Munken är genast framme och bedyrar, att under hans ledning Urbain skall tillväxa i alla ridderliga dygder.

Nu först blir grefven fullkomligt belåten och bjuder hela världen på bröllopet. Urbain lofvar i sin förtjusning att på bröllopsdagen dansa en »pas de deux» med sin sköna brud, hvilket ännu mer höjer hans aktier i svärfaderns ögon. Grefven har själf varit en passionerad dansare den tiden han som garnisonsofficer beträdde årans fält.

Nu går ridån ned, emedan alla måste kläda om sig till bröllopet.

Armand fann det visserligen vara i sin ordning att Urbain fick Héléne, men var förargad på den förre, som icke ref sönder adelsdiplomet och hängde ordensbandet kring näsan på munken. »Hvad det der skall smaka aristokraterna,» sade han för sig själf, »att man icke en gång i en ballett vågar bortgifta en adelsmans dotter med en man ur folket, utan att denne först skall göras till adelsman och riddare!»

Han såg upp till venstra galleriet, för att se om icke markisinnan nu med större intresse följde pjesen. Hon fortfor ännu att skämta med samme kavaljer. Men hvad som ännu

mer förvånade Armand var att markisinnans kavaljer, under det han talade med henne, oupphörligen höll sin kikare riktad mot högra radens galleri och direkte mot Adelaïde

Géronnière, hvilket så mycket mindre behagade Armand Cambon, som berörde kavaljer, utom sina många ordnar, hade det ståtligaste ansigte man kunde se och som visst icke misskläddes af korp-svarta mustascher och pipskäg. Armands blick kom händelsevis att falla på den herrn, som satt bredvid rid-

daren af de många ordnarna. Denne herre hade likaledes flere ordnar, men icke på långt när så vackert och markeradt ansigte som den förre. Icke desto mindre dröjde Armands uppmärksamhet länge och väl vid den senare riddaren, ty dennes anletsdrag föreföllo honom så bekanta, utan att han likväl kunde erinra sig hvar han förut sett honom. Emellertid och som herrn med kikaren envist fortfor att styra kurs på galleriet midt öfver, fastän han vid sin sida hade salongens förnämsta skönhet, så fann Armand nödvändigt att, oaktadt sin nyfikenhet hvad den andre herrn beträffade, följa samma kurs och såg, icke heller till sin synnerliga tillfredsställelse, bankirens brorsdotter småle mot den hemske bleke hertigen, som satt bredvid henne.

»Innan hon somnar i natt,» mumlade Armand, »ler hon så lagom!»

Detta sade eller, rättare sagdt, tänkte han med den innerligaste förnøjelse, och likväl skulle han förr hafva gifvit tusen lif, om han haft dem, än förorsakat denna intagande flicka ett ögonblicks bekymmer.

»Förlåt! Känner ni den der förnäma damen?» frågade honom den granne, hvars ögon så nyligen varit i fara för hans finger.

»Ja, det är mademoiselle Adelaïde Geronnière,» upplyste Armand, »brorsdotter till bankiren af samma namn.»

»Mademoiselle?... Jag trodde hon var gift jag,» anmärkte grannen, något förundrad.

»Hvaraf sluter ni till det?» sporde Armand, som ansåg Adelaïde ännu för ung att gifta sig.

»Af hennes fräckhet,» svarade grannen ogeneradt.

»Monsieur!» grymtade Armand, färdig att sticka ut sin grannes begge ögon.

»Ja ja, nog vet jag att äfven de ogifta, när de äro rika eller förnäma, kunna sätta kikarn på dussintals karlar... men de gifta sätta den på hela världen.»

»Ni kan omöjligt mena den unga damen, som sitter i högra galleriet,» förklarade Armand.

»Nej, det är i venstra... Hon, som har den der baron Saint-Bris i släptåg.»

»Aha, ni menar markisinnan d'Estelle,» sade Cambon, fullkomligt lugnad.

»Jaså, det är en markisinna... jag kunde väl tro att det var något ditåt.»

»Men hvad är baron S:t-Bris för en?» frågade Armand i sin ordning.

»Herrn med mustascherna, pipskägget och de många ordnarna, han som har sin plats bredvid markisinnan, han bor i Hôtel de Bade vid Boulevard des Italiens... Han har de vackraste hästar i Paris och lousd'orer så att han kunde köpa hela boulevarden... de strömma hit nu som bäst alla rika odagor från provinserna... Men så mycket bättre... ju flere bär, desto mer att sylta.»

Armand betraktade närmare sin granne, men han hade icke förut sett honom, hvilket icke förvånade vår hjelte, som alltför väl visste, att det i Paris fanns flere demokratiska sektioner än hans.

»Da känner ni kanske också den andre riddaren?» frågade Armand.

»Hvem?»

»Han som sitter bredvid baron S:t-Bris.»

»Jaså, den der med trubbiga näsan och aflånga ögonen?»

»Ja, just den.»

»Den är mig obekant,» svarade grannen; »men han ser föga riddelig ut.»

»Hal!» ropade Armand, börjande ånyo med mycken uppmärksamhet granska den ifrågavarande personen, hvilken, efter hvad nyss nämndes, han förut trodde sig hafva sett.

Nu kände han igen honom: Herrn med trubbiga näsan och de aflånga ögonen var samme herre som dagen förut på Vendômeplatsen visiterat Cambons flickor.

»Åhå, nu få vi äntligen slutet af balletten,» underlättade grannen, vändande sig mot scenen, liksom alla andra, icke ens Armand Cambon undantagen, hvilken sålunda icke fick tid att reflektera öfver ficktjufvens uppträdande bland så förnämt folk.

Teatern föreställer en sal på grefve de Vardecks slott. Salen är fylld af festligt prydda bröllopsgäster, som bilda en lysande grupp. Ingen fiol, hvarken från himmelen eller afgrunden, fördunklar den sköna dagen. Den ädle greffen förenar Urbains och Hélénes händer. Den förre har redan hunnit så långt i danskonsten, att han, hållande sin brud om lifvet, endast står på högra benet, under det Héléne står på det venstra.

De tu skola vara ett, heter det, och der tu äro ett, der äro också af fyra ben två för mycket. Sedan de älskande sålunda stått några minuter, aflägsna de sig, för att omkläda sig till den pas de deux, som skall sätta kronan på verket, under det greffen och hans gäster taga plats på begge sidorna af teatern, lemnande fonden fri.

Fonden rullas upp, och man ser en af de vackraste och rikaste trädgårdar. Öfverallt, hvart man kastar blicken, möter man en härlig rosenbuske, mellan hvars blad och blommor framlyser en flickas ansigte, naturligtvis den skönaste blomma bland alla. Det är blommornas själar man på detta sätt vill åskådliggöra. Det är en vacker tanke, som bör bära god frukt.

Rosenbuskar äro, som man vet, orörliga, ty deras fötter äro fästa i jorden. En mild försyn, som icke vill att de af stormen skola bortföras, har så visligen anordnat. Men blommorna hafva också själar, och hvarför skulle de ej hafva det? Det finns så många fulare och obehagligare väsen som ha anspråk på att vara själfulla. Men det roar understundom blommornas själar att slå sig lösa, ty det kan icke alltid vara angenämt att stå sammanträngda på en träd-

gårdssång, liksom flickor i en pension. Det är därför som det ena sköna ansigtet efter det andra höjer sig ur hvar sin rosenbuske, därför som den ena hulda varelsen efter den andra dansar fram ur sitt kroppsliga fångsel. Begagnande sig af den prosaiske trädgårdsmästarens frånvaro, vilja de genom en ömsesidig förtroligare beröring glädja hvarandra, liksom de förut gladt en otacksam värld med sin doft och sin fågring. Rosensjälarna representeras af mesdames och mesdemoiselles Plunkett, Taglioni (en systerdotter till Marie Taglioni), Robert, Emarot, Caroline, Théodore, Marquet, Legrain, Quéniau, Mathilde och Pierroe, alla solodansöser och tillhörande l'Académie Nationale de Musique. Alla äro ypperliga, och män ser snart att deras första »pas» äro tagna i den bästa skola. Deras dans är briljant. När man ser hvar och en dansa sitt solo, vet man icke hur det är möjligt för någon annan att dansa bättre; när de dansa alla på en gång, skimrar det som ett blomsterregn för våra ögon. En bukett af sådana blommor skulle i orienten betalas med millioner, och icke heller i norden skulle man se på styfvern, ty äfven der finnas mecenater, åtminstone för dylik blomsterodling. Vackrast blir dock i alla tider törnrosen, och bland törnrosor är mademoiselle Plunkett den vackraste vi sett. Näst henne lyser hyacinten (Taglioni). Atterbom låter i sina sköna sånger om blommorna Hyacinten säga: »Den döende kraftens hjertblod jag är.» Atterbom skulle ha sett den yngre Taglioni. Denna hyacint är ingen »döende kraft», ty hon har ben eller, rättare sagdt, stjelk sådan som endast den sydliga solen kan frambringa.

Men trädgårdsmästarens steg på sandgången höras. Rosensjälarna återvända till sina kroppar. Trädgårdsmästaren (monsieur Saint-Léon) inkommer, åtföljd af folk, som vill köpa blommor. Trädgårdsmästaren fattar sin knif och plundrar den ena busken efter den andra; men vid hvarje ros han afskär höjer sig ur busken en rund arm till tecken att blommans själ lider. Sedan köparna fått sina buketter och gått sin väg, aflägsnar sig äfven trädgårdsmästaren, kanske för att i vin förvandla sina blodspengar, under det han studerar »Le Réforme» eller någon annan radikal tidning. Men medan han själf studerar och tänker på uppror, anar han icke, att blommorna i hans trädgård göra precis detsamma.

Väl känner man att bien, åtminstone en gång om året, göra uppror i sina kupor, svärma förfärligt, döda sina drönare o. s. v. Men att den revolutionära propagandan äfven trängt sig in i blommornas annars så tysta och oskyldiga rike, det anar man ej. Men tiden är svår, och det lider mot 1848.

Trädgårdsmästaren återkommer något drucken och mycket glad, såsom fallet merendels är när man är något drucken. Men han blir spik nykter, när han ett tu tre finner sig omgifven af sina undersåtar, hvilka, i stället för blomkronorna, nu vända stjelkarne mot honom från alla sidor. Törnrosen, hvars törniga stjelk, som man känner, icke är att leka med, ansätter honom värst och tager ordet på sina systrars vägnar. Hon begär för sig och de öfriga trädgårdsblommornas räkning:

1:o) personlig frihet, det vill säga bortrödjande af alla trädgårdssängar, hvilkas trånga utrymme hindrat all friare utveckling och gjort att både blommor och rötter blifvit hoptrasslade med hvarandra, till stort men för nationaliteten; vidare kullvråkande af alla trädgårdsplank, som stängt dem från beröringen med den yttre friare naturen och derigenom tillskyndat dem förlusten af det doft, hvaraf till och med den obetydligaste ängsblomma kan skryta;

2:o) pressfrihet eller frihet från att läggas i press mellan bokblad och innanfönster, hvartill man företrädesvis begagnat trädgårdsblommor, såsom varande grannare och större än alla andra;

3:o) afskaffandet af alla namns- och födelsedagar, som förstört deras förr så blomstrande välstånd;

4:o) förbud mot införsel af artificiella blommor, hvilkas nyttjande kommit menniskan att glömma naturens härligaste alster, i sammanhang hvarmed de fordra att madame Furstenhoff måtte varda förpassad till Sibirien eller något annat ställe der man ej dansar på rosor;

5:o) förstörandet af drifhusen och synnerligast krukorna, som alla äro oförenliga med blommornas af försynen gifna bestämmelse att i omedelbar beröring med himmelen och ljuset pryda och lyckliggöra jorden;

6:o) fullkomlig associationsfrihet samt bildande af nationalgarde, hvartill de förbehålla sig att framdeles få inkomma med ett på lagliga grunder hvilande förslag;

slutligen och för det 7:de), att alla mytologiska bilder af sten eller trä, såsom alltför mycket erinrande om heden- dom och despotism, måtte ur trädgårdarna borttagas, i syn- nerhet bilder af gamla trädgårdsmästare, liknande den som har sin staty i Carl XIII:s torg, och att i deras ställe måtte uppresas ett monument åt Linné, den store presidenten i blommornas fristat.

Trädgårdsmästaren blir alldeles förtviflad öfver alla dessa påståenden. Han har som fideikommiss mottagit träd- gården, om ej just direkte af Gud, åtminstone af grefve de Vardeck, hvilket i hans tanke kommer på ett ut, och han måste återlemna allt i samma skick som han det mottagit. Dock vill han, med afseende å tidens kraf, göra några eftergifter. Salunda vill han befalla sitt garde, trädgårds- drängarne, att draga sig tillbaka ur trädgården. Vidare lofvar han gifva blommorna en oktrojerad författning, bygd på allmänna val och tvänne kammare eller drifhus, i likhet med dem som det blomstrande Tyskland skulle få. Med ett ord, allt skall bli så treffligt, bara han får vara kvar som välbestäld trädgårdsmästare, hvilket lönande yrke gått i arf från far till son.

Men blommorna, klokare än folket år 1848, tro icke på afmarscherande garden eller på löften om författningar. De gripa sin trädgårdskung, fängsla och släpa honom med sig ... Hvert? — Det får man se i följande tableau:

Dekorationsförändring. Natt. En purpurstrimma visar sig i östern, tändande skogstopparna och fängande i sin brand en och annan stjerna. Jorden är ännu dyster, men icke ödslig. Man ser vid skenet af lysmaskar ett brokigt, men matt vimmel af alla färger öfverhölja marken. Pur- purstrimman blir allt bredare, marken allt klarare. Ah! Det brokiga vimlet kommer af hundratals sköna flickor, slumrande famn vid famn så långt ögat når. Flickor? Nej! Det är blommor, ännu söfda af natten eller tyngda af daggen. »Ack, hvad det är dumt att icke vara tidigt vaken om morgnarna!»

Men om man sofve mindre, hur gammal blefve man ej då? Man är enligt dopsedeln fyrtio år, man är till och med sextio, men egentligen är man bara tjugu, bara trettio. Det öfriga har man sofvit bort, och det kan icke räknas. På detta sätt blir man alltid ung, fastän man står med foten i grafven. Tycker man att ens ögon blifvit något

dunklare och ens lockar något hvitare, så kommer det blott deraf att man är litet omorgnad och fått litet dun i håret.

Men nu brinner hela östern, och jorden vänder mot den sitt klarnande anlete. Ett rosenfärgadt, nästan genomskinligt väsen sväftar öfver scenen, vidrörande de sofvande blommorna. Det är Aurora, det är blommornas drottning, det är Fanny Cerrito.

Mången menniska behöfver middagssolen midt i ögonen för att kunna vakna; men blomman, som icke tynges hvarken af öfverfylld mage eller skuldbelastadt bröst, vaknar så lätt och behöfver icke gnugga sig i ögonen för att igenkänna morgonrodnaden och dagen. Blommorna börja sin dans, och man ser deras små fötter hoppa på tufvorna. Blommornas drottning dansar ock: ändtligen dansar Fanny Cerrito. Men det är ej tufvorna hennes fötter vidröra — det är på daggdropparna hon dansar, på daggperlorna, innan dessa ännu hunnit jorden.

Den stora skilnaden emellan Fanny Cerritos och andra dansöfers dans ligger blott deruti, att när de senare mer eller mindre lyckas i sitt bemödande att komma upp från jorden, synes den förra ha svårast för att komma ned på jorden, emedan det är som om de utbredda vingarna ständigt hotade att återföra henne till den höjd hvarifrån hon kommit. De senares dans är barnets i dess yrande åtrå mot stjernorna och solen; den förra är geniens i dess glädje att ha funnit den jord, hon egnat sin kärlek och lofvat sitt skydd.

Men dansen afbrytes. De upproriska blommorna ila in med sin fångne trädgårdsmästare, hvilken de ställa inför tronen, hvar på blommornas drottning tagit plats. Han anklagas, han är nära att dömas, han synes förlorad. Ingen Crémieux i Paris eller Andreas Möller i Stockholm uppträder till hans försvar. Lyckligtvis är trädgårdsmästaren äfven en stor dansmästare. Oförmögen att försvara sig med munnen och armarna, ber han att få bevisa sin oskuld med benen, ja han vågar till och med uppbjuda sjelfva blommornas drottning till en pas de deux. Han vädjar till det täcka könets svagaste sida, till dansen, och han vädjar icke förgäves. Dans verkar himmelsvidt mer än konfekt, armband och gula långschalar. Blommornas drottning bifaller, nedstiger från sin tron och börjar med trädgårdsmästaren

denna pas de deux, som slutar balletten och hvilken följaktligen skall utgöra den gyllene kronan på verket.

Och likväl, hvad är denna gyllene krona mot den krans af enkla blommor, som smyckar engelns tinning, när hon svärfvar omkring dären i en föregående tableau! • Hvad är denna gyllene krona mot rosenslöjan, som svajar öfver blommornas drottning, när hon i den föregående scenen väcker sina undersåtar och dansar bland dem!

Fanny Cerrito gör i sin pas de deux med trädgårdsmästaren en mängd svåra steg och hopp, som komma åskådaren att hissa, att bäfva, ty man fruktar att denna fina gestalt icke ostraffadt hängifver sig åt dessa onaturligheter, som ryckt den stora konstnärinnan från den parnass, hon aldrig bort lemna, ned till den manège, som aldrig borde hedras af hennes fot. Det är följden af att dansa med trädgårdsmästare, äfven om de föra sina ben med monsieur Saint-Léons obestridliga styrka och skicklighet. Men vi förstå nog monsieur Saint-Léons mening. Han vill göra sylfiden till menniska för att hon må kunna gifta sig med en trädgårdsmästare, ty balletten slutar med deras förening, firad medelst en lysande grupp, hvaruti de förrädda blommorna naturligtvis måste deltaga.

Vi hafva med förvåning sett trädgårdsmästarfruns halsbrytande saltomortaler, men aldrig skola vi glömma fiolspelarens goda genius och blommornas drottning.

Publiken är, hvad konst beträffar, sig temligen lik öfverallt. Det stormande bifall, hvarmed Fanny Cerritos prestationer förut blifvit mottagna, voro ett intet mot dem, som vid ballettens slut öfverhöljde henne. Armand Cambon, hvilken så djupt senterat dansösens eteriska skönhet i scenerna med Urbain, stormade nu med händer och fötter som en galning i förtjusning öfver hennes pas de deux med trädgårdsmästaren, och han arbetade med tio klackörers kraft äfven sedan Fanny Cerrito blifvit tvänne gånger framropad och ridån derefter fallit.

Detta kom han likväl att ångra, ty i sin hänryckning glömde han att se upp till det der högra galleriet, som under hela pjesens gång varit ett nästan ständigt föremål för hans uppmärksamhet. När han äntligen, trött både i händer och fötter, riktade sina blickar dit upp, voro Adelaïde och hennes följeslagare försvunna.

Ett rop af bestörtning undföll hans läppar, och han rusade ut från parterren, knuffande undan alla som voro i hans väg, och icke kännande de knuffar, hvarmed han af andra vedergäldes. Det var nära att han råkat ut för polis-sergeanternas och municipalgardisternas knogar, som icke tala andra knuffar än dem de sjelfva utdela.

När Armand äntligen utkommit på gatan, sprang han mellan vagnarna med fara att bli öfverkörd; men den ena vagnen försvann efter den andra, utan att den stackars arbetaren funnit den eller dem han tycktes söka.

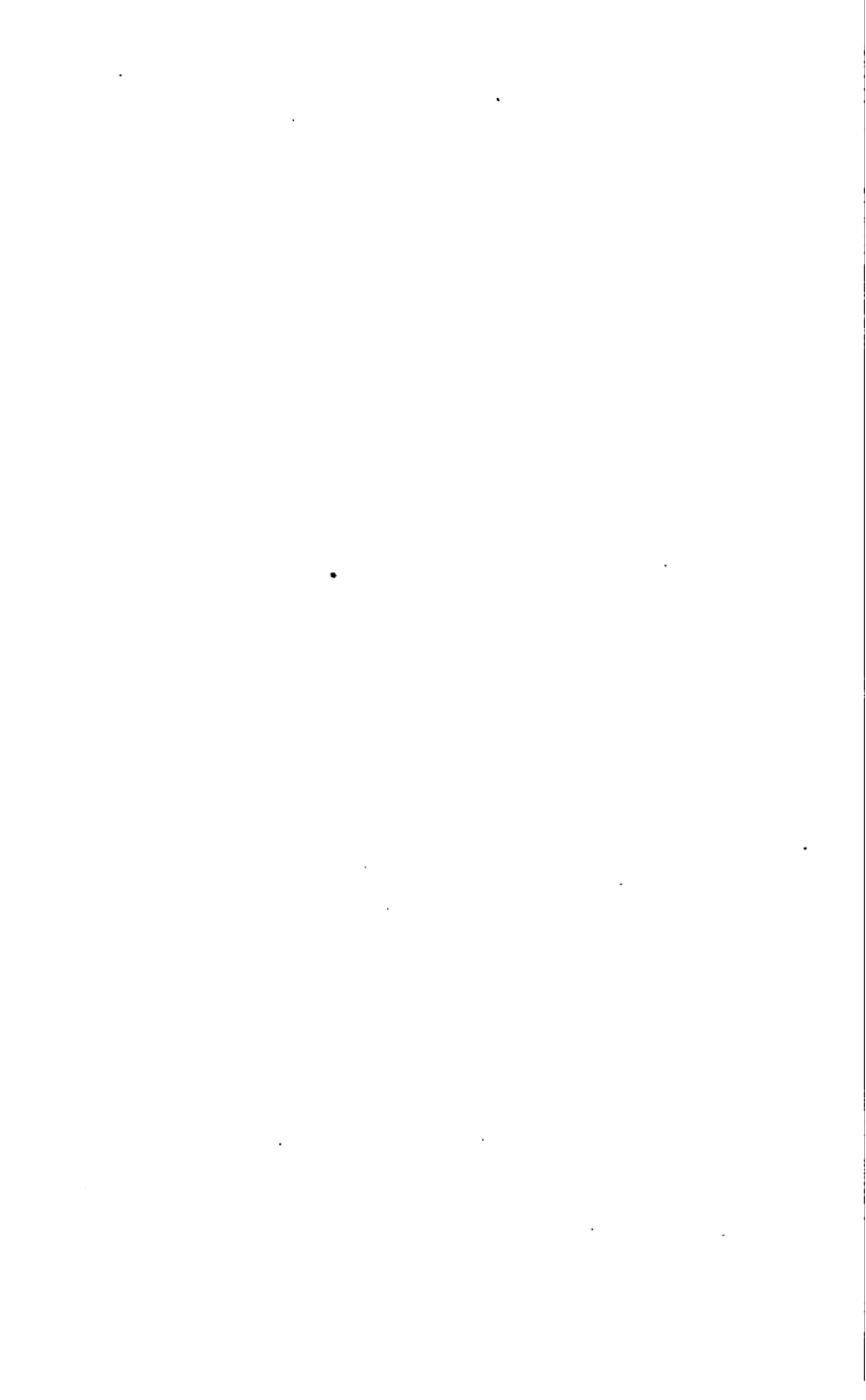
Han slog sig för pannan vida kännbarare än Urbain hade gjort; han slet flere hårstrån från sin hjessa än grefve de Vardeck; han såg bedröfligare ut än sjelfva doktor Matheus i det ögonblick denne med sin protesterade räkning sjönk ned i afgrunden. Han förbannade Djefvulens fiol, och dermed må nu vara huru som helst; men hvad som än värre och oförlätligare var: han förbannade sjelfva Fanny Cerrito. Det var lyckligt att hon icke visste det, emedan hon redan förut var ledsen öfver att hon ej mer än tre gånger på aftonen blifvit inropad, liksom hennes käre man monsieur Saint-Léon var förargad för det man icke begärt da capo på Mayseders variationer, som han bespetsat sig på. Markisinnan var förargad på Adelaïde, icke för det att denna så förtroligt talat med hertigen, utan för det att bankirens brorsdotter vid sin barm burit en grannare och säkert dyrbarare bukett än markisinnan. Bankiren var vid dåligt lynne, emedan han på spektaklet blifvit varse finansministern monsieur Dumon, hvilken han ansåg stå i vägen för fäderneslandets sanna väl och ära.

Ja, så är det. Sista tonen ur örkestern är knappast förklingad, sista lägan i kronan slocknad, första steget utom sänggudinnornas tempel taget, förrän prosan med sitt följe af ledsnad och förargelse griper oss i lufven och fordrar ersättning för några stunders flyktigs nöje.

Han sprang fram mellan vagnarna med fara att bli öfverkörd.

FEMTONDE KAPITLET.

Biljetten.

Följande morgon bultade Armand Cambon på porten till huset n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honoré. Porten sprang upp, men Armand hejdades af portvakten, en i yrket gränad man, som icke hade den blidaste uppsyn och icke heller det angenämaste god morgon på sina läppar.

Fransmännen äro, såsom ofta nämnt är, ett ovanligt artigt och förekommande folk. Derifrån utgöra dock portvakterne ett undantag. Det är säkert en känd sak, att knappast något hus i Frankrikes städer finnes som ej har sin portvakt, hvars förnämsta uppdrag är att hålla porten stängd och endast öppna den, när portklappen slår eller portklockan ljuder, detta onekligen till mycken nytta och bekvämlighet både för värd och hyresgäster. Portnyckelsbekymret, så stort i Stockholm, kännes icke ens till namnet i Paris. Till portvaktens yrke hör jemväl att hålla gata, gård och trappor rena, hvilket icke heller är en lätt sak i ett samhälle som Paris, der polisen håller den strängaste uppsigt öfver ordningens och snygghetens vidmakthållande. Men denna eviga påpasslighet på kommande och gående, icke mindre om natten än om dagen, detta alldagliga fejande på gårdar och i trappor äro icke egnade att åstadkomma ett lätt och gladt lynne; ty om också portvakten kan bekväma sig till att gå värdens och hyresgästernas önsknings till mötes därför att han af den förre har lön och boningsrum samt af den senare sportler minst tvänne gånger om året, så är det likväl förklarligt, att han måste se snedt på hvarje obehörig person, för hvilken han nödgas öppna porten och hvars fjät i trappan han likaledes måste utplåna, utan särskild ersättning för detta redan i och för sig sjelf otrefliga besvär. Deraf följaktligen en fransk portvaks föga franska sätt att vara. Med ett ord, det finns ingen gammal port så knarrig som en gammal portvakt.

»Hvad är det nu frågan om igen?» knarrade portvakten i huset n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honoré.

»Är monsieur Géronnière hemma?» frågade Armand med våldsamt arbetande bröst, ty han hade gått häftigt.

»Ähja, det kan ni väl begripa.»

»Är mademoiselle Géronnière också hemma?» fortfor guldarbetaren.

»Hör på, monsieur,» anmärkte portvakten, »tager ni monsieur Géronnière för en kolbärare och mademoiselle för en grisett, efter ni frågar om de äro hemma klockan åtta på morgonen?»

Cambom blef flat och kom sig icke för med svaret.

»Ni minnes kanske inte, hur många gånger ni var här i går?» återtog portvakten.

»Det är alltför möjligt att jag icke lagt det på minnet, monsieur,» svarade Armand.

»Men jag har lagt det på minnet, jag,» förklarade portvakten, »ty för er skull öppnade jag porten åtta gånger på förmiddagen och fyra på eftermiddagen... summa tolf, det vill säga allra minst elfva gånger för mycket.»

Dessa ord beledsagade portvakten med en åtbörd, som ganska otvetydigt hänvisade vår hjelte till gatan.

»Men, bäste monsieur,» yttrade Armand, »hvad rådde jag för att hvarken monsieur Géronnière eller hans brorsdotter voro hemma i går?... Ni vet ju att det var efter dem jag frågade.»

»Men hvarför lemnar ni icke ert kort?»

»Jag svarar som jag svarade i går, nämligen att jag aldrig brukar lemna kort.»

»Och jag säger också hvad jag sade i går, nämligen att hvarken monsieur Géronnière eller mademoiselle taga emot folk som icke ha kort att lemna... Men förlåt, det är något kallt i portgången.»

»Visserligen... låtom oss då gå in, monsieur, ty jag förmodar att ni har varmare inne hos er.»

»Jag har nyss gjort upp en brasa... adieu, men icke au revoir, monsieur!»

»Ni har då glömt att jag har en viktig hemlighet att meddela monsieur Géronnière eller hans brorsdotter?»

»Och hvaruti består den hemligheten, om ni tillåter?» frågade portvakten.

»Ni, som är en så gammal hedersman, vet inte, att den sak man yppar för obehörig person icke längre är någon hemlighet.»

»Och hvarför lemnar ni icke ert kort?»

»Jaså, obehörig person!» upprepade portvakten, närmande sig sin kammardörr med ett föraktligt leende.

Han hade skäl dertill. Det finnes knappast någon katolsk prest som förvarar så viktiga hemligheter som en fransk portvakt. Men när den förre vårdar dem af embetsed, vårdar den senare dem af vana. Embetseden är icke alltid kraftigare än vanan, att döma af erfarenheten.

»När ni går, så var god och slå igen porten efter er,» anmodade portvakten, i det han steg in i sin kammare och tillslöt dörren efter sig.

Armand hade icke annat att göra än efterkomma portvaktens anmodan, hvarefter han tog sig till att nöta de smala trottoarerna, tröstande sig med vissheten om att de han sökte denna gång icke skulle undfly honom.

På slaget tio, eller två timmar senare, bultade Cambon anyo på samma port, som genast öppnades, ty icke alla portvakter äro så lyckliga att hafva sina fönster åt gatan. Hade portvakten i n:o 35 det haft, skulle otvifvelaktigt vår hjelte fått bulta förgäfves.

»Parbleu! Återigen nil» yttrade portvakten med om möjligt ännu mulnare ansigte än förra gången.

»Monsieur Géronnière är hemma och mademoiselle likaså,» försäkrade Armand.

»Ni är säker på det?»

»Ja, till lycka för oss begge finns det blott en enda utgång för denna egendom.»

»Än sedan?»

»Som klockan är slagen tio, så böra de också vara uppstigna.»

»Deraf följer?»

»Att jag nu ändtligen får äran uppvakta dem.»

»Ni har misräknat er... Monsieur Géronnière stiger aldrig upp före klockan tolf.»

»Så mycket bättre.»

»Hva sa!... Så mycket bättre?»

»Ty mitt ärende gäller egentligen icke honom, när jag rätt tänker på saken.»

Efter dessa ord lemnade Armand portvakten och styrde sin kosa midt öfver gården. Portvakten stod en stund förargad och förvånad, icke rätt vetande hvad han skulle tänka om denne lika enträgne som djerfve uppvaktare. Slutligen tog han sitt parti och följde efter honom.

Men innan han upphunnit Armand, hade denne bultat på porten till sjelfva boningshuset och redan blifvit insläppt, så att han nu lyckligen befann sig utom portvaktens område och domvärjo.

»Är det möjligt att få tala med mademoiselle Géronnière?» frågade Armand en betjent i rikt livré, som visserligen öppnat porten, men derefter stält sig i vägen för den inträdande.

Betjenten mätte arbetaren från topp till tå, utan att brådska med svaret. Armands tarfliga toalett hade icke heller något uppmuntrande för en betjents rygg eller tunga.

Armand upprepade därför sin fråga med en viss pokande otålighet, som icke gerna kunde undgå ett svar.

»Det tror jag inte,» svarade betjenten tvärt, i det han gjorde en gest åt gården, lika betydelsefull som den portvakten gjort åt gatan.

»Var så god och hör efter först,» yttrade Armand, blind för alla dylika gester.

»Hvem skulle jag få den äran att anmäla?» frågade betjenten med en försmädlig min.

»Mitt namn är säkert obekant för mademoiselle... Säg henne därför helt enkelt, att en person, som har någonting högst angeläget att meddela, önskar på ögonblicket tala med henne.»

»Kom då tillbaka närmare nyåret, ty då är rätta tiden för utdelningar,» svarade betjenten med detta flin, så eget hos förnämt eller rikt folks domestiker.

»Hörde ni ej hvad jag sade!» ropade Armand, blodröd i ansigtet och trängande betjenten mot väggen; »hörde ni ej att det var något högst angeläget jag hade att säga er matmor?»

»Monsieur! Detta våld!» yttrade betjenten bleknande, ty vreden verkar så olika på olika slags menniskor.

»Ni söker genom förolämpning anledning till tvist,» fortfor Armand; »men jag tvistar aldrig med oförskämda drängar, utan jag tuktar dem, monsieur!... Jag känner en brinnande lust att slå in ett dussin tänder på er, pardon!»

»Monsieur! Ni skulle våga...»

»Drifva er in i muren, för att der låta er stå som bilden i en nisch,» tillade Armand, »ja, det skulle jag våga... Ni har väl aldrig drömt er en sådan ära?»

Betjenten hade verkligen aldrig drömt sig en sådan ära, men som han icke heller eftersträfvat den, så började han skrika af alla krafter, och en välfödd betjent har naturligtvis en god hals att skrika med.

»Hvad är det om?» frågade uppifrån trappan en qvinnas stämma.

Armand släppte betjenten, den han redan fattat uti och ruskat några repriser, hvarefter han ilade uppför trappan, på hvars öfversta steg visade sig en ung qvinna, välklädd och med behagligt ansigte.

»Ah, är det ni, monsieur,» sade hon; »ni, som var här i går och...»

»Frågade efter mademoiselle,» inföll Armand, »alldeles riktigt, jag är densamme.»

»Ja, jag ser det... Nå, monsieur?»

»Monsieur Géronnière har en rå och plump betjening... men lyckligtvis är detta ej fallet med hans brorsdotter... Jag smickrar mig därför med att ni redan anmält mina besök hos er herskarinna.»

»Förlåt, men jag råkade glömma ert namn.»

»Och därför har ni äfven glömt anmäla mina besök... lyckligtvis är det ännu icke för sent... Mitt namn är Armand Cambon, ett namn som er herskarinna troligtvis icke erinrar sig... Det är därför bäst att ni säger henne det samme person, som hon för fjorton dar se'n köpte messingskedjor af, ödmjukast anhåller om ett samtal, hvars uppskjutande kunde medföra den största fara.»

»Den största fara... för hvem?»

»För er matmor, mademoiselle Géronnière.»

»Och mademoiselle skulle ha köpt messingskedjor?» förvånade sig kammarjungfrun.

»Det tyckes öfverraska er mer än den fara, som hotar er herskarinna.»

»Min Gud, ni säger det der med en ton, som...»

»Som är sjelfva allvaret... Jag ber er tro, att det så är... Men, förlåt, jag har mycket brådtom.»

»Det kan väl icke vara er mening att nu genast få företråde hos mademoiselle?»

»Har jag då uttryckt mig så otydligt?... Nu genast, nu på ögonblicket måste jag träffa henne.»

»Men hon tar aldrig emot före klockan tolf,» bedyrade kammarjungfrun.

»I dag måste hon taga emot klockan tio... Ack, min Gud, hon är redan en qvart till elfva!»

»Men mademoiselle har ännu icke gjort sin toalett.»

»Då måste hon genast göra den... för öfrigt behöfves det ingen stor toalett för att mottaga en människa som säljer messingskedjor.»

»Ni är den besynnerligaste karl jag någonsin sett,» anmärkte kammarjungfrun.

»Hvarför det?»

Kammarjungfrun visste icke hvad hon skulle svara, eller hvaruti det besynnerligaste egentligen låg; men hvad hon säkert visste, det var att den unge mannen var den vackraste karl hon någonsin sett, hvilken omständighet också Cambon hade att tacka för det hon så artigt bad honom dröja i tamburen, medan hon skyndade in för att anmäla honom och, såsom hon försäkrat, använda hela sitt inflytande för att skaffa honom inträde hos ett fruntimmer, som icke en gång mottog markiser och hertigar före klockan tolf.

Armand Cambon hade tillbragt ungefär en halftimme i tamburen, när kammarjungfrun, ånyo synlig, bad honom följa sig. Vår hjelte strök med handen upp håret ur pannan, i det han kastade en melankolisk blick på sin blus, hvilken han nödgats återtaga, emedan, som vi veta, hans enda helgdagsklädning blifvit förstörd under språnget genom markisinnans trädgård och hans kassa icke tillåtit honom att två dagar å rad hyra vackra kläder. Det är märkvärdigt nog att man i blomman af sin ålder, hvilken är så prydlig och skön i och för sig själf, mer tänker på sin klädsel än i ålderdomens dagar, då man kanske bättre kunde behöfva det.

Armand följde emellertid sin täcka vägviserska genom flere rikt möblerade rum, tilldess hon bad honom vänta i ett mindre förmak. Förmaket kunde äfven betraktas som ett slags atelier, ty närmare fönstret reste sig en målarsällning af mahogny med inlagd perlemor samt tillhörande palett, färger och penslar, hvilket allt röjde en herskarinna, som sysselsatte sig med målarkonsten. En hvit broderad duk, kastad öfver ställningen, dolde sjelfva konststycket. Kammarjungfrun försvann, och när hon ånyo återkom, följde hon bankirens brorsdotter, som med ett förtjusande leende inträdde i förmaket, klädd i ljusblå tafsklädning och med uppstruket hår, såsom modet var på den tiden. Armand kände sig alls icke förlägen vid hennes uppträdande. Det är endast brottslingen som blir förlägen i oskuldens närvaro, åtminstone i början eller tilldess han är säker på att icke vara genomskadad.

»Det gläder mig rätt mycket att få återse er,» började Adelaïde, i det hon, själf tagande plats i en fatölj, bjöd honom att sätta sig i den som var närmast hennes.

Kammarjungfrun lemnade, på en vink af sin herskarinna, förmaket.

»Tillåt mig stå,» bad Armand, som tyckte, att den granna fatöljen icke passade till blusen, »jag har lättare att tala på det här sättet... När jag sjunker ned i en sådan der fatölj, känner jag mig nära att qväfvas.»

Kanske tänkte den unge arbetaren på markisinnans farliga fatöljer.

»Som ni vill då,» sade Adelaïde; »jag hörde nyss, att ni i går sökt oss flere gånger.»

»Ja, ända från half tolf på förmiddagen till half fem på eftermiddagen,» svarade Armand, »summa tolf gånger, som portvakten nyss ganska riktigt uträknat.»

Adelaïde såg något förundrad på en kavaljer som gjort så många visiter på en enda dag, och det på ett och samma ställe, utan att en enda gång ha varit bjuden.

»Jag hade icke glömt den stora tjänst ni bevisade mig och min onkel på Bastiljplatsen för omkring fjorton dagar sedan,» försäkrade Adelaïde, »och jag har därför väntat, att ni förr skulle besöka oss, och äfven min onkel har väntat det.»

»Hvarför väntade ni och er onkel, att jag skulle besöka er?» frågade Armand.

»För att sätta oss i tillfälle att på något sätt visa er vår erkänsla,» svarade bankirens brorsdotter.

»Jaså,» sade Armand icke utan en viss förtrytelse, »man väntade då, att jag skulle inställa mig för att säga ungefär så här: gif mig så och så många sous eller francs för det jag uppfyllt en mensklig pligt!... Ack, min Gud, skola då lyckans skötebarn aldrig lära sig inse, att folket der nere, i sin kamp mot bekymren, äfven är tillgängligt för andra känslor än egennytta och falhet!»

Den allra klaraste purpur färgade Adelaïdes kinder, och hon nedslog sina ögon. Det var ej första gången hon kände sitt inre träffadt af den unge arbetarens klara och allvarliga stämma. Hon hade ej glömt uppträdet på Bastiljplatsen, hade mer än en gång talat derom med sina vänner och med mycken förkärlek tecknat den lika modige som vackre blusridharens bild samt troget förvarat messings-

kedjan som ett minne af det enda äfventyrliga ögonblick, som upprört hennes hitintills lugna och sorgfria lif. Hon hade icke heller glömt hans då visade oegennyttia, och denna hade ännu mer höjt hans värde i hennes ögon. Derfor blygdes hon nu öfver sitt obetänksamma yttrande och ansåg sig fullt förtjena hans förebräelse.

»Men det är orätt af mig att förebrå er,» återtog Armand, »ty ni är uppfostrad i denna olyckliga villfarelse om arbetsklassen, liksom alla de andra . . . Men alla de andra äro icke så goda som ni, mademoiselle . . . de äro stolta och högmodiga de, men det är icke ni, det både ser och vet jag . . . De andras orättvisa och förakt väcka hos mig ingen annan känsla än medlidandets, ty jag vet, att den dag en gång varder kommande, då hela deras väl skall bero af det folks ädelmod, som de nu förakta . . . Men hvad ni tänker och säger gör ett vida djupare intryck på mig, ty jag skulle så gerna vilja att ni hyste en bättre tanke om oss, som, oaktadt vårt tunga arbete och vår ännu tyngre fattigdom, likväl älska vårt fädernesland och ifra för det redliga och goda kanske mer än de, som hela sin tid lefvat mellan trymåer och gobelintapeter.»

Adelaïdes blick, när den ändtligen föll på den unge moralpredikanten, var i början fuktig och glänsande som af en tår; men vid slutet af hans predikan blixtrade den som af en lindrig förtrytelse, ty äfven om man är nog rätttänkande att tåla en rättvis förebräelse, känner man sig likväl något sårad, när personen som gör den alltför mycket varierar på sitt tema, helst om moralpredikanten tillhör en samhällsklass, den man är van att anse sig vara öfverlägsen. Det är redan vackert, när en blifvande hertiginna rodnar af ånger och blygsel vid en obetydlig arbetares ord. Armand borde ha varit nöjd med denna seger, för att icke genom ett skonslöst begagnande deraf gå miste om dess frukter. Det är icke nog med att af kärlek för rättvisan och dygden bestraffa ett fel hos andra, man måste äfven, så framt meningen är att förbättra, hvilket det otvifvelaktigt bör vara, så se till, att slaget icke drabbar en vidsträcktare yta eller sårar djupare än som höfves, ty då utsätter man sig verkligen för att själf begå ett större ondt än det man söker bekämpa. För en varelse sådan som Adelaïde är en halfqväden visa mer än nog, och man kan gerna öfverlemna åt dess eget förstånd och hjerta att göra

resten. En klok säningsman lägger icke fröet så djupt i jorden, att det icke mäktar arbeta sig upp för att blifva hvad det är ämnadt till: stängel, blomma och frukt. Mer än en gång har en för full mun ryckt segerpalmen från det rikaste hjerta.

»Monsieur,» sade Adelaïde med ett uttryck i rösten, som Armand icke hade väntat sig, »hvad var då orsaken till era besök i går och i dag?»

Armand, som hitintills med armarne hvilat mot karmen till den fätölj, han icke velat intaga, ryckte dem nu derifrån och tog ett steg tillbaka.

»Orsaken!» mumlade han knappast hörbart.

»Ja, det måtte väl vara någon orsak,» yttrade Adelaïde, som hade godt öra.

»Ni fortfar således att tänka er samma orsak som den ni nyss behagat förmoda?» frågade Cambon med en ton, som alls icke var »comme il faut».

»Men hvem ger er då rätt att alltid tänka illa om mig?» frågade Adelaïde.

»Jag skulle tänka illa om er, mademoiselle!» sade Armand.

»Ni har ju, alltsedan ni kom in, knappatt sagt mig annat än förebräelser,» anmärkte ganska riktigt den unga damen.

»Jag skulle icke ha sagt er annat än förebräelser!» stammade Armand med en enfald, som icke heller var »comme il faut».

»Åtminstone var det inga artigheter,» återtog den unga flickan med en glädtighet, som röjde att hennes goda hjerta tagit öfverhand.

»Minsann tror jag icke, att ni har fullkomligt rätt, mademoiselle,» medgaf Armand, som ändtligen började inse sin enfald och dessutom kände sig hänförd af den unga flickans förändrade sinnesstämning.

»Nå, det var väl det då,» sade Adelaïde med fortfarande munterhet. »Ni var här tolf gånger i går, säger ni?»

»Ja.»

»För att råka min onkel?»

»Nej, för att råka er, mademoiselle... ingen annan än er.»

»Jaså, endast mig... Nå, jag hoppas att ni tror mig, när jag bjuder er ett hjertligt välkommen, ty jag har, som jag nyss nämde, verkligen väntat er.»

»Ni har väntat mig!» sade Armand med en blick af förtjusning, som kanske varit på sitt rätta ställe, i fall den kommit ur ögat på en markis eller millionär.

»Ja, monsieur Cambon, och vet ni hvarför?»

»Nej, mademoiselle.»

»Först för att ånyo få tacka för er vackra gerning på Bastiljplatsen, och jag hoppas att ni, oakadt er alltför stränga grannlagenhet, icke försmär ett tacksamt ord, som kommer ur djupet af mitt hjerta.»

»Ack nej, detta ord skulle utgöra min största belöning, i fall jag hade förtjent en sådan,» ropade Armand med en värma, som meddelade sig åt sjelfva Adelaïdes kinder.

»Och så var det äfven för en annan orsak,» förklarade Adelaïde något tvärt, ty hon kunde ej begripa hur det kom till, att hennes kinder blefvo så varma, och man blir ofta så lätt förargad öfver det man ej begriper.

»Och denna orsak?» frågade Armand, något nedstämd af den tvära tonen.

»Jag har lofvat,» svarade hon, »att skaffa mina bekanta likadana kedjor som dem jag köpte af er.»

»Kedjor!» upprepade Armand, helt och hållet nedstämd; »jaså, ni vill köpa flere messingskedjor?»

»Ja, jag vill skaffa er af med alla, som ni hädanefter har till salu... jag vill bli er enda och ständiga kund, och det bör ni kunna vara mer belåten med än att förstöra er tid med att utbjuda dem på gatorna och torgen, utan att kanske på hela dagen få en enda såld... Jag har, och ni bör tro mig när jag säger det, den största aktning för det folk, hvarom vi talat och hvars försvar ni anser er böra taga mot mig, som likväl aldrig, åtminstone med vett och vilja, förolämpat eller sökt skada någon... Men, utan att sára er eller detta folk, kan jag väl säga, att ni bland dem icke synes ha särdeles många kunder... Jag hörde ju er i mer än en hel timme tala så vackert för era kedjor, utan att knappast en enda anmälde sig som köpare.»

»Ack, de ha ingenting att köpa för,» förklarade Armand.

»Da var det orätt af er att fresta dem med så många vackra och förledande fraser,» anmärkte flickan.

Cambon slog förlägen ned ögonen.

»Det är för min fars räkning jag säljer kedjorna,» sade han efter en stunds tystnad; »min far är krympling och som sådan intagen på Bicêtre... jag är egentligen guldarbetare, men som jag sedan en månad varit utan arbete, använder jag min lediga tid till att sälja hvad han förfärdigar.»

»Och det är mycket vackert af er, det,» berömde honom Adelaïde, med synbart välbehag betraktande den unge mannen.

Om bankirens dotter och den blifvande hertiginnan vetat, att Armand Cambon äfven använde sin lediga tid till revolutionära stämplingar, hade hon kanske berömt honom så lagom.

»Hur många kedjor har ni att sälja i dag?» frågade Adelaïde.

»Inga, mademoiselle.»

»Inga?... Er far har då inga färdiga?»

»Jag tror väl... men... men det har verkligen fallit sig så, att jag icke sålt någon enda sedan den der dagen på Bastiljplatsen.»

»Emellertid ber jag er vara god och, så fort ni kan, hemta hit allt hvad er far har färdigt och på samma gång säga honom, att jag köper allt hvad han hädanefter har att sälja.»

»Ni är en engel, mademoiselle.»

»En engel för det jag köper kedjor!» sade Adelaïde småleende; »ni har inga öfverdrifna anspråk på englar, ni, monsieur Cambon... Men nu till något som rör er sjelf... Ni nämde att ni var guldarbetare... Säkert har ni någon gång tänkt på att blifva er egen.»

»Någon gång?... Denna tanke är oskiljaktig från hvar och en som tänker på sin framtid.»

»Jag tror nog det... Men jag vet, att en arbetare med två tomma händer icke kommer särdeles långt.»

»Hur menar ni?»

»En skicklig arbetare bör icke kunna ha svårt för att finna en förlagsman eller hvad det kallas... Skulle det sara er grannlagenhet, monsieur Cambon, om jag skaffade er en sådan förlagsman, hvilken icke skänkte, utan lånade er en så stor summa, som ni ansåge er kunna behöfva för att uppsätta egen verkstad med hvad dertill hör?»

Armand svarade icke. Icke alltid är den enklaste fråga den lättaste att besvara.

»I allt det der ligger ju ingenting ovanligt,» fortfor hon, »ingenting som bör kunna skrivas på räkningen af den tacksamhet, som ni hyser sådan motvilja för... Är det ej så?»

Icke heller nu gaf Armand något svar; men med djup rörelse hvilade hans ögon på den ädla flickan.

»Och detta goda hjerta skall jag förkrossa!» sade han inom sig sjelf; »denna rena, välvilliga själ skall jag kanske för evigt öfverlemna åt sorg och förtviflan!... O, min Gud, hur skall jag kunna framföra hvad jag har att säga henne!»

»Det förvånar er kanske,» fullföljde Adelaide, som icke kunde höra hvad hans inre talade, »att jag, en oerfaren flicka, framkommer med ett dylikt förslag... Kanske tviflar ni också på, att ett fruntimmer af min ålder och mitt beroende alltid kan hålla hvad hon lofvat... Men jag vill då säga er, att jag i morgon gifter mig.»

»Ja, jag vet, att ni tänkt gifta er i morgon,» sade Armand med dof röst.

»Huru? Ni vet det?... Då vet ni äfven, att det är hertig de Beaudreuil som blir min make?»

»Ja, jag har äfven hört det,» svarade Cambon.

»Min första önskan till min man skall bli att... Men tror ni då, att hertigen skall afslå min begäran?» tillade hon leende.

»Ännu är ej den skapad, som skulle kunna afslå hvad ni begär, mademoiselle!» ropade Armand; »en blomma skulle vända sina blad mot er, när ni talade, och en sten lyssna till er röst... Men hertig de Beaudreuil skall icke lyssna till någon bön af er!»

»Ni förvånar, ni oroar mig!... Hvad är meningen med allt det här?» frågade Adelaide, stirrande på den unge mannen, hvars anletsdrag afspeglade den djupaste oro.

»Ty,» svarade han, »ni skall icke begära någonting af honom, hvarken för mig eller någon annan!»

»Monsieur, hvad säger ni?» frågade den unga damen med detta uttryck, som röjer aningen af något ondt.

»Ty ni skall icke blifva hertig de Beaudreuil's maka,» svarade Armand, men denna gång med en stämma så klar, att icke ett ord deraf gick för Adelaide förloradt.

»Ah, hvad är det!» ropade hon, häftigt resande sig upp ur fätöljen.

»Har då icke er kammarjungfru berättat, att det var något högst angeläget jag hade att säga er?»

»Nej!»

»Har hon icke, då hon anmälde mig, sagt att ni hotades af en stor fara?»

»Nej, nej!»

»Tror ni, att jag eljest hela gårdagen skulle ha postat på denna gata och så många gånger utsatt mig för portvaktens och betjeningens ohöfliga bemötande? ... Jag dröjde, emedan man hvart ögonblick väntade er och er onkel hem ... Slutligen fick jag höra, att ni skulle bevista operan ... Jag begaf mig också dit, alltid i den tron att der kunna träffa er.»

»Ja, jag minns att jag såg er der ... Men så säg då i himlens namn ...»

»Jag ämnade passa på innan ni steg upp i vagnen, men jag kom för sent.»

»Men hvarför pinar ni mig med alla dessa omvägar?» frågade Adelaïde med tilltagande oro.

»Jag vet icke hvilken af oss begge i detta ögonblick pinas mest, ni, som ännu icke känner vidden af den fara som hotar er, eller jag, som vet att hvad jag har att förkunna skall gifva ert hjerta, ert goda oskyldiga hjerta, det hårdaste slag ... Sök därför bereda er på det värsta, sök försona er med tanken på en stor olycka, men som likväl är ett intet mot den, som skulle ha blifvit er lott, derest ni blifvit gift med hertigen.»

»Gud, hvilken mängd öfverflödiga ord!» utropade Adelaïde; »hvarför skall jag icke bli hertigens maka?»

»Jo,» svarade äntligen Armand, »emedan hertigen är en skurk, som icke en gång förtjenar att en hederlig karl ränner värjan genom hans bröst ... Bekräftelsen på hvad jag sagt finner ni i denna biljett, som jag skattar mig lycklig att hafva kommit öfver och kunna lemna er, innan det blef för sent.»

Dervid rakte han hepne samma biljett, som han fick af Denise hos markisinnan.

Adelaïde stödde sig med ena armen mot fätöljkarmen, under det hon läste biljetten. Armand såg hur hennes ansigte oupphörligen skiftade färg. Slutligen föll biljetten

ur hennes hand ned på golfvet, och själf nedsjönk hon i fätöljen, med begge händerna för sitt ansigte.

Armand hörde huru hon förgäfvets sökte qväfva de konvulsiviska snyftningarna och såg huru våldsamt hennes bröst arbetade under det ljusblå taftet. Han närmade sig henne och upptog det fördömda papperet, som låg vid hennes fot; men att med ord störa denna djupa sorg och hämma dessa ymniga tårar ansåg han sig hvarken kunna eller böra.

Öklok är också den tröstare, som söker hämma den lidandes tårar, ty icke alldeles olycklig är den, som af sin barndom åtminstone har *dem* kvar. Tåren är icke annat än en perla ur den krans af oskuld och frid, som skyddande omgaf vår barndom. Det bor således i hvarje tår en tröstens

och hugsvalelsens engel, ett kristallklart minne af vårt enda jordiska Eden. Visserligen finnas äfven andra tårar, förtviflans och raseriets; men dessa återspegla ingen ljusets bild. De bränna den kind de vidröra och falla som blydroppar på det svidande hjertat. Hvarje sådan tår är en handpenning, gifven antingen åt vansinnet eller det eviga eländet.

Att Adelaïdes tårar voro af det första slaget röjdes deraf, att hon snart reste sig upp, blickande omkring sig med lugn, stolthet och beslutsamhet.

»Hur har ni kommit öfver denna biljett?» frågade hon derför med fast ton.

Ingen fråga kunde vara naturligare och borde, vara mer väntad än denna, och likväl rodnade Cambon af förlägenhet, när den gjordes. Det föreföll honom, och det af lätt begripliga skäl, ganska svårt att årligt bekänna alla korten i detta spel. Det ångrade honom derför att han icke i tid förberedt sig på svaret.

Adelaïde syntes förvånad både öfver hans rodnad och dröjsmal med svaret; men hennes väntan på det senare var större än hennes förvåning öfver den förra.

»Jag har fått denna skrifvelse hos markisinnan d'Estelle, till hvilken den också är adresserad,» svarade ändtligen vår hjälte, inom sig rätt förargad öfver den förrådiska rodnaden.

»Ja, jag såg att den är adresserad till henne,» yttrade Adelaïde; »ni är då personligen bekant med markisinnan?»

»Ja, mademoiselle.»

»Och ni har varit hemma hos henne?»

»Ja, men blott en enda gång,» skyndade Armand att svara, liksom fruktade han, den simple arbetaren, att blifva misstänkt för alltför många besök hos en markisinna.

»När var ni sist hos markisinnan?» frågade Adelaïde med ett allvar och en ordning, som kunnat anstå en polis-tjensteman.

»I förgår,» svarade Cambon.

»Och det var då ni fick biljetten?»

»Ja.»

»Men då det icke gerna är tänkbart, att ni fått den af markisinnan själf, så är det svårt för mig att begripa, hur den kunnat komma i era händer.»

»Jag fick den ej af henne,» var allt hvad den i trång-mål bragte arbetaren för tillfället kunde hitta på.

»Jag har för god tanke om er att kunna tro, att ni af vanlig nyfikenhet tagit ett bref, som icke tillhörde er,» menade Adelaïde, med blicken stadigt fäst på den unge mannen.

Armand rodnade ånyo, ty han trolde sig i denna blick upptäcka en misstanke, som motsade hennes ord, och det var denna upptäckt som jagade blodet till hans hufvud.

Den förhärdade har inom sig ingen förrädare att frukta, ty hos honom är hvarje bloddroppe förbleknad, förfrusen. Den ännu icke förhärdade vet ingen anklagare så svår som den, hvilken i purpurtoga uppstiger på hans egna kinder, kullkastande med ens alla sofismerna af den vältaligaste tunga. Oskulden, som skyr för minsta misstanke, emedan den skyr allt orent, purpurfärgar den dygdiges ansigte; men som verlden ofta sammanblandar denna rodnad med det sjuka samvetets, så har också mer än en oskyldig ofta nödgats snart sagdt fördöma det skönaste den eger: sin rodnande kind.

»Om ni verkligen hyser denna goda tanke om mig,» sade han något nedstämd, »så gör ni mig ingenting annat än den största rättvisa... Jag hoppas att den dag aldrig skall inträffa, då min nyfikenhet öfvervåldigar min hederskänsla.»

»Ni har missförstått mig, om ni tror att jag kunnat misskänna den... Ni har fått biljetten af någon annan än markisinnan?»

»Ja, så förhåller det sig.»

»Men ni vill icke säga mig, hvem som gifvit er den.»

Den stackars unge mannen kom i ny förlägenhet, ty han hade ju lofvat Denise att icke inblanda henne i denna kinkiga sak; och äfven om han icke lofvat henne det, skulle han likväl aldrig hafva kunnat tillskynda henne någon olägenhet.

Dessutom föreföll det honom motbjudande att inför Adelaïde framställa sig såsom den der stode väl i vantarne hos kammarjungfrun. Han hade ju till och med nyss fruktat för att Adelaïde kunde anse honom stå i något förtroligare förhållande till markisinnan. Men Armand kände lyckligtvis så mycket af strategien, att han visste det offensiven ofta är halft vunnet, medan defensiven lika ofta är halft förloradt, hvarför han beslöt genast kasta sig in på den förra.

»Är ej detta bref skrivet af hertig de Beaudreuil?»
frågade därför Armand.

»Jo, det är skrivet af hertigen... o, min Gud!» svarade Adelaïde med ett uttryck i blicken och rösten, som rörde hur svår striden var mellan hennes stolthet och smärta. .

»Och är det ej skrivet till markisinnan Eulalie d'Estelle?»
fortfor Armand.

»Det är skrivet till markisinnan... men hvartill dessa frågor?»

»Jo, mademoiselle, ty när så förhåller sig, är ju hufvudsaken klar, och hvilken annan upplysning kan ni väl då begära eller behöfva af mig?... Kunde jag gifva mer, skulle ni ej behöft göra mig flere frågor... Vårdigas förlåta mig, men jag kan ej säga något vidare utan att blottställa den person, som jag i första rummet har att tacka för att det varit mig möjligt att afslöja denna nedriga intrig, som man sammanspunnit mot ert framtida lugn, mot ert lifs hela sällhet.»

Adelaïde lutade pannan mot högra handen, öfverläggande inom sig sjelf och iakttagande derunder en tystnad, som Armand icke trodde sig böra afbryta. Slutligen närmade hon sig ena väggen och vidrörde en dervid hängande klocksträng. Ljudet af en klocka hördes, hvarefter Adelaïdes kammarjungfru visade sig i dörren.

»Är hertigen kommen än?» frågade Adelaïde.

»Ja, mademoiselle, han är inne hos monsieur,» svarade kammarjungfrun.

»Har hertigen frågat efter mig?»

»Ja.»

»Hvad svarade du honom?»

»Att mademoiselle ännu icke tager emot.»

»Vet han att en främmande är inne hos mig?»

»Jag tror det inte.»

»Är någon annan än hertigen inne hos min onkel?»

»Nej, mademoiselle.»

»Det är bra... du kan dröja i salongen, Colette.»

Kammarjungfrun aflägsnade sig, efter att likväl förut hafva hugnat Cambon med en förundrad blick.

»Monsieur,» sade Adelaïde, vändande sig till den unge mannen, »ni har brefvet?»

»Behagar ni taga det, mademoiselle?» frågade Cambon, erbjudande henne biljetten.

»Jag tackar er,» svarade hon, mottagande den änyo och genomögnade den för andra gången.

»Har ni tillfälle att, ifall jag önskade det, i morgon komma hit?» frågade hon.

»Jag är färdig att när som helst uppfylla alla era befallningar, så vidt det beror af min förmåga,» förklarade Cambon.

»Det är ingen befallning, monsieur... det är blott en önskan, en lidandes bön, som...»

»Hur dags önskar ni att jag kommer?» inföll Armand ifrigt.

»På förmiddagen, om ni vill vara så god... det är möjligt, att jag då kunde behöfva er.»

»Hvilken timme?»

»Klockan tolf, om er tid så medgifver... Men ni bör ej stiga upp hit, utan först vänta min kammarjungfru, som skall föra er till mig.»

»Klockan precis tolf finnes jag på denna gata nära detta hus och lemnar icke min post förrän er kammarjungfru kommit.»

»Ännu en gång tackar jag er; ja, monsieur, jag tackar er ur djupet af mitt hjerta.»

»Jag har djupt bedröfvat er, mademoiselle!»

»Ni har räddat mig, liksom ni räddat min onkel... Dock, min förbindelse till er är större än hans, ty honom har ni blott ryckt från döden, då ni deremot ryckt mig ur... O, ni har rätt, det var ett förfärligt öde man ämnade mig!... Aldrig skall jag glömma hvad ni gjort för mig, aldrig så länge jag andas!... Men himlen skall göra hvad jag icke förmår: han skall belöna er såsom ni tjänar.»

Hon räckte sin hand åt den unge mannen, som slöt den i sin och fäste sina brinnande blickar på densamma. Det är allt mycket vackert och betydelsefullt man kan se på en sådan der liten bländhvit hand. Armand borde hafva nöjt sig dermed, i stället för att, såsom nu skedde, öfvervåldigad af en passion, hvars namn och betydelse han ännu knappast kunde fatta, föra den först till sitt bröst och sedan till sina läppar, hvilka brände som eld.

Följden blef också den, att Adelaïde hastigt drog sin hand tillbaka och stirrade nästan med bestörtning på den unge mannen, hvars själ tycktes vara i sjunde himlen.

Men var hans själ i sjunde himlen, så blef också fallet desto hårdare.

»Förlåt!» stammade han tillintetgjord och närmade sig dörren. Det föreföll honom som han genom sin oförsigtighet icke allenast förstört allt det värde, som kunnat ligga i den tjänst han bevisat den unga flickan, utan äfven själf lagt en ny sårande förolämpning till råga på den smärta, hvarunder hennes hjerta redan dignade.

Huru han kom utför trapporna och från gården ut på gatan, visste han knappast. Han tänkte på ingenting annat än den olyckliga handkyssningen. Hade i denna stund en vagn kommit körande på gatan, skulle han ej gått ur vägen, utan gerna låtit hjulet öfvergå en arm eller ett ben och ansett denna olycka som ett välförtjent straff för en begången dumhet eller som ett afledningsmedel från den missbelåtenhet, som nu tärde honom, till någon verklig olyckshändelse, som kunde döfva den förra. En dum gerning rufvar lika mycket på sinnet som en brottslig, ja kanske mer, ty tanken på den senare fördelas kanske något af fruktan för det hotande straffet.

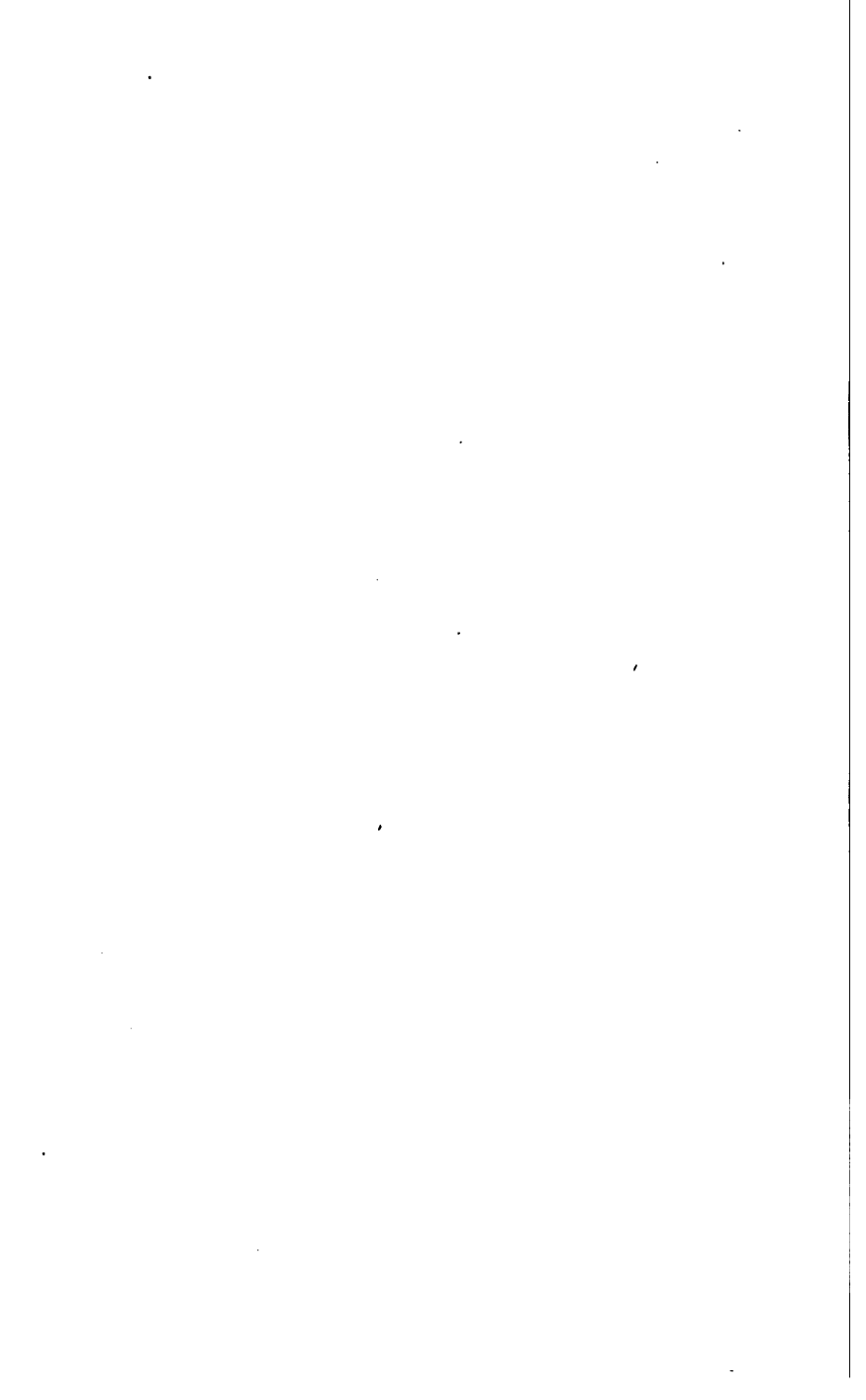
Lyckligtvis för vår hjertes armar och ben fanns för tillfället ingen vagn på gatan, och om den också funnits, så har man i Paris icke så lätt för att köra öfver folk som i Stockholm, ehuru gatorna vimla af folk, alldenstund en dylik skjuts kostar den skjutsande icke allenast häst och akdon, utan äfven anseeligt mera böter, ja till och med ett år vid galererna, ifall vårdslösheten varit för mycket stor.

Armand fortsatte därför oskadd sin väg med full föresats att hädanefter ha förnuftet i behåll, när det gälde att kyssa vackra fruntimmers händer. Lättare föresatser kan man göra här i verlden och ändå ha svårt för att hålla dem.

Emellertid kände sig Armand någorlunda lugnad af sin goda föresats; men om han kunnat ana hela följderna af sin oförsigtighet eller dumhet, hade han icke lugnat sig så lätt.

Han förde hennes hand till sina brännande läppar.

SEXTONDE KAPITLET.

Vidare om biljetten.

Under det Armand Cambon samtalade med Adelaïde Géronnière, befann sig hertig de Beaudreuil i bankirens kabinett, lifligt språkande med denne.

Monsieur Géronnière var insvept i en morgonrock, som skulle ha vunnit priset till och med framför Profetens morgonrockar. »Profetens morgonrockar!» utropar den förvånade läsaren, som, ehvad höga föreställningar han än må göra sig om profeterna i allmänhet, säkerligen icke hyser något öfverdrifvet begrepp om deras garderober. Vanligtvis har man föreställt sig dem lunkande barfota, klädda i säck och med aska på hufvudet samt följaktligen på intet vis »ajusterade» för nutidens salonger. Det blef Eugène Scribe och Giacomo Meyerbeer förbehållet att gifva oss en bättre tanke om deras toalett. Deras profet, Jean de Leyde, är en ståtlig karl i sammetsmantel, silfverharnesk och guld-krona och som derjemte sjunger de grannaste recitativ och arier, verkliga mästerstycken, enligt s. k. »kännares» omdömen, men något tråkiga, enligt vårt och den stora allmänhetens. Alla komma emellertid öfverens deruti, att utan lyxen i dekorationer och toaletter skulle Meyerbeers profet för länge sedan gått till hvila. Men den, som kanske gjort mest för att hålla profetens minne vid makt, är en monsieur Fromageau.

Hvem är då denne monsieur Fromageau, som mäktat göra hvad heroerna Scribe och Meyerbeer icke ens med förenade krafter förmått? Jo, monsieur Fromageau är skraddare. Men, o himmel, hvilken skraddare! Herr Kæding, för hvilken vi svenskar hyst så mycken beundran, förhåller sig till monsieur Fromageau som en blaggarnstråd till en tråd af guld. Monsieur Fromageau eller, rättare sagdt, hans hus vid boulevard Poissonnière har blifvit en af den franska hufvudstadens märkvärdigheter. Detta hus, som fått sitt namn efter ifrågavarande opera af Meyerbeer, är

ett af de vackraste vid boulevarden och det rikast upplysta i hela Paris. Namnet Profeten strålar på dess fasad både i transparent och gaslägor, hvilka senare jemväl garnera alla fönsterbågarne i bottenvåningen. De öfriga tvänne våningarna hafva transparenta fönstergardiner, på hvardera af hvilka finnes aftecknad en af de i operan uppträdande personerna, alla i kroppsstorlek. Hela huset, invändigt försedt med speglar från golf till tak, är upptaget till klädesmagasin, och innanför fönstren i bottenvåningen ligga utbredda morgonrockar, hvaribland finnas de som kosta flere hundra francs.

Monsieur Géronnières morgonrock, som skulle hafva vunnit priset framför alla dessa, borde således ha varit utomordentlig. Också var den af det tjockaste röda siden-damast, broderad i guld från ofvan till nedan. Men den hade derjemte en prydnad, som man icke kan upptäcka på profetens morgonrockar, åtminstone så länge de finnas hos monsieur Fromageau, nämligen hederslegionens vackra röda band.

Till deras upplysning, som möjligtvis skulle kunna tro, att ordensbandet på morgonen blott var en egenhet hos monsieur Géronnière, nämna vi att samma svaghet är ganska vanlig hos många af de fransmän som hugnas med ordnar. Förmådde en fransk riddare på en gång nyttja ett dussin rockar, kunde man vara viss om, att han också på samma gång skulle bära ett dussin band, alla tillhörande samma orden. Det förefaller visserligen besynnerligt, att i ett land, der man för länge sedan lagt titlarne å sido, man röjer sådan vurm för dylika utmärkelser; men detta bör mindre tillskrifvas någon öfverdrifven uppskattning af ordnarnes värde, än en qvinlig fäfånga att vilja »kluta ut sig» så grannt som möjligt. Republikens president har icke underlåtit att skatta till denna fäfånga. Af tre bättre klädda herrar man möter på boulevarderna är man säker på att en bär röda bandet i knapphållet. Vi tro knappast att kejsar Nicolaus, ehuru han regerat längre än ett fjerdels sekel, utdelat så många ordnar som franska republikens president, Louis Napoleon, under blott trenne års regering. För öfrigt är det i Frankrike, liksom i alla andra länder, länge sedan man upphört att räkna förtjensternas antal efter ordnarnes. Regenterna hafva gjort allt för att

förringa värdet af sina nådegåfvor, och för detta bör visst ingen demokrat anklaga eller klandra dem.

Men låtom oss lyssna till samtalet mellan hertigen och bankiren, der de sitta bredvid hvarandra framför den läggande marmorspiseln.

»Klockan är redan slagen elfva,» underrättade hertigen; »jag hindrar er kanske?... Ni måste göra er toalett, ty jag förmodar, att ni icke försummar infinna er i deputerade kammaren, som i dag har sin första session.»

Det faller af sig sjelft att en man med så många miljoner som monsieur Geronnière äfven skulle vara deputerad.

»Sessionen börjar, som ni vet, först klockan två,» svarade bankiren; »jag har således god tid på mig.»

»Kamrarnes sammanträde denna gång blir utan tvifvel af stort inflytande på Frankrike, större kanske än mången föreställer sig,» påstod hertigen.

»Helt säkert,» medgaf bankiren; »det blir af stort inflytande på Frankrike.»

Det fordrades ingen profetisk blick för att påstå och medgifva något sådant. Alltifrån den första reformbanketten, som samma år den 9 juli hölls i Château Rouge och bevistades af omkring ett tusen två hundra valmän och deputerade, tillhörande alla samhällsklasser, stod nationen slagfärdig mot styrelsen, endast afvaktande kamrarnes sammanträde, då man visste att stormen skulle bryta lös, ty det var allmänt bekant både att oppositionen skulle föranstalta om en ny reformbankett och att styrelsen med all makt ville förhindra den.

»Jag är nyfiken att höra hurudant konungens trontal blir,» sade bankiren.

»Ludvigs Filips tal,» rättade hertigen.

Denna rättelse rörde af hvad slags trosbekännelse hertig de Beaudreuil var. Legitimisterna akta sig för att begagna orden: »konung» och »trontal», när det är frågan om någon annan än pretendenten, någon annan än deras, men säkert aldrig Frankrikes Henrik V.

»Denna gång kommer ni att rösta med minoriteten, monsieur Geronnière,» förmodade hertigen.

»Ni tror det, hertig?»

»Ja.»

»Hvaraf tror ni det?»

»Emedan jag tyckt mig förnimma, att ni mycket lutar åt den sidan.»

»Jag både vill och icke vill,» sade bankiren, något oroligt vrickande på stolen.

»Ni vill?»

»Derför att jag i många hänseenden ogillar ministérens politik,» sade bankiren.

»Ni vill icke?»

»Derför att jag af själ och hjerta är tillgifven konungen, som alltid varit en börsens vän, alltid en beskyddare af de stora kapitalen, dessa fasta och enda grundpälår för nationernas välstånd och ära.»

»En börsens vän, en beskyddare af de stora kapitalen!» upprepade hertigen; »har ni då glömt Teste's öde?... Har ni förgätit den olycklige Pellapra?... Hur beskyddade han dem?»

Läsaren erinrar sig kanske en rättgång, som år 1847 väckte ett oerhördt uppreende icke blott inom Frankrike, utan äfven öfver hela Europa. En minister och pår af Frankrike med namn Teste blef lagligen förvunnen att hafva tagit mutor för att hos styrelsen utverka större omfång i arbetet af en saltgrufva. Teste var likväl stor kapitalist och ansågs ega tio millioner francs. I denna rättgång invecklades general Cubières, likaledes stor kapitalist och pår af Frankrike, samt generalräntmästaren Pellapra, den störste kapitalisten af de tre, ty han egde ända till tjugu millioner francs, var sjuttioåtta år, men trodde sig icke hafva fått nog af guld. Dessa pärer och stora kapitalister dömdes till höga penningböter, Teste och Pellapra derjemte till fängelse och ärans förlust. Styrelsen, länge af allmänna opinionen anklagad för det mutningssystem som inrotat sig öfverallt i landet, fick genom denna rättgång en ny stöt, som visst icke var den lättaste att parera.

»Jag medger,» svarade bankiren, »att konungen, med fäst afseende på de stora tjenester dessa män gjort fäderneslandet, i tid kunnat nedtysta saken, i stället för att genom dess beifrande blottställa hela den förmögnare köpmannakårens anseende, som är så nära införlifvad med styrelsens eget... Men dessa var mindre hans fel än hans ministrars... dessa trodde sig kunna återvinna sin förlorade popularitet genom att uppoffra sina bästa vänner.»

»Ni fortfar således att vara en blind beundrare af orleanisten?» frågade hertigen.

»Jag förstår att skilja konungen ifrån hans ministrar,» svarade bankiren.

»Men ni förstår icke att skilja ministrarne från konungen,» anmärkte de Beaudrenil.

»Hans envishet att bibehålla dem är oförklarlig,» medgaf Géronnière.

»Ni anser ministrarne för odugliga och skadliga för landet... er skarpa blick, monsieur Géronnière, har ej kunnat undgå att finna det... Men hur vill ni bära er åt för den händelse Ludvig Filip, döf för sina bästa vänners råd, bibehåller sin ministér utan ringaste modifikation?... Hur vill ni då göra, bästa monsieur Géronnière?»

»Hur jag vill göra?» upprepade denne med en viss högtidlighet, liksom berodde det på honom.

»Ni vill rycka ned denna ministér,» fortsfor hertigen, »och deruti handlar ni otvifvelaktigt som det en god patriot egnar och anstår... Men under det ni rycker af alla era krafter, märker ni att Ludvig Filip är med oupplösliga band fäst vid ministären och att han följaktligen måste följa med i fallet... Hvad gör ni då?... Jo, ni använder nu alla era krafter för att skjuta ministären tillbaka upp till den plats, hvarifrån ni förut velat draga den... Visserligen har ni derigenom räddat Ludvig Filip, det är obestridligt, men ni har på samma gång räddat en ministér, som hela Frankrike afskyr och den ni sjelf hatar.»

»Som jag hatar?... Visserligen... men... Må konungen gerna behålla Guizot, hvilken, om jag undantager spanska affären, likväl är en stor statsman, som...»

»Men Guizot släpper aldrig Dumon,» anmärkte hertigen, sneglande under lugg på bankiren, hvars ärelystnad han väl kände; »så länge Guizot bär utrikesministersportföljen, skall Dumon bära finansministerns, hvilket är lika säkert som att Guizot skall sköta seglen så länge Ludvig Filip sitter vid rodrét.»

»Han måste tvingas dertill!» förklarade Géronnière häftigt, ty han var tagen på sin svaga sida.

»Hvem måste tvingas?» sporde hertigen.

»Konungen,» svarade bankiren.

»Och till hvad skall han tvingas?»

»Att afskeda sin gamla ministér och välja sig en ny.»

»Men hvem skall tvinga honom dertill?»

»Vi,» svarade Géronnière, i det han reste sig upp, stolt draperande sig i den granna morgonrocken, »vi, hans vänner, skola tvinga honom dertill.»

»På hvad sätt?»

»När konungen ser att hans eget parti, att hans egna vänner förklara sig emot hans ministrar, skall han icke längre våga skydda dem.»

»Ganska sannt... men sättet? Sättet?» fortfor hertigen, spännande sin örblick i bankiren.

Frågan om sättet tycktes bringa denne i mycken förlägenhet.

»Jag slår vad,» återtog hertigen, »att den demonstration, ni tänker göra, är densamma hvaruti jag och mina vänner skola delta, naturligtvis för samma ändamål som ni.»

»Och hvaruti består denna demonstration?»

»Ni är en fin diplomat, monsieur Geronnière,» anmärkte de Beaudreuil leende; »ni låtsar glömma att det är fråga om en ny reformbankett.»

»Aha!»

»Nåväl?»

»Men reformbanketterna hafva ju till syfte att ändra vallagen,» anmärkte bankiren, »att utvidga valrätten till förmån för de klasser, som hitintills varit utestängda derifrån?»

»Än sedan?»

»Jag och mina vänner skola således uppträda emot våra egna intressen?»

»Nå, hvad mer?... Göra icke jag och mina vänner, när vi deltaga i reformbanketten, detsamma?... Gäller det icke vårt skinn lika mycket som ert?»

»Ja, och därför förvånar det mig att...»

»Nej, det förvånar er icke,» inföll hertigen, »ty ni finner alltför väl att reformbanketten blott är en demonstration, som börjar med att hota våra rättigheter, men som endast skall sluta med ministérens fall... Tror ni väl att Thiers och Odillon Barrot, reformbanketternas stiftare, ha någon annan mening med dem?»

Hertig Beaudreuil trodde ganska riktigt. Det faller af sig sjelft, att ingen af orleanisternas anhängare, hvilkas chefer Thiers och Odillon Barrot voro, kunde ha för afsigt att stöta Ludvig Filip från tronen. De måttade dräpslagen blott mot hans ministrar, för att sjelfva få lefva och regera i de dödas ställe, icke anande att samma slag kunde drabba konungens person. Innan de sköto bresch på den kungliga muren, hade de bort kunna föreställa sig,

att andra än de sjelfva kunde storma derigenom. Men det gjorde de icke, och därför kan man väl med skäl påstå, att de, utan att veta det, gingo både republikanernas och legitimisternas ärenden.

»Ni torde hafva rätt,» medgaf bankiren, allvarsamt begrundande.

»Och som jag har rätt, så skall jag säkerligen hvarken sakna ert eller edra vänners namn på listan till banketten,» yttrade hertigen.

»Det kommer att väcka ett oerhördt uppseende,» menade den inbilske bankiren.

»Ni är en af grundpelarne för majoriteten inom deputerade kammaren och såsom sådan en af de mest impopuläre i Frankrike,» sade de Beaudreuil; »men ifrån det ögonblick ni är deltagare i reformbanketten, är ni en af de mest populäre.»

»Hvad skall konungen säga?»

»Hvad han skall säga, det vet jag icke... men hvad han skall göra, det vet jag.»

»Och hvad skall han göra?»

»Han skall till ministrar utse åt sig de mest populäre,» svarade hertigen med en betydelsefull blinkning åt bankiren.

Det spred sig ett sken öfver bankirens ansigte, och han blinkade lika betydelsefullt tillbaka.

»Men han skall anse mig för en otacksam,» invände han; »konungen har visat mig så mycken uppmärksamhet, öfverhopat mig med så mycken nåd.»

»Hvad!» utropade hertigen; »en man, sådan som ni, skulle känna sig smickrad af Ludvig Filips nåd!»

»Visst icke, för ingen del,» svarade bankiren; »men jag har aktning för konungens personlighet... konungen har ett så godt hjerta.»

»Ludvig Filip skulle ha godt hjerta!... Bah, monsieur Géronnière!»

Monsieur Géronnière såg något förundrad på monsieur de Beaudreuil.

»När man säger till mig, att Ludvig Filip är en vis regent,» yttrade den senare, »så ropar jag: glöm ej Frankrikes politiska och ekonomiska förbistring!... När man säger mig, att Ludvig Filip har ett godt hjerta, så ropar jag bland annat: glöm ej prinsen af Condé!»

»Prinsen af Condé!» upprepade Géronnière med stora ögon.

»Ja, har ni verkligen glömt prinsen af Condé?» frågade hertigen.

»Jag förstår er icke.»

»Ni skulle ej minnas den historien, som många ännu hafva i färskt minne!... Jag känner en, som aldrig skall glömma den, icke ens i sin dödsstund.»

»Och det är?»

»Han med det goda hjertat, er älskling, Ludvig Filip.»

»Men ni måste förklara för mig den der historien,» bad bankiren, som endast var slängd i handelshistorien.

Hertigen trummade med fingrarna på stolskarmen, men tycktes icke vara sinnad att lemna någon förklaring. Förmodligen ansåg han icke bankiren och orleanisten Géronnière vara rätte mannen för att afhöra en sådan förklaring. Vi gifva den därför i hans ställe.

Prinsen af Condé var bourbon. När vid 1830 års revolution Carl X med familj nödgades lemna Frankrikes tron och landamären, föll det ingen in att prinsen af Condé borde göra sällskap på resan, ty han var mycket älskad af folket. Han hade aldrig blandat sig i hofintriger eller sökt spela någon politisk rol. Derjemte visste man, att han till det mesta använde räntan af sin ofantliga förmögenhet till att göra godt. Prinsen sjelf stannade också gerna kvar i ett land, der han var föremål för så många kärlek och tacksamhet. Såsom fadder åt Ludvig Filips sjerde son, hertigen af Aumale, hade prinsen testamenterat denne hela sin förmögenhet. Men när Ludvig Filip uppsteg på tronen, började prinsen af Condé, som förmodligen tyckte att Ludvig Filip var rik nog, först tänka på, om han ej borde ändra sitt testamente till förmån för Carl X:s sonson, den oskyldige hertigen af Bordeaux, som naturligtvis måste deltaga i moderns och farfaderns landsflykt. Rykten att prinsen verkligen ämnade ändra testamentet spred sig öfverallt, och en morgon fann man hertigen af Condé hängande på fönsterkroken i sin sängkammare. Man sökte väl utsprida som sannolikt, att prinsen sjelf afhändt sig lifvet; men mängden, som förgäfvles letade efter skäl för en sådan sannolikhet, trodde att ett rysligt brott var begånget. Hertigen af Aumale fick den dödes millioner, ty testamentet hade ännu icke hunnit blifva ändradt. Den olycklige prinsen

hvilat i de kungliga grafvarne i S:t Denis, der, under loppet af aderton år, en ständigt brinnande lampa, på Ludvig Filips befallning, spred sitt sken öfver grafven. Huru det egentligen hänger tillsammans med denna dystra historia, vet man icke. Det intima förhållande, som rådde emellan Ludvig Filip och madame Feuchères, den afiidnes sista vårdarinna, gaf anledning till många hemska rykten, hvilka möjligtvis sakna all grund. Men säkert är, hvad icke en gång Ludvig Filips egna vänner kunna bestrida, att julikonungen alltid med en viss skygghet nämde den olycklige prinsens namn. Skulle den ständigt brinnande lampan i S:t Denis vara ett försoningsoffer, så måtte icke detta hafva varit tillfyllest, eftersom Gud lät 1848 års sol lysa öfver en kullstjelptrö och en flyende konung.

Samtalet mellan hertigen och bankiren afbröts af Adelaïde, som inträdde i kabinettet med den olycksbringande biljetten i handen.

Hertig de Beaudreuil, med en liflighet naturlig hos en brudgum dagen före bröllopet, skyndade emot sin brud och framräckte sin hand för att fatta hennes.

Men brudgummen studsade förvånad tillbaka, ty handen som han sökte drog sig hastigt undan, och blicken som han mötte vände sig föraktfullt ifrån honom.

Adelaïde närmade sig sin onkel, som lika förvånad stirrade än på den ena, än på den andra.

»Onkel torde vara god och läsa denna skrifvelse,» bad hon, »och läsa den högt, ty den rör hertigen lika nära som oss, ja, kanske ännu närmare.»

»Mademoiselle,» utlät sig hertigen, »tillåt mig säga, att detta bemötande öfverraskar mig.»

»Det är omöjligt att er öfverraskning kan öfvergå den, som gripit mig,» svarade Adelaïde med värdighet.

»Men hvad vill allt det här säga?» frågade bankiren, vägande biljetten i sin hand.

»Ni har svaret i er hand, gode onkel,» tillkännagaf brorsdottern.

»Madame la marquise Eulalie d'Estelle,» läste bankiren på utanskriften; »det är er stil, hertig.»

»Min!» ropade hertigen, i det han hastigt nalkades bankiren.

Adelaïde skyndade fram, ställande sig emellan denne och hertigen.

»Hörde ni ej, monsieur, att min onkel skulle läsa den högt?» frågade hon.

»Jag bjuder såfångt till att lösa denna gåta,» sade hertigen; »hvad som högt kan uppläsas för mig bör äfven kunna läsas af mig sjelf... ett bref, skrifvet af min hand, måste uteslutande vara min egendom, skulle jag förmoda.»

»Ni misstager er, monsieur,» svarade Adelaïde; »detta bref tillhör markisinnan d'Estelle... ehuru brefvet af en händelse och utan min egen förskyllan kommit i mina händer, har det likväl icke upphört att vara hennes egendom.»

Hertigen bet sig i läppen och teg. Hans blickar, liksom Adelaïdes, sökte bankirens ansigte, medan denne var sysselsatt med att studera biljettens innehåll, utan att uppläsa den.

Om det är ett bevis på en statsmans storhet att aldrig hvarken rodna eller blekna för något här i verlden, så rättfärdigade monsieur Géronnière för ingen del den goda tanke han i detta hänseende hyste om sig sjelf. Hvarken hertigen eller Adelaïde hade ditintills kunnat föreställa sig, att bankirens merendels så betydelselösa ansigte skulle vara så färgrikt såsom det nu visade sig för dem. Än voro hans kinder hvita som alabaster, än röda som ordensbandet på morgonrocken, under det att läpparne voro blå och ringlarne kring ögonen gulgröna.

»Onkel behagar ej uppläsa hvad som är skrifvet?» frågade Adelaïde, som icke syntes öfverraskad af den rika färgskiftningen på onkelns ansigte.

Med synbart skälfvande knän närmade sig bankiren hertigen och lemnade honom biljetten utan att säga ett enda ord.

Hertigen kastade sig öfver biljetten, som örnen öfver sitt rof, men Adelaïde uppgaf ett angestrop, när hon såg biljetten i hertigens hand, liksom fruktade hon att han skulle förstöra den.

Hertigen kastade en blick på innehållet. Det föreföll både bankiren och hans brorsdotter som om ett nattsvart moln utbredde sig öfver hertigens ansigte. Men molnet, blott ett ögonblickets barn, skingrade sig snart, och der- efter syntes hertigen så lugn som om ingenting ovanligt förefallit.

»Och det är denna skrifvelse som upprört er så mycket?» frågade han med ett leende, till hälften medömkan, till hälften förakt.

Bankiren och brorsdottern sågo tigande på hvarandra.

»Det är denna biljett som ni, mademoiselle, med en sådan högtidlighet bedt er onkel uppläsa,» fortfor de Beaudreuil, »men som ni, monsieur Geronnière, icke vågar läsa

upp? . . . Nå väl! Jag skall läsa upp den, jag, utan att hoppa öfver en enda rad, ett enda ord . . . Men ursäkten att jag ej kan dela er öfverraskning eller smittas af er bestörtning!»

Derefter uppläste han med hög klar stämma följande:

»Eulalie!

Svaret från Rom är anländt. Pater Angelini har, såsom jag redan var öfvertygad om, gått in på allt. Han skall icke blott tåga, utan äfven utplåna alla de spår, som för världen kunde röja vårt hemliga giftermål. Jag skrifver för att underätta er derom. Jag skrifver ock för att be er vara hemma i afton klockan nio, då jag ämnar besöka er. Ni vet huru mycket vi ännu hafva att tala om, och ingen tid är att förlora. Dagen är utsatt, och den 29 för jag Adelaïde Geronnière till altaret. Jag behöfver icke upprepa huru viktigt det är för oss begge att

denna affär icke längre uppskjutes. En gång under tak, behöfva vi icke frukta stormen. Försigtigheten fordrar att ni ögonblickligen förstör denna biljett. Den 26 december.

Rigobert.»

Sådant var innehållet af denna biljett, som redan och med skäl satt myror i så många hufvud, men hvars verkan helt och hållet syntes förfelad mot hertigens, som likväl närmast borde hafva gripiis deraf. Beaudreuil hade uppläst alltsammans utan att darra på handen eller sväfva på målet.

Bankiren och Adelaïde fortforo att stirra på hvarandra. Hur ville de förklara detta fenomen?

»En så djupt kränkande misstanke dagen före bröllopet ger ingen borgen för framtida lycka,» förklarade hertigen; »också är från detta ögonblick förbindelsen mellan våra familjer en omöjlighet. Men innan jag för alltid aflägsnar mig från detta hus, måste jag veta hvem som skrivit denna biljett samt huru den kommit i edra händer.»

»Ni har då icke skrivit den?» fragade Adelaïde, ansträngande sig för att genomskåda hertigens ansigte, som allt mer antog marmorns köld och hårdhet.

Hertigen svarade med ett skratt, klingande af stolthet och förakt.

»Om ni, mademoiselle,» sade han derefter, vändande sig till Adelaïde, »tilltror mig förmågan af ett brott, så bevisar det, att den goda tanke, man vid er ålder vanligtvis hyser om menskligheten, icke slagit så djupa rötter i ert hjerta som man skulle önska; men det röjer äfven brist på erfarenhet af lifvet, och därför kunde man kanske ursäktat er... Men att ni, monsieur Géronnière,» sade han, vändande sig till bankiren, »med er erfarenhet af verlden icke ser i denna handling, som är falsk från början till slut, ett verk antingen af någon rival, som jag ej känner, eller af någon som af politiska skäl ansett sig böra våga allt för att bryta förbindelsen mellan våra familjer, det har öfverraskat mig, det är det enda som förvånat mig.»

»Nej, hertig,» ropade Géronnière, »jag har icke ett ögonblick varit förd bakom ljuset... det var blott den förvånande likheten i stilen som öfverraskade mig... Jag trodde genast, liksom ni, att någon hemlig fiende till oss begge efterapat er stil för att genom offentlig skandal rubba

det goda förhållande, som hitintills varit rådande oss emellan och hvilket, jag hoppas det, äfven framgent skall fort-fara... Adelaide är blott ett barn, och derfor måste ni förlåta henne.»

»Jag har förlåtit henne,» svarade hertigen; »men hennes misstroende, om också blott af ett ögonblicks varaktighet, har likväl för evigt slitit alla ömmare band emellan oss.»

»Och våra fiender skola således triumfera!» ropade bankiren med mycken häftighet; »aldrig, aldrig!»

»Ännu har jag i min hand detta papper,» fortfor hertigen med samma lugn; »jag skulle kunna förstöra det och derigenom tillintetgöra det enda beviset på min förmenta brottslighet... Men jag skall icke förstöra det... Tag det, monsieur Géronnière... Ni kan nu när som helst börja sak mot mig,» tillade han med ett leende värdigt oskulden.

Bankiren, som mottagit biljetten, sönderref den och kastade bitarne på golvet.

»Olyckligel! Hvad gör ni!» ropade hertigen, plockande upp de på golvet kringströdda bitarne; »ni har beröfvat oss det enda medlet att upptäcka, öfverbevisa och bestraffa den skurk, som förfalskat min stil, mitt namn!»

»Och ni kunde verkligen tro,» sade bankiren, »att jag skulle gifva offentlighet åt denna skandal... Ni inser då ej att våra fiender, det första denna händelse blefve offentliggjord, skulle kasta sig öfver den och gifva deråt en tydning förenlig med deras onda afsigter?... Slagne vid första anfall, skulle de hämnas genom ett nytt.»

»Ni har ryckt en stor förbrytare undan lagens arm, monsieur Géronnière,» sade hertigen; »men ni skall ej rycka honom undan min... Min värja skall finna honom, om han också dolt sig i afgrunden!»

»Ni, hertig de Beaudreuil, fläcka er värja med en uslings blod!» väsnades bankiren; »jag skall aldrig tillåta det... Kom, Adelaide!» fortfor han, tagande sin brorsdotter vid handen, »kom! Bed hertigen om tillgift för ditt oförstånd, och han skall glömma detta obehagliga uppträde, jag är säker derom!... Jag vill hellre uppoffra halfva min förmögenhet än tillåta denna händelse utöfva något inflytande på våra planer för gemensam lycka... Ingenting i världen skall hindra mig från att i morgon, såsom bestämdt var, följa er begge till mairén och ifrån mairén till Madeleine-kyrkan.»

»Men jag,» sade Adelaïde, dragande sin hand ur farbroderns, »medföljer i morgon hvarken till mahren eller Madeleinekyrkan.»

»Adelaidel!» yttrade hertigen med mildhet i rösten och en tår i ögat; »ni behöfver icke vanställa era läppar med att fälla en sådan dom... Jag har ju redan sagt, att er misstanke icke ger någon borgen för framtida lycka, och att därför, just därför all förbindelse oss emellan hädanefter är en omöjlighet.»

SJUTTONDE KAPITLET.

Place de la Concorde.

Place de la Concorde är den vackraste punkt i Paris och kanske den mest storartade stadsdel i världen. Midt på platsen reser sig till en höjd af åttio fot obeliskens från

Egypten, hvilken, härstammande från konung Sesostris' tidehvarf och efter att hafva mer än tre tusen år värmts af Afrikas sol, år 1833 fördes till Paris, der den långväga och med tusentals hieroglyfer försedda monoliten tre år der-efter uppställdes på sin värdiga granitpedestal af mekanikern Lebas midt emellen tvänne mästestycken till fontäner, som omhölja dess fot med skummet af glittrande strålar.

Det är Ludvig Filip Paris har att tacka för detta minnesmärke af den aflägsnaste forntid. Men det är icke det enda Paris har honom att tacka för. Många ståtliga byggnader, flere vackra platser, öppnade inom de tätast bebyggda delarne af staden, Seineflodens prydliga stenkajer m. m. äro hans verk, för att ej tala om allt hvad han gjort och påkostat till förskönande af slotten Versailles och St-Cloud.

Stående vid obeliskan, har man i öster Tuileriernas trädgård och slott, i vester de Elyseiska fälten med Triumfbågen i fonden, i söder Seinefloden, på hvars andra strand, midt öfver Pont de la Concorde, höjer sig Nationalförsamlingens palats, ofvan om hvilket synes Invalidhotellets stora kupol, hvälfvande sig öfver Napoleons graf och fyratusen invalider, samt i norr, mellan tvänne härliga byggnader, sjöministerns palats och Hôtel de Crillon, rue Nationale, hvars fond utgöres af Madeleinekyrkans fasad och kolonner.

Denna plats, hvilken man dagligen kunde se och likväl aldrig nog beundra, har icke alltid haft samma utseende och samma namn. Den kallades först Place Louis XV, med anledning af denne konungs staty, som derstädes restes år 1765. Statyn, föreställande konungen till häst, skall ha varit ett mästestycke i sitt slag, och vid de fyra vinklarne af dess pedestal stodo fyra figurer af brons, föreställande Styrkan, Visheten, Freden och Rättvisan, hvilka dygder hofkonstnären ansåg lämpliga till följeslagare åt Ludvig XV. Icke ens den tidens parisare voro af samma tanke. Det präktiga monumentet blef städse ett föremål för deras bitande infall, bland hvilka följande utmärker sig lika mycket för sin qvickhet som för sin sanning:

»O la belle statue! O le beau piédestal!
Les vertus sont à pied, le vice est à cheval!»

År 1792 störtades denna stod, i hvars ställe restes en bild af Friheten, och platsen fick namnet: »Place de la Révolution». Bredvid denna bild ställdes en figur, lika litet passande för frihetens bild som de fyra dygderna för Ludvig XV:s. Denna figur var guillotinen. Men långt ifrån att iakttaga dygdernas betydelsefulla tystnad, talade den med blodig tunga dagligen under loppet af mer än tvänne år, och dess hemska stämma ljöd genom den bestörta världen, kallande till sig icke blott dem, för hvilkas hufvud den restes, utan äfven dem, af hvilka den blifvit rest.

Och det sorgliga tåget af mer än ett tusen fem hundra offer kom, bland hvilka Ludvig XVI och Fabre d'Eglantine, Marie Antoinette och Danton, madame Roland och Philippe Egalité, madame Elisabeth och Barnave, Charlotte Corday och Robespierre med flere, alla varande eller anseende sig vara martyrer för den tro, hvar till de bekänt sig, alla också med martyrens oförskräckthet och lugn skådande upp mot det förfärliga jernet samt döende med oskulden eller föraktets leende på sina läppar.

Efter restaurationen återfick platsen sitt första namn: Place Louis XV, hvilket invigdes medelst en försoningsfest, anbefald af bourbonerna. Festen var en af de mest lysande i Paris, rik på underdåniga tal, doftande kransar och brinnande lampor. Fontänerna kastade strålar af vin. Men ångerns tårar, försoningens skönaste vittnesbörd, kunde icke förmärkas hos ett folk, som såg i denna fest blott ett vanmäktigt försök att häda den stora revolution, som likväl brutit dess bojar.

År 1830, efter bourbonernas aflägsnande, erhöll platsen namnet Place de la Concorde, hvilket den jemväl burit i Napoleons dagar. La Concorde är ett betydelsefullt namn, som nog pryder en offentlig plats; men utöfvar det ingen trolldom på det folk, som besöker den, så betyder det litet. Derom hade hvem som helst kunnat öfvertyga sig, som varit närvarande på Place de la Concorde den 28 december 1847, samma dag kamrarne öppnades.

Platsen var öfverfylld af folk, militärer och civile. De förre voro uppställda på tvänne linier ända från deputerade kammarens palats till Tuilerierna. Mot dessa linier bröt sig den böljande massan af civile som floden mot kajerna. Tre fjerdedelar af denna folkmassa bestod af arbetare, men arbetare utan arbete, utan bröd. Sådant folk ser icke gerna med

belåtenhet på granna åkdon, välgödda betjenter och välfodrade hästar. Det lider alla Tantali kval, utan att likväl, såsom denne, hafva försyndat sig mot högre gudar. Deraf låter sig förklaras den bitterhet det känner och gifver luft åt vid åsynen af bättre lottade varelser. Hvar och en som ätit frukost, det må nu vara människa eller häst, betraktas af detta folk som en fiende.

Ett lysande ekipage framskred långsamt genom folkskaran, styrande mot deputerade kammaren. Troligtvis åkte deruti någon ledamot af kammarens majoritet, ty en medlem af *nationens* majoritet färdas aldrig på det sättet.

»Hvem är det som åker der?» frågade en arbetare, blek och utsvulten.

»Jag känner det ej,» svarade en annan med lika utprägladt utseende; »fast vänta, jag känner det... Det är någon minister som i dag far upp i deputerade kammaren för att tala och rösta emot förminskningen af arbetstimmarne och förhöjningarna af arbetslönerna. Men i morgon köper han sig ett palats vid Boulevard des Italiens för de pengar, han antingen själf stulit ur statens kassor eller fått i mutor för det han lemnat dem till plundring åt andra.»

»Och vore han på väg till pärschkammaren, vet ni då hvem jag skulle anse honom vara?»

»Nej.»

»Jo, en ny hertig Praslin, som i dag beskärmar sig öfver folkets sedeslöshet, men i morgon med egen hand sargar till döds sin hustru, modern till hans åtta barn... Sedan ger man honom en dosis gift, för att rädda honom från schavotten, ty den är bara för fattigt folk.»

»Och ni tror verkligen att hertig Praslin fick gift?» anmärkte en tredje, skrattande.

»Fick han inte?»

»Hur kan den ta in gift, som är van vid tryffel?... Säg mig någon som sett den förnäme mördarens lik.»

»Nej, ingen har sett det.»

»Ingen fick se det, och ingen kunde det.»

»Hur då?»

»Af det enkla skäl, att mördaren hemligen skaffades undan... Jag vill våga hufvudet på, att han i denna stund tröstat sig under annat namn på främmande jord.»

»Den stackars hertigen, som måste bli eremit på gamla dagar!»

»Vacker eremit med 50,000 francs i ränta.»

»Och sin hustrus vålnad till sällskap.»

Den tron är ännu i Frankrike rådande, att Praslin, hertig de Choiseul, hvilken år 1847 så gräsligt mördade sin hustru, en dotter till general Sebastiani, icke tog gift, såsom vederbörande påstodo, utan hemligen skaffades undan till Spanien.

»Hertig de Choiseul var således lyckligare än grefve de Mortier,» förklarade en fjerde.

»Ahal Grefve de Mortier... och likväl tog han inte lifvet af sin hustru, han.»

»Det är sannt; men ändå skar han djupare in i sin hustrus hjerta än hertigen i sin makas.»

»Alldeles så ja... grefven gjorde bara några skårer i sin sexåriga dotters hals, för att förarga modern... det var ju bara för att förarga henne som han ville mörda barnet... Hvad de förnäma ändå äro påhittiga!»

»Det är följden af en bildad uppfostran.»

»Och om han lyckats deruti, tror väl någon, att man fått se hans schavott?»

De omkringstående skrattade.

»Ni tror det inte... jag bedyrar likväl, att den blifvit lika hög som hertigens.»

»Haha!»

»Så hög,» fortfor den förre, »att endast han som bor i höjden kunnat se den, men ingen som bor på jorden.»

»Ja visst... ganska sannt.»

»Och bara jorden slipper se den, så trösta sig nog både hertigar och grefvar,» yttrade en sjetten; »tänd blott många ljus i kyrkan för de mördades räkning, och deras skuggor bli snart försonade... när skuggorna äro försonade, hvad har då Gud att säga?»

Läsaren vet kanske förut, att katolikerna, för att försona sina döde, bruka tända ljus i kyrkorna. Ju flere ljus, desto säkrare försoning och desto kortare tid behöfva de aflidne dväljas i skärselden. Många måste medgifva, att det är en försoning för godt köp.

»Men hvad menade ni med att hertig de Choiseul var lyckligare än grefve de Mortier?» frågade en sjunde.

»Jo,» svarades, »hertigen var så klok, att han i tid makade sig undan, då deremot grefven stannade kvar. Och vet ni hvad följden blef?»

»Han häktades, lagfördes och dömdes,» svarades ironiskt.

»Nej, han ansågs för galen och behandlades som sådan.»

»Ja, jag vill minnas det... man sade, att greve de Mortier var galen.»

»Hvem sade det... läkarne kanhända?»

»Nej, efter som jag vill minnas, vågade icke ens grefvens egen läkare utgifva betyg på att grefven var galen... men grefvens familj påstod att så var.»

»Grefvens familj!... Ha ha!»

»Och jag påstår, att grefvens läkare hade orätt och att grefvens familj hade rätt.»

»Ni påstår?... Skälet, skälet?»

»Var det icke tokigt af honom att ej i tid maka sig af, såsom hertigen gjorde?»

»Ganska sannt... ha ha!»

Läsaren erinrar sig troligtvis denna fasaväckande händelse. Påståendet att grefven var galen bestreds af hans egen läkare.

»Men om en fattig fan mördade halfva Paris, tror ni väl att man skulle anse honom för galen?» frågade en.

»Nej! Åh nej!» svarade flere.

»Och hvarför skulle man ej göra det?»

»Förmodligen därför att man har en så god tanke om den fattiges förstånd,» svarades.

»Aha! Säg snarare, att man har en god tanke om hans armar.»

»Hvad menar ni med det?»

»Jo, ju starkare armar, desto starkare rodd på gallererna.»

»Aha!»

»Derför är det ju klart, att man icke kan skicka andra än de fattige till gallererna.»

»Men man skickar dem också upp på schavotten.»

»Naturligt... den som icke har råd att försona himmelen med vaxljus måste försona den med blod... de fattige ha större tillgång på blod än på vaxljus.»

»Men det är besynnerligt, att himmelen, som har så godt om stjernor, kan sätta så stort värde på vaxljus,» undrade en.

»Det är inte besynnerligt,» svarade en annan, »ty himmelen har inga prester, som välsigna stjernorna, då

deremot hvarje kyrka i Frankrike har minst ett dussin, som välsigna vaxljusen.»

»Ganska sannt... Den som hade lika godt om bröd som om prester!»

»Sådana som broder Léotade till exempel.»

»Aha!»

»Hvem är broder Léotade?» frågade en, som ditintills icke blandat sig i samtalet.

»Hvem är ni som icke känner broder Léotade?» frågade den som stod bredvid honom.

»Han känner inte broder Léotade!» ropade alla förvånade.

»Har ni aldrig hört talas om djefvulen?» frågade en.

»Åh gubevars, hvem har inte hört talas om honom,» svarade den tillfrågade.

»Men inte om pater Léotade?»

»Jag har helt nyligen kommit till Paris, och därför...»

»Kunde väl tro det... Broder Léotade var en stor predikant, som hela världen skulle höra... Men det var icke nog med att höra honom, när han stod på predikstolen; man ville höra honom äfven i hans enskilda boning... En afton går en from och skön femtonårig flicka in till broder Léotade, för att mottaga hans välsignelse... Hvad som skedde inom klostermuren vet blott Gud; men hvad världen vet det är, att den stackars flickan icke kom lefvande ur klostret, utan låg strypt utanför dess murar, när morgonsolen uppgick.»

»Emellertid blef broder Léotade anklagad och dömd för det han kränkt och mördat det arma barnet,» intygade en af de kringstående. »Om han varit af hertiglig eller grefflig familj, hade man nog lagt fingrarna emellan.»

»Broder Léotade hade den mäktigaste af alla familjer,» upplyste en annan, »han hade hela presterskapet, som lade sig ut för honom... Presterna sökte dels muta, dels skrämman vitnen och domare.»

»Men det lyckades ej?»

»Nej, ty alla prester äro legitimister, som hvar man vet, och Päronet (öknamn på Ludvig Filip) har ingenting emot, att man skär nacken af liljorna (bourbonerna).»

»Och sådana skola predika Kristi lära!»

»De predika den som de uppfattat mästaren.»

»Och hur hafva de uppfattat mästaren?»

»Ni frågar hur de uppfattat Kristus?»

»Ja.»

»De hafva uppfattat honom icke som de fattiges Gud, utan som jesuiternas och judarnes konung.»

»Ganska sannt!» ropade flere.

»Men tror någon att Gud längre kan tåla detta?» frågade en.

»Nej, nej!»

»Och hvad gör den Gud som icke tål?»

»Han straffar.»

»Ja, ja!»

»Och när straffar han?»

»Snart!... Ned med pärerna! Ned med kapitalisterna! Ned med presterna!»

»Ja ja, ned med dem alla!»

»Och framför alla ned med Lou...»

»Tyst!... Ser ni inte stadssergeanterna!»

Sådana voro de omdömen som fälles å Place de la Concorde och blefvo allt mer högljudda och stränga i den mån någon person antingen af hög börd eller af andligt stånd visade sig. Tvedräkten och hatet glödde på Place de la Concorde.

Hertig Praslins dolk, drypande af hans makas hjerteblod; grefve de Mortiers knif, sänkt i hans sexåriga barns strupe; broder Léotades snara, knuten kring den femtonåriga flickans hals, voro bland dessa tidens tecken, af hvilka man trodde sig kunna sluta till stundande allmänna olyckor. När folk tillhörande samhällets förnämsta klasser söla sig i brott, som äro sällsynta till och med inom de lägsta, och när makten, glömmande att likheten inför lagen är statens starkaste grundpelare, gör allt sitt till för att från dylika förbrytares hufvud vända det straff de förtjena, då knakar det i samhällets fogar, då remnar grundmuren, då närma sig valdet, striden och fasan.

»Var det längesedan konungen for upp i deputerade kammaren?» frågade på en annan sida af torget en bättre klädd person sin granne.

»Han for för en timme sedan och bör snart vara tillbaka,» svarade grannen.

»Han åkte med vanlig ståt, förmodar jag?»

»Ja visst... Först redo sex karbinierer med spända pistoler.»

»Och sedan sex kyrassierer med dragna värjor.»

»Vidare tolf lancierer omkring den jernbeslagna vagnskorgen.»

Slutligen en squadron kyrassierer, alltid färdige att hugga in.»

»Alldeles som vanligt, hör jag.»

»Så far den bäste af republikker, som Lafayette kallade julikonungen.

»Och han åker dessutom genom en häck af fyra tusen bajonetter.»

»Det bevisar, att han har godt om bajonetter.»

»Hur kan han ha ondt om bajonetter, som har råd att skicka 30,000 sådana till jesuiterna i Schweiz!»

»Aha! Bravo!» hördes från de närmaste.

»Jag undrar just, hur trontalet låter.»

»Håller vad att jag kan det utantill.»

»Åhå!»

»Na, hur låter det då?»

»Det består af tvänne afdelningar.»

»Den första?»

»Är en fordran om ökning i civillistan.»

»Aha... Julikonungen har då inte nog med sina tolf millioner, utom dem som hans prinsar hafva.»

»Na, hvori består den andra afdelningen?» frågade en annan.

»I en begäran om anslag till bestyckande af fästningsverken kring Paris, naturligtvis med kanonmynningarna vända mot den oroliga, otacksamma staden.»

»Jojo... Medborgarkonungen, som började med att omgifvas af republikanska institutioner, slutar med att omgifvas af fästningsverk.»

»Bravo, bravo!» skrånade åhörarne.

»Och valreformen?» frågade en.

»Valreformen?»

»Finns det väl någon förnuftig varelse i Frankrike som tror, att konungen och hans ministrar skola taga initiativet till valreformen?»

»Nej, nej! Ingen, ingen!»

»Vi skola således ha qvar pärschammarerna, denna skugga af senat, den konungen, när han vill, kan beherska blott genom att utnämna nya pärer i sitt intresse...»

»Vi få således behålla deputerade schammarerna, som blott består af embetsmän, dem ministrarna utnämna och afsätta, när det faller dem in!»

Folkhopen öppnade sig för en högväxt man med ett vackert,
ehuru något stolt ansigte.

»Blott 300,000 valmän i ett land med 36 millioner invånare!»

»En penningcensus beherskar det ärofullaste folk i världen!»

»En parlamentarisk oligarki... Se der frukten af våra revolutioner, våra tårar, vårt blod!»

»Ja, ja, mille démons!»

»Ned med Guizot! Ned med Lou...»

»Tyst!... Akta er för stadssergeanterna!»

»Ab, der kommer...»

»Var god och gif rum!»

»Af med hattarna!»

Folkhopen öppnade sig för en högväxt, något fetlagd man med vackert, ehuru något för stolt ansigte. De som trängde närmast denne man blottade likväl sina hufvud, till tecken af sympati och vördnad.

Oaktadt sin stolthet, besvarade mannen helsningarna med en liflighet, som rörde hur angelägen han var att bibehålla sin popularitet.

Den populäre stannade vid åsynen af en yngre man i blus, som äfven råkat komma honom nära.

»Monsieur Armand, ett ord!» hviskade han i blusens öra.

»Jag står till er tjänst, monsieur!» svarade denne med en djup bugning.

»Följ mig då!»

»Jag följer.»

Herrn och blusen aflägsnade sig ur folkträngseln och stannade först på Rue Rivoli, der de, hviskande och med uppmärksamma blickar omkring sig, började följande samtal:

»Har ni fått biljetten, jag på förmiddagen skickade er?» frågade mannen.

»Nej, jag har icke varit hemma sedan tidigt i morse,» svarade Armand.

»Då har min betjent tagit biljetten hem med sig, ty jag hade förbjudit honom att lemna den qvar, i fall ni vore borta... Lyckligt då att jag nu träffade er själf.»

»Hvad önskar ni, monsieur?»

»I natt skickar man er tvänne nya kistor.»

»Jag förstår.»

»De komma vid midnattstiden.»

»Godt!... Jag skall icke sova i natt.»

»Den ena innehåller några utmärkt goda jagtgevär.»

»Godt!»

»Den andra är fylld med krut... Var därför försigtig vid dess mottagande och nedbärande.»

»Ja, monsieur.»

»Det var derom biljetten handlade, men den handlade äfven om något annat.»

»Och det var?»

»Om ett viktigt förtroende, som man uppdragit er.»

»Och det är?»

»Ni måste resa, monsieur Armand.»

»Resa!» upprepade denne, icke just med glädje.

»I morgon eller allra sist i öfvermorgon.»

»Så snart?»

»Kanske ni icke vill resa?»

»Min vilja är alltid underordnad min pligt.»

»Bral... Förtroendet föll enhälligt på er, ty ni är på en gång den käckaste och pålitligaste.»

»Jag hoppas förblifva värdig denna goda tanke.»

»Jag vet det... Men i fall ni skulle hafva något angeläget, som för närvarande fäster er vid Paris, så...»

»Visserligen,» inföll Armand, som tänkte på Adelaïde Géronnière; »men pligten går framför allt.»

»Ni kan tänka på saken och gifva mig svar i morgon innan klockan tre.»

»Hvart skall jag resa?»

»Till Lyon och några andra städer, som stå i beröring med oss... Men mer derom i morgon, i fall ni bestämmer er för att resa... Brännaren närmar sig svafveltråden: snart springer minan.»

»Ni kommer från kammaren, monsieur?»

»Ja.»

»Ni har hört trontalet?»

»Ja.»

»Om jag vågade fråga...»

»Om trontalet... Ni vill veta, hur den stridshandske ser ut, som medborgarkonungen kastat för nationens fötter?»

»Det är då en stridshandske?»

»Ja,» svarade mannen med illa dold tillfredsställelse, »ja, det är en stridshandske, med en skymf mot Frankrike i hvarenda maska... Nationen skall ej ett ögonblick tveka att mottaga utmaningen... Det blir storm, men den sista,

vill jag hoppas, och efteråt skall det blifva klart och rent för alltid.

»Gifve det Gud!» yttrade Armand.

»Medborgarkonungen kallar oppositionens ledamöter fiendtliga och blinda, han stämplar hvarje vän af reformen som en fäderneslandets förrädare... det finns således mer än 35 millioner förrädare i detta land!»

»Eller också blott en!» ropade Armand med gnistrande ögon, »en som bär krona... Derför allons enfants och vive la république!»

»Tyst!... Ni glömmer hvar ni är... Ni kommer i morgon klockan tre:»

»Jag kommer.»

»Och då får jag ert bestämda svar?»

»Ja.»

»Au revoir, monsieur Armand!»

»Au revoir, monsieur Ledru Rollin!»

»Kungen kommer, kungen kommer!» hördes från Place da la Concorde.

»Lefve konungen! Lefve konungen!» ropade några röster.

»Lefve reformen! Lefve reformen!» skallade från alla sidor.

Den kungliga vagnen med sin betäckning skred långsamt fram mellan soldaternas led. Klockan var omkring fyra på eftermiddagen, och decemberdagens sol, öfvergjutande med sitt guld Invalidkupolen, lutade mot sitt fall. Fontänerna kastade omkring sig kaskader af ljusröda perlor.

»Lefve reformen! Lefve reformen!» skreks bakom soldaternas ryggar.

I fönstret på den kungliga vagnen, tätt omsluten af dragoner, syntes då och då mellan bajonetterna och kaskarna profilen af ett aldrig ansigte med stora hängande kindben och grå polisonger. Uttrycket i detta ansigte var talande, och orden voro:

»Skränen, I vanmäktige! Jag har besegrat alla mina fiender, och allt böjer sig för min vishet, min rikedom.»

O, hvarför hviskade ej en god ande i hans öra följande ord: »Konung! Hvad betyda din vishet och din rikedom, när de till grundval hafva endast kanoner och bajonetter, men icke folket, folket!»

Några strimmor af det sken, som förgylt Invalidkupolen, föllo på Ludvig Filips ansigte, som deraf för en stund syntes förklaradt. Men följande ögonblick sjönk solen, och konun-

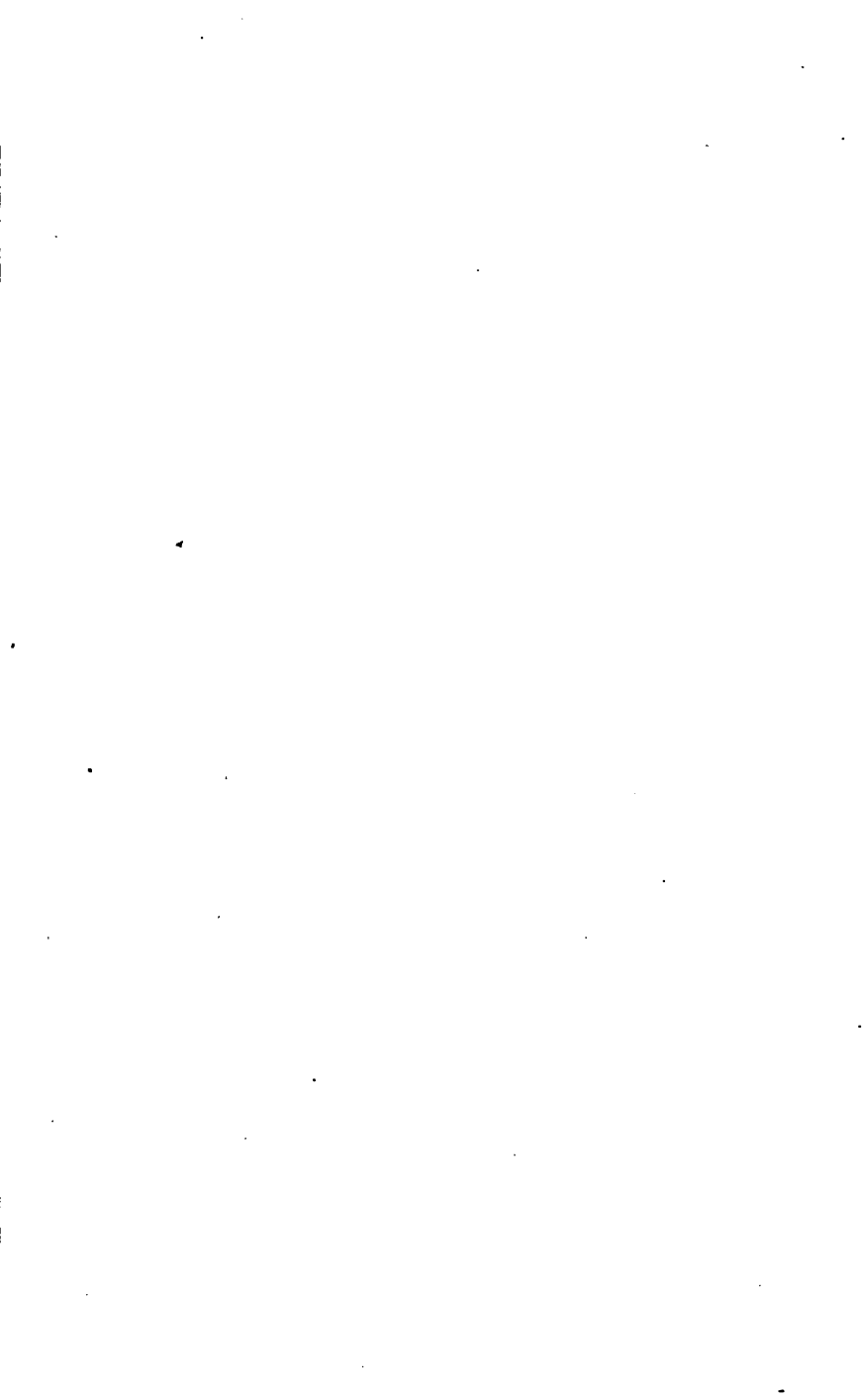

gens ansigte förbleknade med dagen, mörknade med skymningen och blef slutligen svart som natten.

Innan den kungliga vagnen hunnit inom Tuilerierna, voro alla gaslyktorna på Place de la Concorde tända, för att ej räkna de otaliga lägor, som förvandlade de Elyseiska fälten till ett haf af ljus

Det kungliga tåget liknade ett begrafningståg.

Och ett begrafningståg var det äfven, ty det var för sista gången Ludvig Filip for ifrån deputerade kammaren

»Monsieur, hvem väntar ni på?»

till Tuilerierna, det var för sista gången han från Place de la Concorde tog afsked af den nedgående solen.

När sju veckor derefter en sjuttioårig gubbe med lutande hufvud och darrande knän smög sig ut på samma plats från den lilla bakporten i södra trädgårdsmuren kring samma slott, var denne gubbe icke mer Ludvig Filip: det var blott den skälfvande skuggan af en bland världens mäktigaste monarker.

ADERTONDE KAPITLET.

Operabiljetten.

Armand Cambon, som genast efter samtalet med Ledru Rollin begifvit sig på hemvägen, varseblef vid hemkomsten till sin ödsliga boning en hyrvagn, hållande på Rue Etienne.

Det klack i honom, som det heter på god svenska, icke för det han såg en vagn på gatan — ty hur kan man väl bli ängslig eller förvånad öfver att se en vagn i Paris, der man nästan räknar lika många åkdon som invånare i Stockholm — men därför att vagnen höll utanför porten till den lilla trädgården, som omgaf det bekanta spökhuset; och som ingen annan än vår hjelte bebodde detta hus, så var det klart att vagnen måste gälla honom.

Det är så många som begagna vagn, och bland andra äfven polisens tjensteandar för större bekvämlighets skull, och sådana påhelsningar kunna icke vara angenäma för en menniska som nattetid mottager kistor med vapen och ammunition.

Armand, som säkert icke var främmande för dylika betraktelser, nalkades vagnen med mycken försigtighet och dessutom gynnad af mörkret, ty som man icke gerna eklärerar för spöken, var gatan icke särdeles rik på lyktor.

»Monsieur,» sade han till kusken med half röst, »hvem väntar ni på?»

Kuskar, de må tillhöra de mest olika nationer, öfverensstämma dock deruti att de sofva lika ofta som vagnen

står. Armand nödgades därför något högre upprepa sin fråga, understödjande den med en dragning i den sofvandes rock. Icke desto mindre fortfor kuskan att sofva. Näst menniskor med godt samvete finnes ingen som har så god sömn som kuskar i allmänhet och hyrkuskar isynnerhet.

»Ah, monsieur Armand!» ropade inifrån vagnen en qvinnas behagliga stämma.

Vår hjelte blef öfverraskad, men lugnad, ty polis-sergeanter äro icke kända för ljuf röst och behagligt framställningssätt. Han närmade sig därför vagnsdörren; men innan han hunnit den, uppsköts den inifrån, och vid det svaga skenet från en aflägsen lykta varseblef Armand ett vackert formadt ben, som letade efter fotsteget.

Vår hjelte var ej sen att hjälpa det vackra benet till rätta och hade snart den hugnaden att mottaga och ställa på gatan en smärt och tätt beslöjad dam, hvilken, icke nöjd med blotta stödet för fötterna, hängde sig fast med begge armarne vid sin kavaljer.

»Ack, Armand,» fortfor damen, kastande slöjan åt sidan, »om ni visste hur länge jag väntat på er!... Om ni visste hur orolig jag varit!... Jag fruktade, att ni aldrig skulle komma hem... och nu, fast ni är hemma, fruktar jag ändå... Ack, monsieur Armand!»

»Så lugna er då, bästa mademoiselle!» bad Armand, under det artigaste bemödande att lösgöra sig från de armar, som nästan knutit sig kring hans hals.

»O, hvarför säga mademoiselle!» yttrade damen med ett förebrående uttryck i rösten; »hvarför icke rätt och slätt Denise? Ni måtte väl redan ha känt igen mig!»

»Utan tvifvel,» svarade Armand, som, om han icke hade hört rösten på markisinnans kammarjungfru, likväl skulle hafva igenkänt henne på gesterna, »utan tvifvel, Denise... Men hvad tillskyndar mig den äran att...»

»Ni anar då inte, Armand, hvad jag har att säga er?... Är det väl möjligt att ni ej anar det?»

»Hur skulle jag kunna det... Men så sansa er då och vät icke ned era fina klädningsärmar på min våta blus... Ni skall veta, att det har regnat en god stund.»

»O, min Gud, har det regnat, och jag som icke märkt det!»

»Det tror jag nog; ni, som åker, kan ej...»

»Stackars gosse, hvad ni är våt!... Låt mig torka er!»

Och med en uppoffring, värdig det bästa hjerta, fortfor Denise att blöta ned sina sidenärmar och sin fina spetsnäsduk, för att befria den stackars gossen från regndropparne.

»Ni är mycket god, bästa Denise, men...»

»Men hvarför går ni inte med paraply i ett sådant väder? ... Jag har två, jag.»

»Har ni två!»

»Ja, älskade, jag har två, begge af siden, men det ena är svart med hvit krycka.»

»Med hvit krycka!» ropade Armand med half förtviflan; »men så säg då...»

»Jag ville så gerna ge er detta paraply,» förklarade Denise med all den ömhet, hvaraf en kammarjungfru är mäktig; »hvad det skulle kläda er, gode Armand, och hvad det skulle glädja mig!»

»Oändligt förbunden för så mycken godhet,» svarade Armand något tvärt; »men det skulle äfven glädja mig, om jag finge veta, hvarför ni hedrar mig med ett besök vid den här tiden på dagen.»

»Min Gud, hvad ni är kall!» ropade Denise något stött.

»Är jag kall?»

»Kall som sten, som is!» fortfor kammarjungfrun, något förtretad.

»Så är det alltid, när det är regnigt väder,» förklarade vår hjelte.

»Så låt oss då gå in,» föreslog Denise, »ty jag har viktiga saker att omtala... Om det regnar här, så både haglar och blixtrar det der hemma.»

»Jag är nyfiken att höra hvad ni kan ha att berätta,» sade Armand, bjudande armen åt sin dam, som ej var sen att mottaga den.

»Hu, hvad det är dystert härinne!» utlät sig Denise efter sitt inträde i arbetarens kammare och under det denne letade efter sina tändstickor.

Hvad skulle Denise ha sagt, om hon vetat, att hon befann sig på en vulkan, som ögonblickligen kunde bryta ut och kasta henne så högt som Pantheons kupol?

»Ni har rätt... det är ingen salong, dit man gerna kan bjuda fruntimmer,» svarade värden.

»Ah, hvarför inte?» frågade Denise, lätt försonad med det dystra; »det gifves dock ögonblick, då den mörkaste koja kan bli en ljusens boning... Ack, Armand!»

När en koja och ett hjerta börja spöka i en fransk kammarjungfrus hufvud, då är det långt gånget.

»Visserligen, men då måste man bestå den en bättre npplysning än den jag kan åstadkomma,» svarade Armand, i det han tände sin lampa, hvilken, långt ifrån att förvandla kammaren till en ljusens boning, snarare gjorde den ännu dystrare, emedan lampan röjde alla bräckligheterna derinne.

Vår hjelte hade alls ingen lust att svärma med markisinnans kammarjungfru. Tvärtom tycktes han riktigt bemöda sig att störa hennes ljufva drömmar. Men en sanning är det också, att knappast någon förefaller oss så motbjudande som den, hvilken enträget förklarar oss en kärlek, den vi icke kunna dela.

»Ni är lycklig ni, som kan skämta!» anmärkte Denise, suckande.

»Men som likväl kan vara allvarsam, när det gäller att visa sig tacksam,» sade Armand, som insåg att han borde hugsvala en gäst som suckar. »Ni har haft mycket besvär för min skull, Denise... i går tidigt på morgonen måste ni ånyo fara hit, fast jag äfven då hade den olyckan att vara borta.»

»Ni har således fått markisinnans skrifvelse?»

»Ja, tack vare er godhet.»

»Förstår ni meningen med denna biljett?»

»Skulle den då vara svår att förstå?... Den handlade helt enkelt om en person, som markisinnan för längesedan grymt behandlat och den hon nu lofvat gifva ett slags upprättelse.»

»Ja, jag minns... det var frågan om den der Simon, den der vindragaren... Ni talar om att markisinnan lofvat upprättelse, och detta är nog möjligt... men har hon gifvit den än? Och om hon gifvit den, hvari består den? Och är han som skulle få den nöjd dermed?»

»Ni påminner mig just att jag icke hört något af Simon sedan i går morse... tidigt i morgon vill jag besöka honom för att höra... Men det låter på er, bästa Denise, som ni skulle tvifla på markisinnans goda mening?»

»När markisinnan lemnade mig biljetten med befallning att genast föra den till er, log hon på ett sätt... ett sätt, som... nog af, jag tror att meningen är allt annat utom god... Säkert är, att på samma gång jag for till er for hon till polisprefekten.»

»Hvad skulle hon göra hos honom?»

»Hvad vet jag?... Men det vet jag, att man ej för ro skull far till polisprefekten.»

»Hvarför icke?... Polisprefekter äro väl menniskor de också, och er sköna herskarinna tycks intressera sig för hela menskligheten... Men à propos, hvem är den der baron St-Bris, som jag i förgår såg i markisinnans sällskap på operan?»

»Ahl Ni var då verkligen på operan i förgår?» frågade Denise med en besynnerlig blick på den unge mannen.

»Ja, hvad vore väl för underligt deruti?»

»Det är då sannt att ni var der!» yttrade kammarjungfrun bleknande.

»Får jag icke besöka operan, jag som alla andra?... Men jag såg också en annan herre i markisinnans sällskap, en herre som, i fall jag ej misstager mig, satt alldeles för nära hennes juveler... Men hvad kommer åt er, bästa Denise?... Hvad tänker ni på?»

Denise svarade ej. Djupt försjunken i sina tankar, men med blicken på sin värd, tycktes hon icke hafva hört hvad han sade. Det är också långt gånget, när en fransk kammarjungfru försjunker i tankar.

»Ni var då förut bekant med mademoiselle Adelaïde Géronnière?» frågade Denise knappast hörbart, men utan att taga sina ögon ifrån Armand.

Denne rodnade och syntes något förlägen vid denna fråga.

»O min Gud!» pustade ånyo kammarjungfrun.

»Hvarför frågar ni om jag förut var bekant med mademoiselle Géronnière?» sporde Armand, ånyo förtretad på sig sjelf för sin ofrivilliga benägenhet för den röda färgen.

»Och ni har redan visat henne hertigens skrifvelse till markisinnan?» frågade Denise.

»Ja visst.»

»När?»

»På förmiddagen... det var verkligen hög tid, skulle jag tro.»

»O, jag är mycket olycklig!» utbrast Denise med tårar i ögonen.

»Skulle markisinnan då misstänka, att det är er jag har att tacka för detta viktiga fynd?»

»Om hon misstänkt mig, tror ni väl då att jag nu suttit här?... Tror ni att jag nu varit bland de lefvandes

antal?... Jag har vågat mycket för er, Armand, ja, ganska mycket.»

»Jag tviflar icke på det... men när hon ej misstänker er, hvarför är ni då så orolig?»

Denise började snyfta, hvilket föranledde Armand, som kände deltagande för hennes tårar, att fatta hennes hand, hvilket hade den verkan att Denise började snyfta mindre.

»Nej, det kan ej vara möjligt, jag kan inte tro det!» sade Denise, lutande sig emot sin värd.

»Hvad är det som ni icke kan tro?» frågade Armand, mycket besvårad af detta lutande tillstånd.

»Att ni hela aftonen hade era ögon på hertigens fästmö,» svarade hon.

Armand tryckte kammarjungfruns ansigte häftigt till sitt bröst, för att derigenom hindra hennes ögon att upptäcka de blommor, som ånyo besvårade hans kinder, och qvarhöll den tacksamma flickan i denna ställning ända till dess de förargliga blommorna förbleknat.

»Men så berätta då, goda Denise, hvad som hänt hemma hos er!» bad Armand, skjutande lika häftigt kammarjungfruns ansigte ifrån sig; »ni sade nyss, att det både haglade och blixtrade derhemma.»

»Middagstiden kom hertigen till markisinnan och talade länge i enrum med henne,» började Denise något lugnare.

»Aha, jag förstår... Nå vidare?» ropade Armand med otålighet.

»När hertigen gått sin väg,» fortfor Denise, »ringde markisinnan efter mig, och jag skyndade naturligtvis in till henne.»

»Vidare, vidare!»

»Hon frågade mig, om jag ännu kom ihåg den unge karlen, som jag för några aftnar sedan förde till henne... Om jag kom ihåg er!... Ack, Armand, hur skulle jag kunna glömma er!»

»Det förstås... jag är tacksam för så mycken... Men hvad sade hon mera?»

»Hon berättade att ni... Men det är ju en galenskap!»

»Ja, ja... men hvad berättade hon?»

»Att ni ända till vansinne var förälskad i hertigens fästmö... kan man tänka sig något befängdare?»

»Nej, nej, det kan man icke,» medgaf Armand, böjande sig ned och låtsande söka något på golvet. »Men hvad sade hon mer, bästa Denise?»

»Att hon visserligen i förgår hade sett, hur ni hela aftonen betraktade mademoiselle Adelaïde, men att hon likväl icke förrän nu varit öfvertygad om er galna böjelse... Är det möjligt, Armand, att ni en hel afton kunnat sitta och betrakta mademoiselle Géronnière?»

»Hur kan ni tro det, bästa Denise?... Hur kan ni tro att man ser någon annan, när man har Fanny Cerrito framför sig... Ni kan ej föreställa er hur väl hon dansar!»

»Jaså, hon dansar så väl, gode Armand?»

»Gudomligt, goda Denise!»

»Hvad jag längtar att se hennel... Armand, vi skola följas åt för att se henne.»

»Det är gifvet... jag har just tänkt föreslå det.»

»Ack, hvad ni är god!... I afton då... hon uppträder i afton, jag har sett det i tidningarna.»

»Omöjligt i afton, men i morgon eller i öfvermorgon, allra säkrast i öfvermorgon,» föreslog Armand, som kom ihåg, att han vid den tiden borde vara på väg till Lyon.

»Således i öfvermorgon... hvad jag längtar till i öfvermorgon!»

»Än jag då!... Men, Denise, jag tyckte ni sade, att markisinnan numera trodde sig öfvertygad om min galna böjelse för mademoiselle Géronnière.»

»Ja, hon sade till och med, att er olyckliga kärlek förledt er till ett brott.»

»Ett brott! Hvad säger ni?»

»Ja, ett groft brott... hvilken gemen, hvilken nedrig beskylning!»

»Och hvaruti skulle mitt brott bestå?»

»Jo, för att hindra hertigens giftermål med den ni älskade, skulle ni... Men det hörs ju tydligt, att allt hvad hon sagt är ett påhitt för att undanrödja all verkan af den der biljetten, som hon naturligtvis anser er hafva tagit hos henne.»

»Hvad skulle jag?»

»Jo,» svarade Denise, skrattande, »ni skulle ha förfalskat hertigens stil och...

»Förfalskat hertigens still!» ropade Armand, resande sig från stolen.

»Och skrifvit att han och markisinnan äro hemligen gifta... Derefter hade ni visat detta bref, som ni sagt er hafva hittat hemma hos henne, för mademoiselle Adelaïde,

för att derigenom förnä denna att slå upp med hertigen... Att allt detta är ett påhitt af hertigen och markisinnan, för att draga sig sjelfva ur knipan, kan ju ingen bättre känna än jag.»

»Det var ett djefvulskt påhitt,» mumlade Armand, gående af och an på golfvet med ögon sprutande eld likt en tigers, »ett djefvulskt påhitt, men som lyckligtvis ingen förståndig menniska kan sätta tro till,» tillade han något lugnare; »och om man också kunde göra det, skall ingenting bli mig lättare att vederlägga än det.»

»Men man skall bjuda till att göra det troligt, och man har redan utlagt sina nät,» sade Denise.

»Tala, tala!» bad Armand, återtagande sin plats på stolen bredvid Denise.

»Ja, man har utlagt sina nät för er, stackars Armand,» fortfor den bästa af kammarjungfrur, återtagande sin lutande ställning, hvilken likväl ej var den bästa, åtminstone i Armands tycke, »och det starkaste nätet skulle heta Denise... Men var lugn, älskade vän! Denise vill kanske fånga er, elake, men aldrig snärja er, aldrig!»

»Jag förstår ej ett ord af hvad ni säger!» ropade Armand, som visserligen icke ville begripa det förra, men så mycket mer det senare; »förklara då i himlens namn, förklara hvad ni menar med dessa nät, som man vill lägga ut för mig!»

»Markisinnan lofvade mig en ganska betydlig penningssumma, om jag ville utföra det uppdrag hon gaf mig.»

»Och hvaruti bestod detta uppdrag?»

»Jag skulle genast begifva mig till mademoiselle Géronnière och säga henne...»

»Hvad?»

»Att Armand Cambon varit min älskare.»

»Hvilken nedrighet!» utbrast Armand med brusande häftighet.

Denise stirrade förvånad på den oartigaste af alla kavaljerer.

»Och att han som sådan besökt mig hvarje afton under loppet af ett helt år,» fortfor emellertid Denise.

»Det är hiskligt!» fortfor Armand i sin blinda ifver.

Denise bleknade. Det vore då så hiskligt af en simpel arbetare, kantänka, att vara älskare åt en markisinnas kammarjungfru, åt en flicka sådan som Denise, hvilken, äfven

utan biträde af markisinnans garderob och sminkburkar, skulle hafva väckt uppscende både på Valentino och Mabille.

»Förstå mig rätt, goda Denise!» skyndade Armand att tillägga, ty han uppfattade nu hela vidden af sin oartighet; »ni, med ert obehäfläckade rykte, skulle ljuga på er sjelf att ni hade en älskare, som besökte er hvarje afton!»

Detta förbättrade visst icke saken. En flicka med Denise's behag skulle således behöfva ljuga i sitt påstående att hon hade älskare. Det var redan en stor oartighet att tillvita henne brist derpå. Det är blott de fula som behöfva dikta kärleksäfventyr och använda hela sin våltalighet för att derom öfvertyga en misstrogen verld.

»Hvem skulle icke gerna vilja vara älskad af er!» yttrade Armand, som äntligen fann, att han hade mycket att försona. »Men var detta allt hvad ni skulle säga mademoiselle Géronnière?»

»Ack nej,» svarade Denise, någorlunda tröstad af de sista orden; »jag skulle äfven säga henne, att ni på den senare tiden börjat visa mig mindre ömhet än förut, ja, att ni till och med visat mig liknöjdhet och förakt... Markisinnan är en dålig människa, icke sannt, Armand?»

»Mycket dålig... men fortfar, bästa Denise!... Hvarför skulle ni säga så?»

»Jo, för det att ni vid ett tillfälle fått se mademoiselle Adelaide och då blifvit förtjust i henne, förälskad ända till galenskap i henne... Det vore ju också en galenskap, gode Armand?»

»Visst vore det en galenskap... än sedan?»

»Och sedan att ni, förblindad af er olycksaliga passion, icke tänkt på annat än att söka bryta hennes förbindelse med hertigen... Bland annat hade ni bedt mig visa er en af de biljetter, som hertigen skickat till markisinnan, ty hertigen, som var markisinnans homme d'affaires, brevexlar naturligtvis mycket med henne... Jag, i min svaghet för er, hade ej kunnat motstå er bön, utan gifvit er en sådan biljett, den ni genast tagit, utan att likväl säga mig hvad bruk ni ämnade göra deraf.»

»Och med denna biljett till mönster skulle jag hafva skrifvit den andra, som jag lemnat mademoiselle Géronnière?» tillade Armand; »ja, ni har rätt, Denise, det var ett nät, men ett dvärgnät, som jag blott behöfver blåsa på för att få det att brista.»

»Slutligen,» fortfor Denise, »skulle jag, som ännu älskade er, bönfälla hos mademoiselle Géronnière och hennes onkel om förlåtelse för er, den de också skulle utlofva så väl af deltagande för mig, som af medömkan med den olyckligaste af alla passioner.»

»Och följden af denna vackra historia borde bli, att den bedragna i morgon skulle räcka sin hand åt bedragaren,» tillade Armand; »nämn mig en röfvarkula, som hyser ett par större missdådare än hertigen och er markisinn!»

»De äro förfärliga,» medgaf Denise.

»Men, Denise, kan ni förklara hvarför markisinnan är så angelägen om att hertigen blir gift med mademoiselle Géronnière?»

»Både hertigen och markisinnan äro skyldiga stora penningssummor, efter hvad jag tror mig veta, då deremot mademoiselle skall vara den rikaste flicka i Frankrike.»

»Jag begriper... bankirens brorsdotter skall betala hertigens skulder och hertigen markisinnans... Allt detta är mycket lätt att förstå.»

»Men vet ni hvad följden blir deraf att jag nu är här, i stället för att, såsom markisinnan tror, vara vid Rue d'Anjou?» frågade Denise.

»Ni förlorar den penningssumma hon erbjudit er, men ert goda samvete skall gifva er full ersättning, ty ni har uppfyllt er pligt både som menniska och kristen.»

»Jag skall aldrig mer våga återvända hem, aldrig mer återse markisinnan,» svarade Denise.

»Jag inser äfven det... hur skulle ni längre kunna tjena ett sådant odjur!»

»Förberedd på hvad som skulle hända, har jag också i vagnen tagit med mig all min egendom, alla mina dyrbarheter,» försäkrade Denise med en smäktande blick på sin värd.

»Ni har tagit med er, säger ni!» ropade Armand med förskräckelse.

»Ja, och jag har spart ihop ganska mycket under de år jag varit hos markisinnan,» bedyrade Denise med en viss tillfredsställelse; »o!» tillade hon med fransyskans hela värme, »hvarför har jag inte millioner att gifva er!... Hvarför är jag ej så rik som Adelaïde Géronnière.»

»I himlens namn, sansa er!» bad Armand, allt mer förskräckt; »hvarför skulle ni ge mig millioner? Hvarför skulle ni ge mig något?»

»Derför att ni skall älska mig liksom jag älskar er!» ropade Denise, knytande sina armar om guldarbetarens hals, »derför att vi aldrig skola skiljas från hvarandra, derför att vi skola bli de lyckligaste varelser på jorden!... Ja, min vän, min älskade, vi skola bli lyckliga som himmelens englar!»

Guldarbetaren använde hela sin styrka för att lösa detta halsband.

»Ni yrar, bästa Denise!» ropade han under detta arbete; »ni vet icke hvad ni säger!»... Jag har visserligen för er den största tillgifvenhet, aktning och vänskap... jag skulle kunna våga lifvet för er, om det gälde... Derför måste jag vara uppriktig mot er, ty det vore ett brott att bedraga

er... Jag hyser för er en brors ömhet; men att älska er som ni menar är mig omöjligt... Sansa er, se icke på mig så der förfärligt, bästa Denise!... Jag kan icke gifva er min kärlek, jag kan icke gifta mig med er!... Men så länge jag lefver, så länge jag andas, vill jag, skall jag...»

Denise gaf till ett anskri, som kunnat jaga alla den beryktade gatans spöken på flykten, och hon hoppade upp från stolen, liksom hade hon blifvit stungen af en ödla.

»Ha, det är då sannt!» skrek hon; »ni älskar en annan! Ni älskar Adelaïde Géronnière! Ja, ni älskar henne, endast henne!»

Armand kunde ej dölja sin förlägenhet. Det var olja på den eld, som tärde kammarjungfrun.

»Hon hade då rätt, markisinnan!» fortfor Denise; »ni älskar bankirens brorsdotter och hertigens brud!... Ni älskar henne ända till vansinne!... Och jag, min däre, som icke genast såg det!... Ve mig! Men,» tillade hon med en hemsk beslutsamhet, »ve också henne! Ve er! Ve oss alla!»

Denise svepte kring sig sidenkappan och tog ett steg mot dörren.

»Så får ni ej gå, stackars flicka!» sade Armand med en mildhet i rösten, som hejdade den olyckliga Denise; »ni får icke lemna mig i detta tillstånd... Hör mig ännu en gång, Denise... jag besvär er att höra mig!»

Dervid tog han hennes hand och förde henne tillbaka till stolen, på hvilken hon nedsjönk under konvulsivisk gråt. Det är obegripligt hvad en fransk kammarjungfru kan gråta, när hon riktigt sätter sig till.

»Om ni visste hvad dessa tårar bränna på mitt hjerta, goda flicka,» sade han, »så skulle ni ej plåga mig som ni nu gör... Låtom oss förnuftigt talas vid, för att se hvad man kan göra i denna förtviflade sak... det måtte väl finnas något råd... Gud vare lof, nu gråter ni icke mer!»

Denise hade verkligen upphört att gråta. Småleendet, hoppets barn, hade intagit hennes läppar, förföljande med solstrålens fart och styrka de flyende tårarna.

»Ack, Armand!» hviskade hon, lutande sig ånyo fram mot honom, ty han hade tagit plats midt framför henne.

»Var då en gång förnuftig!» tillrädde han, lutande sig tillbaka; »gifvës det då ingen medelväg mellan kärleken och hatet!» tillade han helt nakt.

Enfaldige dödlige! Det gifves ingen medelväg. Elden vill antingen upplysa och värma, eller bränna och förstöra.

»Ni älskar mig då?» fortfor kammarjungfrun.

»Jag bad ju er vara förnuftig,» svarade den unge mannen, som nu hade så lätt för att vara förnuftig, emedan han ej var kär i henne, som han ville lära förnuft; »lätom oss blott tänka på er... Jag inser nog, att ni ej kan återvända hem till er matmor... Men hur i en hast finna någon passande plats för er?... Säkert har ni någon bekant fru eller flicka, som ni kunde bo hos tilldess ni fått något lämpligare ställe, som ej bör vara svårt för en så städad, god och vacker flicka som ni, Denise... I morgon vill jag själf höra efter... Var viss om, att jag icke skall ge mig någon ro, förrän jag funnit någon familj, som med nöje vill taga emot er... Lugna er då och gif er åtminstone till tåls till i morgon eller till i öfvermorgon... Ack, min Gud, hvad säger jag!... I morgon måste jag ju resa bort, det var sannt det.»

»Hvad, ni ämnar resa bort i morgon!» ropade Denise, anyo hoppande upp från stolen.

»Ja, tyvärr... det var först för några timmar sedan jag fick order derom.»

»Jaså, ni visste till och med förut, att ni i morgon skulle resa bort, visste det förrän jag kom hit?»

»Ja, bästa Denise, i ett ärende af högsta vikt och som ej tål det ringaste uppskof.»

»Och hur länge tänkte ni bli borta, monsieur Armand?»

»Möjligtvis några veckor, goda flicka... Men detta skall likväl icke hindra mig...»

»Jaså... några veckor!... Ni ämnade bli borta några veckor?» frågade Denise med ett ironiskt löje på de bleka läpparne, ty kammarjungfruns ansigte hade blifvit jemnblekt.

»Ja,» svarade Armand, förvånad öfver så många frågor om samma sak.

»Ni visste, att ni skulle resa i morgon för att bli borta några veckor och bjöd mig likväl på operan till i öfvermorgon!» yttrade kammarjungfrun med ett uttryck af harm, som icke kan beskrivas.

Att bjuda någon på operan till i öfvermorgon, när man själf tänker resa bort i morgon och icke återkomma på några veckor, är under vanliga förhållanden i och för sig sjelft en svår sak. Men när den bjudna är en qvinna,

och dertill på köpet fransyska, hvilken älskar spektaklerna kanske mer än sitt lif, då är det ett brott.

Lägger man nu dertill den omständigheten, att den bjudna betraktar den bjudande som sin blifvande kärlekslige man, då är det förfärligt, och detta så mycket mer som statens lagar, icke förutsättande eller anande möjligheten af ett slikt brott, icke heller kunnat bestämma det straff, hvar-

igenom det möjligtvis kan försö-
nas.

Armand blef högeligen flat, hvarpå ej var att undra.

Det sjuka samvetet erinrade honom nu, att han besvarat kammarjungfruns ifriga önskan att i hans sällskap få beundra Fanny Cerritos dans med en bjudning icke för morgondagen, då han möjligtvis ännu kunnat vara kvar i Paris, utan för dagen derpå, då han trodde sig vara rest eller, rättare sagdt, just därför att han då trodde sig vara rest, emedan han af skäl, som vi äfven känna, önskade sin efterhängsna beundrarinna så långt vägen räckte.

»Och jag som ville uppoffra mig för en sådan!» mumlade Denise mellan tänderna och med en blick på dörren.

Armand började en stammande förklaring, men hvars slut Denise icke gaf sig tid att afhöra. Med en panterishet kastade hon sig på dörren och försvann.

Efter några ögonblicks öfverläggning med sig själf hastade Armand efter henne ut i farstun, genom trädgården och kom just lagom för att se markisinnans kammarjungfru hoppa in i vagnen och stänga vagnsdörren efter sig, hvar efter åkdonet rullade af med mer än vanlig hastighet.

Vår hjelte stod någon stund kvar i porten. Kanske väntade han att Denise skulle återvända. Fåfång väntan.

»Om hon nu far till Rue d'Anjou,» sade Armand för sig själf; »må hon fara!... Jag kommer efter i morgon jag... och må de akta sig, i fall de skulle våga sig fram med den der historien om mig!... Det är ej tänkbart att någon förnuftig varelse kan sätta tro dertill... Emellertid var det der löftet om operabiljetten en stor dumhet.»

Efter dessa ord vände han sig om för att gå in i trädgården.

NITTONDE KAPITLET.

Spökhusets granne.

Men innan vår hjelte gick in i trädgården, kom händelsevis hans blick att falla på det lilla huset, hvars fönster vette mot samma trädgård och hvilket, efter hvad vi förut hört, beboddes af en prest, lika oförskräckt som guldarbetaren hvad spöken beträffade.

Öfver porten till denna byggnad dinglade en lykta, hvars darrande sken knappast räckte till att upplysa fasaden af huset; men som den hängde högre än trädgårdsplanket, föll äfven en stråle af skenet in i trädgården.

Armand såg, att ett af prestens fönster stod öppet, och upptäckte ett hufvud deruti.

Denra omständighet kunde icke gerna väcka arbetarens förvåning, ty i södern är man ej rädd för att ligga i öppet fönster, äfven om vintern är trängare än den då var. Det är blott i det hårdade norden man känner konsten att medelst kitt eller klistradt papper utestänga himmelens friska luft.

Det är alls icke ovanligt att i Paris midt under den skarpaste kyla se folk af begge könen sitta och sy vid öppet fönster, utan att synalen går trögare för det eller handen är rödare än vanligt. Mången arbetare eller grisett har icke ens eldstad i sitt rum, och om de också hafva en sådan, akta de sig nog för att kasta bort sin ringa arbetsförtjenst på en så dyr öfverflödsvärd som ved.

När nordbon vintertiden kommer till Paris, och ehuru han icke försummar att utse sig ett rum med eldstad, som lefver och sprakar från morgon till qväll, klagar han likväl öfver köld, en klagan, som väcker mycken munterhet hos parisarne, ty de ha svårt att begripa, huru en halfbarbar från björnarnes land kan frysa i Paris.

Vi nämnde, att Armand icke förvånades öfver grannens öppnade fönster och det hufvud som visade sig deruti. Men hvad som väckte hans uppmärksamhet var, att detta hufvud ofta höjde sig och tycktes rikta sina blickar mot en viss punkt inom trädgården samt derjemte medelst vissa rörelser eller tecken röja något hemligt förstånd med denna punkt.

Armand visste, att trädgården eller täppan, för hvilket senare namn den kanske mer gjorde skäl, inom sig icke egde någon märkvärdighet, som kunde vara föremål för nyfikenheten, icke ens vid dagsljus.

Täppan, hvars små jordbitar på länge icke varit odlade, egde några fruktträd med mossbetäckta stammar och grenar, röjande samma vanvård, samt ett par kastanjer, någorlunda lummiga sommartiden, men fullkomligt nakna i december månad. Det fanns ej heller i någonderas kronor ett enda fogelbo, som kunde draga åt sig uppmärksamheten, för den händelse att hufvudet i fönstret, som, enligt Armands tanke, icke kunde tillhöra någon annan än hans granne, presten, vore beundrare af foglarnes byggnadskonst.

Vår hjelte, som, skyddad af porten, kunde se utan att sjelf vara sedd, sökte föremålet för det der hufvudets blickar och trodde sig slutligen hafva funnit det.

Midt på gångstigen mellan trädgårdsporten och ingången till spökhuset reste sig en grofhuggen piedestal af sten, ganska hög och bred, på hvilken fordom kanske stått någon bild.

Armand, som icke mycket sysselsatte sig med fornlemningar, hade icke särdeles bråkat sitt hufvud med att utgrunda den ursprungliga meningen med detta stenparti, som för öfrigt hvarken hade någon inskrift eller skönhet i formen att bjuda på.

Emellertid föreföll det Armand som vore just denna piedestal det egentliga föremålet för grannens ögon och tecken.

Armand fann sig följaktligen befogad att äfven skänka piedestalen sin uppmärksamhet. Oaktadt mörkret gick detta någorlunda för sig, emedan det just var på dennas ena sida som strålen af grannens lykta föll.

Hvad som då, till att börja med, något öfverraskade var hjelte var, att han vid foten af piedestalen trodde sig upptäcka en allt för utstående och spetsig sockel, hvilken han förut aldrig förmärkt. Men hans öfverraskning blef ännu större, när han såg denna sockel röra sig, draga sig inåt och försvinna.

Kuappast hade han börjat reflektera öfver detta besynnerliga förhållande, förrän det tycktes honom som äfven piedestalens fris fått en ganska oproportionerlig tillökning af ungefär ett quarters bredd, men hvilken tillökning lika hastigt försvann som den kommit.

Men hur hastigt den än försvann, hade dock Armand funnit dess konturer väl mycket likna ett människohufvuds, och denna upptäckt kom honom på den tanken, att sockeln, om han nyss sett, möjligen kunde ha varit en människofot.

Det var således en människa som gömde sig bakom piedestalen, ty, som vi kanske minnas, trodde icke Armand mycket på spöken.

Men en människa som på detta sätt gömmer sig är en misstänkt person, och misstanken minskades ej genom det hemliga förstånd, som tycktes råda mellan stället, der denne dolde sig, och fönstret, hvaruti prestens hufvud syntes.

Ehuru Armand de tvänne senaste dagarne haft mycket annat att tänka på, hade han likväl icke glömt uppträdet på Vendômeplatsen, der han sett sin granne i sällskap med en ficktjuf. Han hyste följaktligen icke den bästa tanke

om denne granne, och säkert är, att han icke skulle ha latit bikta sig af en sådan prest.

Vår hjelte, hvilken lika litet fruktade menniskor som gastar, tänkte först raka vägen närma sig piedestalen, för att taga den misstänkta personen i närmare ögonsigte och sedan handla allt efter omständigheterna; men som han vid närmare eftersinnande fann piedestalen vara så bred, att till och med tre personer kunde dölja sig bakom den, beslöt han välja en väg, som mindre rakt, men mer säkert ledde till målet.

Han lemnade porten, men i stället för att genom den gå in i trädgården, smög han, tyst och smidigt som en katt, nära utefter planket och kom på detta sätt till en annan sida af samma trädgård, hvilken sida tillsammans med planket kring en annan täppa bildade ett slags gränd, mycket smal och nästan otillgänglig i följd af en mängd grus och stenar, som der blifvit nedvräkt.

Vid denna sida böjde sig Armand ned och petade åt hvar sin sida några plankor, hvarvid uppkom ett hål så stort, att en menniska med hans proportionerliga växt derigenom kunde krypa in i trädgården.

Det var ej första gången Armand begagnat sig af denna hemliga ingång, ty genom den brukade han draga in de kistor med vapen och ammunition, hvilka den revolutionära propagandan tid efter annan skickat att af honom förvaras.

Dessutom voro två utgångar nödvändiga för en sådan fästning, och Armand var en för klok kommandant att uraktlåta något som den yttersta försigtighet fordrade.

Det dröjde icke många sekunder förr än Armand befann sig inom trädgårdsplanket. Derefter, och sedan han lika varsamt skjutit tillbaka de begge plankorna så, att den hemliga ingången doldes, böjde han sig ånyo ned till marken både på händer och fötter.

I denna föga menskliga ställning började han med fortfarande försigtighet skrida utefter en krusbärshäck, som sträckte sig mellan planket och den gångstig, på hvilken piedestalen stod.

Lyckligt anländ till sjelfva spökhuset, aktade han sig dock för att söka den rätta ingången, utan valde i stället den motsatta sidan deraf. På denna sida var hans kammarfönster beläget. Fönstret var upplyst af det ljus, som stod på bordet inne i samma kammare. Att slå sönder en ruta,

sticka in armen och öppna fönstret samt derefter kasta sig sjelf in i rummet var för Armand ett ögonblicks verk.

Väl inkommen, släckte han genast ljuset och smög i mörkret på täspetsarne först till det ställe, der han hade sina skarpladdade terzeroler, och sedan till dörren, invid hvilken stod en tung rostad sabel, hvars handterande alltid utgjort ett angenämt tidsfördrif för Hvita Björnens lärjunge.

Försedd med dessa vapen och följaktligen vid bättre lynne, närmade han sig ånyo fönstret, hvars innanluckor han tillstängde.

Derefter skred han ånyo till dörren och stannade der lyssnande.

Ingenting ovanligt hördes utifrån.

Armand hade likväl väntat sig någon följd af den sönderslagna fönsterrutan. Men som allt förblef tyst, öppnade han kammardörren, gick ut i den trånga förstugan, hvars väggar han med spetsen af sin dragna sabel noga undersökte.

Ingenting hindrade honom från att komma till sjelfva porten. Stannande innanför tröskeln, kastade han en spejande blick ut i trädgården.

Som han nu befann sig på andra sidan piedestalen, blef det honom lätt att upptäcka icke blott en, utan tvänne karlar, som nedhukat sig invid piedestalen och voro orörliga på sin plats.

Afståndet mellan dem och honom kunde vara ungefär tio till tolf alnar.

»Messieurs,» ropade Armand till dem, »hvem söken I?»

Vid första ljudet af hans röst uppreste sig de begge karlarne hastigt och på en gång, liksom träffade af en elektrisk stöt, och visade sig nu i sin fulla längd.

»Jag får förbereda er på,» fortfor Armand, »att jag har en pistol i hvardera handen, och att jag ger eld på den förste som rör sig ur stället... Derför icke ett enda steg hvarken framåt eller åt sidan förr än jag ger lof dertill... Vidare får jag underrätta, att mina kulor träffa säkert inom tjugufem alnar, hvilket är ungefär dubbelt så långt skotthåll som det jag nu har... Det der är uppriktigt och rättfram taladt, skulle jag tro... Svaren mig därför lika uppriktigt: hvem söken I?»

De begge karlarne lutade sina hufvud tillsammans, liksom för att rådgöra.

»Väderleken tillåter mig ej att vänta längre,» försäkrade Armand, »och dessutom är det tröttsamt att stå så här länge och sigta. Derfor hastigt och lustigt fram med svaret!» Intet svar följde detta oaktadt.

»I ären mållöse, liksom hade mina kulor redan föseglat era munnar,» återtog vår hjelte; »om detta varit min afsigt, hade redan hvar och en af er haft sin kula i hjertat... Men oroen er icke för det... jag sigtar icke på bröstet, [utan endast på magen... Nödgas jag än en gång vänta på svaret, trycker jag af, och en kula i magen sätter lif i den stummaste tunga.»

»Monsieur,» svarade ändtligen den ene af de begge karlarne, »vi begripa ej, hur ni kan få det infallet att skjuta på folk som icke gjort er något ondt.»

»Hvar och en har sitt infall,» svarade Armand; »ert är att lägga er i försåt på andras egor för att röfva eller mörda... mitt är att skjuta på röfvere och mördare det första jag kommer öfver dem.»

»Men hur kan ni falla på den tanken, att vi vilja mörda och röfva?» frågade den andre karlen.

»Vi voro något trötta och sömniga och gingo blott in för att sofva,» tillade den förste.

»Sofva på våta marken?» frågade Armand; »det är icke möjligt, att så hyggligt folk som ni behöfver underkasta sig en dylik olägenhet, helst när I, som jag har skäl förmoda, hafven en vän så nära, han nämligen som bor i huset här bredvid och som jag nyss såg ligga i fönstret. . Om jag icke bedrog mig, gaf han er till och med tecken, men om det var för att be er komma upp till honom eller ligga qvar här, kan jag ej så noga bestämma... Bad han er om det senare, så var det oförlätligt af en kristen och allra mest af en person som bär den svarta långrocken.»

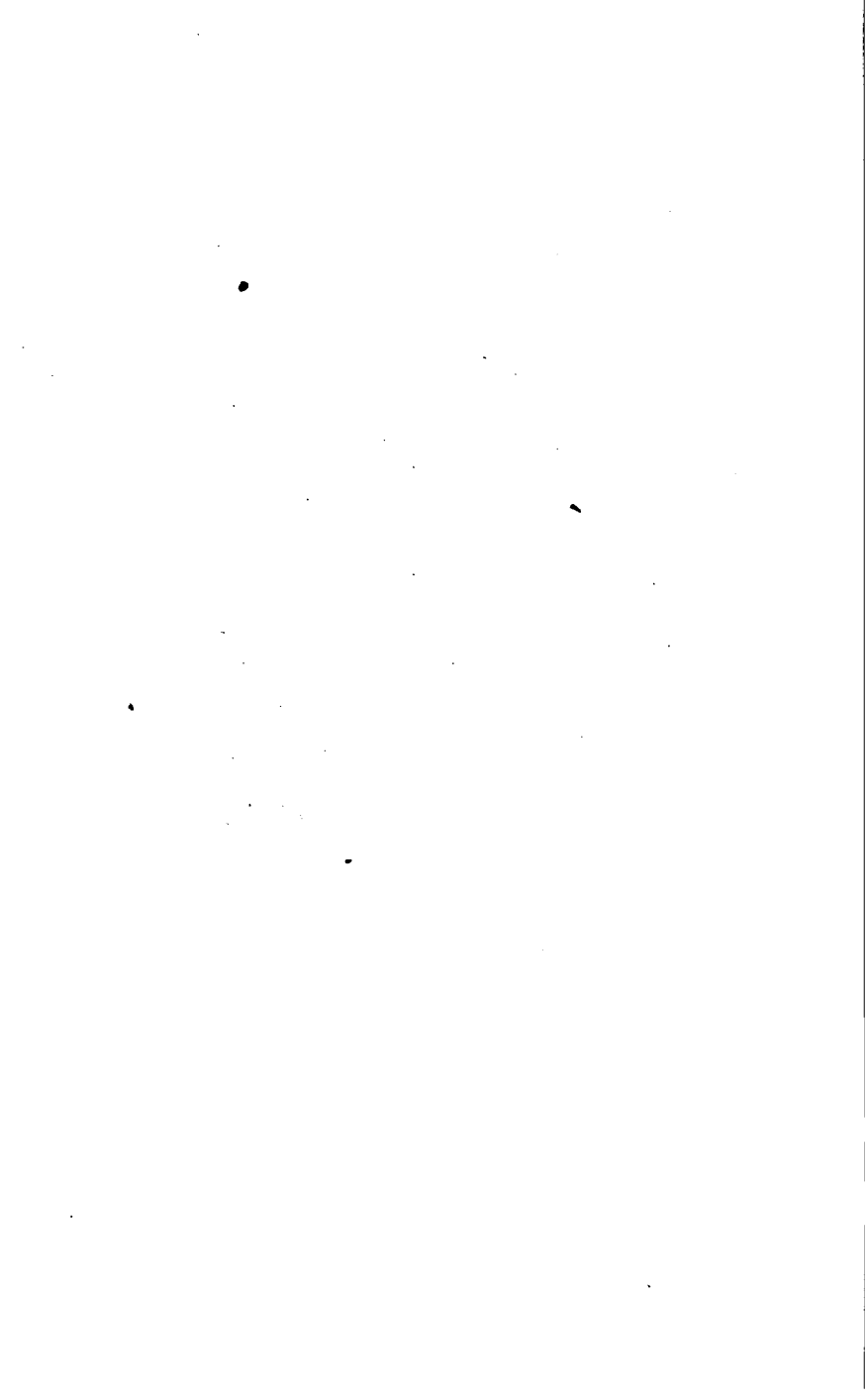
»Vi förstå ej hvad ni menar med allt detta, monsieur,» försäkrade den förste karlen.

»Vi känna hvarken er eller er granne,» bedyrade den andre, »men hvad vi känna är, att ni fullkomligt misstagit er på våra personer och att ni kan komma att stå till ansvar för det ni hotat oss med vapen i hand.»

»Var därför så god och låt oss gå i fred, så framt ni ej vill, att vi med våra rop skola kalla folk till vår hjälp,» sade den förste, »ty jag tror ej ni har rättighet att så behandla oss som ni nu gör.»

Han såg två människofigurer huka sig ned invid piedestalen.

»Jag håller hundra mot ett, att I ej skolen öppna era munnar för att tillkalla främmande folk,» yttrade Armand; »och jag håller tusen mot ett, att hvardera af er har på sig en knif nog skarpslipad att kunna skära halsen af en arm satan, som soffer i sin säng.»

»Ni skall stå till rätta för en sådan grof beskyllning,» sade den ene.

»Så ropen då, skriken så mycket era halsar förmål!» uppmanade Armand, »ty det är min fasta föresats att icke släppa er utom trädgården förrän jag allra minst pryglat er efter bästa förmåga... ropen därför och skriken, medan I ännu hafven tid dertill.»

De begge karlarne stodo tysta som stenen, mot hvilken de stödde sig.

»Jag visste nog, att ni icke skulle taga ned himmeln med era rop,» sade Armand. »Nu lyster mig se, hurudana vapen sådana hjeltar som ni bruka bära.»

Efter dessa ord marscherade han rakt på de begge karlarne med fasta steg och uppmärksamma blickar både framför och omkring sig samt med sabeln i högra handen och en framsträckt terzerol i den venstra.

Men innan han hunnit halfva vägen, tyckte han sig höra ett prassel från ena sidan af trädgården, hvilket föranlät honom att stanna lyssnande.

»Hvad förehafves här? Hvad i himlens namn står på?» frågade en karlröst från samma sida.

Armand vände ansigtet åt det håll hvarifrån rösten kom, hvilket tillfälle de begge karlarne begagnade för att lemna sin plats och taga till fötterna.

Armand ämnade, oaktadt mörkret, förfölja de flyende, men kände sig hejdad af någon, som fattade honom i högra armen.

»Hvad är det frågan om? Hvarför är ni beväpnad?» frågade samma röst.

Armand igenkände i den person som hejdat honom sin granne, presten.

»Hvarför hindrar ni mig från att gripa de begge missdädarne?» frågade Armand.

»Hvilka missdädare?» frågade presten.

»De som nyss lågo gömda här och som begagnade er mellankomst för att springa sin väg.»

Armand kände sig hejdad af någon som fattade honom i högra armen.

»Det var då missdådare i er trädgård,» sade presten;
»det var en annan sak... låtom oss då skynda efter dem.»

Dervid släppte han Armands arm. Den unge mannen hastade till trädgårdsporten, men kunde icke upptäcka dem han sökte. Deremot hörde han steg af springande, som allt mer aflägsnade sig.

Armand vände sig om och mötte presten, som hade följt honom.

»Jag låg i mitt fönster,» sade denne, »då jag oförmodadt hörde en häftigare ordvexling i er trädgård... detta föranlät mig att springa ned... Hvad var det för folk som var här?»

»Ni skulle således icke känna dem?» frågade Armand, närmande sig grannen.

»Det är svårt att i mörkret från mitt fönster kunna igenkänna folk, som uppehålla sig i trädgården, och ännu svårare hade detta varit, ifall de, med hvilka ni nyss ordvexlade, voro förbrytare, såsom ni påstår.»

»Hur då?»

»Emedan folk af mitt stånd endast hafva umgänge med sådana slags brottslingar, som vi i fängelsena en och annan gång nödgas bereda till döden.»

»Jasa, blott i fängelsena... icke annanstädes?... Icke på Vendômeplatsen till exempel?» frågade Armand.

»Vendômeplatsen... Jag förstår icke hvad ni menar.»

»Jag menar, att jag härom aftonen mötte er på Vendômeplatsen.»

»Det är väl möjligt, att jag kunnat vara på Vendômeplatsen; men hvad har det att göra med denna sak?»

»Jo, ganska mycket, efter som jag då såg er i sällskap med en person, som några minuter förut hade sökt stjäla ur min ficka.»

»Det var besynnerligt, ehuru visst icke omöjligt... Jag besöker ofta Vendômeplatsen, emedan jag har bekanta som bo dervid... Det är mycket möjligt, att jag under mina promenader dit eller till andra platser möter folk, som icke hafva den allra bästa kondukt... men vet ni då ej, att en prest måste komma i beröring med allt slags folk?... Tror ni väl, att det blott är englar som nalkas hans biggstol?»

»Ficktjufven var då ett af era skriftebarn, värdaste fader?»

»Men, min son, om ni verkligen visste, att det var en ficktjuf ni såg i mitt sällskap, hvarför antastade ni ej honom?... Hvarför angaf ni honom ej för närmaste polis-sergeant?... Ni såg mig i ett så farligt sällskap utan att varna mig... Tror ni då, att en ficktjuf har mer aktning för prestens fickor än för andras?... Om jag vid detta tillfälle blifvit bestulen, hvem skulle jag i andra rummet haft att tacka för det?»

Armand teg något förlägen, ty, såsom läsaren kanske erinrar sig, hade vår hjelte sina giltiga skäl hvarför han på Vendômeplatsen icke vågade antasta ficktjufven.

»Antingen har ni fullkomligt misstagit er på person, eller också yrar ni, min son,» återtog presten, »ty, vid Gud, jag annars begriper, hur ni kunnat falla på den tanken, att jag ligger i samråd med ficktjufvar och dylika figurer.»

»Men hvad betydde dessa tecken jag såg er från ert fönster gifva de begge skälmarne, hvilka nyss sprungo härifrån?» frågade Armand.

»Ni vet icke hvad ni säger, unge man!... Har jag gifvit dem tecken?»

»Jag såg det från min port, och jag såg det tydligt, ty lyktan var blott en aln från ert hufvud.»

»Ni är från era sinnen... Jag såg visserligen folk i trädgården och stack ut mitt hufvud för att kunna se, om det var desamma som...»

»Hvilka desamma?»

»Desamma som jag så många nätter förut sett i er trädgård.»

»Hvad! Ni har förut sett skälmar i min trädgård!»

»Jag vet ej, om era vänner förtjena denna fula benämning.»

»Mina vänner, säger ni?»

»Ja visst, de måtte väl vara era vänner, eftersom jag alltid sett er så vänligt taga emot dem.»

Armand studsade.

»I början föreföll det mig mycket besynnerligt, att de alltid kommo nattetid,» fortfor presten, »men, tänkte jag sedan, den unge mannen har göromål ute om dagarna och följaktligen blott tid om nätterna att mottaga besök. Att de voro era vänner, trodde jag så mycket mer, som jag ofta sett dem föra med sig kistor och koffertar, och dessa, efter hvad jag på afstånd trodde mig finna, ganska välförsedda

och tunga... Tjufvar bruka, som ni nog hört omtalas, snarare föra från än till hus... Det kunde följaktligen icke vara dylikt folk.»

Armand kände ångestsvetten i sin panna.

Det var då någon som bespejade honom om nätterna och misstänkte honom, ja, kanske redan upptäckt hvad ingen oinvidg borde upptäcka.

»Som det anstår en god medborgare och vän af ordningen,» fullföljde presten, »tänkte jag först yppa dessa nattliga sammankomster för vederbörande poliskommissarie, men jag afstod snart från denna tanke, ty en prest har icke att göra med andra hemligheter än dem man anförtror honom... Också lägger jag mig aldrig i andras angelägenheter.»

»De personer ni nattetid sett hos mig,» tog ändtligen Armand till ordet, »äro arbetare utan arbete, liksom jag sjelf... Vi sammanträda för att gemensamt öfverlägga om medlen för att afhjelpa våra bekymmer för framtiden... De kistor, ni sett dem medföra, innehålla deras verktyg... Hos mig skulle därför poliskommissarien hafva gjort en ringa fångst.»

»Derom är jag också öfvertygad,» medgaf presten med mycken saktmodighet.

»Men jag vet ej om förhållandet blefve detsamma, i fall poliskommissarien skulle göra *er* ett nattligt besök,» yttrade Armand, som erinrade sig skuggorna af de många hufvud han sett på grannens fönstergardin.

»Ni menar, att äfven jag har sammanträden hemma hos mig,» svarade presten; »jag har lika litet skäl som ni att bestrida detta påstående... Nämn mig den samhällsklass, som icke nu för tiden konspirerar... Presterskapet har icke heller skördat några gyllene frukter af julirevolutionen... vi hafva nog våra bekymmer vi också... Men våra bekymmer röra icke allenast vår egen framtid, utan hela meniskoslägtets... Men det är sent, det är tid på att vi gå in hvar och en till sig... Det fagnar mig emellertid att hafva gjort er bekantskap, om jag också icke kan berömma er för öfverdrifven artighet... Gud vare med er, min son!»

Presten gjorde några korstecken och höjde välsignande sina armar, hvarefter han med långsamma, men fasta steg aflägsnade sig ur trädgården.

Armand följde den bortgående med ögonen så länge han kunde se honom, och lyssnade till hans steg så länge han kunde höra dem.

Derefter lemnade han själf trädgården och gick in i sin kammare, hvälfvande i sitt hufvud många oroliga tankar.

Snart försvann minnet både af Denise och de begge karlarne, lemnande rum åt tanken på den besynnerlige grannen och den nya fara, som hotade honom från detta håll.

TJUGONDE KAPITLET.

Dimfigurer.

Den följande dagen som uppgick öfver Paris var en af dessa om vintern icke sällsynta dagar, då man tror sig kafva i molnen, och då polisen utställer poster vid kajerna för att hindra folk från att klifva ned i Seine.

En för blicken ogenomtränglig dimma omhöljde den stora staden. Man såg knappast handen för ögonen, än mindre hvar man gick eller hvar man stod. Också går ingen ut sådana dagar som ej är rent af tvungen dertill.

Parisarne frukta icke för krutrök och drufhagel, men desto mer för dimma och regn.

Om Ludvig XVI, Carl X och Ludvig Filip lika säkert rådt om Herrans väder, som de trodde sig rå om Herran själf, så hade de utan tvifvel i godan ro ända till sin död suttit qvar på sina troner. Det är nästan omöjligt att vara entusiast midt i floder af regn, eller sjunga marseljäsen när dimman qväfver andedräkten.

Det är icke lätt att i en sådan dimma leta sig fram i den parisiska labyrinten.

Armand Cambon, som hade stora skäl för sin utevaro denna dag, visste väl, att han befann sig inom Faubourg S:t Germain, men deremot icke namnet på den gata, utefter hvars murar han trefvade ungefär klockan tio på förmiddagen.

I Faubourg S:t Germain, belägen söder om Seine, bo för det mesta gamla adliga familjer af den allra hvitaste legitimitet.

De hafva stora vackra palats med tjocka murar och starka ekportar, som tillbommas inifrån så ofta vinden medför något hotfullt sorl från den norra stranden.

De gamla hertigarne och markiserna, hertiginnorna och markisinnorna söka trösta sig öfver förlusten af sina privilegier genom den blinda dyrkan de egna sina fördomar. De äro gudfruktiga ända derhän, att de om helgdagarna ligga på knä innanför kyrkdörrarna, insamlande kollekter för kyrkornas räkning. Men väl komma utom kyrkporten, skåda de med blandade känslor af förakt och harm ned på de lägre folkklasserna, icke glömmande, att år funnits då »paket» frossat af »ädla» faders blod, men deremot förgåtande, att sekler funnits, under hvilka »paket» offrat de »ädle» sin svett, sitt blod, sina tårar.

De hafva madonnans bild på sina sidentapeter och Henrik V:s porträtt i de gyllene psalmböckerna.

De drömma ännu om det förlorade paradiset, hvars förbjudna frukter de ensamt fingo smaka, och om den tid då ingen bestred dem herraväldet öfver djuren, hvaruti inbegreps snart sagdt alla som icke hade tillträde till hofvet eller deras salonger.

Osäkert torde vara, om de någonsin gått så långt i ortodoxi, att de, liksom andra dödlige, räknade sina anor från Adam och Eva, dessa tvänne beskedliga landtbor med sina enkla naturseder och sin ännu enklare toalett.

Allt sedan Carl X:s flykt och under Ludvig Filips hela styrelsetid ha de lefvat skilda från det öfriga samhällslifvet. De strålande Tuilerierna voro dem en icke mindre styggelse än de mörka gränderna i S:t Antoine.

Julikonungen var i deras ögon ingenting annat än en tempelrånare, som störtat deras altaren i gruset och under sina fötter trampat den afgud de dyrkat.

Derför aktade de sig att med sin närvaro illustrera hans salonger, hvilka i stället fylldes af den aristokrati, som visst icke är en bit bättre än den gamla, nämligen penningens.

Med ett ord, hvad Kina var för den öfriga världen, var S:t Germain för Paris. Det var ett slags eremitlif mellan trymmer och kristaller, ett slags biblisk sorg i silkessammet i stället för säckväf.

Den 24 februari 1848 logo de rätt hjertligt och, som det allmänt påstås, för första gången på aderton långa år. De sågo nämligen i Ludvig Filips fall den eviga rättvisans straffande hand.

Visserligen hade de hellre sett, om den straffande handen burit den hvita glacéhandsken å la Henrik V i stället för den trefärgade å la Lamartine, men de medgifva dock, att den röda vanten å la Ledru Rollin varit vida värre.

Det ena medgifvandet föder det andra.

De röstade på Napoleon till president, ty de sågo i hans presidentstol endast en piedestal, färdig att mottaga deras afgud från Wiesbaden, och småningom började de titta fram ur sina ekportar, ty luften, förut förpestad af julkonungens spioner, föreföll dem nu något klarare och friskare.

Författaren till denna berättelse har vid många tillfällen haft lyckan se flere af dessa gamla familjer än i domstolarnas sessionsrum, der de flitigt inställa sig hvarje gång Berryer, den store tröstaren för en stor förlorad sak, försvarar någon klient, och än på soiréerna och balerna i Elysée Nationale hos republikens president, dem de bevista för att genom sin närvaro uppmuntra monseigneur till vidare fortgång på den reaktionära banan.

De dansa polka och mazurka ypperligt, hvilket bevisar, att de ändock i något hänseende följt med sin tid. Hädanefter liksom förr skola de utgöra balsalongernas förnämsta prydnad.

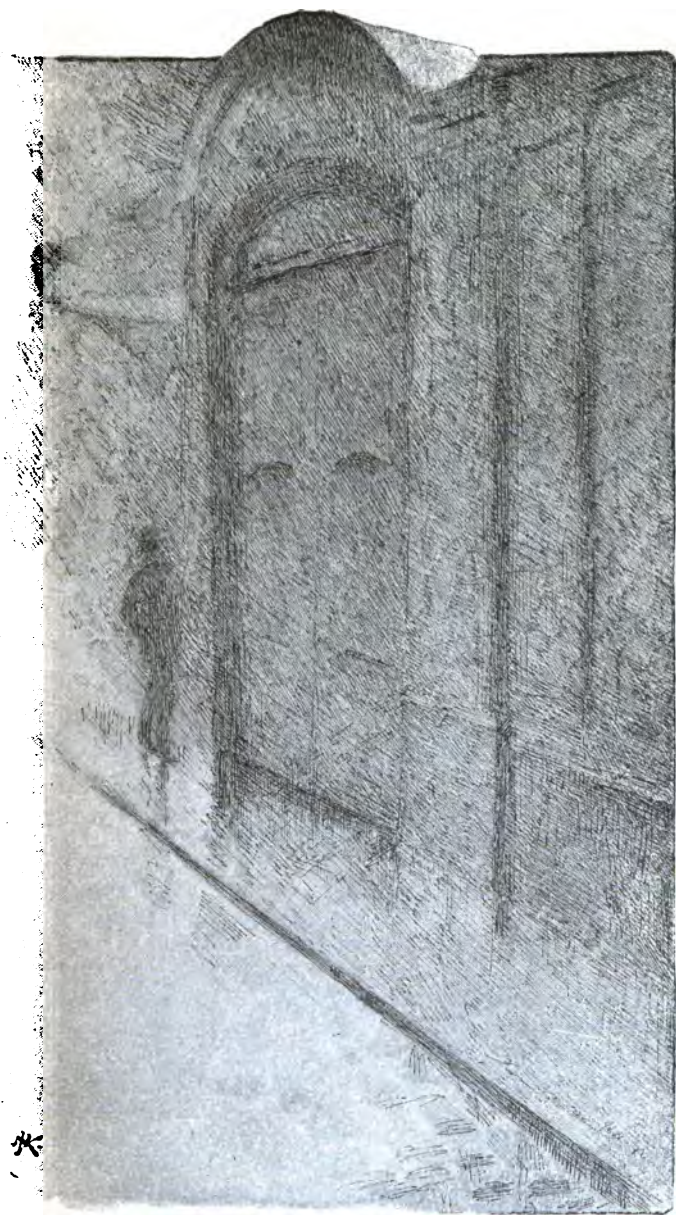
Under tiden få de intrigera och dyrka i fred, hvilket de icke fingo under Ludvig Filips regering, emedan republiken är för ädel att harnas öfver deras menlösa altaren och för stark att frukta deras ännu menlösare afgud.

Ifrån det ögonblick de upphörde att vara martyrer ha de förlorat all förmåga att vara farliga och skola slutligen, för att icke alldeles sjunka i glömskans djup, nödgas fly till och hylla republiken, hur mycket de än hata republikanerna.

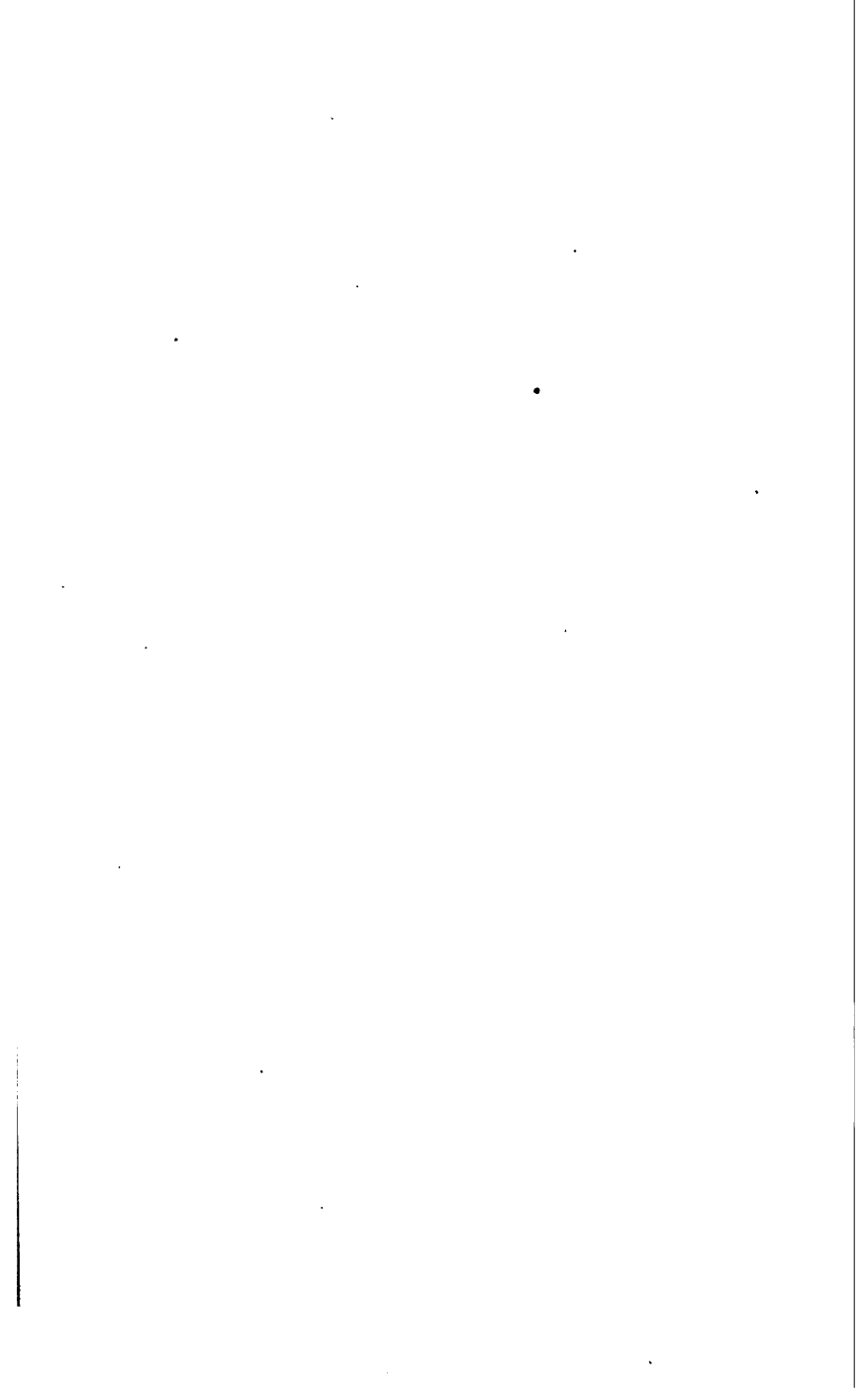
Vi lemnade vår hjälte på en gata, hvars namn han för dimmans skull icke kunde läsa på husknutarna, och icke heller mötte han någon som kunde upplysa honom derom.

Slutligen stötte han näsan mot ett hästhufvud och kände i detsamma någon trampa honom på foten.

»Pardon, monsieur!» ropade en röst, hvilket bevisade, att det ej var en hästfot som trampat honom.

I dimman.

»Pardon! Är det icke monsieur Albert?» frågade Armand, som kände igen rösten.

Albert, som var mekanisk arbetare samt stor beundrare af Ledru Rollin och Louis Blanc, blef ledamot af provisoriska regeringen efter februarirevolutionen och deporterad efter juniupproret.

»Hvem känner mig under denna himmelska slöja?» frågade rösten.

»Jag, Armand Cambon,» tillkännagaf denne, hvars näsa i detsamma vidrörde en annans.

»Ah, verkligen!... Nu ser jag er äntligen,» yttrade Albert, tryckande Armands hand.

»Var god och säg mig hvar jag är någonstädes,» bad Armand; »jag har gått vilse och vet ej, om det är andra eller tredje gatan från Seine jag nu är på.»

»Det är den tredje.»

»Saledes Rue de l'Université?»

»Ja visst.»

»Och ni är säker på det, monsieur?»

»Mätte väl det, efter min kusk stannat utanför detta hus, som jag nu måste upp uti.»

»Hvilket nummer har detta hus?»

»Åttiotvå.»

»Verkligen?... Då har jag icke gått så vilse som jag trodde... Men är det ej i åttiotvå som monsieur Lamartine bor?»

»Jo, det är just honom jag ämnar besöka.»

»Ni hos Lamartine?» frågade Armand, något förundrad.

»Nå, än sedan?»

»Lamartine är en stor författare och en ädel man, men är han icke legitimist?»

»Bahl Lamartine är icke mer legitimist än ni och jag.»

»Men så tros det ändå.»

Före februari 1848 ansågs allmänt Lamartine, hvilken arbeten och personlighet alltid varit lika högt värderade, tillhöra det legitimistiska partiet, i hvars högkvarter han också bodde, och säkert fanns det ingen som ansåg honom vara republikan.

»Lamartine är född legitimist och måhända uppfostrad att bli ett helgon à la Berryer,» svarade Albert; »men Lamartine är för stort snille och för mycket fransman att offra på absolutismens altare... Medborgarkronan är

vackrare än helgonglorian, åtminstone på denna sidan grafven.»

»Men...»

»Men ni undrar kanske, hvad jag har att göra hos Lamartine?»

»Hvarför icke?»

»Vi hafva hört, att Lamartine ämnar deltaga i den reformbankett, som oppositionen med Odillon Barrot i spetsen skall tillställa i början af snart instundande år,» upplyste Albert, »och det är för att höra om detta rykte eger grund som monsieur Ledru Rollin skickat mig till honom.»

»Jag gör då orätt i att uppehålla er längre... Men det var sannt: ett ord i förtroende, monsieur Albert!»

»Hvad har ni att säga?»

»Men låt oss hviska.»

»Godt!... Här är mitt öra... lägg dit hela ert hjerta!»

»Det går icke an att skicka mig något mer om nätterna,» hviskade Armand.

»Hvarför ej det?» hviskade Albert.

»Jag fruktar, att man är vår hemlighet på spåren.»

»Morbleu!»

»Eller, rättare sagdt, att man misstänker oss för något hemligt.»

»Hvilket kommer på ett ut... Men hur vet ni...»

»Jag har nu icke tid att förklara mig närmare... emellertid är det bäst att vara försigtig.»

»Utan tvifvel... Men hvad bör man göra?»

»Byta om rustkammare.»

»Träffar ni monsieur Ledru Rollin i dag före mig, så var god och säg honom det. Men hur var det, skulle ni icke resa?»

»Jo, i morgon.»

»Och lokalen?»

»Står för min räkning.»

»Och nycklarne?»

»Lemnar jag åt er.»

»Godt!... Har ni något vidare att säga mig?»

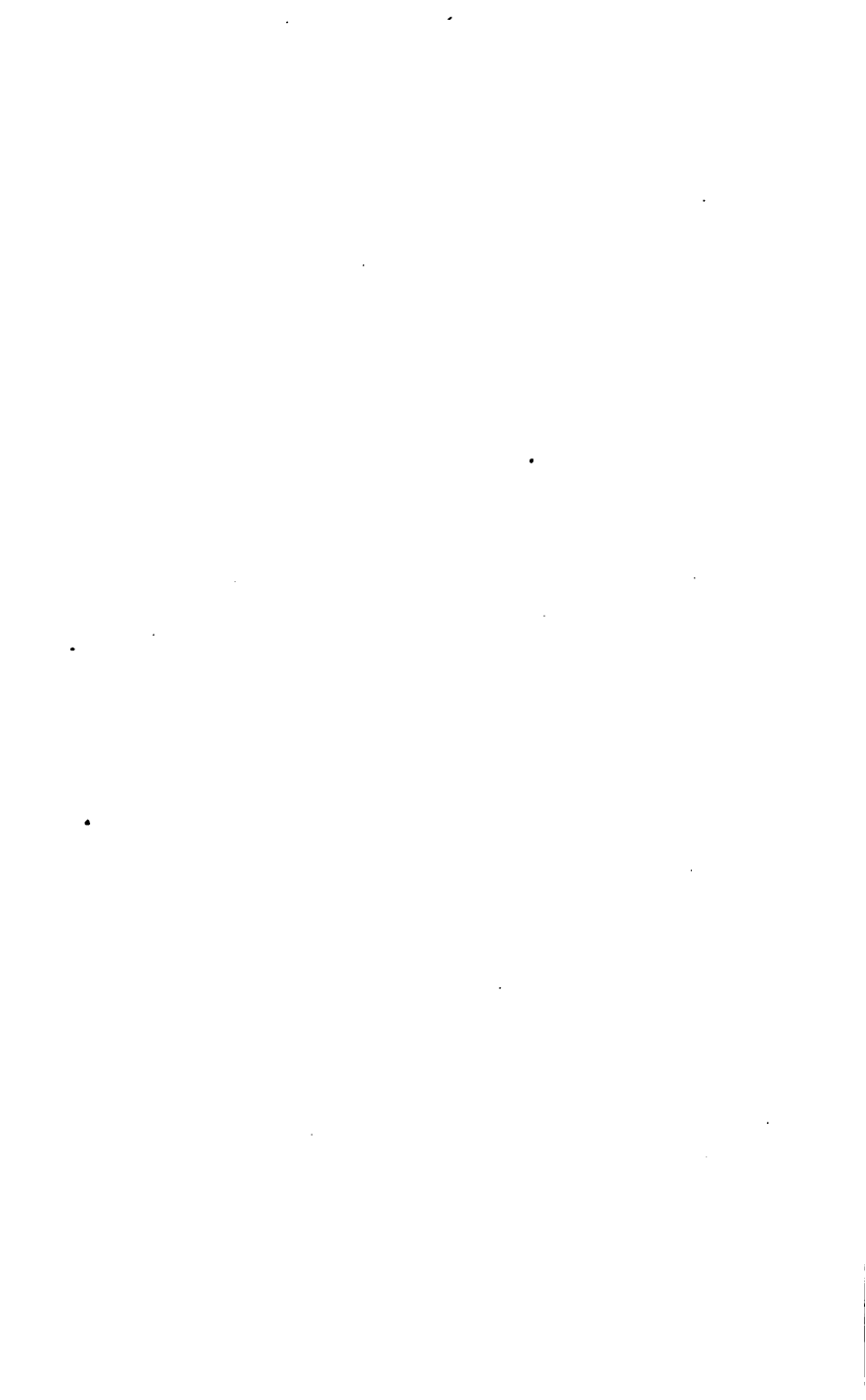
»Nej.»

»Så farväl då!»

»Er tjenare!... Lycka till, monsieur Albert!»

De begge samtalande togo hvar sitt steg tillbaka och försvunno med detsamma ur hvarandras åsyn.

Han tog därför sitt parti och gick rakt på skuggan.

Armand fortsatte sin väg, följande södra trottoaren till-
dess han hunnit närmaste hörn, då han vek af åt venster
in på en annan gata. På denna hade han icke tagit många
steg förrän han våldsamt stötte mot en annan dimfigur.
Men både han och den han stötte emot glömde att bedja
hvarandra om förlåtelse.

Den senare var svart från hufvud till fot, och Armand
igenkände i honom sin granne.

»God morgon!» helsade ändtligen denne med ett vän-
ligt grin.

Armand besvarade helsningen, men icke alldeles så
vänligt.

»Ett hiskligt väder!» yttrade presten.

»Och likväl ute?» yttrade arbetaren.

»Presten och läkaren äro ute i alla väder, min son.»

»Dock äro de ej de ende, som ni ser,» tillade Armand.

»Jag ser, att icke heller ni bäfvar för dimman,» sade
presten.

»Jag försäkrar er, att jag icke bäfvar för något.»

»Det bevisar godt samvete.»

»Icke alltid... det finns nog onda samveten som icke
heller bäfva för något.»

»En dylik tro har icke religionen ingifvit er, min son.»

»Icke religionen, men vissa af dess prester.»

»Jaså... farväl, min son!»

»Farväl, min far!»

Derefter aflägsnade sig Armand, fortsättande sin väg.
Men hastigt föll det honom något in, och han stannade,
vändande sig om.

Då tyckte han sig märka, att konturerna af en mörk
kropp uppenbarade sig genom den tjocka, men likväl ljusa
dimman, och att dessa konturer allt mer närmade sig, utan
att Armand kunde höra några steg. Han tog därför sitt
parti och gick rakt på skuggan.

Hastigt och med ett rop af öfverraskning stötte han
ånyo på sin granne, hvilken syntes ännu mer öfverraskad
af detta nya möte.

»Ah, ni följer mina steg, vördade fader!» ropade
Armand.

»Ja, jag glömde tacka er för i natt,» förklarade presten.

»Hå!... Tack sjelf!»

»Jag förmodar, att ni njutit en ostörd hvila?» yttrade den förre.

»Nej, jag har icke sofvit alls . . . jag har haft sammankomst i natt igen,» erkände Armand.

»Ni har en lycklig natur, min son . . . ni sofver aldrig och blir ändå aldrig sömnig.»

»Aldrig,» svarade Armand; »jag har en beundransvärd förmåga att hålla mig vaken . . . lägg det väl på minnet, i fall ni skulle tvifla på min vaksamhet.»

»Ni är mycket förekommande, min son.»

»Men tål icke, att någon följer mig i hälarne,» svarade Armand.

Den andlige bevärdigade denna anmärkning med ett ömkansfullt löje.

Armand log på sitt sätt, men tog derefter ut stegen och skildes för andra gången från sin granne. Han stannade ej förrän han kommit framför porten till ett större hus vid samma gata. Han vidrörde en klocksträng, hvarefter porten öppnades.

»Markisinnan d'Estelle bebor ju detta hus?» frågade han portvakten, hvilken var honom till mötes i den höghvålfda portgången.

»Ja . . . men hvad vill ni för godt?» var den trumpna fråga, hvarmed portvakten besvarade hans.

Armand eller, egentligen taladt, hans blus hade otur hos alla förnäma portvakter.»

»Och hon bebor naturligtvis första våningen?» fortfor Armand.

»Ja . . . Men hvad vill ni? Hvem är ni? Jag känner er inte,» fortfor portvakten.

Vår hjelte hade visserligen en gång förut varit i detta hus, men då hade han kommit och gått trädgårdsvägen samt följaktligen icke haft tillfälle att göra portvaktens bekantskap.

»Hvad är det egentligen fråga om?» envisades husets nitiske tjenare.

»Ingenting, min vän,» svarade Armand lakoniskt och hastade uppför den breda ljusa trappan, som ledde till första våningen.

Portvakten, särskildt förargad öfver att kallas »min vän» af en varelse i rödrutig blus, rusade efter den uppspringande, men stannade midt i trappan, när han såg

Armand från öfre sidan knyta näfven emot honom. Han kände af erfarenhet att bluser, af hvad färg de vara må, lika ofta tala med knytnäfven som med munnen, och som portvaktens styrka förnämligast lag i den senare, så vände han tillbaka, förmodligen för att rådgöra med sin hustru om hur man borde behandla en »min vän», som knyter näfven mot markisinnans portvakt.

Armand ringde på dörren deruppe, och denna öppnades af en betjent i rikt livré.

»Var god och underrätta markisinnan, att Armand Cambon anhåller att få tala med henne,» var det enkla sätt, hvarpå Armand introducerade sig hos en markisinnas betjent.

Betjenter hafva tvänne olika mått, hvarmed de mäta olika slags folk. De sämre mäta de från hjessan till fotabjellet och de bättre från byxfickan till högra handens fingerspetsar. Det var klart, att vår hjelte skulle mätas med förstnämnda mått, emedan det icke finns någon byxficka på bluser och följaktligen ingen börs i den.

»Hvad har ni med mitt hår och mina skor att göra?» frågade Armand, som icke tyckte om måttagningen; »jag har hvarken bedt er frisera det förra eller borsta de senare.»

»Hvem är ni?» frågade betjenten, temligen förbluffad.

»Hvem jag är? ... Jo, jag är den som skall tala med markisinnan,» svarade Armand, trängande sig in i tamburen.

Armand Cambon hade ett sätt att umgås med betjenter och portvakter, så att man kunde anse honom tillhöra den riktigt fashionabla världen.

Också trodde markisinnans betjent, som aldrig drömt om så mycken djerfhet hos en blus, helt säkert att han hade framför sig någon förklädd prins, emedan han med den djupaste bugning aflägsnade sig ur tamburen för att anmäla den uppvaktande.

Efter någon stund utkom han, uppslog begge dörrarna till salen, hvilket borde hafva smickrat vår hjeltes fäfänga, eftersom det blott är för storfolk man uppslår två dörrar på en gång, och bad monsieur vara så gunstig och stiga in.

Armand befann sig i en större salong, prydd med byster af de gamla goda tidernas regenter, statsmän och krigare. Och hvarför skulle man ej i de skönas salonger finna bilderna af dem, som kanske tillbragt största delen af sin tid i de skönas sängkammare?

Bland figurerna igenkände Armand en, som han visserligen ansåg vara lefvande, men hvilken var nästan lika orörlig och hvit i ansigtet som marmorbysterna. Det var Denise, markisinnans kammarjungfru.

»Jag skall föra in monsieur,» sade hon med darrande röst till betjenten.

Denne aflägsnade sig, efter att först ha gifvit den förklädde prinsen en lika ödmjuk som ångerfull blick. När han försvunnit, störtade kammarjungfrun fram till Armand, yttrande med halfsväfd, ångestfull stämma:

»Himmelens Gud! Hvarför kommer ni hit?»

»Jag vill tala med markisinnan.»

»Ni kommer för att förråda mig!... Jo, jo, för att förråda mig!»

»Det har jag visst inte tänkt på.»

»För att omtala att jag besökte er i går, för att omtala hvad jag i går berättade er.»

»Har ni ingenting annat att frukta för, så kan ni vara lugn, mademoiselle.»

»Och jag kan lita på det?... Och ni skall icke göra mig olycklig?»

»Var viss om, att jag icke är så oförsonlig som ni, bästa Denise.»

»Men hvad vill ni då hos markisinnan?» frågade hon, ännu tviflande, ty hon hade säkerligen ännu icke glömt operabiljetten.

»Jag har bedt er trygga er vid mitt löfte, emedan jag ännu aldrig brutit ett sådant,» svarade Armand, som deremot alls icke tycktes hafva operabiljetten i minnet.

»Så kom då! Jag vill föra er in till markisinnan,» sade Denise; »men jag stannar i rummet utanför och lyssnar på ert samtal med henne... Bryter ni ert löfte, låter ni henne med ett enda ord förstå, att det ringaste förhållande varit rådande oss emellan, lemnar jag på ögonblicket detta hus för att kasta mig i Seine.»

»Seine skall icke hafva mig att tacka för ett så vackert byte,» förklarade Armand småleende; »men dröj för all del icke att föra mig till er matmor, den jag, uppriktigt sagdt, gerna unnade Seine.»

Denise gick före Armand genom några prunkande gemak, hvarefter hon öppnade en dörr och tillslöt den

efter Armand, som nu befann sig i samma rum der han förut en gång varit.

Markisinnan, i morgondrägt af ljusgult taft och till hälften liggande på den lilla soffan, innehade samma retande ställning som vid förra tillfället. Förmodligen hade detta sätt att presentera sig, när hon gaf företräde, blifvit en vana hos den sköna qvinnan. Armand syntes dock lugn, ty vid detta tillfälle bar han ingen bindel hvarken för kroppens eller själens ögon.

»Ni har önskat tala med mig,» började markisinnan, utan att likväl denna gång bedja sin gäst sitta.

»Ja, madame!»

»Hvad önskar ni?»

»Veta hvarför ni låtit skicka den stackars Simon till Algeriet.»

»Om jag säger er, att jag gjort det för att skilja honom från en trakt, som naturligtvis alltid måste påminna honom om den stora förlust han lidit, så tror ni mig säkert icke,» yttrade markisinnan, lekande med en hårlock, som ringlat ned på hennes barm.

»Nej, madame,» svarade Armand kallt och utan att beundra afbrottet mellan den korpsvarta locken och det snöhvita hyende, hvarpå den fallit.

»Men om jag säger, att jag på detta sätt velat befria mig från ett odjur, som ständigt hotade min personliga säkerhet, så tror ni mig kanske.»

»Visserligen... men, à propos sättet, hvad betydde den skrifvelse jag sist hade den äran mottaga från er?»

»Den betydde hvad jag då tänkte.»

»Och sedan?»

»Tänkte jag annorlunda... Vi fruntimmer äro kända för vår ombytthet.»

»Men hvarför lät man Simon förstå, att det var efter hans egen önskan och på min tillrådan man skickade honom till Alger?... Ni hör att jag noga känner till allt... jag har också i dag tidigt på morgonen besökt det ställe, der Simon arresterades.»

»Jaså, man har sagt det?»

»Ja, och jag tror mig äfven ana den rätta orsaken.»

»Så mycket bättre.»

»För att utan svårighet kunna hos polisprefekten utfä ett tillståndsbref för flyttningen till Alger, fordrade kanske formen, att Simons egen önskan togs till förevändning.»

»Det är möjligt, att formen fordrade det.»

»Vidare befarade man kanske, att den fruktade mannen skulle återkomma, och Simon är verkligen den som icke länge låter qvarhålla sig på ett och samma ställe... Hemkommen skulle han hämnas.»

»På mig naturligtvis.»

»Nej, på mig, som så förskräckligt hånat honom i hans olycka.»

»Derför är det ju bäst för er att han aldrig återkommer,» sade markisinnan med isande köld.

»Ni är en förfärlig qvinna, madame!»

»Så tycker man icke i allmänhet, monsieur... Har ni något vidare att säga?»

»Jag säger, att ni måste använda ert inflytande för att skaffa den arme mannen tillbaka.»

»Ni anser mig då ha mycket inflytande?»

»Ja, tyvärr... Det står illa till i det land, der det finnes något annat inflytande än religionens, moralens och lagarnes... Jag trodde icke på möjligheten af ett lettre de cachet i dessa tider, men allt börjar bli möjligt, märker jag... Men i hvad fall som helst, madame, måste ni skaffa Simon tillbaka, ty annars...»

»Ty annars börjar ni process mot mig eller sätter mig i tidningarna?»

»Väl möjligt... men innan jag det gör, vänder jag mig till hertig de Beaudreuil,» förklarade Armand, fästade en genomträngande blick på markisinnans ansigte; »jag vill åtminstone försöka vinna honom för Simons sak.»

Armand yttrade detta icke blott för att hota, utan äfven för att komma på tal om den förra biljetten, emedan han ännu hade kammarjungfruns historia i färskt minne.

»Ni tror er då stå mycket väl hos hertigen?» frågade markisinnan utan synbar förvirring.

»Man behöfver icke stå väl hos människor för att kunna inverka på dem,» menade Armand.

»Men ni står mer än vanligt illa hos honom, och det bör ni väl icke undra på.»

»Aha, vi äro nu inne på kapitlet om den märkvärdiga biljetten, som...»

»Som ni tog med er, när ni härom aftonen passerade min kammarjungfrus kammare.»

»Och som hertigen skrifvit till er,» tillade Armand tvärt, ehuru han undrade, hvarför markisinnan nämde sin kammarjungfrus kammare.

Markisinnan föll i ett högljudt skratt.

»Vill ni med detta skratt låta mig förstå, att hertigen icke skrifvit den der biljetten?»

»Fråga min kammarjungfru,» svarade hon med fortfarande munterhet.

»Er kammarjungfru?... Hvad skulle väl hon kunna upplysa i denna sak?»

»Hvarjehanda, i fall hon ville det... Unge man, det var mycket nära, att ni hade satt en ganska vacker flicka på Saint-Lazare*... Men de republikanerna äro nu i stånd till allt.»

»Vill ni kanske påstå, att er kammarjungfru författat den der besvärande skrifvelsen?»

Markisinnan svarade med en nickning, som kunde betyda hvad som helst.

»I sådant fall förvånar mig blott en sak.»

»Hvilken?»

»Att er kammarjungfru, om hon begått ett sådant brott, i stället för att vara på väg till Saint-Lazare, ännu är kvar i ert hus.»

»En kvinna förlåter gerna ett brott, som har kärleken till orsak.»

»Kärleken?»

»Ja, är det så otänkbart, att en kammarjungfru kan älska en hertig?»

»Er kammarjungfru skulle således älska hertig de Beaudreuil!... Och hon bevisar sin kärlek derigenom att hon förfalskar hans stil?»

»Ni vet då ej, att den mest brinnande kärlek, när den förrådes, blir det mest brinnande hat?... Men jag glömde att ni är ett barn, som ännu icke känner världen.»

»Det är troligt, att ni icke har så orätt deruti... men ett ber jag er icke glömma.»

---

* Tukthus för kvinnor.

»Och hvad skulle det vara?»

»Att jag icke har barnets lättrogenhet... Men icke nog dermed: det är äfven min fasta föresats att söka upplysa alla andra, hvilka kunde vara lika lättrogna som ni anser mig vara.»

Markisinnans svarta ögon slungade på den unge mannen en blick, flammande och vild som blixten.

Armand satte mot blixten ett trotsigt leende.

»Ni tror mig då ej?» frågade hon med snart återvunnen köld.

»Nej,» svarade Armand utan vidare omständigheter.

Markisinnan tycktes fundera på något. Derefter sträckte hon ut ena armen mot marmorbordet, fattade en gyllene ringklocka och ringde.

Denise inträdde blek och darrande.

»Denise,» sade markisinnan efter att länge ha betraktat den förskräckta flickan, »det är nu återigen fråga om den der biljetten, som redan åstadkommit så mycket oväsen... Den unge mannen der tror, att det var en skrifvelse från hertigen till mig... Är det så?»

Denise såg ömkelig ut, och hennes läppar rörde sig utan att gifva något ljud.

»Svara, Denise!», uppmanade markisinnan; »har hertigen skrifvit denna biljett?»

»Nej, madame!», svarade ändtligen kammarjungfrun, stirrande på mattan.

»Är det något mer ni vill, att jag skall fråga den stackars flickan?» vände sig markisinnan till Armand.

»Jag skulle naturligtvis gerna vilja veta, hvem som skrifvit den,» svarade denne.

»Och ni vill, att jag skall göra henne denna fråga i en främmandes närvaro?»

»Ja, i fall ni anser er böra öfvertyga mig om sanningen.»

»Ni drifver er obarmhertighet bra långt, monsieur,» sade markisinnan med en medlidsam blick på kammarjungfrun. »Denise, du måste uppriktigt säga den unge mannen hvem som skrifvit den.»

»Jag?» utropade Denise, skådande än på markisinnan och än på Armand, under det hon skälfde i alla leder.

»Du har ingenting att frukta, mitt barn,» fortfor markisinnan; »du har min förlåtelse och behöfver ingen

annans... Icke heller tror jag, att monsieur Armand har skäl att vara mer oförsonlig mot dig än jag, ty att han tagit biljetten och visat den för mademoiselle Géronnière samt derigenom satt världen i rörelse, det är icke ditt fel, utan blott hans... Frukta således ingenting, utan säg inför honom detsamma som du bekänt inför mig, nämligen att det är du, du själf som skrivit denna fatala eller, rättare sagdt, enfaldiga biljett.»

Denise vred sina händer, så att hon kunnat vrida dem ur led.

»Skynda dig, flicka!» uppmanade markisinnan med hög och befallande stämma; »det är du som skrivit den.»

»Ja!» stammade Denise, nästan tillintetgjord.

»Ni? Ni!» ropade Armand, betraktande kammarjungfrun med bestörtning.

»Monsieur,» sade markisinnan, »jag hoppas ni icke tilltror er ega rättighet att göra den arma flickan några förebräelser... Afven väntar jag af er ridderlighet, att ni icke för någon, hvem det vara må, omtalar denna händelse, som, efter hvad jag nyss låtit förstå, endast är ett verk af en barnslig svartsjuka.»

»Men,» yttrade Armand, »men...»

»Hvad ville ni säga?»

»Är mademoiselle Géronnière upplyst härom?»

»Det är klart.»

»Om rätta förhållandet?»

»Om rätta... det förvånar mig, att ni ens kan sätta det i fråga... Denise har velat gifta sig med en hertig,» tillade hon skrattande, »och det var välmenande af henne; men ni, monsieur, tror att en markisinna, när hon gifter sig med en hertig, behöfver göra det hemligt, och det är enfaldigt af er... Hvad er vän vindragaren beträffar, så är det kanske nog med den minnesbeta jag redan gifvit honom... Jag vill därför använda mitt inflytande för att få honom tillbaka... Och nu farväl, monsieur!»

Armand bugade sig, men dröjde, ty han var sysselsatt med att studera den förtviflade kammarjungfruns anletsdrag.

»Gå in i sängkammaren, Denise, jag skall göra min toalett,» befalde markisinnan.

Denise skred på svigtande ben öfver golftet och försvann genom dörren till sängkammaren.

I detsamma visade sig samme betjent som insläppt Armand och anmälde baron Saint-Bris, hvilken genast derpå inträdde och närmade sig markisinnan, som förbindligt smålog emot honom.

Armand igenkände i denne samme kavaljer som han sett i markisinnans loge på operan.

»Ledsaga monsieur ut!» yttrade markisinnan till betjenten, dervid hugnande vår hjälte med den artigaste afskedsgest.

Armand, som icke kände sig tillfredsstäld af det knapphändigaste löfte markisinnan gifvit honom angående Simon, hade visserligen ett och annat att ytterligare språka med henne om; men som hennes afskedshelsning var temligen tydlig, så aflägsnade han sig efter en stel bugning.

»Nå, baron!» yttrade markisinnan till den ankomne, men med en mun som icke mera log.

»Ni har låtit kalla mig, madame... hvad befäller ni?» frågade baronen, tagande plats på stolen bredvid divanen.

»Ni såg den der karlen?»

»Ja, jag visste redan, att han var här.»

»Och denna farliga människa läto de uslingarne undkomma!» fortfor markisinnan.

»Det var fasligt hvad man hade brådtom att underätta er derom,» yttrade baronen.

»Nå, hvad är nu att göra?» frågade markisinnan, högst orolig.

»Var lugn, madame!... Innan aftonen har han upphört att vara farlig.»

»Innan aftonen?» upprepade markisinnan, utan att synas lugnare.

»Innan middagen ville jag säga,» rättade baronen; »ja, inom en timme... Men hvad ville han hos er?»

»Inom en timme, sade ni?»

»Inom mindre än en timme,» svarade baronen, tummande sina vackra svarta mustascher.

Markisinnan syntes lugnare och log ånyo.

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Vidare om dimfigurer.

Armand följde betjenten, som med vördnadsfull beställsamhet uppslog dörrarna för den förmenten prinsen.

Betjenten hade ytterligare stärkts i sin tro, att Armand vore vida mer än han ville synas vara, deraf att han så kallt besvarat markisinnans artiga afskedshelsning, hvilket säkerligen ingen annan än en mycket hög person skulle våga.

Armand fäste dock ingen uppmärksamhet vid betjentens vördnadsbetygelser, ty han grubblade på den historia markisinnan nyss berättat honom. Han hade ingen anledning anse kammarjungfruns hjerta bättre än herskarinnans. Det kunde vara möjligt, att hela intrigen vore den förras verk.

Visserligen rörde kammarjungfruns sinnesstämning, när hon afgaf bekännelsen, både oro och fruktan, hvaraf man skulle kunna draga den slutsatsen, att en annan makt än kärleken till sanningen vid detta tillfälle beherskade henne;

men detta allt kunde äfven vara en följd deraf, att hon, som dagen förut berättat honom en annan historia till markisinnans nackdel, kanske fruktade, att Armand skulle yppa den för en matmor som icke var att leka med.

Men för att kunna förfalska en annans stil fordras allra minst att sjelf vara skrifkunnig, och Armand kände icke Denises förmåga i den ädla skrifkonsten, men hade icke mycket förtroende till kammarjungfrurs i allmänhet, hvad denna kunskap beträffade.

Dock, hvad betydde det? I Paris är kanske ännu mindre än annanstädes brist på kopieringssnillen, som arbeta både för egen och andras räkning, och kammarjungfrur äro ofta mindre rädlösa än annat folk. Det är icke för ro skull Molière och Beaumarchais gifvit dem snille och talang på deras husbondfolks bekostnad.

Föga nöjd med kammarjungfruns historia dagen förut, var Armand det ännu mindre med markisinnans denna dag. I den förra framstod han visserligen som en simpel förfalskare, men denna beskyllning ansåg han sig utan svårighet kunna tillbakaslå. Deremot skyldrade han i den senare som en narr och det i dubbelt hänseende, och denna fläck, förutsatt likväl att historien vore sann, fann han omöjlig att aftrå.

Icke under då, om vår hjelte grubblande och tankfull följde betjenten.

Utkommen i farstun, stördes han i sina tankar af denne, som med ryggen i bågform yttrade följande:

»Monsieur, det var ledsamt, att ni icke tog er kapp med er upp, så att jag fått värma den, innan ni tager den på er... det är en förskräcklig väderlek i dag.»

»Min kapp?» förvånade sig Armand, som i all sin dar aldrig nyttjat ett sådant plagg.

»Ja visst, monsieur, ty jag tar för gifvet, att ni inte gått ut i sådant väder utan öfverrock, eller har ni verkligen ingenting annat än den der tunna blusen?... Jag ber om förlåtelse, men det är något oförsigtigt och kunde ha farliga följder.»

»Icke för den som är van, monsieur.»

»Ni skulle vara van att gå i blus?» satte betjenten i fråga och blinkade dervid som en slipad och i hemligheter hårdad betjent brukar blinka; »monseigneur ursäktar väl, att jag vågar tvifla på det?»

Betjenten ansåg sig böra låta den förmente prinsen förstå, att han genomskådat masken, för den händelse denne skulle vilja sträcka anonymiteten ända derhän att gå utan att ge drickspengar.

»Monsieur, ni måtte väl icke ha fallit på den idén att drifva gyckel med mig!» ropade Armand förargad, ty han trodde verkligen betjenten om en sådan djerfhet.

»Bevare mig Gud för det!» ropade denne, tagande förskräckt ett steg tillbaka.

»Na, hvad pratar ni då om kappa eller hvad det var för slag?» fortfor Armand.

»Herre min Gud, jag trodde att betjenten, som väntar er utanför porten, bar er kappa.»

»Betjenten!... Hvilkens betjent?»

»Er naturligtvis... Jag tyckte till och med, att det var två.»

»Två?... Ni säger, att det var två betjenter som väntade på mig?»

»På hvem skulle de annars vänta?»

»När såg ni dem?» frågade Armand, som nu började bli uppmärksam.

»Jag var för en stund sedan nere i porten och öppnade den.»

»Och då såg ni?»

»Två personer, som stodo utanför och som jag ej kände.»

»Och de sade, att de voro mina betjenter?»

»Nej, och icke heller hann jag fråga dem, ty de drogo sig hastigt tillbaka... Men jag tog för gifvet att...»

»De drogo sig tillbaka, säger ni?»

»Ja, monsieur.»

»Och hastigt?»

»Ja, och som det var stark dimma, så kunde jag inte se dem mera... Monsieur finner således att...»

»Men har icke den herrn som nyss kom, betjenter?»

»Baronen?... Visst har han det... men inte var det hans, för dem känner jag nog.»

Armand gick till förstugufönstret, som vette åt gatan, och tittade derigenom, men han såg ingenting annat än den tjocka, ogenomträngliga dimman.

»Bonjour, monsieur!» sade han efter några ögonblicks öfverläggning med sig sjelf och gick derefter utför trapporna.

»Bon» kom visserligen fram på betjentens läppar, man »jour» sväljdes, ty hans högra hand, som enligt gammal vana framräcktes, fick emot vanan ingenting.

Han gjorde en grimas, som tycktes säga: »Gud bevara oss från sådana prinsar!» eller »ges det väl någon onyttigare varelse på jorden än en snål prins!»

Hackande tänderna, lika mycket af köld som af förargelse, lemnade betjenten snart farstun.

Dagen hade börjat olyckligt för honom. Först hade han varit höflig för ingenting, och sedan hade han för samma betalning kanske förstört sin helse.

När Armand, i hvars öron det der »bon» klingat ganska hemskt, kommit ned i portgången, fann han portvakten stående utanför dörren till sin portkammare, fullt ut, om ej mer ödmjuk och bugande än betjenten.

Dennes förra goda tanke om den förmente prinsen hade således äfven transpirerat till portgången.

»Befaller monsieur, att jag öppnar porten?» frågade denne med ett leende, allra minst värdt en franc.

Armand stod tigande med högra handen om hakan, lik den som söker ett förnuftigt beslut. Ingen tror kanske hvad det är nyttigt att taga sig om hakan, i synnerhet för den som icke har snusdosan att rådfråga.

»Ni har säkert en god syssla, monsieur portvakt?» frågade ändtligen Armand, tagande handen från hakan, hvilket bevisar att han fattat sitt beslut.

»En förträfflig syssla, monsieur,» svarade portvakten, »den bästa man kan önska sig... bara förnämt folk som går ut och in, upp och ned... deraf följer, att det alltid vankas hederligt med drickspenningar åt portvakten... jag bedyrar, monsieur, att det sällan är någon som ger mig mindre än en franc för mitt besvär att öppna porten... Merendels får jag två, ja, till och med fem... det blir en vacker inkomst det på året... Men det behöfs också, monsieur... man har en talrik och fattig familj, åtta personers dagligt hushåll, monsieur, och om det icke funnes personer, hertigar och prinsar, monsieur, som understundom, ja ganska ofta gifva mig en och annan louis'd'or, så skulle det...»

»Och ni bor förmodligen bra också?» afbröt Armand portvakten, hvilken hade ett vida mer populärt och lättfattligt framställningssätt än sjelfva betjenten.

»Åhja, går väl an,» svarade portvakten; »kanske det roar monsieur att se hur en arm syndare bor,» tillade han, i det han med en djup bugning öppnade dörren till kammaren, »så får jag kanske den äran, den nåden att visa er min hustru.»

»Det skall bli mig rätt angenämt att få se henne,» ljög Armand, som hela tiden sett hennes knotiga ansigte

genom glasrutan på dörren och var belåten med hvad han redan sett.

Armand steg in i rummet och skådade omkring sig derinne. Han begrep icke, huru ett åtta personers hushåll kunde rymmas, i denna kammare, så framt icke portvakterskan finge gälla för sju, hvilket hon nog såg ut för att göra.

»Kammaren är just icke mycket lång och inte mycket bred heller,» menade portvakten, »men så är den så mycket högre.»

»Och ett stort fönster med hvitt vackert glas uti,» anmärkte Armand, som företrädesvis riktade sina ögon dit.

»Näst ett par goda ögon behöfver en portvakt två goda fönsterrutor,» förklarade portvakten.

»Naturligtvis... Förlåt, madame! Vore det möjligt att få tända en cigarr?» frågade Armand sin husliga värdinna.

»Tusen, monsieur, om ni behagar,» svarade hon, hastande till en bundt tändstickor, som stod på spiskanten.

Armand förde handen först i sin ena ficka och sedan i den andra.

»Hvad är det!» skrek han till och drog ut den tomma handen; »sådan förgälselse!... Jag har tappat mitt cigarr-fodral.»

»Herre min Gud! Det var kanske ett dyrbart fodral!» ropade portvakten och hans hustru nästan med en mun.

»Åhja så der... jag hade icke velat förlora det för femtio francs... stommen var af silfver med små guldstift uti.»

»Silfver med guldstift!» ropade det deltagande portvaktfolket.

»Om betjenterna fått tag uti det... tro mig, monsieur, en sådan pjes lemnar ingen tillbaka,» erkände hustrun fritt och otvunget.

»Nej, jag kommer ihåg nu,» sade Armand; »innan jag gick in genom er port, tog jag upp fodralet och lade deruti en halvfrökt cigarr... derefter stoppade jag fodralet tillbaka i min ficka, jag trodde så åtminstone, ehuru det är mer troligt, att jag stoppat galet och släppt det på gatan.»

»På gatan?»

»Da är det förloradt, ty sedan monsieur kom in, ha säkert flere personer gått förbi huset.»

»Men det är också möjligt, att ingen sett det för den tjocka dimmans skull,» trodde Armand.

»Det vore, min själ, inte omöjligt!» medgaf portvakten med ljusnande ansigte; »man kan knappast se något på en alns afstånd... Tänk om det låge qvar!»

»Nå, hvad står du och tänker efter!» skrek hustrun till sin man, »ut med dig och leta!... Har du inte ben, har du inte armar?... Ut med dig!... Himmel, sådan man jag har... en man som bara tänker!»

Dervid knuffade hon sin käre man ut i farstun. Det syntes tydligen, att hon var för portvakten hvad portklappen är för porten, nämligen på en gång slående och oskiljaktig.

»Monsieur!» ropade Armand efter honom; »jag minnes att jag stoppade ned fodralet midt framför ert fönster... leta der mycket noga, ty om jag tappat det, så måste det bestämdt ligga der.»

»Ja, ja!» skrek portvakten, hastande ut på gatan med oförminskad fart, ty, ehuru fri från hustruns näfvar, förföljdes han ännu af hennes röst, och en sådan röst kan nog sätta ben under en arm dödlig.

Armand hastade deremot fram till fönstret och lutade ansigtet mot rutan.

Portvakterskan följde honom till fönstret, synbarligen föga nöjd med den plats han tagit.

»Jag har icke mycket hopp om att ni återfår det,» sade hon, »ty betjenten var nyss ute på gatan.»

»Jaså,» svarade Armand, utan att ändra ställning.

»Men att monsieur går så der klädd, fast det icke är karnevalstiden,» anmärkte portvakterskan leende.

»Hvarför skulle jag icke det?» yttrade Armand, ansträngande sina ögon för att se genom dimman.

»Åh,» svarade portvakterskan, »vi äro väl inte så blinda heller... hvarför skulle vi vara blindare än andra... Ni tar väl inte illa upp, i fall jag hädanefter säger monseigneur, i stället för det simpla monsieur?»

Under det hon sade detta, gjorde hon nigning på nigning och det med mycket buller, förmodligen för att draga Armands uppmärksamhet från fönstret.

»Ah, nu ser jag er man!» ropade Armand, »nu håller han på att leta framför fönstret.»

»Stackars gubbe? Se hur han kryper,» yttrade portvakterskan; »men att det är förgäfvets, det anar jag,» tillläggande derefter för sig sjelf: »om han nu bara kunde stoppa det hos sig så, att den andre inte märker det.»

Som vi höra, misströstade icke portvakterskan att hennes käre man skulle hitta skatten, men hon fruktade blott, att dess rätte egare skulle återfå den.

Hennes fruktan var emellertid alldeles obehöflig, ty Armands ögon följde icke den på gatan trefvande portvaktens rörelser. Deremot följde han med mycken uppmärksamhet rörelserna af tvänne skuggor, som från olika håll närmade sig skattsökaren.

Armand bjöd dock förgäfvos till att upptäcka skuggornas ansigten, som helt och hållet höljdes af dimman. Men det märkte han, att samma skuggor, när de kommit så nära portvakten att de nästan vidrörde honom, vida hastigare drogo sig undan än de kommit, hvarefter de alldeles försvunno.

Denna upptäckt tycktes emellertid vara nog för vår hjelte, ty han vände sitt ansigte från fönstret, och denna vändning tillskyndade honom ett hjertligare leende från portvakterskans läppar.

Efter en stund återkom portvakten med ett bedröfvadt ansigte.

Portvakterskan fixerade sin man och syntes snart lika bedröfvad som han. Denna gång var det likväl ingen förställning, ty förtrytelsen förenade sig med bedröfvelsen.

»Ja, det är bestämdt den der uslingen betjenten som fiskat upp det,» utbrast portvakterskan.

»Och jag, som alldeles förstört mina pantalonger!» knarrade portvakten med en ömklig blick på vår hjelte, viljande dermed låta förstå, att fall gifvas då hittelön kan komma i fråga, äfven om ingenting hittas.

»Mina vänner,» sade Armand, »lätom oss icke längre tänka på det der lapprit!»

»Lapprit?» upprepade portvakten; »ett par splitter nya pantalonger!... O, min Gud!»

»Monseigneur tycker nog, att det är ett lappri, han,» inföll portvakterskan; »men gubben min var så glad öfver sina pantalonger, ty han hade fått dem af mig på sin femtionde födelsedag... När var det den firades nu?... Jo, för fjorton da'r se'n... Herre min Gud, hvad tiden går fort!»

Portvaktens hela kostym såg snarare ut att ha varit en gåfva på det lyckliga parets bröllopsdag.

»Säg ni inga människor ute på gatan?» frågade Armand sin värd.

»Åhjo, visst var det ett par karlar.»

»Kände ni dem?»

»Nej, monseigneur... Gud vet hvad jag skall få på mig om söndag!» jämrade sig portvakten, som bestämdt föresatt sig att vinna ersättning för det förlorade cigarrfodralet.

»Att du icke skäms att så der plåga monseigneur med dina klagovisor,» bestraffade honom hustrun; »tror du väl att monseigneur vill att du skall förlora det ringaste?... Ack nej, det vill han visst icke.»

Armand, döf både för mannens klagan och qvinnans trösteord, lyssnade blott till sina tankar, och dessa sade till honom följande: Dessa karlar, som posterat sig utanför detta hus, vänta på ingen annan än dig, och om de just icke äro desamma som föregående natt legat i din trädgård, hafva de åtminstone i sinnet samma anslag mot din person, och deras anslag måste vara ondt, och väderleken är mycket tjenlig för onda anslag, hvar till kommer att en obehäpnad, om än aldrig så stark och modig, ovilkorligen måste komma till korta mot tvänne behäpnade och beslutsamma bofvar, till följd hvaraf det vore högeligen dumdrigt att ensam och obehäpnad begifva sig ut på denna gata.

»Kanske icke monseigneur har vexladt?» frågade den omtänksamme portvakten, som härledde den unge mannens tankfullhet från förlägenhet i den vägen.

»Känner ni någon prest med namnet Bredôt?» blef Armands oväntade svar på portvaktens fråga.

»Broder Bredôt!» ropade portvakterskan; »skulle vi icke känna den gudsmannen!»

»Går han ofta hit?»

»Jag tror det är bara två gånger han varit här?» svarade portvakterskan.

»När var han här senast?»

»Senast? Låt mig se nu... ah, det var sannt, han gick ju kort förrän ni kom, monseigneur... ni borde ha mött honom i porten, tycker jag.»

»Han gaf mig tre francs,» tillade portvakten; »alla äro de så hederliga och frikostiga emot oss.»

Armand, för hvilken det ena ljuset efter det andra uppgick, lemnade sin plats vid fönstret och började pro-

menera på golfvet; men hans blick på portvaktens väggur sade honom, att han icke hade lång tid att promenera på, emedan han lofvat att klockan tolf inställa sig inom en annan och ganska aflägsen trakt af staden.

»Säg ni till någon vagn, när ni nyss var ute?» frågade han sin värd.

»Någon vagn?»

»Som höll i grannskapet af detta hus?»

»Nej, det såg jag icke, monseigneur... ni väntade då er vagn, monseigneur?»

»Ah, den skulle ju vänta mig på rue de l'Université,» erinrade sig Armand.

»Hvarför just der?»

»Emedan trädgårdsmuren vetter åt denna gata.»

»Ni vet då, att man också kommer ut den vägen?»

»Skulle jag icke veta det, jag, som gått den så många gånger?» yttrade Armand med ett leende, som, om möjligt, ökade portvaktarfolkets goda tanke om hans person; »jag förmodar, att ni har nyckeln till den lilla porten.»

»Nej, den har markisinnan alltid uppe hos sig,» svarade portvakten; »befaller ni att jag går upp för att hemta ned den?»

»Hur tycker ni att det skulle gå an?... Och för öfrigt behöfs det icke, efter jag alltid bär en sådan hos mig.»

»Och som passar till låset?»

»Naturligtvis... det enda jag får be er om är, att ni följer mig genom trädgården, ty annars kan jag gå vilse i dimman och dränka mig i någon af dammarne.»

»Jag vill ledsaga er, monseigneur... hvad jag skattar mig lycklig att kunna vara er till tjänst!»

»Så skynda er då!» uppmanade Armand och gick ut i farstun.

»Släpp honom icke förrän du fått allra minst en louis-d'or,» hviskade portvakterskan i sin mans öra.

»Var du lugn, min gumma!» hviskade mannen tillbaka och satte sig i rörelse.

Vägledt af den erfarne portvakten, kom vår hjelte lyckligt öfver de små broarne och genom häckarne.

»Här ha vi nu äntligen den lilla porten,» upplyste vägvisaren. »Och ni är säker på, att ni har er vagn utanför?»

»Visst är jag det.»

»Ohoj!» skrek den beställsamme portvakten genom porten, »är vagnen der?»

»Tyst, ni skrämmer hästarne att skena!» förklarade Armand.

»Det är obegripligt att man icke svarar,» menade portvakten.

»Kan ni begära att man skall höra i en sådan dimma?» yttrade Armand.

Portvakten såg förvånad på vår hjelte, ty han hade aldrig förut hört, att dimman lägger sig på örhinnorna.

»Nyckeln passar icke, jag har tagit orätt nyckel,» sade Armand; »men det gör ingenting... Var god och lägg er på fyra fötter.»

»Hvad!» ropade portvakten, »skall jag lägga mig...»

»På fyra fötter!»

»Fyra fötter?...»

Men monseigneur...»

»Begriper ni då icke, att jag måste stiga på er rygg, för att kunna komma upp på muren?»

»Visserligen är det bekvämare... men... men, monseigneur...»

»Se så, lät det gå fort nu bara,»

befalde monseigneur, tryckande ned portvakten mot marken.

»Det skall vara för er skull,» pustade portvakten, i det han, liggande fyrfota, sträckte på armarna och benen så mycket han förmådde, under det han höjde ryggen, så att denna liknade ett brohvalf, allt i den berömvärda afsigten att göra uppstigandet så bekvämt som möjligt.

Också kom Armand denna gång utan ringaste svårighet upp på muren.

»Nu har jag förstört rocken också,» underrättade portvakten, i det han återtog sin tvåfotade ställning.

»Då blir den lika med pantalongerna,» tröstade Armand.

»Det der skulle jag icke hafva gjort för någon annan, om man också bjudit mig tjugu louis'd'orer,» försäkrade portvakten, som tog till så att han kunde låta pruta med sig, i fall han emot förmodan skulle behöfva det.

»Hör på, monsieur,» sade Armand, »om ni nu genast går upp till markisinnan och berättar henne, att ni hjälpt mig öfver trädgårdsmuren, så ger hon er på ögonblicket mer drickspengar, än ni förut fått på hela året... Farväl nu, min hedersvän, och helsa er hustru!»

Derefter försvann Armand, lemnande portvakten allena.

»Stum som en marmorbild,» som det heter om Bartholo i Rossinis opera, stod portvakten med framräckt hand. Men som hoppet är det som sist lemnar människan, äfven när det är som befängdast, så började ifrågavarande människa så småningom återhemta sig och med detsamma införlifva sig med den tanken, att markisinnan, hvars frikostighet han väl kände, nog skulle gifva honom drickspengar, om just icke så stora som monseigneur förespeglat, åtminstone något ditåt, och hvilket visst icke vore att förakta.

Lugnad återvände han därför genom trädgården och återsåg snart sin kära portgång.

Men porten var öppen, och en stor täckvagn höll utanför. Portvakten igenkände genast markisinnans vagn, och som han deraf drog den slutsatsen, att hon ämnade åka ut, fick han brådtom och ilade med en ynglings raskhet upp för trapporna till första våningen.

När han kom in i salen, såg han, att han verkligen kommit i grefvens tid.

Markisinnan, i en toalett som om hon ärnade fara till Tuilerierna, stod midt på golftet bredvid sin kammarjungfru, hvilken just höll på att hänga hermelinskappan öfver herskarinnans skuldror.

Närmare salsdörren stod baron Saint-Bris med hatten i hand och färdig att taga på sig sin kapp, hvilken en betjent höll utvecklad bakom hans rygg.

»Jag får helsa nådig markisinnan så mycket ifrån monseigneur,» började portvakten oförtöfvadt, ty ingen tid var att förlora; »han befalde mig berätta nådig markisinnan, att jag hjälpt honom öfver trädgårdsmuren, och att jag därför skulle bekomma drickspengar af nådig markisinnan.»

Markisinnan och baronen, kammarjungfrun och betjenten stirrade förvånade på portvakten, som nu flåsade förfärligt, ty han hade icke hemtat andan sedan han tog första trappsteget.

»Monseigneur hade glömt nyckeln till trädgårdsporten hemma,» fortfor portvakten, »men jag lade mig på fyra fötter, jag, och allt gick som en dans, må markisinnan tro... Men det var sannt, monseigneur har glömt qvar ett cigarrfodral med silfverstomme och guldstift,» tillade han med en misstänksam blick på betjenten.

»Hvad är det ni säger, menniska?» ropade markisinnan.

»Han är drucken,» menade baronen.

»Och att jag därför skulle få drickspengar af nådig markisinnan,» fortfor portvakten; »allt det der bad monseigneur mig säga.»

»Hvilken monseigneur?» frågade markisinnan; »hvem menar ni med monseigneur?»

»Honom som jag hjälpte öfver trädgårdsmuren och som jag låg på fyra fötter...»

»Har då karlen förlorat förståndet!» ropade markisinnan.

»Kan ni då icke säga hvad det är för en monseigneur ni menar?» frågade baronen.

»Samma monseigneur som för en stund sedan var uppe hos markisinnan,» svarade portvakten.

»Har någon monseigneur sökt mig i dag?» frågade markisinnan betjenten.

»Icke det jag vet, madame,» svarade betjenten, »så framt inte...»

»Ja, det var just ni som sade att det var en monseigneur,» inföll portvakten, vändande sig till betjenten; »ni sade det åt min hustru der nere i portgången... Hvar hittade ni det der cigarrfodralet med silfverstommen och guldstiften?»

»Tig!» befalde markisinnan sin outtröttlige portvakt; »tala ni, Gaudin! Hvad betyder allt det här? Hvem menar han med monseigneur?»

»Jag tror nästan, att han menar den der unge mannen, som nyss gick härifrån,» svarade betjenten.

»Hvad för slag!... Den unge arbetaren!... Är det honom ni kallar för monseigneur?» frågade markisinnan skrattande.

»Den der rödrutiga blusen kallar ni för monseigneur?» tillade baronen, likaledes skrattande.

»Arbetaren... blusen,» stammade portvakten med en förändring i fysionmien som är omöjlig att beskrifva; »det var då bara en simpel arbetare... o, min Gud!... Bara en simpel arbetare!»

Det på en gång ömkliga och löjliga kunde icke hafva en trognare representant än portvakten vid detta tillfälle. Också hvart han vände sig, såg han endast leende ansigten, men intet hopp om drickspengar.

»Och jag som följde honom genom trädgården, jag som lät honom klifva på min rygg!» klagade portvakten nästan gråtande.

Denise fortfor att le, och betjenten skrattade så att han måste hålla sig för magen. Men både markisinnan och baronen blefvo i en hast allvarsamma.

»Trädgården!» upprepade markisinnan; »hvad ville han i trädgården?»

»Han föregaf att han hade sin vagn utanför trädgårdsporten, den uslingen!... Han sade, att han hade nyckeln till porten och att han gått denna väg många gånger förut, den bofven!»

Markisinnan blef gulgrön i ansigtet.

»Ni följde honom genom trädgården, sade ni,» yttrade baronen med djupa rynkor i pannan.

»Ja, jag var en äsna,» erkände portvakten; »och när vi kommo till porten, hvilken var läst, tvang han mig att

lägga mig på händerna, och så steg han upp på min rygg och från min rygg upp på muren, den nidingen!»

»Och sedan?» frågade på en gång markisinnan och baronen, vexlande dervid med hvarandra en blick, obegriplig för de öfriga.

»Sedan sade han, att markisinnan skulle ge mig drickspengar, och derefter hoppade han ned.»

»På gatan?»

»Ja, och allt det der gjorde han säkert bara för att besvara och förarga mig... men vänta, vänta bara!»

»Således en annan väg!» mumlade baronen, bitande ihop tänderna.

»En annan väg!» genljöd markisinnans röst ännu dofvare, hvarefter hon med en blick af gränslöst raseri vände sig mot fönstret, förmodligen för att dölja sin sinnesrörelse för de andra.

Hade portvakten haft någon blick och känsla för andras qual än sitt eget, skulle han kanske kunnat trösta sig med den hämd han, ehuru omedvetet, utkräft på dem som nyss skrattat åt honom. Men han såg ingenting annat än sina drickspengar, som han förlorat, och sin hustru, som han tyvärr hade qvar. Hvad var väl löjet i första våningen mot den storm, som väntade honom i portgången?

Med ett ord, tillståndet var ganska beklagligt i den sköna markisinnans hus.

Den ende som var att lyckönska var onekligen Armand Cambon.

Följaktligen är det en fördel att vara en förment prins, ja, kanske större än att vara en verklig.

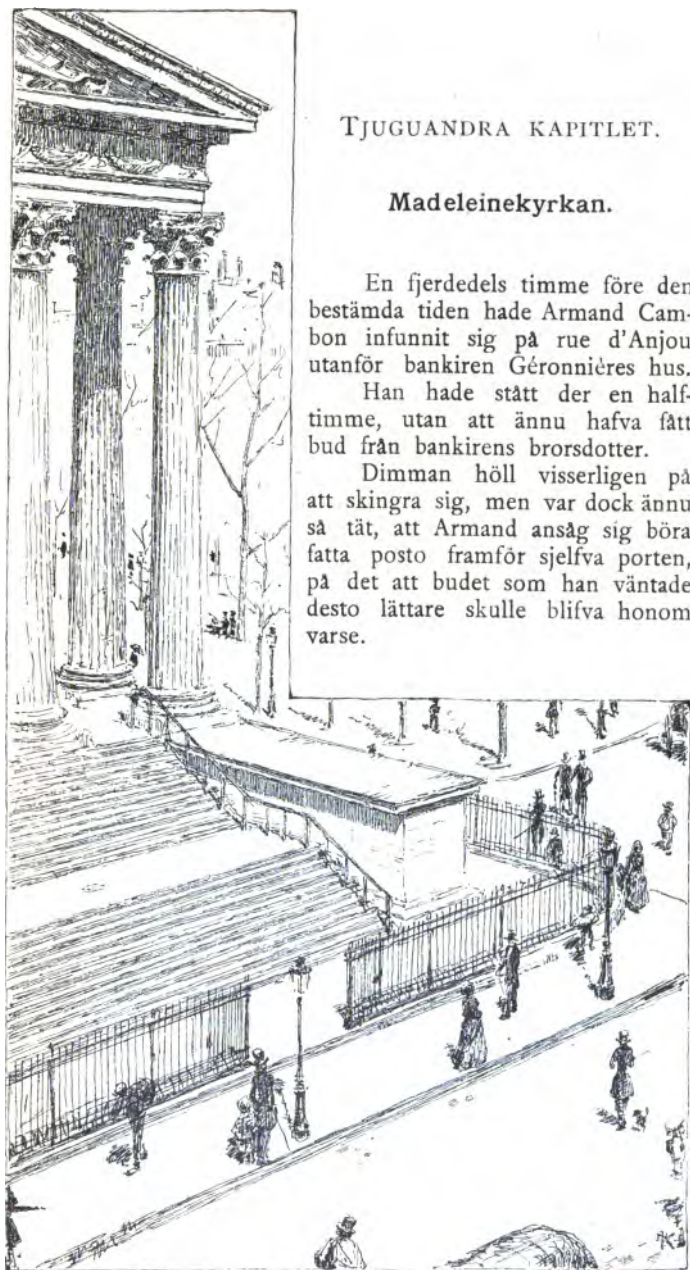
TJUGUANDRA KAPITLET.

Madeleinekyrkan.

En fjerdedels timme före den bestämda tiden hade Armand Cambon infunnit sig på rue d'Anjou utanför bankiren Géronnières hus.

Han hade stått der en halftimme, utan att ännu hafva fått bud från bankirens brorsdotter.

Dimman höll visserligen på att skingra sig, men var dock ännu så tät, att Armand ansåg sig böra fatta postö framför själfva porten, på det att budet som han väntade desto lättare skulle blifva honom varse.

Han brann af otålighet att få träffa den unga flickan, dels för att erbjuda henne sin tjänst för den händelse hon ånå kunde behöfva den, dels för att få fullständig upplysning om hvad medel man begagnat för att förtaga verkan af den der biljetten, i fall den vore äkta, hvilket Armand för sin del icke betviflade, dels ock för att meddela henne hvad som händt honom sjelf sedan han sist såg henne, emedan han var fullt öfvertygad att markisinnan hade del i de tvänne särskilda stämplingar, för hvilka han varit ett mål och dem han jemväl ansåg hafva något slags gemenskap med sjelfva hufvudintrigen.

Dessutom kände han ett innerligt behof att försona det fel han begick, när han vid afskedet dagen förut tryckt och kysst hennes hand på ett sätt, som naturligtvis måste sára en sådan flicka som Adelaïde.

Minnet af den förvåning och förtrytelse, han då trott sig läsa i hennes ansigte, hade sedan dess följt och icke lemnat honom ens under de äfventyr, hvaruti han det förflutna dygnet varit invecklad.

Allt detta skulle han nu försona genom den noggrannaste uppmärksamhet på sig sjelf och den djupaste vördnad för henne. Med ett ord, allt skulle bli så bra och godt igen eller, rättare sagdt, lika främmande och hopplöst som förr.

Hon skulle alltid förblifva den rika och firade arftagerskan, *han* alltid den fattige och föraktade arbetaren.

Eviqt skulle svalget blifva emellan dem; men lika eviqt skulle ock den känsla, han egnat henne, sväfva öfver svalget, ren som svanen, men tystare än han, tills den dött i det moln, hvari den lefvat.

Buller af vagnshjul och hästfötter störde Armand i hans romantiska betraktelser.

Som han för dimman ännu icke såg hästarne eller åkdonet, drog han sig närmare intill porten. Snart började både hästar och åkdon blifva synliga, och Armand fick tillfälle att betrakta dem på nära håll, ty vagnen höll just framför bankirens port.

Väntande att någon skulle stiga ur denna vagn, drog sig Armand några steg åt sidan. Men ingen steg ur vagnen, och icke heller syntes någon betjent, som kunde öppna vagnsdörren.

Kusken, en ståtlig monsieur i rikt livré, satt orörlig på sin bock, småsvärjande öfver dimman. Vår hjelte beundrade de höga och stolta hästarne samt den ofantliga vagnen, för hvars inköpspris man skulle kunnat tillhandla sig snart sagdt ett helt kvarter inom Ladugårdslands eller Katarina församling i Stockholm.

Armands beundran afbröts af ett nytt buller från en annan vagn, hvilken äfven snart visade sig, stannande efter den första och nästan lika prydlig som den. Också den senares vagnsdörr förblef tillsluten.

En tredje vagn och strax derpå en fjerde kommo, stannade och höllo efter hvarandra.

Derefter blef det någon stund tyst på gatan.

Armand blef orolig och ämnade just fråga någon af kuskarne, hvem eller hvilka skulle åka i de fyra vagnarne, då porten till bankirens hus knarrade på sina gånghakar och tvänne betjenter i samma livré som den förste kusen utträdde på gatan och närmande sig den första vagnen, hvars dörr de öppnade.

Vår hjälte smög sig fram för att bättre kunna se, ty allt visade sig för honom som genom ett hvitt flor.

Han såg tvänne personer uppstiga i den främsta vagnen. Den ene var en herre, hvars ansigte han ej kunde urskilja; men han tycktes ej heller mycket bemöda sig för att se det, emedan hans blickar uteslutande sökte den andra personen, en qvinna, som bar en hvit slöja, nästan lika lång som hon själf. Slöjan var likväl kastad bakåt, så att den föll ned på ryggen utefter kappan af mårdrämad svart sammet.

Armand kunde följaktligen se profilen af damens ansigte, under det hon uppsteg i vagnen.

Armand såg, qväfde med möda ett utrop af bestörtning, som ville undfalla hans mun, och drog sig derefter hastigt tillbaka.

Från detta ögonblick såg han ingenting af hvad som vidare passerade. Det var först när den sista vagnen, efter att ha upptagit dem som skulle åka deri, körde från porten, som han någorlunda återkom till sig själf.

Hans öron följde ljudet af vagnarne, och snart följde äfven hans fötter samma väg som de.

Efter en kort färd stannade vagnarne framför ett större hus vid samma gata och icke långt ifrån Saint-Honoré. Armand nalkades den sista vagnen.

»Hvarför stannar man?» frågade han kusen.

»Man skall ju upp till mairén först,» svarade denne.

»Hvart faren I sedan?» sporde Armand.

»Till Madeleinekyrkan, kan ni väl förstå,» var kuskens något snäsiga svar; »men akta er för venstra hästen, monsieur,» tillade han, »ty han slår, och ni kunde råka illa ut för bakbenen.»

»Värre kan man råka ut för,» tänkte Armand, hvar efter han gick förbi vagnarne, vek af åt venster in på rue

Saint-Honoré, följde denna gata och befann sig snart på Madeleineplatsen.

Denna plats var i det närmaste fri från dimman, och decembersolens klara, om ej just så varma strålar föllo på den vackra Madeleinekyrkan, till sitt yttre en trogen afbild af de tempel, som i en forntid pryddes Hellas' minnesrika jord.

Vår hjälte styrde sina steg mot denna kyrka.

»Monsieur Armand!» hördes en röst bakom honom.

Armand vände sig om och mötte för andra gången denna dag monsieur Albert.

»Det var bra att jag träffade er,» återtog denne; »jag gick just och tänkte på er.»

»Hvarmed kan jag vara till tjänst?» frågade Armand tankspridd.

»Min Gud, hvad ni är blek!» ropade Albert; »mår ni illa?»

»Jag fryser något... Den obehagliga dimman...»

Det var vigt att skylla på dimman.

»Men jag tycker att det är ganska klart och vackert nu,» anmärkte Albert ganska riktigt.

Albert såg icke den täta och kylande dimma, som hvilade öfver Armands själ.

»Hvad önskar ni, monsieur Albert?» frågade den senare.

»Jag har nyss skilts ifrån Ledru Rollin, för hvilken jag berättat hvad ni sade mig i morse.»

»Och han?»

»Blef naturligtvis lika orolig som jag... Men ni kom icke att säga mig, hvem det är som spionerar på oss.»

»Jag fruktar för den der presten som bor i mitt grannskap, den der så kallade broder Bredôt.»

»Den der som ni förut en gång talat om?»

»Densamme.»

»Na?»

»Den karlen förefaller mig misstänkt i mer än ett hänseende... Undrar just, om han är hvad han synes vara.»

»Ni tviflar på att han är prest?... Men efter hvad jag vill minnas, har ni beskrifvit honom som en figur med vidrigt ansigte och lömsk uppsyn.»

»Beskrifningen är trogen, det kan jag försäkra er.»

»Morbleu! Hur kan ni då tvifla på att han är prest?»

Detta omdöme af Albert förefaller läsaren kanske något för skarpt; men säkert är, att de fulaste karlar man möter på gatorna i Paris äro prester.

Den svarta, oformligt långa och vida rocken, i förening med den lågkulliga och bredbårdade hatten bidrager icke heller till figurens försköning.

Vi frågade en gång en fransman, hur det kom till att alla prester i Paris med få undantag äro så fula, emedan det föreföll oss som man med flit utvalde de fulaste till detta stånd.

»Det är för de arma qvinnornas skull,» svarade fransmannen; »ty fan sjelf kan ej vara farligare än en vacker prest.»

»Men,» invände vi, »detta öfverensstämmer föga med den katolska kyrkans idé, som förnämligast går ut på att imponera på de yttre sinnena och därför måste sträfvä efter möjligaste skönhet i formen.»

»Nå, då är det därför att endast fula karlar vilja bli prester,» sade han, »för att genom den svarta rocken vinna den lycka, som skulle sky för deras blotta ansigte... Den svarta rocken, som förefaller oss karlar så obehaglig, har deremot en elektrisk verkan på damerna.»

»Enligt er mening skulle således hela den katolska kyrkan endast vara till för qvinnornas skull,» anmärkte vi.

»Ja visst,» svarade fransmannen; »katolska kyrkan existerar icke blott för damernas skull, utan äfven genom dem. Utan dem hade vi alla för längesedan varit hugenotter eller protestanter.»

Vi lemna osagdt, huruvida fransmannen hade rätt.

»Jag misstänker emellertid den der brodern för att stå i beröring med mördare,» yttrade Armand, »och säkert är att jag en gång sett honom i sällskap med en ficktjuf.»

»Jag vill minnas, att ni äfven berättat det.»

»Då kommer ni också ihåg den der källaren, som jag upptäckt bredvid vår,» sade Armand, »och hvaruti fanns guld och silfver... Jag trodde först att allt det der var deponerad egendom; men nu...»

»Nu?»

»Nu vill jag våga min hals på att det är tjufgods, och att broder Bredöt är den drake som rufvar derpå.»

»Minsann det låter otroligt.»

»Det vore kanske i sin ordning att meddela en polis-kommissarie vår upptäckt,» föreslog Armand.

»Är ni galen!» utbrast Albert.

Armand såg förundrad på monsieur Albert.

»Inser ni då icke,» fortfor denne, »att en polisunder-sökning, börjad med tjuvkällaren, kunde sluta med vår, som ligger bredvid, eller tror ni kanske att den helige brodern, när han råkat i polisens klor, skall lägga fingrarna emellan hvad oss beträffar?... Så länge vi tåga, tiger han, det kan ni vara säkra på.»

»Men detta hemliga förstånd med en sådan person synes mig afskyvärdt,» förklarade Armand.

»Inför moralen möjligtvis, men icke inför politiken,» svarade Albert.

»Och det stackars folket, som förlorar sin egendom, sitt guld och silfver, som vi kanske skulle kunna rädda?» frågade Armand, som icke vågade disputerade med Albert i politiken, med Albert, som var Ledru Rollins och Louis Blancs högra hand.

»Det folk som har guld och silfver att förlora,» menade Albert, »är mindre att beklaga än det folk som icke har en bit bröd att äta, och det är just för detta folk vi arbeta... Jag skulle till och med kunna bevisa, att det är en ovillkorlig skyldighet för dem som äga att uppoffra något för dem som ingenting äga.»

Monsieur Albert var också, efter hvad känt är, en stor beundrare af S:t-Simon och kunde följaktligen bevisa ganska mycket.

»Det är ett lika stort nöje för mig som för er att se tjuften på galererna,» fortfor Albert; »men om detta icke kan ske på annat villkor än att ni och jag måste göra honom sällskap, då afstår jag gärna från detta nöje.»

»Det återstår likväl ett medel att åstadkomma det ena utan att riskera det andra,» menade Armand, »nämligen att så fort ske kan flytta vapenförrådet till annan lokal.»

»Ett ganska äfventyrligt medel, men som vi skola tänka på under det ni är borta, ty det är ju bestämdt att ni reser i morgon?»

»Jag reser i dag, helst i dag,» svarade Armand med liflighet.

»I dag?... Så mycket bättre... Ni är då verkligen färdig att resa i dag?»

»Ja, jag har numera ingenting här att göra,» yttrade Armand med en sorglig ton och en lika sorglig blick på Madeleinekyrkan.

»Ledru Rollin skall bli glad, när han får höra det.»

»Och jag också, när jag väl en gång är härifrån,» suckade Armand.

»Hvart går ni nu, monsieur Armand?»

»In i kyrkan.»

»Lycklig ni, som har tid att gå i kyrkan!» yttrade Albert leende.

»Mycket lycklig,» medgaf Armand, också leende, ehuru mindre gladt än Albert.

De begge konspiratörerna togo afsked af hvarandra, hvarefter Armand närmade sig den höga trappan som leder upp till kyrkan, nedanför hvilken flere lysande ekipage höllo.

»Det är förmodligen i dag en större messa,» yttrade han till en af kuskarne.

»Nej, men ett större bröllop,» svarade kusken.

»Och brudparet är redan inne i kyrkan?»

»Nej, monsieur, men man väntar det hvart ögonblick.»

»Brudgummen är förmodligen någon rik borgare?»

»Det är en hertig, monsieur,» svarade kusken med en viss andakt, som röjde, att han hade sitt stall inom Faubourg S:t-Germain.

Armand borde icke ha väntat andra svar på sina frågor, hvilka följaktligen voro öfverflödiga; men han hoppades kanske att den han frågade, mindre väl underrättad om verkliga förhållandet, skulle åtminstone för tillfället gifva någon näring åt det bedrägliga hopp, som aldrig lemnar människan.

Armand intog första steget af trappan och vände sina ögon mot Madeleineplatsen, ty han ville ej gå in i kyrkan förrän han återsett de fyra vagnarne. Kanske hoppades han att den i hvilken hertigen åkte skulle köra omkull och dervid knäcka halsen på den förnåme brudgummen, i fall det lyckades denne komma helskinnad från mahren.

För dem som icke hafva sig bekant, huru en kristlig äkta förening knytes i Frankrike, berätta vi följande:

Kontrahenterna vända sig till en notarie, som upprättar ett äktenskapskontrakt, innehållande bland annat de villkor, som å ömse sidor äro gjorda och antagna. Med

detta kontrakt, vederbörligen undertecknad af kontrahenter, giftoman och vittnen, infinner man sig hos mairen, som på porten till sitt embetshus låter anslå namnen på dem som önska gifta sig.

Detta anslag skall stå minst fjorton dagar, efter hvilken tid, men icke öfver året, kontrahenterna ega att ånyo inställa sig hos mairen, som, i fall något jäf mot äktenskapet under anslagstiden icke blifvit anmaldt, uppläser för de trolofvade några paragrafer ur Code civil rörande äktenskapet och derefter förenar dem medelst en för tillfället lämplig lyckönskan, hvarefter giftermalet är vederbörligen ingånget.

Vill man sedan, hvilket visst icke är nödvändigt, derå vinna kyrkans sanktion, så far man från mairen till närmaste kyrka.

Det är till det mesta endast förnämt och rikt eller också presterskapet mycket hängifvet folk som begagnar den kyrkliga ceremonien, och som detta slags folk icke utgör majoriteten af nationen, så sakna de flesta äktenskap den presterliga välsignelsen och följaktligen äfven Guds, såsom biktfaderna vilja påstå, men skriftebarnen icke erkänna.

Det råder mycken otro inom den katolska kyrkan, men rättvisan fordrar erkänna, att denna otro förnämligast gäller presterskapet, hvars lära man sedan den första stora revolutionen börjat skilja från Guds och hvars lefverne alltjemt gifvit stöd åt denna skilnad.

Armand, hvars blick länge irrat öfver Madeleineplatsen, fäste sig slutligen vid en prydlig vagn, som stannade nära det jernstaket som omgifver kyrkan. Ur denna vagn stego en herre och en dam.

Armand återsåg i den förre baron Saint-Bris och i den senare markisinnan d'Estelle. De gingo uppför trappan och snuddade förbi vår hjelte, som med ovilkorlig rysning mötte deras blickar. Begge sågo icke eller låtsade icke se honom.

Armand följde dem med ögonen, till dess de försvunnit genom kyrkporten, hvarefter hans uppmärksamhet riktades mot den basrelief, som pryder frontonen på kyrkan.

Denna basrelief föreställer den botfärdiga Magdalena, af hvilken kyrkan har sitt namn.

Magdalena ligger på knä vid frälsarens fötter, bedjande honom om syndernas förlåtelse, hvilken hon också erhåller. Till venster om frälsaren står Hämdens engel, tillbakadrif-

vande de sju hufvudsynderna som följa Magdalena; till höger visar sig Medlidandets engel, ömt betraktande den ångerfulla synderskan. Anbefald att framkalla Rättvisan, låter han i stället Oskulden, stödd af Tron och Hoppet, nalkas. Kärleken, sysselsatt med värden om tvänne barn, kan ej följa sina systrar, men anvisar med en blick den plats, som i de himmelska boningarna är förvarad åt den segrande dygden, under det att en annan engel mottager den frommes själ, uppstigande ur grafven, och visar denne det eviga lifvet, så ljusst och härligt, på andra sidan grafven.

Huruvida Armand gjorde någon jemförelse mellan den botfärdiga, han såg på frontonen, och den obotfärdiga, han sett gå in i kyrkan, eller om han i öfrigt beundrade den yttre arkitekturen af kyrkan, veta vi icke; men att denna är beundransvärd, det vet hvar och en som en gång sett den.

År 1764 lades grundstenen till en vanlig korskyrka på denna plats, och derpå arbetades ända till 1789, då arbetet, som redan kostat två millioner, afbröts.

Förnuftet, den enda gudom som den första revolutionen erkände, tyckte att det var nog med de två millionerna, och detta tycke var kanske icke så oförnuftigt.

År 1806 beslöt Napoleon fortsätta byggnaden, för att deraf göra ett tempel åt Åran, hans gudom, i hvilket borde inställas statyerna af de krigare, som offrat flitigast åt den grymmaste och blodigaste af alla gudinnor.

För detta ändamål ingåfvos icke mindre än 120 förslag, bland hvilka det af M. P. Vignon slutligen antogs. Denne började med att nedrifva allt som redan var färdigt, så när som på peristilens åtta kolonner.

Vignon hade knappast hunnit resa murarne och de flesta af pelarne till Årans tempel, när restaurationen, efter att med främmande bajonetter ha bortjagat Åran och dess öfversteprest, anbefalde byggnadens förändring till en kyrka. Vignon fortsatte arbetet till sin död och blef begravnen under peristilen.

Verket fulländades dock i likhet med hans plan och framstår nu efter så vexlande öden som en härlig afbild af den antika byggnadskonsten.

Monumentet, 150 alnar i längd och 65 i bredd, är omgifvet af 52 fristående refflade pelare i korintisk stil, och sjelfva peristilen är formad af dubbla pelarrader. Man kan knappast se något prydligare än denna fasad.

I stället för fönster ha murarne nischer, hvaruti helgon stå, och dagsljuset inströmmar till kyrkans inre från trenne glaskupoler.

Med ett ord, Madeleinekyrkan är till sitt yttre ett mästestycke, som i sitt slag icke lemnar något framför sig. Under peristilen hvilar arkitekten förbleknad, förmultnad. Hvad betyder det? Från hvarje nisch, hvarje kolonn, hvarje kapitel strålar hans minne.

De fyra vagnarne, kommande från S:t-Honoré, visade sig på platsen, och Armand skyndade in i kyrkan.

Inkommen, öfverraskas visserligen främlingen af en bländande prakt, ty hvilken rikedom af marmor och guld, statyer och målningar! Men den vördnadsbjudande högtidlighet, som famnar oss vid vårt inträde inom murarne af Notre Dame och de flesta andra kyrkor inom Paris, söker man fåfängt.

Allt hvad man der ser bär snarare vitnesbörd om den sköna konstens blomstring och fruktbarhet inom Frankrikes sköna land, och man tror sig vara i ett konstgalleri i stället för i en kyrka.

Skeppet, upplyst af de tre glaskupolerna, är visserligen afdeladt medelst tre stora bågar i jonisk stil, hvilka skola påminna något om det inre af Fredens tempel i Rom; men de ända till slösaktighet anbragta förgyllningarna anstå lika litet den antika byggnadskonsten, som den guldbroderade sidenrocken skulle anstå den mediciska Venus.

Både sidomurarne och korets halfrund äro belastade med marmorskifvor af olika färger, hvilka äfven stöta konstsinnet, dels därför att de svära emot och genom sin tyngd neddraga konstruktionen af det hela, dels också för det man ej kan begripa hvad de ha der att göra, enär vi aldrig kunna föreställa oss, att de blifvit fästa vid murarne för att stärka dem.

Bland målningar i denna kyrka märka vi en, som, sträckande sig genom skeppets hela längd, framställer atskilliga episoder ur Magdalenas lif, troligtvis mer betydelsefulla i religiöst än i konstnärligt hänseende.

För öfrigt faller det af sig sjelf, att episoderna ur Magdalenas lif måste vara mer hugneliga för den ångerfulla än för den oskyldiga. Högre som konstverk uppskattas den tafra, som pryder halfrunden, hvarmed kyrkans fond slutas. Denna målning, följande perspektivets alla lagar på konkav

grund, framställer på sin mest aflägsna eller flyende punkt Kristus, sittande på en sky samt omgifven af apostlarna och Magdalena, denna sistnämnda vid frälsarens fötter. Nedanför har konstnären grupperat de stora personligheter, som haft det största inflytande på kristna religionen från kyrkans äldsta tider ända till Napoleon, som mottog kejsarkronan af Pius VII.

Kort sagdt, Madeleinekyrkans inre är mer vackert än majestätiskt, mer öfverensstämmande med de katolska ceremoniernas pomp och ståt än med den frommes andakt.

Det enda vi vid beskrifningen hafva att tillägga är, att före kyrkans inredning inreddes under peristilen Vignons graf.

Hvad Armand beträffar, ser han af hela den inre praktens ingenting annat än högaltaret, som, ehuru det ännu är full dager, prydes af en mängd brinnande vaxljus, mellan hvilkas höga gyllene stakar stå hvita porslinskrukor med uppspirande röda och hvita blommor.

Gången mellan kyrkdörren och altaret är äfven blomsterströdd.

Hvar och en kan redan deraf sluta till ett bröllop mellan personer tillhörande den högre samhällsklassen.

Lågorna af de många vaxljusen, kämpande med solens strålar, som skjuta in i kyrkan från glaskupolerna, sprida ett gulaktigt sken öfver marmorgruppen på högaltaret, denna äfven föreställande Magdalena, hänryckt blickande upp mot himmelen, med en ärkeengel på hvar sin sida, begge i en beundrande ställning. Denna grupp af Marochetti ställa vi högst bland kyrkans öfriga många konstverk.

Rundt omkring altarrunden prunka förgyllda karmstolar med himmelsblå sidendynor. De flesta af dem äro redan upptagna af personer som icke kunna öfverraskas af gyllene karmar och himmelsblått siden.

Närmast och midt framför altardisken stå på en dyrbar hermelinsbrämad matta tvänne bönstolar, likaledes med förgyllda karmar och blå sidendynor, från hvilkas hörn små tofsar prydligt nedhånga. Katolska kyrkan har minsann ett rätt vackert ameublement.

Framför hvardera af dessa begge bönstolar brinner på altardisken ett tvåtums vaxljus af minst halfannan alns längd.

På hvar sin sida om altaret står en trupp korgossar i hvita kåpor, hvardera anförda af sin bas. Den ene är Le-

vasseur, förste bassångare vid franska operan, och den andre Lablache.

Det kan gå an att sjunga på ett bröllop, när hvarje ton och troligtvis äfven hvar paus betalas med en louisdo'r. Lablache, höljd i den hvita kåpan och sjelf bred och hög som ett kor, skymmer bort hela sin afdelning.

Utom de förnåma herrskapen, som innehafva de gyllene karmstolarne, finnes äfven mycket annat folk i den rymliga kyrkan, alla riktande sina blickar mot det festligt smyckade högaltaret och otåligt afvaktande det lysande brudparets ankomst. Må man dock icke föreställa sig, att kyrkan i denna stund är helt och hållet upplåten åt bröllophögtidligheten.

Madeleinekyrkan har åtta små kapell, belägna vid sidorna och alla med hvar sitt lilla vackra altare.

På sju af dessa brinna, mer och mindre talrikt, smala vaxljus i svarta bleckpipor, som vårdas af svartklädda qvinnor. Det är likljus, brinnande för deras själar som slocknat när denna dag tändes, och för hvilka man på detta sätt tror sig bana vägen till Gud.

Det är glädjen och sorgen på hvar sin sida: det är det jordiska lifvet.

Det åttonde af de små altaren bär inga tecken hvarken af glädje eller sorg, men framför det stå tvänne personer, likaledes väntande, ehuru mindre på andras lycka än på sin egen, hvilket man ej må förtänka dem.

Äfven de hafva infunnit sig för att mottaga kyrkans insegel på det äktenskap, som de samma dag knutit inför maien.

Men ingen af den talrika församlingen följer dem med sina blickar, ingen har för deras skull tändt vaxljus och bestrött altarstigen med blommor, ingen orgel skall spela, ingen Lablache sjunga för dem. Man har till och med glömt att för dem framställa de tvänne simpla bönstolar och de tvänne tarfliga vigselljus, hvartill de likväl hafva rättighet.

Men bruden bär äfven en klädning af hvit kalika, och en slöja af det gröfsta gastyg betäcker hennes hufvud. Brudgummens svarta frack röjer bekantskap med Place du Temple, der man endast köper gamla utslitna plagg, och hans händer dölja med möda sin rodnad och sina valkar under den hvita bomullsvanten.

De unga fattiga tu möta hvarandras blickar. Kanske skola de finna lyckan och sällheten utan att lysas af vaxljus, utan att vandra på rosor.

En korgosse kommer ändtligen med trumpen min, bärande deras tvänne vigselljus. Efter honom framskrider den prest, som skall helga deras äktenskap. Hans blick är dyster, ty han beklagar kanske det öde, som denna dag hindrat hans tjänstgöring vid högaltaret.

Brudgummen, icke rädlös, framställer med egen hand bönstolarna för sig och sin brud. De knäböja. Kanske skola de möta himmelen utan att knäböja på himmelsblått siden.

Kyrkans bronsport slås upp. Orgeln ljuder.

Hvarje knä hvilar mot sin bönstol, under det hvarje hufvud vänder sig mot ingången för att fanga upp en blick af den annalkande bruden, hvars skönhet och rikedom man känner eller hört omtalas. Man är kanske äfven nyfiken att se, hur en sextonårig flicka med skönhet och guld tar sig ut i brudskruden, liksom man ej redan föreställt sig det.

Dock sträcker sig icke, som i Sverige, den franska nyfikenheten ända derhän, att man springer för att se brudar, och icke heller vet man af det slags råhet, som hemma hos oss vid dylika tillfällen stör en ung oskyldig bruds ljufva, blygsamma tankar.

Armand hade efter sitt inträde i kyrkan, utan att just veta hvarför, önskat bana sig fram så nära högaltaret som möjligt; men vid grinden till det träskrank, som ungefär femton steg från den stora kyrkporten är upprest för att tillbakahålla dem, som förut icke skaffat sig sittplats derinnanför, hade han genast blifvit hejdad af de personer, som före honom inkommit i kyrkan och fattat posto utanför samma grind.

Försöket att tränga sig emellan dem hade misslyckats, och han hade så mycket mindre skäl till ett nytt försök, som deras rätt att stå skranket närmast var obestriddig.

Han måste således åtnöja sig med den plats han hade, tröstande sig med hoppet att åtminstone kunna vara en af de förste som skulle få se bröllopståget vid dess inträde i kyrkan.

Men äfven med detta hopp såg det mörkt ut, ty de personer som omgäfvat honom, icke nöjda med att ha afstängt honom från skranket, tycktes jemväl ha för afsigt

att tränga honom längre åt sidan, hvarigenom all möjlighet att se kunde blifva honom betagen.

Armand var dock icke den person, som så lätt kunde trängas från den plats han beslutit bibehålla. Ehuru hans våldsamma omgifning utgjordes af högväxta och axelbreda karlar, dels bättre, dels sämre klädda, vek han icke en hårmån från sin plats.

»Monsieur, ni trampade mig på foten!» sade den ene af dessa, en grof, ful krabat med röda mustascher.

»Pardon, monsieur!» ursäktade sig Armand; »men jag trampar er ögonblickligen på den andra, om ni icke står stilla.»

»Monsieur, ni tänker borra in era armbågar i rygg-raden på mig,» anmärkte en annan, som, ehuru svart-skäggig, likväl icke var vackrare än den förre.

»Monsieur, i fall ni än en gång bjuder till att drifva mig baklänges, borrar jag dem ända in till refbenen, s'il vous plaît!» svarade Armand.

Den svartskäggige böjde sin mun mot den rödskäggiges öra och hviskade något till denne, som Armand icke kunde höra. De öfriga kringståendes öron närmade sig samma mun, liksom för att få del af hvad som sades.

Detta väckte vår hjertes misstanke, ty det föreföll honom, att hvad som hviskades endast kunde ha afseende på hans person.

»Skulle det möjligtvis vara någon ny komplott mot mig?» frågade han därför och det så högt, att hans tve-tydiga omgifning borde kunna höra det.

Öronen drogo sig hastigt från den svarta munnen.

»Tyst derborta och lemna rum för hertigen och hertiginnan!» ljuder en kraftfull stämma från kyrkporten.

Den kraftfulla stämman tillhör den ene af de tvänne resliga schweizarne, som öppna bröllopståget och hvilkas trekantiga, grannt utsirade hattar och gyllene stafvar synas högt öfver allas hufvud.

Katolska kyrkan förskrifver sina kyrkvaktare ända från Schweiz, som fortfarande är resarnes fädernesland.

Till föga heder dock för detta den gamla frihetens hjelteland hafva dess hjeltar sedan långt tillbaka låtit värfva sig icke blott till det katolska presterskapets tjenare, utan äfven till det absoluta konungadömet drabanter.

Nu uppstår en förtviffad trängsel, synnerligast vid grinden till skranket, men icke desto mindre lyckas Armand blifva bland dem som stå bröllopståget närmast.

Hertig de Beaudreuil, svartklädd och dekorerad med flere ordnar, leder sin brud vid handen. Brudskruden är naturligtvis af hvitt siden (*moirée antique*, det dyrbaraste af alla sidentyg). Brudslöjan, en enda brabantsspets, är fäst under den krans af orangeblommor som pryder den sköna nacken. Söderns brudar nyttja icke kronor af myrten.

Från midten af hvarje orangeblomma gnistrar en diamant, en daggdroppe, som, i stället för att sugas upp, suger

i sig solstrålarna, för att sedan skicka dem afkylda, men lika klara till människans öga, hvilket på detta sätt kan tillbedja himmelens ljus utan att brännas och förblindas af dess strålar.

Vi ha icke sett några fruntimmer hafva så urringade klädningar som de franska. Men en gång i sitt lif bära de en dräkt som går upp ända till halsen, och det är när de stå brud.

Vid Adelaïdes betäckta barm är fäst ett briljantsmycke, som kunnat göra hundrade familjers lycka.

Armand, som icke är någon beundrare af siden och juveler, fäster sin blick vid brudens ansigte.

Hon, som till följd af trängseln icke kan undgå att med klädningen snudda tätt förbi den unge arbetaren, blir honom varse. Den blick hon dervid skänker honom har icke mer än tre sekunders varaktighet, men uttrycker icke desto mindre trenne på hvarandra följande känslor: förvåningens, föraktets och sist medömkans.

Vår hjelte, för hvilken ingen af dessa går förlorad, tager ett steg för att följa henne, utan att likväl begripa hvad han ämnade göra, men känner sig i detsamma fjettrad vid sin plats af flere händer, som med skrufstädets kraft bakifrån omfattat hans arm.

Han vänder om hufvudet och slungar en ursinnig blick på dem som stå bakom honom; men ingen af dessa synes träffad deraf, under det hans armar fortfarande äro fångslade.

Det är först när bröllopståget hunnit inom skranket och dess grind blifvit tillstängd som han återfår sin frihet.

Orgeln fortfar att spela. Framkomna till högaltaret, knäfalla de nygifta på hvar sin bönstol framför hvar sitt vigselljus.

En korgosse innanför altarringen framräcker ett mindre silfverfat, på hvilket brudparet lägger hvar sitt guldmynt. Korgossen tager de begge guldmynten, korsar öfver dem och niger i tvänne omgångar, hvarefter han värmer dem i ljuslågan och fäster dem sedan ett i hvardera ljuset, der de blifva sittande under hela ceremonien.

I de smala ljusen på det mindre altaret n:o åtta sitta också mynt, men endast tvänne femsousstycken. I förhållande till förmögenheten gifver dock det fattiga brudparet säkerligen mycket mer än det rika.

Orgeln tystnar.

Madeleinekyrkans pastor, Duguerre, träder i sin fulla skrud inom altarringen. Duguerre, en af Frankrikes förnämsta andliga talare, är en högväxt ståtlig man af femtio år, men är märkvärdig äfven därför, att han är den ende prest inom katolska kyrkan som är gift.

I sin ungdom var han militär, gifte sig tidigt och skulle med sin hustru resa till Vestindien. Under resan förläste fartyget, och Duguerre, som trodde sig hafva förlorat sin hustru i vågorna, sörjde henne så djupt, att han öfvergaf militärståndet och blef prest.

Många år derefter inkommer ett fruntimmer i Madeleinekyrkan och finner en förundransvärd likhet mellan predikanten och sin man, hvilken hon äfven trott sig hafva lemnat på hafsbottnen.

Man skrider till närmare förklaring och finner, att man a ömse sidor sörjt förgäfves, och återseendets glädje är lika hjertlig som stor.

Men en katolsk prest får icke vara gift. Duguerre kan ej öfvergifva en hustru, som himmeln återgifvit honom; icke heller kan han öfvergifva Madeleine, som är ett af de största brödstycken inom franska kyrkan.

Huru allt detta slutligen sammanjemkades, känna vi ej; men Duguerre skildes icke från sin hustru, och Madeleine, som i Duguerre ännu eger sin herde, bjuder på lika vackra, men icke fullt så allmänt afhörda messor som förr, emedan damerna icke tro sig finna samma uppbyggelse i pater Duguerre's predikningar som de förr funno, hvilket torde gifva ett nytt stöd för nödvändigheten af det katolska presterskapets unkarlslif.

Kyrkoherden börjar bröllopsmessen, i mycket öfverensstämmande med de lutherska vigselorden. Kanske äro dock mannens herravälde och hustruns undergifvenhet målade i bjertare färger än hos oss, ty det heter, att, liksom Kristus är kyrkans öfverhufvud, så skall ock mannen vara hustruns, men att också mannen skall älska sin hustru, liksom Kristus älskar sin kyrka.

Vidare får hustrun en påminnelse om att hon bör vara älskvärd som Rachel, vis som Rebecka och trogen som Sara.

Deremot afhöres ingen dylik påminnelse för mannens räkning, antingen därför att det icke finnes några tjenliga föredömen att anföra, eller också emedan det icke anses löna mödan.

Sedan ringarna vexlats, ungefär som hos oss, samt Abrahams, Isaks och Jakobs Gud ytterligare blifvit nedkallad öfver de nygifta, aflägsnar sig kyrkoherden, hvarefter tvänne andra prester träda inför högaltaret, och nu börjas den äkta katolska ceremonien, bestående af pinglingar på klockor, korstecken, svängningar med rökelsekar, altarkyssningar, bugningar och nigningar, vid hvilken härlighet ett protestantiskt öga har svårt att vänja sig.

Deremot behöfver icke örat vänja sig vid sången, den härliga sången från de tvänne körerna, som svara hvarandra.

Sången är, som vi alla känna, den katolska kyrkans starka sida, och den hänrycker samma själ som kanske nyss förut med vämjelse vändt sig från den presterliga pantominen.

När monsieur Levasseur uppstämmer sitt:

»Adoremus in æternum
sanctissimum sacramentum,»

tror man sig höra ljudet af en basbasun, fyllande med oförminskad styrka den mest aflägsna vrå af det stora templet.

Men när monsieur Lablache svarar med sitt:

»Laudate Dominum, omnes gentes!
Laudate cum, omnes populi!»

da är det åskan som mullrar öfver våra hufvud, och det är som om marmorgруппerna rörde sig på sina piedestaler. Närmande sig under många nigningar de nygifta, framräcker presten mot dem den förgyllda silfverpatenen, hvilken de kyssa och derigenom besegla oupplösligheten af sitt förbund.

Derunder sjunger chören:

»Gloria Patri,
Gloria Filio,
Gloria Spiritui sancto!
Amen.»

Det är slut på högtidligheten.

De nygifta framför högaltaret lemna sina bönstolar.

De nygifta framför det andra mindre altaret knäböja ännu på sina, ehuru kyrkan, hvad dem beträffar, en god stund förut uppfyllt allan rättfärdighet.

De bedja ännu, antingen därför att fattigdomen alltid är rikare på böner än rikedom, eller också bedja de för dem hvilkas bröllofsfest äfven gjutit glans öfver deras.

En dag skulle de för sina barn kunna berätta, att på deras bröllopsdag hundratals vaxljus brunnit, och att Lablache ~~skakat dömen~~ med sin väldiga stämma.

De jättelika schweizarne höja sina ~~gyllene~~ stafvar, och bröllopståget sätter sig i rörelse mot kyrkporten.

Trängseln utanför skranket börjar ånyo. Armand, som under hela högtidligheten trott sig finna, att hans person mer än brudparet varit föremål för de närmast ståendes uppmärksamhet, låter sig icke heller nu tillbakaträngas, oaktadt flere förnyade bemödanden.

Ännu en gång vidröres han af den frasande moiréeklädningen, ännu en gång möter han brudens öga, som, ungefär med samma uttryck som nyss, vänder sig ifrån honom.

Armand står med handen på hjertat och den bittraste sorg i anletsdragen.

Sedan bruden skridit förbi honom ett eller två steg, stannar hon hastigt och vänder sig om. Kanske ångrar hon den blick af förakt, hvarmed hon besvarat den unge mannens djupa smärta.

Armand lyfter sina ögon mot höjden, i det han med handen ger henne ett varningens tecken.

Bruden stannar, bleknar och rycker sin hand ur brudgummens.

Men i detsamma kasta sig de personer, som under hela ceremonien i kyrkan bevakat alla Armands rörelser, framför denne, så att han icke mer kan se hvarken bruden eller hennes omgifning.

Folkmassan tränger på, och medförd i dess hvirfvel, kommer Armand äntligen ur kyrkan, och det i samma ögonblick de granna vagnarne aflägsna sig från platsen.

Armand qvardröjer några minuter på trappan, ett rof för många bekymmerfulla tankar. Slutligen går han ned på platsen och försvinner bland folket.

Klockan fem eftermiddagen är han på väg till Lyon.

Slut på Förra delen.

Förre delens innehåll:

Madame Robert och hennes vänner	5.
---	----

Första tidskiftet. Slutet af år 1847.

1. Messingskedjan och femfrancstycket	21.
2. Rue d'Anjou-S:t-Honoré	49.
3. Jardin des Plantes	62.
4. En tableau vivant	97.
5. Bicêtre	105.
6. Spökhuset vid Rue S:t-Etienne-Des-Grès	130.
7. Vendômeplatsen	148.
8. Den maskerade	156.
9. Från Nord till Söder	164.
10. Tillbaka från Söder till Nord	183.
11. Madelone får sin grafvård	196.
12. Hvita Björnen får också sitt ide	209.
13. Köen	229.
14. Djefvulens fiol	237.
15. Biljetten	279.
16. Vidare om biljetten	303.
17. Place de la Concorde	317.
18. Operabiljetten	333.
19. Spökhusets granne	347.
20. Dimfigurer	360.
21. Vidare om dimfigurer	379.
22. Madeleinekyrkan	395.

